UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 94(498)1990/2008

PIROȘCA ALINA

CONSTITUIREA ȘI ACTIVITATEA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI ÎN ANII 1990-2008

SPECIALITATEA: 611.02. ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Teză de doctor în istorie

Conducător ştiinţific: _____ SOLOMON Constantin, doctor habilitat, profesor universitar

Autor: _____ PIROȘCA Alina

Chișinău, 2018

© PIROȘCA Alina, 2018

Cuprins

ADNOTARE....4

LISTA ABREVIERILOR....7

INTRODUCERE....8

1. ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE ŞI TEORETICO-ŞTIINŢIFICE PRIVIND CONSTITUIREA ŞI ACTIVITATEA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI....16

1.1 Istoriografia constituirii şi activităţii Parlamentului....16

1.2 Aspecte teoretico-metodologice de investigaţie a activităţii Parlamentului României....33

1.3 Concluzii la capitolul 1....40

2. CONSTITUIREA ŞI EVOLUŢIA STRUCTURAL – FUNCŢIONALĂ A PARLAMENTULUI ROMÂNIEI....42

2.1 Legislaţia electorală – bază politico-juridică a constituirii Parlamentului....42

2.2 Alegerile parlamentare şi configuraţia politică a Legislativului....55

2.3 Organizarea şi funcţionarea Parlamentului....73

2.4 Concluzii la capitolul 2....87

3. DIRECŢIILE PRINCIPALE DE ACTIVITATE A PARLAMENTULUI ROMÂNIEI....90

3.1 Evoluţia legislativă a Parlamentului....90

3.2 Controlul parlamentar....101

3.3 Activitatea Parlamentului în domeniul politicii externe şi securităţii internaţionale....117

3.4 Concluzii la capitolul 3....130

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI....133

BIBLIOGRAFIE....136

ANEXE....150

Anexa 1 Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfăşurate în 20 MAI 1990....150

Anexa 2 Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfăşurate în 27 septembrie 1992....151

Anexa 3 Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfăşurate în 3 noiembrie 1996....152

Anexa 4 Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfăşurate în 26 noiembrie 2000....153

Anexa 5 Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfăşurate în 28 noiembrie 2004....154

Anexa 6 Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfăşurate în 30 noiembrie 2008....155

DECLARAŢIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII....156

CV-ul Autorului....157

ADNOTARE

PIROŞCA Alina, ***Constituirea şi activitatea Parlamentului României în anii 1990-2008,*** specialitatea 611.02. Istoria românilor (pe perioade), Chişinău, 2018

Structura tezei cuprinde: introducere, trei capitole, concluzii generale şi recomandări, bibliografie şi anexe.

Cuvinte-cheie: România, Parlamentul, alegeri parlamentare, elită politică, putere politică, democraţie, control parlamentar, partide politice, diplomaţie parlamentară, relaţii interparlamentare.

Domeniul de studiu: viaţa politică în România la etapa contemporană.

Scopul şi obiectivele lucrării rezidă în elaborarea unei viziuni conceptuale cuprinzătoare asupra constituirii şi activităţii Parlamentului României în anii 1990-2008, în evidenţierea particularităţilor, problemelor, tendinţelor şi perspectivelor în activitatea Legislativului, precum şi în elaborarea anumitor concluzii şi, mai ales, a unor recomandări utile întru eficientizarea activităţii acestuia.

Noutatea şi originalitatea ştiinţifică a cercetării efectuate constă în următoarele: Reprezintă primul studiu cuprinzător, interdisciplinar asupra constituirii şi activităţii Parlamentului României în anii 1990-2008; A fost elaborat cadrul conceptual-teoretic pentru realizarea investigaţiilor racordat la realităţile noi ale societăţii româneşti; Se face o evaluare ştiinţifică a procesului de democratizare cu scopul de a conştientiza complexitatea problemelor cu care se confruntă societatea în tranziţie şi pentru a indica unele modalităţi de depăşire a barierelor în calea democratizării societăţii şi a activităţii Parlamentului; Se evidenţiază activitatea Legislativului în domeniul politicii externe şi a securităţii naţionale.

Problema ştiinţifică importantă soluţionată în domeniul ştiinţei istorice constă în elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a constituirii şi activităţii Parlamentului României; cercetarea uneia dintre cele mai pronunţate forme de manifestare a democraţiei – a alegerilor parlamentare; determinarea locului şi rolului Parlamentului în elaborarea legislaţiei, a realizării controlului parlamentar, a activităţii în domeniul politicii externe şi a impactului activităţii acestuia asupra proceselor social-economice şi politice din societate, a realizării obiectivelor de politică externă şi de securitate internaţională.

Semnificaţia teoretică a cercetărilor efectuate rezidă în abordarea constituirii şi activităţii Parlamentului României, în rezultatele şi concluziile obţinute în urma conceptualizării fenomenului de agendă din perspectivă teoretică. Abordarea din perspectivă interdisciplinară şi pluridisciplinară în plan analitico-epistemologic a conceptelor fundamentale a contribuit la extinderea demersului ştiinţific ce vizează Parlamentul României. Astfel, lucrarea poate servi drept model de analiză a constituirii şi activităţii Parlamentului României în anii 1990-2008.

Valoarea aplicativă a lucrării. Sub aspect aplicativ, această abordare teoretico-ştiinţifică şi rezultatele obţinute contribuie la familiarizarea opiniei publice cu activitatea Parlamentului României în anii 1990-2008. Materialele tezei pot fi utilizate de factorii de decizie politică şi factorii economici în procesul de activitate şi în elaborarea unor strategii de politici care ar permite realizarea obiectivelor de politică internă şi externă. Autorul apreciază utilitatea lucrării şi prin faptul că atrage atenţia asupra unui ansamblu de probleme ce ţin de activitatea Legislativului.

Rezultatele cercetării pot fi utilizate în calitate de suport la cursurile ţinute în instituţiile superioare de învăţământ din România şi Republica Moldova, ele pot fi utile profesorilor, doctoranzilor, studenţilor, liceenilor, tuturor celora ce se interesează de viaţa politică în România la etapa contemporană.

Implementarea rezultatelor ştiinţifice. Rezultatele cercetării, concluziile şi recomandările au fost expuse în 8 publicaţii ştiinţifice de specialitate publicate în România şi Republica Moldova, cât şi în cadrul a 8 conferinţe internaţionale.

ANNOTATION

PIROȘCA Alina, ***Establishment and Activity of the Romanian Parliament in the years Of 1990-2008****,* specialty 611.02. History of Romanians (periods), Chisinau, 2018

Work structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography and annexes.

Keywords: Romania, Parliament, parliamentary elections, political elite, political power, democracy, parliamentary scrutiny, political parties, parliamentary diplomacy, inter-parliamentary relations.

Field of study: political life in the modern Romania.

Goals and objectives lie in elaboration of a comprehensive conceptual vision on the establishment and activity of the Romanian Parliament in the years of 1990-2008, in highlighting the peculiarities, issues, trends and prospects in the activity of Parliament and the drawing up of certain conclusions, especially of some recommendations in order to streamline its work.

Scientific novelty and originality consists in the following: it is the first comprehensive and interdisciplinary study about foundation and activity of Romanian Parliament in the years of 1990-2008; A conceptual and methodological framework was prepared for conducting investigations connected to the new realities of Romanian society; It is made a scientific assessment of the democratization process in order to realize the complexity of issues that a society in transition is coping with and to indicate some ways of barriers overcoming on the path of society democratization and of Parliament's activity; It is highlighted the activity of the Legislature in foreign policy and national security.

The important scientific problem solved in historical science consists in developing of the conceptual-theoretical analysis of the foundation and activity of the Romanian Parliament; research of the most important forms of democracy – parliamentary elections; determination of the place and role of the Parliament in drafting legislation, of realization of the parliamentary control, of realization of parliamentary activity in the field of foreign policy and of the impact of its activity on the social-economic and political processes in society, of realization of foreign policy and international security objectives.

The theoretical significance of the research lies in the analysis of foundation and activity of the Romanian Parliament, in the results and conclusions drawn from conceptualization of the phenomenon from theoretical perspective. The interdisciplinary and pluridisciplinary approach in analytical and epistemological area of the fundamental concepts contributed to the extension of scientific endeavor that regards Romanian Parliament. Thus, the work may serve as a model of analysis of the foundation and activity of the Romanian Parliament in years of 1990-2008.

Applicative value of the research. From practical perspective this theoretical and scientific approach and obtained results contribute to familiarization of the public opinion with the activity of the Romanian Parliament in 1990-2008. Thesis materials may be used by policymakers and economic factors in their activity and in elaboration of some strategies for policies that would enable domestic and foreign policy objectives realization. The author, also, focuses on the problems related to activity of Parliament.

The research results can be used as support for classes held within higher educational institutions from Romania and Republic of Moldova, they can be useful for teachers, PhD students, students, all who are interested in political life of Romania at contemporaneous stage.

Implementation of scientific results. The research results, conclusions and recommendations were presented in 8 specialized scientific publications published in Romania and Republic of Moldova, and at 8 international conferences.

АННОТАЦИЯ

ПИРОШКА Алина. ***Создание и деятельность Парламента Румынии в 1990-2008 гг.***

Специальность 611.02 - История румын (по периодам), Кишинев, 2018

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография и приложения.

Ключевые слова: Румыния, парламент, выборы, политическая элита, политическая власть, демократия, парламентский контроль, политические партии, парламетская дипломатия, межпарламентские отношения.

Область исследований: политическая жизнь Румынии на современном этапе.

Цель и задачи исследования состоят в разработке всеобъемлющего концептуального видения по поводу формирования и деятельности Парламента Румынии в 1990-2008 гг., в освещении особенностей и проблем, тенденций и перспектив в деятельности Парламента и формировании определенных выводов и рекомендаций по улучшению эффективности его функционирования.

Научная новизна и оригинальность предпринятого исследования заключается в том, что оно является первым комплексным междисциплинарным исследованием о создании и деятельности Парламента Румынии в 1990-2008 гг.; разработана концептуально-методологическая база для проведения исследований, обусловленных новыми реалиями румынского общества; даётся оценка процессу демократизации в целях реализации проблем, стоящих перед обществом в переходный период, и указываются способы преодоления возникающих барьеров в ходе демократизации общества и деятельности Парламента; освещается работа законодательного органа в области внешней политики и национальной безопасности.

Решение научной проблемы в исторической науке состоит в разработке концептуально-теоретических основ изучения деятельности Парламента Румынии, в установлении места и роли Парламента в разработке законодательства, осуществление парламентского контроля, в области внешней политики и влиянии его деятельности на социально-экономические и политические процессы в обществе; в реализации целей внешней политики и национальной безопасности.

Теоретическая значимость предпринятого исследования состоит в анализировании путей формирования Парламента Румынии и его деятельности, достигнутых им результатов для концептуализации этого феномена с теоретической точки зрения. Междисциплинарный и многодисциплинарный подход с точки эпистемологических концепций способствовал расширению рамок научного подхода к рассмотрению деятельности румынского Парламента. Данное исследование может служить в качестве модели целостного анализирования деятельности Парламента Румынии в 1990-2008 гг.

Аппликативная значимость. С практической, теоретической и методологической точек зрения результаты исследования призваны способствовать ознакомлению общественности с деятельностью Парламента Румынии в 1990-2008 гг. Материалы диссертации могут быть использованы политическими, экономическими акторами в их деятельности в ходе принятия политических решений, в определении стратегии деятельности, которая способствовала бы реализации внутренней и внешней политики государства. Автор полагает, что в исследовании обращено внимание на большой спектр проблем, связанных с парламентской деятельностью страны.

Результаты исследования могут быть использованы в учебном процессе в высших учебных заведениях Румынии и Молдовы, могут быть также полезны преподавателям, докторантам, и всем, кого интересует политическая жизнь Румынии на современном этапе.

Применение результатов. Результаты научного исследования, выводы и рекомендации были представлены в 8 специализированных научных изданиях, опубликованных в Румынии и Молдове и доложены на 8 международных конференциях.

LISTA ABREVIERILOR

AAN – Adunarea Atlanticului de Nord
AELS – Comitetul Parlamentar al Asociaţiei Europene a Liberului Schimb
AIEO – Adunarea Interparlamentară Europeană a Ortodoxiei
AIPLF – Asociaţia Internaţională a Parlamentarilor de Limbă Franceză
AMP – Agenţia de monitorizare a Presei
ANCD – Alianţa Naţională Creştin Democrată
AP NATO – Adunarea Parlamentară a Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord
APCE – Adunarea Parlamentară a Consiliul Europei
APCEMN – Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice la Marea Neagră
APEM – Adunarea Parlamentară Euro-Mediteraneeană
APF – Adunarea Parlamentară a Francofoniei
AUEO – Adunarea Uniunii Europei Occidentale
BEC – Biroului Electoral Central
CDR – Convenţia Democrată din România
CFSN – Consiliul Frontului Salvării Naţionale
CPUN – Consiliul Provizoriu de Uniune Naţională
CSCE – Conferința pentru Securitate şi Cooperare în Europa
FDSN – Frontului Democrat al Salvării Naţionale
FER – Federaţia Ecologistă din România
FSN – Frontul Salvării Naţionale
LADO – Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului
NATO – Organizaţia Atlanticului de Nord
OADO – Organizaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului
OCEMN – Organizaţiei Cooperării Economice a Mării Negre
OECD – Organizaţia pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică
OSCE – Adunarea Parlamentară a Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa
OUG – Ordonanţe de Urgenţă
PAC – Partidul Alianţei Civice
PD – Partidul Democrat
PDAR – Partidul Democrat Agrar din România
PER – Partidul Ecologist Român
PNL – Partidul Naţional Liberal
PNŢ-CD – Partidul Naţional Ţărănesc-Creştin Democrat
PRM – Partidul România Mare
PSD – Partidul Social Democrat
PSDR – Partidul Social Democrat Român
PUNR – Partidul Unităţii Naţionale Române
PUR – Partidul Umanist din România
UDMR – Uniunea Democrată Maghiară din România
UE – Uniunea Europeană
UFD – Uniunea Forţelor de Dreapta
UIP – Uniunea Interparlamentară
USAID – Agenţia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internaţională
USD – Uniunea Socială Democrată

INTRODUCERE

Actualitatea temei. Prăbușirea în decembrie 1989 a regimului comunist a însemnat pentru România debutul unor transformări politice, economice și sociale, având toate un numitor comun – democrația. Parlamentul este instituția centrală a unui regim democratic și organismul de exercitare a puterii legislative. Existența și funcționarea acestuia reprezintă o condiție de bază a democrației în România.

Experiența de edificare a unei societăți democratice, care în România a avut propria sa dinamică ne demonstrează că această devenire este marcată de numeroase contradicții și de puternice eforturi întru realizarea scopului propus. Anume această complexitate a și condiționat necesitatea efectuării unei analize temeinice a constituirii și activității Parlamentului României, a fenomenelor politice, a factorilor ce determină desfășurarea proceselor politice. Importanța dimensiunii Parlamentului este reliefată și validată în elaborările științifice ale cercetătorilor din diferite domenii, motiv care imprimă un suport substanțial pentru determinarea rolului și locului Parlamentului în viața politică, în procesele europene și mondiale.

Necesitatea elaborării unei astfel de lucrări este dictată atât de argumentele care se cer invocate pentru aprecierea fenomenelor noi ce au însoțit etapa de tranziție, cât și de pluralitatea de probleme pe care acestea le-au generat în majoritatea țărilor post-comuniste pornite pe calea democrației, inclusiv în România. Procesul de renovare a societății este marcat de crize care afectează sferele vieții sociale, de tensiuni sociale și instabilitate politică. De aceea, problema constituirii și activității Parlamentului României se distinge prin actualitate și relevanță, investigațiile fiind de importanță teoretico-științifică (definirea Parlamentului), aplicativă (susținerea proceselor de reforme democratice, modernizarea funcționării Legislativului) și conceptuală (familiarizarea cu alegerile parlamentare, cu activitatea Parlamentului în domeniul politicii interne și externe și securității internaționale).

Puterea politică devine un subiect de mare atracție atât pentru știința istorică, politică, juridică, dar și pentru practica guvernării. Această pentru că atât știința cât și practica, mai mult decât în alte domenii, nu pot să se rezume numai la descrierea și reflectarea fenomenului, ci, pe fondul unei responsabilități sociale, ele manifestă un deosebit interes pentru a identifica și propune soluții în scopul ameliorării actului de guvernare.

Astăzi, când venirea la putere este foarte tehnologizată, când ea poate fi cucerită nu numai în virtutea meritului sau concurenței cinstite, dar și în baza speculațiilor, cunoașterea vieții politice, a naturii instituțiilor politice, a puterii în general este esențială nu doar pentru cercetător, dar și pentru omul de rând.

Interesul sporit față de problematica instituțiilor politice și, în primul rând, a Parlamentului este dictat și de necesitatea de a concepe și de a explica unele aspecte ale activității Legislativului, ale comportamentului politic în diferite segmente temporare.

Studierea instituției de prim rang a României – Parlamentul este actuală pentru a înțelege rolul pe care acesta îl are în procesul de integrare europeană a României și pentru a analiza în ce măsură instituția reprezintă în continuare un for dedicat dezbaterilor și luării deciziilor în această privință.

Tema de cercetare este actuală și reieșind din faptul că Parlamentul are un rol esențial în evoluția statului de drept, după cum a avut un rol hotărâtor în democratizarea statului. Evoluția democratică a sistemului politic, realizarea în complex a reformelor social-economice, afirmarea tot mai activă a României în relațiile cu alte state ale lumii și cu organismele internaționale presupun o nouă viziune asupra Parlamentului, întrucât instituțiile politice determină imaginea României pe arena internațională.

Multidimensionalitatea reformelor în perioada de tranziție indică la oportunitatea efectuării cercetărilor științifice, care ar fundamenta necesitatea schimbărilor în activitatea Parlamentului, ar analiza eficacitatea transformărilor produse și în această bază ar elabora măsuri, recomandări întru ameliorarea acestei activități.

În această ordine de argumente subliniem că actualitatea investigației noastre este determinată și de necesitatea de a scoate în evidență atât realizările tranziției, cât și erorile comise de cei care guvernează reformele, autorul oferind în același timp sugestii cu privire la corectarea lor, ceea ce ar face ca democrația în România să fie acceptată mai puțin dureros.

Așadar, autorul a intenționat să realizeze o lucrare complexă ce vizează probleme cardinale ale vieții politice și anume constituirea și activitatea Parlamentului României în anii 1990-2008, lucrare care lipsește deocamdată în literatura de specialitate din țară (deși unele aspecte ale temei au fost parțial elucidate de cercetători), fapt ce a și determinat alegerea temei de investigație.

Analiza situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de studiu.

Pentru elucidarea fundamentului științific al lucrării, am avut drept punct de pornire, investigațiile autorilor cărora le aparțin contribuții esențiale în studiul diferitelor aspecte ale fenomenului parlamentarismului în România post-decembristă.

Cercetătorul P. Kopecky interpretează reprezentativitatea parlamentelor din țările fost-comuniste, într-un studiu dedicat evoluției politice a statelor din centrul și estul Europei. [1, p.133-152]. Autorul cercetează originile parlamentarismului și caracteristicile acestuia în fiecare din țările post-comuniste, gradul de reprezentativitate care caracterizează fiecare parlament în

parte, relațiile dintre Legislativ și Executiv, structura internă a fiecărui for legislativ, dar și procedurile specifice după care acestea acționează.

Un alt studiu ce abordează tema instituției Parlamentului, este cel al autorului St. Roper, care realizează o prezentare cronologică a ceea ce a semnificat forul legislativ al țării, insistând asupra lipsei de credibilitate a acestuia în anii ’90, cauzată de corupție, inactivitate și instabilitate a alianțelor politice și electorale. [2] Sunt comentate obstacolele pe care viața parlamentară post-decembristă le-a întâlnit de-a lungul perioadei de tranziție.

Reprezentarea politică este văzută ca principiu fundamental al democrațiilor moderne în lucrarea autorului F. Millard, „Elections, Parties and Representation in Post-Communist Europe” [3]. Conform opiniilor autorului, reprezentativitatea sub aspect legislativ, este determinată de mai mulţi factori, precum: organizarea partidelor politice, selectarea candidaţilor, modul de prezentare al acestora în faţa electoratului, performanţa parlamentarilor, interacţiunea dintre aceştia, şi mai ales asumarea răspunderii în faţa electoratului.

În acest context evidențiem selectiv unele lucrări ale cercetătorilor români, în care tezele, generalizările, concluziile ce se conțin în acestea, constituie punctele de reper în explicarea anumitor aspecte ale constituirii și activității Parlamentului României în perioada post-decembristă.

Remarcăm lucrarea „Renașterea parlamentarismului în România“ , ai cărei autori sunt M. Enache și M. Constantinescu [4], care prezintă contextul politic al reapariției unei adevărate adunări legislative în România și factorii care au favorizat-o. Ilustrative în acest sens sunt lucrările unor reputați cercetători de drept parlamentar ca: I. Muraru, [5] V. Duculescu [6] și C. Călinoiu. [7]

Funcționarea Parlamentului a fost analizată de către Șt. Deaconu şi M. Cuc, [8] într-un studiu dedicat în exclusivitate instituției parlamentare. Materialele prezintă noile prevederi regulamentare statuate prin noile Regulamente de funcționare ale celor două Camere, adoptate după alegerile din noiembrie 2000. Acestea, dând curs unor prevederi constituționale, cuprindeau norme ce privesc statutul parlamentarului, organizarea internă a Parlamentului, desfășurarea lucrărilor parlamentare, precum şi dispoziții referitoare la controlul parlamentar.

De menționat că în Republica Moldova n-a fost elaborat nici un studiu monografic consacrat acestei probleme. Cu toate acestea, diferite aspecte ce țin de activitatea Parlamentului României și-au găsit elucidare în mai multe studii ale autorilor C. Solomon, A. Pirogca [9], V. Juc, Y. Josanu, I. Rusandu [10] și alții.

Problemele principale înaintate cu titlul de ipoteze sunt:

1. Sistemul electoral, determină, în ultimă instanță modalitatea de selectare a elitelor parlamentare contemporane;
2. Menirea Parlamentului nu se reduce la adoptarea legilor, acesta joacă un rol activ în viața politică, realizează controlul parlamentar care cuprinde activități, organe de stat, acte normative;
3. Diplomația parlamentară este cel mai potrivit și adecvat instrument de realizare a obiectivelor de politică externă și apărare a interesului național.

Scopul și obiectivele tezei rezidă în elaborarea unei viziuni conceptuale cuprinzătoare asupra constituirii și activității Parlamentului României în anii 1990-2008, în evidențierea particularităților, problemelor, tendințelor și perspectivelor în activitatea Legislativului, precum și în elaborarea anumitor concluzii și, mai ales, a unor recomandări utile întru eficientizarea activității acestuia.

Urmărind activitatea acestui obiectiv de bază, ne-am propus soluționarea următoarelor **sarcini**: realizarea unui studiu istoriografic și documentar al elaborărilor științifice la temă, demers necesar pentru a cunoaște și înțelege adecvat constituirea și activitatea Parlamentului României; definirea reperelor teoretico-metodologice de cercetare a funcționării Legislativului; examinarea legislației electorale ca o bază politico-juridică a constituirii Parlamentului; cercetarea uneia dintre cele mai pronunțate forme de manifestare a democrației pluraliste - alegerile parlamentare; analiza constituirii și evoluției structural-funcționale a Legislativului; abordarea evoluției legislative a Parlamentului și a controlului parlamentar; elucidarea activității Parlamentului în domeniul politicii externe și securității internaționale.

Metodologia cercetării științifice. În cadrul investigației s-a efectuat o abordare metodologică complexă cu caracter interdisciplinar al studiilor bibliografice, istoriografice, conceptual-teoretice și analitico-aplicative. Metodologia a inclus abordări, principii și metode de cercetare a constituirii și activității Parlamentului României și anume: analiza și sinteza, metoda comparativă, content analiza (analiza conținutului documentelor), metoda inducției și deducției, metoda analogiei și altele. Autorul a valorificat principiile de bază ale metodologiei științei istorice ca: principiul științific; principiul libertății academice proprie gândirii democratice; principiul obiectivității; principiul istorismului; principiul umanismului și altele.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării efectuate constă în următoarele: reprezintă primul studiu cuprinzător, interdisciplinar și multidisciplinar asupra constituirii și activității Parlamentului României în anii 1990-2008; a fost elaborat cadrul conceptual-teoretic pentru realizarea investigațiilor racordat la realitățile noi ale societății românești; se face o evaluare științifică a procesului de democratizare și a activității parlamentare cu scopul de a

conştientiza complexitatea problemelor cu care se confruntă societatea în tranziție și pentru a indica unele modalități de depășire a barierelor în calea democratizării societății și a activității Parlamentului; se face o analiză de sinteză privind evoluția activității Parlamentului României și rolul acestuia în transformările social-economice și politice înregistrate; se evidențiază activitatea Legislativului în domeniul politicii externe și securității naționale; este argumentat faptul că funcționarea normală a societății, respectiv stabilitatea în societate, depind în mare parte de nivelul culturii politice atât a elitei politice, cât și a categoriilor sociale.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul științei istorice constă în elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a constituirii și activității Parlamentului României; cercetarea uneia dintre cele mai pronunțate forme de manifestare a democrației – a alegerilor parlamentare; determinarea locului și rolului Parlamentului în elaborarea legislației, a realizării controlului parlamentar, a activității în domeniul politicii externe și a impactului activității acestuia asupra proceselor social-economice și politice din societate, a realizării obiectivelor de politică externă și de securitate internațională.

Semnificația teoretică a cercetărilor efectuate rezidă în abordarea constituirii și activității Parlamentului României, în rezultatele și concluziile obținute în urma conceptualizării fenomenului de agendă din perspectivă teoretică. Abordarea din perspectivă interdisciplinară și pluridisciplinară în plan analitico-epistemologic a conceptelor fundamentale a contribuit la extinderea demersului științific ce vizează Parlamentul României. Astfel, lucrarea poate servi drept model de analiză a constituirii și activității Parlamentului României în anii 1990-2008.

Valoarea aplicativă a lucrării. Sub aspect aplicativ, această abordare teoretico-științifică și rezultatele obținute contribuie la familiarizarea opiniei publice cu constituirea și activitatea Parlamentului României în anii 1990-2008. Materialele tezei pot fi utilizate de factorii de decizie politică și factorii economici în procesul de activitate și în elaborarea unor strategii de politici care ar permite realizarea obiectivelor de politică internă și externă. Teza completează setul de elaborări științifice consacrate Parlamentului României în perioada de tranziție, asigură factorilor decizionali, din cadrul autorităților puterii de stat, experții din centrele analitice și cercetătorii științifici din instituțiile universitar-academice cu informații pentru fundamentarea și promovarea politicilor de activitate a Parlamentului. Materialele tezei pot servi drept reper pentru elaborări științifice noi în materia subiectelor abordate. Autorul apreciază utilitatea lucrării și prin faptul că atrage atenția asupra unui ansamblu de probleme ce țin de activitatea Legislativului.Rezultatele cercetării pot fi utilizate în calitate de suport la cursurile universitare „Istoria românilor”, „Istoria politică a României”, „Politica externă a României la etapa contemporană”, în cadrul cursurilor speciale ținute la instituțiile superioare de învățământ din România și Republica Moldova, ele

pot fi utile profesorilor, doctoranzilor, studenților, liceenilor, tuturor celora ce se interesează de viața politică în România la etapa contemporană.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere constau în următoarele:

1. Legislația electorală este baza politico-juridică a constituirii Parlamentului;
2. Alegerile parlamentare în condițiile pluripartitismului și pluralismului politic au generat în România apariția unor noi procese și fenomene politice și au contribuit la schimbarea configurației politice a Parlamentului;
3. Activitatea Parlamentului în domeniul politicii externe și relațiilor internaționale facilitează relațiile de cooperare și colaborare dintre România și alte state.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările au fost expuse în 8 publicații științifice de specialitate publicate în România și Republica Moldova: Pirosca A. Colaborarea interparlamentară dintre România și Republica Moldova (1991-2001). În: Scientific and Technical Bulletin. Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu" Arad, 2009, nr.15. p. 98-107; Pirosca A. Mecanismul funcționării Parlamentului României. În: Studia Universitatis. Chișinău: USM, 2010, nr. 10. p. 24-31; Pirosca A. The importance of political culture in post-communist Romania. În: Agora. Arad: Univ. „Aurel Vlaicu", 2011, nr.1. p. 82-87; Pirosca A. Alegerile parlamentare în România (1990- 2004). În: Convergențe spirituale Iași-Chișinău. Iași: Liga Culturală Română, 2011, nr. 2. p. 74-80; Pirosca A. Parlamentul României și opoziția parlamentara. În: Istorie și Politică, Chișinău: ULIM, 2011, nr. 2, p. 116-122; Pirosca A. Colaborarea și aprofundarea relațiilor interparlamentare. În: Istorie și politică. Chișinău: ULIM, 2012, nr. 2, p. 172-186; Solomon C., Pirosca A. Alegerile parlamentare din Republica Moldova și România. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică) Nr. 3(LVIII), Chișinău, 2012, p.106-128; Solomon C., Pirosca A. Evoluția parlamentarismului în România. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3 (172), Chișinău, 2016, p. 52-64.

Aprobarea rezultatelor științifice. Investigația se înscrie în direcțiile de cercetare aprobate în cadrul Universității de Stat din Moldova. Teza a fost elaborată și discutată la Departamentul Istoria Românilor, Universală și Arheologie a Facultății de Istorie și Filosofie a Universității de Stat din Moldova. Concepțiile de bază elaborate pe parcursul investigației au fost expuse în cadrul a 8 conferințe internaționale, printre care menționăm: Pirosca A. Activitatea Parlamentului în contextul aderării României la Uniunea Europeană. În: Materialele Conferinței Interuniversitare Integrarea europeană și filosofia română: cazul Al. S. Sturza. Chișinău: USM, mai 2009. p. 192-197; Pirosca A. Alegerile parlamentare din anul 1992 în România. În: Rezumatele comunicărilor Conferinței științifice a masteranzilor și doctoranzilor Cercetare și

inovare- perspective de evoluție și integrare europeană. Chișinău: USM, septembrie 2009. p. 33-34; Piroșca A. Sistemul electoral din Romania. În: Rezumatele comunicărilor Conferinței științifice Dezvoltarea cercetării științifice, promovarea și cultivarea creativității și inovării în procesul instruirii academice. Chișinău: USM, mai 2010. p. 58-59; Piroșca Alina. Aspecte ale alegerilor parlamentare în România (1990-2008). În: Materialele Conferinței Internaționale Integrarea europeană și tradițiile românești: de la Al. S. Sturza la Em. Cioran. Chișinău: USM, mai 2011, p. 276-286; Piroșca A. Opoziția în Parlamentul României (2000-2004). În: Rezumatele comunicărilor Conferinței științifice cu participare internațională Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare. Chișinău: USM, septembrie 2011.p. 33-35; Piroșca A. Alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2008 din România. În: Rezumatele comunicărilor Conferinței științifice cu participare internațională Interferențe universitare-integrare prin cercetare și inovare. Chișinău: USM, septembrie 2012, p. 66-68; Solomon C., Piroșca A. Alegerile parlamentare în România. În: Rezumatele comunicărilor Conferinței științifice cu participare internațională Interferențe universitare- integrare prin cercetare și inovare. Chișinău: USM, septembrie 2013, p. 242-245; Solomon C., Piroșca A. Aspecte istoriografice privind constituirea și activitatea Parlamentului României. În: „Impactul politicii externe asupra interesului național. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale", 15 mai 2015, Chișinău, IRIM, 2015, p. 103-115.

Sumarul capitolelor tezei. Teza a fost structurată în baza scopului și obiectivelor, propuse spre cercetarea constituirii și activității Parlamentului României în anii 1990-2008 și este alcătuită din introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

În *INTRODUCERE* se argumentează actualitatea și importanța temei investigate, este stabilit scopul și sunt determinate obiectivele cercetării, se motivează gradul și caracterul științific-novator al rezultatelor obținute, problema științifică soluționată precum și importanța teoretică, valoarea aplicativă a lucrării se indică aprobarea rezultatelor și este prezentat sumarul capitolelor tezei.

Primul capitol, intitulat *ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE ȘI TEORETICO-ȘTIINȚIFICE PRIVIND CONSTITUIREA ȘI ACTIVITATEA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI*, se axează pe analiza și sinteza istoriografică a viziunilor și abordările cercetărilor din diverse domenii științifice privind constituirea și activitatea Parlamentului, a surselor documentare care ne-au servit drept izvoare importante pentru investigație

În baza analizei istoriografice au fost selectate și sistematizate cele mai relevante concepții și abordări științifice pentru a argumenta necesitatea examinării interdisciplinare și pluridisciplinare a constituirii și activității Legislativului.

Astfel, examinând gradul de cercetare a problemei propuse spre investigație am constatat că au fost obținute realizări modeste. Se resimte lipsa unui studiu aprofundat , de sinteză privind constituirea și activitatea Parlamentului.

De asemenea sunt examinate idei și concepte, paradigme, abordări și principii de cercetare, metode și tehnici care au format cadrul teoretico-metodologic al studiului în cauză.

În capitolul II, intitulat *CONSTITUIREA ȘI EVOLUȚIA STRUCTURAL-FUNCȚIONALĂ A PARLAMENTULUI ROMÂNIEI* se abordează legislația electorală ca bază politico-juridică a constituirii și activității Parlamentului, etapele desfășurării alegerilor parlamentare. Se cercetează desfășurarea alegerilor ca formă majoră a democrației pluraliste, văzute atât prin prisma percepțiilor actorilor electorali, cât și prin cea a monitorizărilor efectuate de observatorii naționali și internaționali. De asemenea, se analizează configurația politică a Legislativului în anii 1990-2008 și impactul acesteia asupra vieții politice. Se elucidează structura, organizarea și mecanismul funcționării Parlamentului, caracterul procedurii legislative, interacțiunea cu alte instituții politice.

În capitolul III, intitulat *DIRECȚIILE PRINCIPALE DE ACTIVITATE A PARLAMENTULUI ROMÂNIEI* este cercetată evoluția legislativă a Parlamentului, se evidențiază faptul că dezbaterea și adoptarea prin vot a proiectelor de legi și a inițiativelor legislative reprezintă activitatea de bază a Legislativului. Sunt analizate cele mai importante forme și mijloace de control parlamentar prin care deputații și senatorii, cu atât mai mult cei din opoziția parlamentară, monitorizează politic activitatea Guvernului și verifică modul de aplicare a legilor în sfera autorităților și instituțiilor publice supuse controlului.

De asemenea, se cercetează activitatea Legislativului în domeniul politicii externe ținând cont de faptul că acesta dispune de importante prerogative în acest domeniu. Totodată, se abordează conceptul de diplomație parlamentară, colaborarea interparlamentară și importanța acesteia pentru realizarea obiectivelor de politică externă a statului.

Concluzii generale și recomandări. Se rezumă concluziile de bază ale cercetării, sunt formulate recomandările principale privind eficientizarea activității Parlamentului României la etapa contemporană și realizarea cu succes a rolului de instituție centrală a unui regim democratic.

1. ABORDĂRI ISTORIOGRAFICE ȘI TEORETICO-ȘTIINȚIFICE PRIVIND CONSTITUIREA ȘI ACTIVITATEA PARLAMENTULUI ROMÂNIEI

Acest capitol reprezintă prin conținut suportul istoriografic, documentar și conceptual-teoretic necesar pentru valorificarea științifică a problemelor abordate în lucrare. Obiectul de cercetare a primului subcapitol include unele abordări științifice definitorii la temă și se întreprinde o radiografie a situației în domeniul constituirii și activității Parlamentului României în anii 1990-2008. Al doilea subcapitol este consacrat fundamentării bazei teoretico-metodologice pentru investigația științifică a activității Legislativului, și sunt examinate concepte, paradigme, abordări și principii de cercetare, metode și tehnici care au format cadrul metodologic al studiului în cauză.

1.1 Istoriografia constituirii și activității Parlamentului

Instituţia Parlamentului a constituit şi constituie încă, obiectul unor remarcabile cercetări din partea politologilor, sociologilor, juriştilor şi nu în ultimul rând a istoricilor. Interesul faţă de Parlament, de rolul pe care acesta îl îndeplineşte în societate, faţă de mijloacele prin care contribuie la elaborarea legilor şi la edificarea unei autentice ordini de drept, este firesc şi legitim, dacă luăm în considerare faptul că astăzi în lume, respectul pentru democraţia reprezentativă poate fi considerat o realitate.

Apărute cu multe secole în urmă, Adunările reprezentative, mai largi sau mai restrânse, au promovat ideea de democraţie, au oprit tendinţele totalitare, au contribuit la formarea unei conştiinţe naţionale, care a evoluat paralel cu drepturile omului şi ale popoarelor, cu cerinţele fundamentării raporturilor politice pe adevărate principii de egalitate şi reprezentativitate.

Marele principiu al separaţiei puterilor în stat a demonstrat cu vigoare forţa şi puterea Parlamentului, rolul acestuia pentru societăţile democratice, importanţa respectării intacte a prerogativelor sale în condiţiile unei armonioase colaborări cu toate celelalte puteri ale statului. Respectând egalitatea puterilor statului, nu putem să nu constatăm că, prin sarcinile deosebite ce îi revin, puterea legiuitoare dispune de anumite posibilităţi de afirmare, care îi sunt proprii şi care o plasează în fruntea tuturor instituţiilor statului.

Reluarea vieţii parlamentare democratice în România, a reprezentat o consecinţă directă a transformărilor pe care le-a deschis în viaţa ţării, revoluţia din decembrie 1989. Pentru elucidarea fundamentului ştiinţific al lucrării, am avut drept punct de pornire, investigaţiile autorilor cărora

le aparţin contribuţii esenţiale în studiul diferitelor aspecte ale fenomenului parlamentarismului în România post-decembristă.

Referitor la anliza materialului folosit în investigarea constituirii şi activităţii Parlamentului României se pot de limita 4 categorii de informaţii folosite:

I. Analiza istoriografiei străine privind constituirea şi activitatea României;
II. Analiza istoriografiei din România referitoare la constituirea şi activitatea Legislativului;
III. Analiza istoriografiei din Republica Moldova privind diferite aspecte ale activităţii Parlamentului României;
IV. Sursele istorice ale temei de cercetare.

Un cercetător renumit, S. Huntington, realizează o adevărată proiecţie a tot ceea ce însemna schimbare prin revoluţie, investigând factorii care pot influenţa pozitiv sau negativ, societatea aflată în curs de modernizare. „Vidul de putere şi de autoritate care se manifestă în atât de multe ţări în curs de modernizare poate fi umplut doar temporar de o conducere carismatică sau de o forţă militară", este de părere autorul. Însă numai organizaţiiile politice îl pot umple permanent. Într-o astfel de situaţie, elitele recunoscute intră în competiţie unele cu altele pentru organizarea maselor prin sistemul politic existent, sau elite disidente le organizează pentru răsturnarea acestui sistem. „În lumea în curs de modernizare, cine organizează politica, va stăpâni în viitor", concluziona autorul. [11, p. 12]

Construcţia noilor instituţii democratice şi încercările tranziţiei de la un regim comunist către unul democratic, sunt explicate de către M. Sanborne, în studiul său dedicat în exclusivitate României. [12] Viaţa de zi cu zi a românilor este prezentată atât sub aspect politico- social, cât şi a luptei permanente de a depăşi stadiul de tranziţie către o societate cu adevărat democratică.

Un studiu care nu e dedicat exclusiv României, dar care surprinde aceeaşi perioadă post-decembristă aparţine istoricilor R. Bideleux şi I. Jeffries. [13] Autorii realizează o radiografie a zonei balcanice, incluzând şi spaţiul carpato-dunăreano-pontic. Prezentarea României este realizată insistând îndeosebi asupra transformărilor de ordin politic şi instituţional. Rezultatele scrutinelor desfăşurate după 1989, sunt văzute ca îndeplinind un rol determinant în evoluţia democratică a României.

Sistemele electorale sunt dezbătute în lucrarea autorilor M. Gallagher şi P. Mitchell, „The Politics of Electoral System", [14] în care se realizează o analiză a acestora, studiind demersul electoral în state europene şi nu numai. Miza cercetării o constituie dovedirea importanţei sistemelor electorale în demersul reprezentativităţii politice şi exemplificarea acestora, prin urmărirea întregului proces electoral din aceste ţări şi evaluarea rezultatelor scutinurilor.

În lucrarea cercetătorilor Birch S., și alții „Embodying Democracy” [15] este un alt studiu asupra sistemelor electorale. Lucrarea, spre deosebire de cea a lui G. şi Mitchell, cercetează tema, numai în state foste comuniste, printre care şi România. Sunt descrişi factorii care au favorizat tipologia instituţiilor electorale în primii zece ani de după comunism, element important al procesului post-comunist de reformă. Este evidenţiat rolul instituţiei legislative, precum şi componenţa acesteia, pentru fiecare legislatură în parte.

Întrucât mecanismul de accedere la putere sunt partidele politice, acestea îşi intensifică activitatea pentru mobilizarea alegătorilor în timpul campaniilor electorale, intenționând să obțină susținerea lor.

Familiile politice europene, la care partidele politice româneşti au tins în permanenţă să adere, sunt prezentate în lucrarea profesorului P. Bréchon. [16] Partidele sunt înfăţişate ca mediatori între naţiune şi putere, între indivizi şi scena politică. Ele exprimă conflictele şi tensiunile societăţii, dar contribuie şi la reducerea şi pacificarea acestora. Această dublă faţetă, este de părere autorul, explică fragilitatea partidelor, care pot fi astfel uşor de acuzat că îşi trădează alegătorii. Lucrarea prezintă într-o manieră sistematică, diferitele tradiţii în studiul partidelor politice; totodată analizează şi evoluţia formelor partizane din Europa, demonstrând că dincolo de evidenţa disocierii legăturilor dintre partide şi societate, se desfăşoară în contrapartidă, o întărire a relaţiilor lor cu statele. Sunt furnizate informaţii preţioase cu privire la sociologia alegătorilor, aderenţilor şi militanţilor şi nu în ultimul rând a elitelor.

Profesorul M. Duverger, realizează un studiu asupra partidelor politice, studiu care a stârnit multe controverse. [17] Totuşi tipologia partidelor politice, stabilită de M. Duverger, este în continuare folosită, în ciuda faptului că au existat autori care nu au fost de acord cu opiniile sale. Clasificarea făcută partidelor politice are la bază structura şi viaţa internă a acestora. Una dintre problemele controversate a fost tocmai această clasificare a partidelor politice, în „partide de cadre” şi „partide de masă”. Primele, au un număr mic de aderenţi, sprijinindu-se în special pe elite şi luând în considerare prestigiul şi puterea banului. Partidele de masă au apărut, în opinia autorului, odată cu votul universal, candidaţii acestor partide făcând parte din rândul maselor, singurii capabili să le apere interesele. Autorul realizează o muncă imensă de definire şi clasificare, care permite nu numai sesizarea mai bună a autonomiei şi organizării partidelor, dar şi observarea evoluţiei lor în diverse situaţii instituţionale.

Un punct de vedere pertinent asupra tematicii partidelor politice îi aparţine cercetătorului G. Sartori. În volumul său, intitulat, „Parties and Party System. A framework for Analysis”, [18] schiţează ceea ce astăzi este recunoscut a fi cea mai cuprinzătoare şi autorizată abordare a clasificării sistemului de partide. Autorul oferă o trecere în revistă extinsă a conceptului şi

principiile partidelor politice, dezvăluind în acelaşi timp o critică ascuţită asupra competiţiei dintre partide. Cercetătorul combină în mod inteligent aspectele teoretice cu argumente analitice sofisticate, toate fundamentate pe o substanţială bază empirică naţională. Lucrarea este una clasică de stiinte politice, fiind considerată primordială în domeniu.

Reînvierea sistemului partitist în Europa de Est, după 1989, este cercetată de P. Lewis, în „ Political Parties in Post- Communist Eastern Europe". [19] Este prima carte care surprinde evoluţia partidelor politice din Europa răsăriteană, pe percursul întregii perioade post-comuniste. Informaţiile sunt prezentate într-o manieră comparativă, evidenţiindu-se caracteristicile fiecărui stat în parte. Raportându-se la România, autorul realizează o clasificare a partidelor politice, surprinde condiţiile în care se dezvoltă noul sistem de partide, prezintă legislaţia electorală în baza căreia se organizează alegerile parlamentare şi nu în ultimul rând, întocmeşte statistici având ca temă alegerile legislative. Paul Lewis dă şi o definiţie a partidului modern, însă lasă pe cei ce trăiesc în aceasta lume a tranziţiei, să constate dacă partidele post-decembriste îndeplinesc sau nu aceste criterii.

Problematica Parlamentului constituie obiectul unor investigaţii multiaspectuale ale cercetătorilor din România.

Astfel, lucrarea „Renaşterea parlamentarismului în România", ai cărei autori sunt M. Enache, M. Constantinescu, [4] prezintă contextul politic al reapariţiei unei adevărate adunări legislative în România şi factorii care au favorizat-o. În acest sens, autorii identifică drept principal factor, instituirea pluralismului politic şi emiterea unei legislaţii incipiente, temporare, care să permită organizarea de alegeri libere în România. Se analizează prevederile Decretelor – Legi emise de către forul executiv al vremii, Consiliului Frontului Salvării Naţionale (CFSN), decrete – legi care priveau crearea cadrului juridic necesar manifestării pluripartidismului: înregistrarea şi funcţionarea partidelor politice (ceea ce va duce la apariţia unor noi forţe politice pe eşichierul naţional, generând în acelaşi timp şi o regrupare politică a populaţiei, dându-se semnalul unei confruntări pluraliste pentru desemnarea reprezentanţilor poporului, în organele statale de exercitare a suveranităţii naţionale), organizarea unor alegeri libere, în care confruntarea partidelor politice să ducă la determinarea electoratului pentru votarea unui organ reprezentativ, care să exercite şi atributele unei Adunări Constituante, în vederea elaborării şi adoptării unei noi Constituţii, rolul principalelor personalităţi politice ale vremii în luarea deciziilor în planul politicii interne şi externe. Se acordă o importanţă deosebită analizei structurii primului Parlament al României de după 1989, funcţiilor şi obiectivelor sale esenţiale (elaborarea Constituţiei, fiind primordială), reglementărilor ce priveau începutul şi expirarea mandatului de parlamentar şi nu în ultimul rând, sistemului electoral, în baza căruia urmau să fie

aleşi reprezentanţii poporului, pentru prima dată, într-un mod democratic, după mai bine de două decenii.

Pentru cercetarea evoluției parlamentarismului în România prezintă un interes deosebit ediția academică „Istoria Parlamentului și a vieții parlamentare din România până la 1918”, editată la București în anul 1983. [20]

Tot cercetării parlamentarismului este consacrată și lucrarea autorului T. Draganu „începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în 1916”. [21]

Este necesar să menționăm că activitatea Parlamentului, normele şi principiile sale de organizare, participarea sa la înfăptuirea puterii publice, ridică numeroase probleme juridice, prezintă elemente inedite, de specificitate, care justifică pe deplin, tratarea aspectelor ce privesc organizarea, funcţiile şi prerogativele sale, ţinând cont tocmai de incontestabila lor individualizare. Referitor la acest aspect, ilustrative în acest sens sunt lucrările unor reputaţi profesori de drept parlamentar M. Constantinescu, I. Muraru, [22] V. Duculescu, C. Călinoiu şi G. Duculescu [6], [23], [7]. Studiile acestora au devenit opere de referinţă pentru toţi cei care se interesează de problemele dreptului constituţional în general şi ale celui parlamentar în special. Având ca statornic punct de plecare prevederile Constituţiei şi ale Regulamentelor celor două Camere [25], [26]. Autorii au preluat ştacheta ce le-a fost încredinţată şi au dus-o mai departe, printr-o analiză desfăşurată până la cele mai mici amănunte, prin consultarea exhaustivă a largii documentaţii ce le-a stat la dispoziţie, prin confruntarea sistematică a practicii de fiecare zi a Camerelor cu doctrina dreptului constituţional, dovedind o meritorie strădanie de a se ridica de la particular la general, de la conjunctural, la formulări de principiu. Abordarea studiului parlamentar în lumina unei asemenea optici este binevenită, cu atât mai mult cu cât scăderea, în sondajele de opinie publică, a nivelului de credibilitate a Parlamentului, a făcut să se pună în mod imperios problema modificării unor prevederi ale Constituţiei din 1991, modificări care au fost realizate în 2003 şi care au avut drept scop îmbunătăţirea structurii şi modului de funcţionare a supremului organ reprezentativ. Aria cuprinsă de lucrările acestor autori este vastă, debutând cu consideraţii teoretice privind Parlamentul ca organ reprezentativ suprem şi expresie a suveranităţii naţionale, pentru a analiza apoi, succesiv, însemnătatea şi rolul Parlamentului în procesul de legiferare, relaţiile dintre Parlament şi alte organe ale statului, importanţa, dimensiunile şi limitele controlului parlamentar, organizarea şi funcţionarea internă a Parlamentului, dinamica relaţiilor dintre partidele politice şi parlamentarii acestora, rolul diplomaţiei parlamentare. În ce priveşte diplomaţia parlamentară se arată importanţa activităţii Parlamentului în domeniul politicii externe, prin participarea activă la reuniunile parlamentare ale organismelor de securitate regională şi internaţională sau de cooperare economică şi

culturală, şi nu în ultimul rând schimbul de vizite la nivelul grupurilor de prietenie. Tratarea problemelor teoretice este completată în mod util de numeroase documente parlamentare, texte legislative, regulamente, rapoarte, moţiuni, apeluri, declaraţii, hotărâri, grupate în jurul anumitei problematici, contribuind astfel, la înţelegerea funcţionării practice şi modului în care lucrează astăzi în România instituţiile parlamentare.

În aceeaşi direcţie se înscrie şi lucrarea L. Dragne, „Drept constituţional şi instituţii politice", [27] în care se face o prezentare a istoriei constituţionale a României, realizându-se în paralel şi un istoric al parlamentarismului românesc. Sunt prezentate elementele structurale ale Parlamentului, rolul acestuia în conformitate cu prevederile constituţionale, modalitatea de alegere a Camerei Deputaţilor şi Senatului urmărind cu stricteţe litera legii electorale, organizarea internă a forului legislativ, modalitatea de funcţionare a acestuia şi funcţiile pe care trebuie să le îndeplinească, în concordanţă cu propriile regulamente şi legislaţia în vigoare.

Noua reformă a procesului legislativ din România prin diferenţierea unor atribuţii în ceea ce se numeşte „prima Cameră" şi cea de-a doua Cameră , considerată „Cameră de decizie" este înfăţişată cu multă acurateţe, pe baza dezbaterilor şi punctelor de vedere exprimate în procesul revizuirii Constituţiei, de către M. Bădescu, C. Andruş şi C. Năstase. [28] Autorii demonstrează în mod judicios că ideea departajării prerogativelor celor două Camere va trebui dusă mai departe, în viitor, pentru a se evita orice disfuncţii, pararelisme sau interferenţe de atribuţii între cele două Camere, respectându-se individualitatea fiecăreia şi configurându-se un rol propriu al fiecăreia în edificarea procesului legislativ, ca şi în desfăşurarea prerogativelor constituţionale. În aceeaşi lucrare este prezentată în detaliu organizarea şi desfăşurarea alegerilor parlamentare în conformitate cu noua legislaţie în vigoare, adoptată în 2008. [29]

O prezentare a sistemului parlamentar românesc este realizată de către B. Selejan- Guţan, în lucrarea „Drept constituţional şi instituţii politice". [30] Autorul prezintă originile regimului parlamentar, trăsăturile specifice, definirea acestuia şi evoluţia sa istorică, evidenţiind în acelaşi timp rolul legislativului în activitatea politică a democraţiilor actuale. Nu în ultimul rând este prezentată colaborarea şi funcţionarea dintre instituţia parlamentară şi celelelate instituţii ale statului, având la bază atât legislaţia internă, cât şi cea internaţională în domeniu. Sistemul electoral românesc constituie, de asemenea parte importantă a acestei lucrări. În aceleaşi coordonate se înscriu şi lucrările autorilor I. Corbeanu şi M. Corbeanu, [31] dar şi cea semnată de P. Norris. [32] Autorii realizează în acelaşi timp şi o prezentare a sistemelor de vot, prezentând în paralel avantajele şi dezavanatajele fiecărui tip de scrutin, tocmai pentru o înţelegere cât mai profundă a sistemului de alegere a parlamentarilor români, în contextul aderării României la Uniunea Europeană.

F. Abraham dedică în lucrarea sa „România de la comunism la capitalism (1989-2004)”, un întreg capitol instituţiei Parlamentului. Autorul a analizat şi prelucrat un bogat material bibliografic, realizând un text direct şi concis, care poate constitui un adevărat „îndreptar” pentru oamenii politici şi nu numai. Lucrarea prezintă extrem de detaliat reperele constituţionale ale instituţiei parlamentare, analizează regulamentele de funcţionare ale celor două Camere ale Parlamentului, realizează o prezentare amănunţită a partidelor parlamentare, punând accent pe reprezentativitate politică şi trăsături socio- profesionale ale parlamentarilor, migraţia parlamentară, dinamica legislativă şi controlul parlamentar. Lucrarea prezintă date importante privind dinamica încrederii în instituţia parlamentară, dar şi importanţa relaţiei dintre aceasta şi mass-media, ca mijloc de comunicare a activităţii parlamentare. [33]

Importante date statistice privind, încrederea de care s-a bucurat Legislativul în anii post-decembrişti, precum şi o analiză a întregii activităţi legislative şi de control a acestuia în decursul perioadei menţionate sunt prezentate în lucrarea autorilor C. Preda şi S. Soare, lucrare dedicată regimului politic din România de după 1989. [34] Autorii se folosesc în documentare de lucrări de referinţă, aparţinând unor importanţi autori, cei mai mulţi dintre aceştia, străini. Cartea conţine un volum impresionant de informaţii referitoare la partidocraţia românească de la începuturile ei şi până în prezent, cuprinzând în acelaşi timp şi informaţii referitoare la toate scrutinurile legislative din 1990 şi până în 2008. Sunt cercetate cele mai importante probleme cu privire la partidele ce au evoluat pe scena politică românească şi sunt abordate subiecte ce au iscat discuţii la vremea lor, având în vedere aici problema partidelor istorice şi a partidelor revoluţionare, dar şi teme cu o abordare la nivel internaţional, aplicate situaţiei reale din România.

Tematica Legislativului în spaţiul Uniunii Europene (UE) este abordată de R. C. Pricope şi F. A. Hrebenciuc, [35] prezentând problematica tuturor instituţiilor naţionale, cât şi a celor comunitare înzestrate cu prerogativa exercitării puterii legislative pe teritoriul UE. Autorii tratează o temă pe cât de interesantă, pe atât de laborioasă, identificând şi tratând cu rigurozitate instituţiile legislative din cele douăzeci şi şapte de state membre. Cercetarea a surprins atât caracteristicile generale ale instituţiei parlamentare în ansamblu, cât şi specificitatea fiecărei instituţii naţionale şi comunitare. Autorii punctează deopotrivă atât aspectele generale, cât şi de detaliu ale fiecărui organ legislativ naţional, privitoare la modalităţile de constituire, statutul membrilor, organizare, funcţii, proceduri în materie legislativă, bugetară, de relaţii internaţionale şi de control, cât şi cu privire la modalităţile prin care se exercită un control din partea celorlalte organe ale puterii de stat.

Funcţia de control a Parlamentului este îndeosebi utilizată de partidele aflate în opoziţie. O lucrare dedicată în totalitate „instituţiei" opoziţiei, este cea a autorilor Gh. Ionescu şi J. Madariaga. [36] Lucrarea insistă asupra rolului decisiv al instituţiilor democratice în dezamorsarea conflictelor, prezentând modul cum a devenit opoziţia instituţie distinctă în cadrul sistemelelor parlamentare constituţional-pluraliste. Opoziţia este analizată pe de o parte sub aspectul criticilor pe care ştiinţa istorică contemporană le-a adus actualului său mod de funcţionare, iar pe de altă parte sub aspectul compromisului cu aceasta.

Tot în acest context evidențiem lucrarea apărută recent a cercetătorului M. Enache „Modalitățile controlului parlamentar", lucrare dedicată unui sfert de secol de existență a primului Parlament al României desemnat prin alegeri libere și democratice, la 20 mai 1990. [37]

Senatul României, sub aspectul caracterului său reprezentativ şi al funcţiilor sale de legiferare şi control, este cercetat în studiul realizat sub coordonarea lui Al. Dumitrescu. [38] Este prezentată tradiţia instituţională a Senatului în România, apariţia sa ca instituţie reprezentativă, funcţionarea sa în diferite perioade ale istoriei, atribuţiile, configuraţia şi activitatea sa post-decembristă.

Contextul politic al apariţiei şi desfăşurării regimului parlamentar post-decembrist este important în aprecierea traseului urmat de democraţia românească. Un tablou al întregii perioade cuprinse între 1989 şi 2010 este realizat de către S. Stoica în enciclopedia „România după 1989". Autorul consideră că „în cei 23 de ani de la Revoluţia din decembrie 1989, istoria şi-a accelerat pulsul, născându-se o epocă distinctă, cu pecete proprie, în care reziduurile instituţionale şi mentale comuniste supravieţuiesc alături de trăsături specifice regimurilor democratice capitaliste, iar când din tot zbuciumul trăit de români în toţi aceşti ani , se va fi cernut măruntul, când din toată învolburarea prezentului se va decanta ceea ce s-a cladit durabil, se va putea înţelege mai bine ce a reprezentat această perioadă pentru istoria societăţii româneşti." [39] Lucrarea evidenţiază evenimentele cronologic, fără a emite judecăţi cu valoare de adevăr. O primă secţiune oferă o selecţie a evenimentelor politice, economice şi sociale cu impact asupra viitorului ţării, prezentate cronologic, într-o neutralitate şi sobrietate fără fisură. Autorul nu politizează, scopul său fiind crearea unui echilibru între veşnica luptă între reformişti şi antireformişti, între dreapta şi stânga, prezentând evenimente care au marcat evoluţia post-decembristă a României, petrecute atât în plan intern cât şi extern. Spaţii ample sunt rezervate, în cea de-a doua parte, radigrafierii vieţii constituţionale, a partidelor politice şi biografiilor principalilor lideri politici ai perioadei. De remarcat împletirea destinului României cu a Republicii Moldova, prezentându-se în paralel evenimente petrecute în ţara noastră cu cele

întâmplate peste Prut. Anexele sintetizează rezultatele tuturor celor şase scrutinuri parlamentare ce au avut loc din 1990 şi până în 2008.

A. Mungiu-Pippidi prezintă în lucrarea sa „Politica după comunism", reînvierea politicului în lumea de după comunism. [40] Ea defineşte naşterea şi evoluţia sistemului politic post-comunist ca reprezentând un „păcat originar". Stilul său „sfidează" pur şi simplu jurnalistica pseudo-ideologică actuală. Lucrarea sa este un adevărat reportaj al României post-decembriste. Ea surprinde post-comunismul sub mai multe aspecte: al efectelor produse de reminiscenţe ale fostului sistem - la nivel politic, cultural, religios, al încrederii oamenilor unul în celalalt, în partide şi liderii lor, în autorităţi, al identităţii politice, al relaţiei dintre mass-media şi cultura politică, exemplificând efectele acesteia, al culturii politice a elitei intelectuale. Autorul crează un tablou al democraţiei româneşti, sub aspect politic, cultural, ideologic, sociologic, religios şi nu în ultimul rand sub aspectul identităţii naţionale, care tinde să se piardă în noul context european.

O lucrare despre Romania de după 1989 este cea a profesorului şi analistului Tom Gallagher, intitulată „Furtul unei naţiuni. România de la comunism încoace". [41] Autorul prezintă România ca perdantă în pariul cu tranziţia către democraţie. Conform opiniei sale, sfărşitul oficial al regimului comunist din România s-a produs în beneficiul unui grup restrâns de cetăţeni, iar sistemul postcomunist răspundea unei largi elite, regrupată după prăbuşirea sistemului autoritar care îi dăduse iniţial naştere. Evenimentele din 1989, consideră autorul, au produs o democraţie de faţadă, în care naţionalismul a luat locul comunismului naţional drept sursă de legitimare şi se potrivea cu tradiţiile anterioare de guvernare a ţării. Esenţa democraţiei, văzută de T. Gallagher ca fiind definită prin participare şi sentiment al includerii cetăţenilor, este încă absentă în România. Dorinţa de a avea o opţiune politică bazată pe personalitatea competitorilor şi nu pe ceea ce susţin ei pare adânc înrădăcinată. Asta înseamnă că un sistem bazat pe respectul faţă de proceduri şi faţă de instituţiile democratice poate fi lesne subminat printr-un stil de politică populist. Parlamentul şi partidele politice, ligamentele democraţiei de fond din România, sunt scrise de obicei cele mai dispreţuite instituţii, indiferent cine se află la putere. Vorbăria goală despre înclinaţia către modernitate şi atitudinea pro-occidentală, dublată de aderarea la o abordare monopolistă şi autoritară a politicii, a rămas o trăsătură puternică a deceniului care a urmat revoluţiei din 1989, este de parere autorul. Practica de a fi de acord cu recomandările venind din partea unor organisme internaţionale care se spera sa ajute România, dar în acelaşi timp de a nu se arăta nicio grabă în transpunerea lor în viaţă dacă stânjeneau tiparele comportamentale ale elitei, a fost evidentă în anii '90 şi pare a fi rămas predominantă. Analistul lansează ideea conform căreia fără atenţia la nivel înalt pe care Occidentul a început să

o acorde Balcanilor după 1995, nu se poate spune dacă democraţia ar fi supravieţuit în România în ultimii cinci ani ai secolului XX.

Profesorul român, C. Preda, prezintă în lucrarea sa „Occidentul nostru", [42] perioada post-decembristă, prin prisma liberalismului, renăscut după 1989. Democraţia părea să fie în acea vreme, după spusele autorului, un stil politic care excludea liberalismul. Însă evenimentele ce au urmat au arătat contrariul. Valorile democraţiei erau în acea perioadă într-o continuă tensiune. România trebuia să îşi asume anticomunismul într-o formulă naţională, dar nu oarbă. Naţionalismul este, după părerea autorului, cel mai important produs al post-comunismului. Tot C. Preda este autorul unui dicţionar politic liberal, în care îşi propune să familiarizeze cetăţeanul cu terminologia specifică şi absolut necesară a fi cunoscută într-o societate care parcurge primele etape ale democraţiei. [43]

Tabloul perioadei de după 1989, a fost schiţat prin intermediul unor editoriale politice, de către renumitul analist politic român, E. Hurezeanu. [44] Editorialele sale, în fapt, nişte eseuri politice, adunate în lucrarea sugestiv intitulată „Între câine şi lup", transmit cât se poate de direct realităţile perioadei de tranziţie. El analizează evenimentele acelor ani, într-o manieră oarecum părtinitoare, a omului ce făcuse parte din disidenţa comunistă, surprinzând însă toate aspectele vieţii politice şi sociale post-decembriste: scrutinurile electorale, activitatea oamenilor politici, lupta României pentru integrarea euro-atlantică, interesul tinerilor pentru politică, mediile de informare şi jurnaliştii din România.

Tranziţia spre democraţie, este proiectată îndeosebi la nivel instituţional, sub forma unei redutabile sintetizări a elementelor definitorii pentru o perioadă de tranziţie, de către C. Bocancea. În volumul intitulat sugestiv „Meandrele democraţiei. Tranziţia politică la români" [45] el prezintă câteva aspecte teoretice asupra tanziţiei, insistând asupra tranziţiei instituţinale şi actorilor politici ai perioadei. Nu sunt uitate nici aspectele sociale caracteristice acestei etape din drumul către democraţie.

Perioada de tranziţie a însemnat şi reformarea sistemului electroral. Evoluţia acestuia, transformările prin care aceasta a trecut până a atinge standarde europene, sunt analizate în lucrările autorilor F. Costiniu şi P. Şerban, „Aspecte ale evoluţiei sistemului electroral în România",[46] respectiv cea a lui Gh. Iancu şi Gh. Glăvan, „Sistemul electroral". [47] Având în vedere importanţa sistemului electroral în constituirea instituţiei centrale a democraţiei - Parlamentul, autorii au examinat, atât din punct de vedere juridic cât şi politic, tranformările acestuia din 1990 şi până la adoptarea Legii 35/2008. Ei pornesc analiza de la dispoziţiile constituţionale cu privire la mecanismul electoral, insistă asupra prevederilor legilor nr. 68/1992 şi 373/2004, pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, prezentând în amănunt întregul

demers electoral, precum şi recomandări ale Institutului Naţional Democratic şi ale Institutului Republican Internaţional, privind cadrul electroral din România.

Tema electorală a fost tratată şi de către prof. universitar A. Bulai, în studiul numit „Mecanisme electrorale", ce constituie rezultatul unei cercetări post-electorale, atât cantitative, cât şi calitative. Lucrarea reprezintă prima cercetare sociologică post-electrorală care s-a realizat în perioada post-decembristă şi are calitatea de a fi una dintre puţinele cărţi româneşti, de sociologie electrorală. [48]

O analiză a perioadei de tranzitie este realizată în volumul „ Sistemul politic românesc, un sistem entropic?" Autorii, Al. Radu, Gh. Radu, I. Porumb, prezintă din punct de vedere politic primii ani ai unei României, abia scăpate de comunism. Ei realizează o monografie a sistemului românesc de partide, partide istorice, sau nou înfiinţate după 1989. Doctrinele acestora sunt amplu dezbătute, prezentând aspectele economice şi sociale pe care le propun în evoluţia post-decembristă a României, dar şi mutaţiile doctrinare şi tactice apărute. Nu sunt uitate nici partidele etnice. Autorii constată că partidele politice din această perioadă s-au situat „ sub zodia unui mercantilism politic determinat, pe de o parte, de intenţionalitatea guvernării, iar pe de altă parte de insuficienţa clarificărilor teoretico- doctinare." [49, p. 52] Un întreg capitol este rezervat stabilizării sistemului de partide, fiind prezentată organizarea primelor alegeri libere, structura eşicherului politic, implicaţiile politice ale sistemului electoral. Comentând sistemul politic românesc, autorii consideră că acesta tinde să evolueze către modelul politic italian, adoptându-se sistemului electroral de tipul reprezentării proporţionale.

Diplomaţia parlamantară, important vector al politicii externe, a constituit subiect de studiu şi analiză pentru numeroşi autori. Printre primele lucrări ce dezbat aspecte de drept diplomatic, se regăsesc tratatele lui R. Génet şi P. Fauchille, „Traité de diplomatie et de droit diplomatique", respectiv „Traité de droit international public". [50] [51] Cei doi autori trasează criteriile acţiunii diplomatice în soluţionarea conflictelor, modul de reprezentare şi de luare a deciziilor la nivelul diplomaţiei internaţionale, reprezentarea parlamentara la discuţii, tratative, la nivel multilateral, precum şi luarea deciziilor, în cadrul conferinţelor internaţionale. Atuurile diplomaţiei parlamentare în comparaţie cu diplomaţia clasică, sunt definite de Philippe Cahier în „Le droit diplomatique contemporain".[52] H. Klebes realizează o analiză a diplomaţiei parlamentare, din perspectiva rolului dobândit de aceasta la nivel european. El considera actvitatea diplomatică a parlamentelor drept întruchipare a conştiinţei politice şi a diverselor comunităţi de valori. [53]

Unul dintre studiile importante sub aspectul diplomaţiei parlamentare româneşti, este realizat de către Gh. Rizescu. Autorul explică rolul instituţiei legislative în domeniul politicii externe, examinând activitatea comisiilor de politică externă de la nivelul celor două Camere ale

Parlamentului. Este analizată diplomația parlamentară sub aspect bilateral, la nivelul grupurilor de prietenie și sub aspect multilateral, prin participarea parlamentarilor în cadrul unor delegații guvernamentale. Autorul caracterizează diplomația parlamentară ca fiind „apanajul statelor democratice", [54, p. 176] drept pentru care dedica un întreg capitol contribuțiilor aduse de aceasta la soluționarea unor probleme internaționale. Activitatea parlamentarilor români în cadrul organismelor parlamentare europene şi internaționale este amplu detaliată, nu însă fără a prezenta și domeniile în care diplomația parlamentară este încă perfectibilă.

Rolul Parlamentului în îndeplinirea obiectivelor de politică externă ale României, îndeosebi cele de aderare la NATO și UE, au constituit subiectul multor lucrări de specialitate. Agenția Națională de Presă ROMPRES, a realizat un volum, „România – NATO (1990-2008)", [55] în care a urmărit etapele parcurse de România pentru aderarea la NATO. Informația este prezentată cronologic, punctându-se fiecare acțiune a Parlamentului, care a facilitat îndeplinirea acestui deziderat: adoptarea unor proiecte de lege, apeluri către parlamentele altor state membre NATO, activități în comisiile de politică externă și de apărare.

Un suport istoriografic important privind constituirea și activitatea Parlamentului României au fost publicațiile cuprinse în revistele științifice din România și Republica Moldova, precum: „Sfera Politicii", „Scientific and Tehnical Buletin", „Studia Politica", „Dreptul", „Angora", „Convergențe spirituale Iași-Chișinău", „Studia Universitatis", „MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)", „Istorie și Politică" etc.

Astfel, C. Ionescu, analizează activitatea Parlamentului detaliind semnificaţia fiecărui act specific acestuia. [56] Cercetătorul prezintă câteva consideraţii generale referitoare la cadrul juridic al adoptării acestor acte, realizează o clasificare a documentelor emise de Parlament, explică şi defineşte conceptele de „lege", „hotărâre" şi „moţiune", precum şi caracterul politic al actelor emise de forul legislativ al ţării.

Tema controlului parlamentar, caracteristică importantă a democraţiei, este surprinsă în detaliu în articolele realizate de D. Simedru şi I. Huiu „Dimensiunea funcţiei de control parlamentar asupra Executivului" [57] şi „Moţiunea ca mecanism democratic" [58, p. 45-48], ambele publicate în revista „Sfera Politicii" . Articolele descriu dimensiunea de informare, punitivă şi de verificare şi anchetă a funcţiei de control a Parlamentului, insistându-se asupra moţiunilor, ce sunt descrise dintr-o perspectivă tehnico-legală şi politică. Este prezentată legislaţia ce stă la baza utilizării moţiunilor în practica parlamentară românească. Sunt în egală măsură evidenţiate deficienţele modului în care este înţeles şi aplicat controlul parlamentar în România, prin comparaţie atât cu statele occidentale, cât şi cu cele comuniste.

Al. Radu analizează modelul parlamentar românesc din perspectiva istorică şi politologică. Cercetătorul consideră că „după două decenii de regim parlamentar, instituţia Parlamentului, definită prin Consituţie ca fiind organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării, pare să traverseze o criză puternică . Instituţia parlamentară este supusă nu numai criticilor venite dinspre societatea civilă, ci oarecum surprinzător celor venite dinspre clasa politică". [59, p. 37] Modalitatea la care s-a recurs, după 1990, pentru constituirea Parlamentului, şi anume reprezentarea proporţională, este criticată pentru fragmentarea politică pe care o introduce în interiorul adunării legislative, fiind deficitară chiar la capitolul proporţionalităţii electorale, iar corelată cu alte elemente ale sistemului politic, poate favoriza o supraapreciere a rolului partidelor politice. Autorul consideră că singura soluţie potrivită pentru un astfel de moment istoric şi politic în acelaşi timp, este o revoluţie instituţională, singura capabilă să contureze un model al parlamentarismului românesc postdecembrist.

Funcţinarea Parlamentului a fost analizată de către Şt. Deaconu şi M. Cuc, într-un număr al revistei „Sfera Politicii", dedicate în exclusivitate instituţiei parlamentare. Articolul semnat de aceştia [60, p. 12-18] prezintă noile prevederi regulamentare statuate prin noile Regulamente de funcţionare ale celor două Camere, adoptate după alegerile din noiembrie 2000. Acestea, dând curs unor prevederi constituţionale, cuprindeau norme ce privesc statutul parlamentarului, organizarea internă a Parlamentului, desfăşurarea lucrărilor parlamentare, precum şi dispoziţii referitoare la controlul parlamentar. Modificările şi completările aduse vechilor regulamente, privesc în special următoarele domenii: imunitatea parlamentarilor, măsuri privind organizarea grupurilor parlamentare, comisiilor permanente şi sporirea operativităţii acestora, desfăşurarea procesului legislativ, reglementarea procedurii de urgenţă, controlul constituţionalităţii şi mai ales controlul parlamentar.

Instituţia Parlamentului, văzută din perspectiva unei adevărate tribune a poporului, este amplu cercetată de către prof. M. Constantinescu şi M. Amzulescu. [61, p. 78-85] Ei realizează un scurt istoric al parlamentarismului, explicând şi motivul pentru care Parlamentul este instituţia reprezentativă a statului. Este realizată şi o antiteză între sistemul bicameral şi cel unicameral şi sunt prezentate situaţiile în care cele două Camere ale Parlamentului au caracter decizional.

Un articol de o complexitate deosebită, este cel al autorului I. Ionescu, care studiază activitatea partidelor parlamentare, în special a celor ce constituie opoziţia parlamentară, element de noutate al scenei politice post-comuniste şi definitoriu pentru regimul democratic proiectat în 1990. Cercetarea are drept obiect răspunsul la întrebarea „până la ce punct al activităţii parlamentare a partidelor se face delimitarea între polul ce reprezintă puterea şi cel reprezentat de opoziţie". [62, p. 287] Obiectivele cercetării sunt: identificarea partidelor politice care au

constituit efectiv polul opoziţiei în perioada post-decembristă, analiza structurii opoziţiei parlamentare, raportată la dinamica sistemului partizan din România, dar şi identificarea vitalităţii şi „greutăţii" opoziţiei pe scena parlamentarismului. Articolul devine cu atât mai semnificativ, dacă avem în vedere raritatea studiilor asupra activităţii efective a partidelor parlamentare, atât a celor ce reprezintă puterea, cât şi a celor din opoziţie, studiul furnizând un tablou dinamic de poziţionare a partidelor de o parte sau de alta a puterii, de altfel mult mai exact decât analizând declaraţiile lor politice. Un astfel de tip de analiză permite observarea manierii în care angajamentele susţinute politic sunt traduse în luări de poziţie la nivel legislativ. Este investigată activitatea parlamentară, punând în antiteza democraţiile deja consolidate, cu statele aflate în spaţiul post-comunist, insistându-se asupra cazului României. Studiul oferă posibilitatea de a urmări evoluţia partidelor politice parlamentare şi a sistemului politic românesc, pentru a identifica diversele etape ale procesului de maturizare, înscrisă în analiza comparativă care ţine seama de particularităţile sistemelor politice post-comuniste.

Puterea legislativă este considerată de către D. Pavel a fi „punctul slab al democraţiei consensuale româneşti". [63, p. 3-17] Articolul acestuia examinează cauzele crizei puterii legislative din România. El identifică aceste cauze ca fiind de natură instituţională, istorică, logică şi epistemologică, caracterizând România drept o democraţie consensuală, în care problemele apar de la neimplinirea obiectivelor consensuale.

Respectarea tradiţiei istorice, privind opţiunea pentru un Parlament bicameral, este prezentată de B. Dima, în articolul „Parlament bicameral versus parlament unicameral". [64, p. 18-36] Este discutată dilema constituţională de a alege între un sistem parlamentar bicameral sau unul unicameral, prezentându-se avantajele şi dezavantajele fiecăruia dintre acestea. Revizuirea Constituţiei, în 2003, a adus unele modificări parlamentarismului bicameral, considerat redundant, ineficient şi greoi, însă esenţa problemei a rămas nerezolvată: atât senatorii cât şi deputaţii sunt aleşi pe baza aceluiaşi sistem electoral, de către aceiaşi cetăţeni, pe o perioadă de timp identică şi reprezentând aceeaşi populaţie. Aceste trăsături ale sistemului reprezentativ românesc, fac din Parlamentul României o structură unică printre Parlamentele Uniunii Europene.

Tema partidelor politice post-decembriste este abordată şi de G. Scurtu, într-un articol din revista „Clio", [65, p. 130-154] în care face o prezentare a primelor zile ale renaşterii multipartitismului în România. Articolul este conceput sub forma unui mic dicţionar al doctrinelor şi programelor politice de la acea vreme, urmărindu-se în acelaşi timp şi tradiţia istorică a fiecărui partid politic în parte, dar şi lupta acestora pentru integrarea în familiile europene cărora le corespundeau. La final este realizată şi o scurtă prezentare a campaniei

electorale pentru alegerile parlamentare, desfăşurate în 1990, cât şi rezultatele acesteia, tocmai pentru a evidenţia pe de o parte, credibilitatea de care se bucura fiecare formaţiune politică în rândul electoratului, iar pe de altă parte, imaginea pe care instituţia Parlamentului democratic, reuşise să şi-o construiasca într-un timp atât de scurt.

Rolul Parlamentului României în procesul de integrare în structurile europene şi euroatlantice este punctat prin intermediul articolelor unor participanți activi în cadrul diplomației de tip parlamentar, articole publicate într-un studiu consacrat aderării României la NATO și UE. [66, p. 149-162], [67, p. 197-200]

Aceeași temă este abordată de către S. Tănăsescu în articolul publicat într-un număr al AUB- Drept, „Le rôle du Parlement roumain dans le processus d' intégration européenne". [68, p. 1-9] Autorul explică rolul forului reprezentativ român în procesul de negociere pentru adeziunea la UE, atât prin prisma activității sale de control, cât mai ales prin nevoia de adaptare a legislației naționale, la ceea ce înseamnă „acquis comunitar", în acest sens rolul Parlamentului fiind fundamental. Se scoate în evidență importanța activității parlamentare atât în etapa de adeziune, cât și odată dobândită calitatea României de stat membru cu drepturi depline al UE, așa cum prevede art. 148 din Constituție.

Remarcăm că unele aspecte ale problemei investigate au fost analizate și în teze de doctorat. Prezintă interes teza de doctorat a autorului R. Popescu. Răspunderea Parlamentului în dreptul constituțional. [69] În lucrare este analizat raportul de reprezentare ce se stabilește între națiune și reprezentanții săi, raport ce dermină conținutul și limitele mandatului primit în conformitate cu dispozițiile constituționale, depășirea acestora atrăgând răspunderea politică, morală și juridică a Parlamentului în fața corpului electoral și în raporturile cu autoritățile publice.

Evidențiem în acest context teza de doctorat „De la propunerea legislativă la adoptarea legilor: Votul în Parlamentul României între 2006-2010", susținută în 2013 la București de R. Cristea. [70] Este o analiză a voturilor parlamentarilor pe parcursul a cinci ani, elaborată pe o bază de date, care cuprinde proiectele de legi și propunerile legislative adoptate și respinse de Parlamentul României în anii 2006-2010.

O lucrare importantă consacrată activității Parlamentului României la etapa contemporană este teza de doctorat „Mentalități și instituții românești în procesul unificării europene", elaborată de D. Domuța. [71] Autorul analizează într-un capitol aparte activitatea Parlamentului în perioada tranziției, rolul acesteia în perioada postaderare la Uniunea Europeană, în ce măsură instituția reprezintă un factor dedicat dezbaterilor și luării deciziilor în procesul de integrare europeană.

Menționăm în acest context teza de doctor în științe politice „Partidele politice din România post-decembristă: realități și probleme”, elaborată în cadrul Academiei de Științe a Moldovei de V. Enea. [72] Autorul cercetează activitatea, concurența și colaborarea partidelor politice românești pe parcursul a 17 ani de tranziție. Diferite aspecte ce țin de istoriografia, constituirea și activitatea Parlamentului României și-au găsit elucidare în mai multe studii publicate în Republica Moldova. Evidențiem în context lucrările autorilor C. Solomon, A. Pirosca [73], A. Pirosca [74], în care se analizează evoluția parlamentarismului în România, constituirea și mecanismul funcționării Parlamentului României.

Prezintă interes și lucrarea cercetătorilor V. Juc, I. Josanu, I. Rusandu [10]. Lucrarea cuprinde analiza evoluției țărilor sud-est europene spre democrație și economia de piață. Se cercetează evoluția instituțiilor politice din România, sistemul electoral și alegerile parlamentare din anii 1990, 1992, 1996, 2000 și 2004.

În procesul elaborării lucrării au fost utilizate mai multe tipuri de *surse* primare divizate în cinci categorii:

1. Documente publicate. Aceste izvoare sunt reprezentate prin Constituție (Art. 61-79), care prevede organizarea și funcționarea Parlamentului, statutul deputaților și senatorilor, precum și legiferarea Parlamentului.

Drept documente importante pentru investigație ne-au servit Decretele-legi nr. 81/1990 și respectiv 82/1990, care au restructurat Consiliul Frontului Salvării Naționale (CFSN), înlocuind-ul cu Consiliul Provizoriu de Unitate Națională (CPUN), care a fost prima formă a unui regim parlamentar în România port-decembristă, precum și Decretul-lege nr.92/1990, publicat în Monitorul Oficial nr. 35 din 18 martie 1990, care instituia un sistem electoral de tip proporțional pe liste, fără prag electoral și avea caracter temporar până la elaborarea unnei Constituții și a unei noi legi electorale.

Activitatea Parlamentului României este surprinsă sub diverse aspecte, până la cele mai mici amanunte, în cele cinci volume editate de către Monitorul Oficial al României, sub egida Secretariatului General al Camerei Deputaţilor. [75]; [76]; [77]; [78]; [79] Volumele prezintă activitatea pe legislaturi a Camerei Deputaţilor, suprinzând organizarea Camerei şi a serviciilor acesteia, procesul legislativ urmărind procedura de adoptare a unei legi, funcţia de control parlamentar, relaţiile internaţionale stabilite de parlamentari în cadrul atribuţiilor de politică externă, mediatizarea activităţii parlamentare şi activitatea de relaţii publice, centrul internaţional de conferinţe şi nu în ultimul rând publicaţiile legislative tipărite prin intermediul Regiei Autonome „Monitorul Oficial”. Cele cinci volume constituie importante surse de informare, realizând statistici cu privire la iniţiativele legislative, sursa acestora, domeniile de referinţă ale

acestora, adoptarea şi promulgarea legilor, precum şi caracterul acestora. Activitatea de control parlamentar este amplu prezentată prin descrierea actelor în baza cărora este pusă în aplicare, dar şi a actelor emise în baza acestei funcţii. Sunt realizate scheme comparative între legislaturi, atât cât priveşte domeniul legislativ, cât şi cel al activităţii de control. Politicii externe a Camerei Deputaţilor i se rezervă un spaţiu larg, pentru a surprinde întreaga activitate a comisiilor de politică externă, mai ales în contextul aspiraţiilor de integrare europeană şi euro-atlantică. Este prezentată acţiunea parlamentarilor români în cadrul adunărilor parlamentare ale tuturor organizaţiilor internaţionale, la care România este stat asociat sau membru cu drepturi depline. Vizitele a numeroşi oameni politici şi discursurile ţinute de aceştia în faţa Parlamentului, sunt parte importantă a capitolelelor dedicate relaţiilor internaţionale ale Legislativului. În volumele dedicate legislaturilor 2000-2004, respectiv 2004-2008 se prezintă etapele la care forul legislativ a fost parte activă, în procesul de aderare la NATO şi Uniunea Europeană. În acest sens a fost editat, de către Monitorul Oficial, un volum aparte, ce vizează exclusiv activitatea legislativă a Parlamentului pentru integrarea României în UE. [80]

Monitorul Oficial a editat lucrări consacrate Camerei superioare a Parlamentului, examinând activitatea acesteia în fiecare legislatură. [81]; [82] Este astfel evidenţiat locul Senatului în sistemul parlamentar românesc, structura şi organizarea acestuia, componenţa grupurilor parlamentare şi a comisiilor alcătuite la nivel de Senat, procedura legislativă în cadrul Senatului, atribuţiile de control parlamentar şi colaborarea dintre Parlament şi Guvern, statutul senatorului şi activitatea internaţională a Senatului României.

Utile pentru cercetare au fost legile, decretele, hotărârile și alte acte privind activitatea Parlamentului și publicate în Monitorul Oficial, [83]; [46]; Declarațiile Parlamentului, [84] [85] Camerei Deputaților, [86] Senatului, [81] Raporturile privind: alegerile parlamentare și prezidențiale, organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat publicate de Autoritatea Electorală Permanentă. [87]

Documente prețioase au servit Regulamentului Camerei Deputaților, [25] Regulamentului Senatului, [26] Regulamentele de Organizare și funcționare a comisiilor Camerei Deputaților și Senatului, [7] precum și documentele privind activitatea Camerei Deputaților [75] și Senatului [81].

Drept surse importante au servit moțiunile discutate în Camera Deputaților și Senat în ședințe separate sau comune, colectate din stenogramele dezbaterilor parlamentare și listele de moțiuni făcute publice de către Camerele Parlamentului. Aceasta ne-a permis să construim o bază de date a moțiunilor de cenzură și simple introduse între 1990-2008.

Izvoare importante sunt și Tratatele privind relațiile de prietenie și colaborare dintre România și alte state ale lumii [88].

2. Discursurile conducătorilor de stat și a Parlamentului, lucrările, memoriile acestora. Drept surse de cercetare au servit și diferite declarații ale șefilor de stat și ale conducerii Parlamentului [89], memorii ale șefilor de stat [90], lucrări ale conducătorilor de stat și a Parlamentului [91] [92], materiale ale vizitelor delegațiilor parlamentare române în alte țări și ale vizitelor în România ale conducerii Parlamentelor din alte state. [93] [94] [95]. Utilitatea acestor surse constă în fapătul că sunt izvoare directe, în urma cercetării cărora aflăm despre desfășurarea alegerilor, activitatea Camerei Deputaților și Senatului, legile promulgate de parlament, activitatea legislativă pentru integrarea României în UE etc.

3. Surse statistice. Un izvor important pentru cercetarea noastră ne-au servit datele statistice electorale publicate și cele obținute de la Biroul Electoral Central, Autoritatea Electorală Permanentă și Direcția Județeană de Statistică Constanța.

4. Materialele din presa periodică din România. Importante informații au fost depistate și în ziarele „România Liberă", „Evenimentul Zilei", „Național", „Timpul", „Evenimentul", „Arena" etc. în sursele media sunt informații inportante cu privire la contextul politic și socioeconomic în care s-a derulat activitatea Parlamentului.

5. Surse web. În prezent această rețea a devenit un instrument de lucru eficient, oferind informații utile atât din țară, cât și de peste hotare. Astfel, putem lua cunoștință cu diferite documente și acte normative plasate pe pagina web. Cel mai des accesate site-uri au fost: www.cdep.ro [96] în cadrul căruia sunt publicate legile promulgate de Parlament; tot pe această pagină sunt incluse buletinele de informare legislativă anuale în care este prezentată situația legislativă. Pagina dată include listele de moțiuni făcute publice de către Camerele Parlamentului. Un alt site destul de accesat este www.monitoruljuridic.ro [97], care ne-a servit drept sursă utilă pentru cercetarea Tratatelor privind relațiile de prietenie și colaborare dintre România și alte țări.

1.2 Aspecte teoretico-metodologice de investigație a activității Parlamentului României

Suportul teoretico-științific al lucrării a derivat din obiectivele și sarcinile ei. Pilonul lui l-au constituit, în primul rând, lucrările cercetătorilor străini și români în domeniul parlamentarismului.

Analiza multiplelor opinii, concepții teoretico-științifice privind metodele de cercetare a problemelor științei istorice contemporane, inclusiv a Parlamentului României, confirmă faptul

că metodologia „nu este un simplu slogan al științei contemporane” [98, p. 13], ci constituie „baza fundamentală a fiecărei lucrări științifice”. [99, p. 1-32]

Or, metodologia este o totalitate a principiilor, normelor, metodelor de cunoaștere și activitate practică”, „o învățătură, o teorie despre căile de obținere a cunoștințelor adecvate și a efectului practic optim. [100, p. 244]

Metodologia istoriei se concentrează asupra analizei bazei teoretice, principiilor filosofice și, totodată, asupra metodelor, cunoștințelor noi științifice. Metodologia științei este legată de astfel de științe ca semiotica, teoria deciziei și a jocurilor, teoria informației și teoria cunoașterii. Toate aceste științe se află într-o conexiune directă cu metodologia generală, fie ca discipline în baza cărora se desfășoară cercetările metodologice, fie ca părți componente a metodologiei științei în general.

Dacă logica științei, ca disciplină aplică la analiza cunoștințelor științifice noțiuni și aparatul tehnic al logicii formale, obiectul metodologic al științei include întregul proces de investigare, totalitatea ei generală, experimentează obiectul investigației științifice, determină sarcinile și scopul lucrării, metodele și procedeele indispensabile pentru dezvoltarea sarcinilor stabilite; indică succesiunea activităților cercetătorului în procesul de soluționare a problemei științifice.

Preocupările contemporane ale științei istorice cuprind toate problemele teoretice și metodele de cercetare practică. Acestea dispun de forme și metode specifice de cercetare.

Metodologia științei istorice se concentrează asupra analizei bazei teoretice, principiilor filozofice și, totodată, asupra metodelor și cunoștințelor științifice noi. Totuși, trebuie de făcut distincție dintre metodologie și metodă, ele fiind două părți componente ale metodologiei generale.

În etapa premergătoare investigației noastre au fost puse la punct aspectele teoretice și metodologice, precum și cele ce țin de organizarea și realizarea efectivă a cercetării.

Primul aspect a fost identificarea problemelor teoretice ce țin de fundamentarea cadrului teoretic pe care se sprijină și din care se alimentează investigația propriu-zisă. În această etapă s-a delimitat teoretic obiectul de cercetare, s-au stabilit ipotezele de lucru și au fost operaționalizate conceptele prin stabilirea modului în care se realizează legătura dintre universul teoretic-conceptual și realitatea empirică.

În cadrul acestei lucrări ne propunem să analizăm constituirea și activitatea Parlamentului României în anii 1990-2008.

În cercetare un loc aparte îl ocupă procesul de formulare a ipotezelor de lucru. O ipoteză de lucru este răspunsul prezumat la întrebarea: ce orientează o cercetare? În formularea ipotezelor

cercetătorul s-a condus de legitățile ce determină plauzibilitatea ipotezelor: coerența externă și coerența internă (să nu conțină elemente contradictorii).

Ipotezele de lucru ale studiului nostru sunt:

1. Sistemul electoral determină, în ultimă instanță, modalitatea de selectare a elitelor parlamentare contemporane;
2. Rolul Parlamentului nu se reduce la adoptarea legilor, acesta joacă un rol activ în viața politică, realizează controlul parlamentar care cuprinde activități, organe de stat, acte normative;
3. Diplomația parlamentară este cel mai potrivit și adecvat instrument de realizare a obiectivelor de politică externă și apărare a interesului național.

În cadrul investigației au fost utilizate un complex de metode teoretice și practice, datorită cărora a fost posibilă cercetarea problemei constituirii și activității Parlamentului României într-o perspectivă multidimensională și interdisciplinară. Multidisciplinaritatea ne-a permis analiza problemelor din perspective diferite, folosind metodele și cunoștințele furnizate de mai multe discipline. Interdisciplinaritatea ca perspectivă de cercetare a presupus transferul de modele teoretice și metodologice din disciplinele conexe, oferind o cunoaștere mai nuanțată a fenomenului studiat.

Aceste perspective sunt complimentare și au fost utilizate pentru o înțelegere mai bună a activității Parlamentului României în anii 1990-2008.

Suportul teoretico-științific al tezei îl constituie investigațiile autorilor cărora le aparțin contribuții esențiale în studiul diferitelor aspecte ale fenomenului parlamentarismului în România post-decembristă. În acest context evidențiem lucrările cercetătorilor P. Kopecky, [1, p. 133-152] St. Roper, [2, p. 159-177] F. Millard,[3, p. 28] care au cercetat originile parlamentarismului, au realizat o prezentare cronologică a ceea ce a semnificat forul legislativ al României și au subliniat că reprezentarea politică este un principiu fundamental al democrației moderne.

Prezintă un deosebit interes lucrarea autorului M. Duverger, [17] în care este stabilită tipologia partidelor politice folosită până în prezent de cercetători. Clasificarea făcută partidelor politice are la bază structura și viața internă a acestora.

O opinie pertinentă asupra tematicii partidelor politice aparține cercetătorului G. Sartori, [18] în care face o clasificare cuprinzătoare a sistemului de partide. Autorul combină aspectele teoretice cu argumente analitice, toate fundamentate pe o vază solidă empirică.

O importanță deosebită, sub aspect metodologic și teoretic, au avut pentru elaborarea tezei lucrările cercetătorilor români M. Enache și M. Constantinescu, [4, p. 6] I. Muraru, [101] V.

Duculescu, [6] C. Călinoiu. [7] Tezele, generalizările, concluziile ce se conţin în lucrările acestor autori au constituit punctele de reper în explicarea anumitor aspecte ale constituirii şi activităţii Parlamentului României în perioada anilor 1990-2008.

Având în vedere importanţa sistemului electoral în constituirea Parlamentului cercetătorii F. Costiniu şi P. Şerban, [46] au analizat, atât din punct de vedere juridic cât şi politic, transformările acestuia din 1990 până în 2008.

Tema electorală a fost analizată şi de savantul în domeniu A. Bulai. [48] Este o lucrare sociologică realizată după alegerile parlamentare din 1992, fiind rezultatul unei cercetări post-electorale atât cantitative cât şi calitative.

Drept instrumente de studiu au fost utilizate şi integrate diverse metode de cercetare atât generale, cât şi specifice pentru ştiinţele sociale, dar în primul rând acelea ce vizează direct ştiinţa istorică contemporană, ele valorificând un complex de principii metodologice, teoretice şi empirice, care în ansamblul lor, constituie suportul metodologic multidimensional adecvat ştiinţei contemporane. Autorul a valorificat principiile de bază ale metodologiei ştiinţei istorice contemporane:

Principiul ştiinţific – care reprezintă un proces creativ-formativ, în continuă dezvoltare, ne-a ajutat să studiem şi să însuşim ştiinţa istorică, categoriile ei în baza noilor descoperiri ale ştiinţei contemporane şi să stabilim cum s-au desfăşurat cu adevărat procesele politice, aducând argumente ştiinţifice în sprijinul afirmaţiilor noastre.

Respingerea dictatului şi monopolului ideologiei de partid asupra adevărului ştiinţific. Acest principiu presupune o orientare conceptuală în cercetarea diverselor probleme din domeniul ştiinţelor socio-umanistice.

Principiul libertăţii academice propriu gândirii democratice. Acest principiu permite cercetătorului dreptul şi datoria de a căuta adevărul oriunde îl conduce cercetarea liberă de restricţii politice, religioase sau de altă natură. Libertatea academică este recunoscută ca element major al unei societăţi libere.

Dialectica contrariilor – principiu metodologic general ne-a ajutat să studiem activitatea Parlamentului de la începutul apariţiei acestei instituţii politice şi evoluţia acesteia în anii 1990-2008. Principiul dialectic ne-a permis să pătrundem în obiectul cercetării, în legile cunoaşterii, care se folosesc în orice cercetare ştiinţifică. Principiul dialecticii este unul fundamental în baza căruia îşi află începuturile metodele folosite pentru studierea istoriei.

Raţionalismul – principiu metodologic de cercetare, curent în teoria cunoaşterii, ne-a permis să înţelegem şi să oglindim corect, autentic cele mai importante aspecte ale activităţii Parlamentului României în anii 1990-2008.

Istorismul – principiu metodologic de cercetare ce include bazele analizei istorice (studierea problemelor într-o consecutivitate logică), ne-a facilitat analiza și cercetarea evoluției în timp a Parlamentului precum și schimbările structural-funcționale pe care acesta le-a avut în procesul constituirii și evoluției sale istorice.

Principiul obiectivității – ne-a ajutat să explicăm nepărtinitor evenimentele, fenomenele politice și, totodată, să scoatem în vileag cauzele care le-au generat. Aplicarea acestui principiu ne-a determinat să explicăm și să reflectăm evenimentele politice corect, indiferent de opțiunile noastre politice.

Umanismul, ca principiu metodologic – ne-a permis să oglindim evenimentele, procesele politice prin prisma interesului omului, ale societății în ansamblu.

În ceea ce privește metodele de cercetare, menționăm că pentru a realiza scopul investigației au fost utilizate mai multe metode.

Una dintre metodele de bază a fost **sinteza**, utilizată pentru a evidenția cele mai importante concepții, strategii și instrumente de implementare și realizare a diplomației publice. De asemenea, pentru generalizarea, trasarea concluziilor și elaborarea recomandărilor s-a apelat la inducție și deducție.

În timp ce inducția reprezintă calea prin care cunoașterea trece de la reflectarea individualului la cea a generalului, **deducția** este un proces cu mișcare inversă, care consistă în derivarea riguroasă a unei propoziții (concluzia) din alte propoziții date (premise).

De asemenea, a fost utilizată **analogia** fiind respectate cele două condiții care conferă un grad înalt de probabilitatea concluziilor rezultate din analogie: un număr cât mai mare de cazuri de coincidență a însușirilor și lipsa cazurilor contradictorii care dezmint această coexistență.

Metoda comparativă a dat posibilitate de a face uz de categoria general-particular, în sensul că activitatea Parlamentului României este supusă comparației cu acțiunile exercitate de alți actori statali, pe de o parte, iar pe de alta, sunt supuse evaluării particularitățile și perspectivele activității Legislativului în contextul integrării europene.

Metoda comparativă a fost aplicată în capitolul I și a permis reflectarea unor elaborări științifice la temă, a compara opiniile autorilor, acest exercițiu intelectual fiind necesar pentru a cunoaște și înțelege mai bine activitatea Parlamentului și deci, comportă nu doar o conotație teoretică, în asemenea caz dovedindu-se a fi justificată aplicabilitatea metodei comparative. Această metodă a fost aplicată și în capitolul II, pentru a compara evoluția structural-funcțională a Parlamentului în anii 1990-2008, precum și pentru a compara particularitățile și specificul scrutinelor electorale din anii 1990, 1992, 1996, 2000, 2004, 2008. Pentru analiza comparativă a scrutinelor electorale am utilizat în special date și statistici electorale obținute de la Biroul

Electoral Central și Autoritatea Electorală Permanentă. Metoda comparativă a fost utilizată și în capitolul III al tezei pentru a evidenția asemănările și deosebirile evoluției legislative și de control a Parlamentului în cele șase legislaturi. Această metodă ne-a permis furnizarea unui context mai larg de analiză, identificarea elementelor comune ale problemelor studiate și ale particularităților acestora.

Metoda structural-funcțională a fost aplicată pe larg pentru a analiza activitatea Parlamentului în domeniul politicii interne și externe, fiind determinate mecanismele de cooperare multilaterală a acestuia.

Metoda istoriografică. Această metodă a permis reliefarea și evaluarea unor elaborări științifice la temă, acest exercițiu intelectual fiind necesar pentru a cunoaște și înțelege mai bine procesul de constituire și activitate a Parlamentului și deci, comportă nu doar o conotație teoretică, în asemenea caz dovedindu-se a fi justificată aplicabilitatea metodei comparative, exprimată prin contrapunerea diferitor supoziții asupra subiectului supus cercetării, dar se distinge și printr-o vădită încărcătură gnoseologică.

Metoda instituțională. Această metodă a oferit posibilitatea de a urmări importanța Decretelor-lege din anul 1990 privind constituirea Parlamentului, a evidenția importanța legislației electorale ca o bază politico-juridică a constituirii și activității Parlamentului. Această metodă ne-a permis să analizăm procesul de instituționalizare și evoluția sistemului politic democratic în România.

Metoda descriptiv-istorică a fost folosită pentru a cerceta evoluția istorică a parlamentarismului în România de la începutul secolului XIX până în perioada contemporană, fiind reliefate evenimentele definitorii care au marcat conținutul și derularea parlamentarismului.

Analiza de conținut presupune colectarea și structurarea informațiilor într-un format care le permite cercetătorilor să facă inferențe despre caracteristicile și interesul mesajelor și al artefactelor comunicării sociale. [102, p. 21] Obiectivul oricărei analize de conținut întemeiată pe paradigma pozitivistă – este numărarea categoriilor-cheie și urmărește producerea unor concluzii generale. Analiza de conținut ne-a permis studierea actelor normative care descriu cadrul instituțional al constituirii și activității Parlamentului. Această metodă a fost utilizată în capitolul II, la analiza legislației electorale, analiza Regulamentelor Camerelor, precum și în capitolul III la analiza activității Parlamentului în domeniul politicii interne și externe. De asemenea, analiza de conținut ne-a permis să analizăm textele actelor normativ-legislative. În ceea ce privește analiza datelor de conținut, ea este organizată separat pentru fiecare legislatură pentru a putea surprinde cu mai multă acuratețe activitatea Parlamentară.

Metoda analizei de conținut a presupus folosirea procedurilor obiective și sistematice, dar și proceduri de interpretare, realizând astfel o cercetare a activității Parlamentului în perioada de tranziție. Complexitatea temei ne-a permis folosirea analizei conceptuale și analizei relaționale în capitolul I al lucrării. Analiza conceptuală a fost utilizată pentru a stabili prezența și frecvența conceptelor în lucrările analizate, foarte utilă în elaborarea istoriografiei problemei supuse analizei.

Metoda analizei de conținut a documentelor ne-a fost utilă în cercetarea documentelor adoptate de Camera deputaților, Senat și Parlament în domeniul politic, social-economic al politicii externe. Studiul se referă la examinarea detaliată a documentelor prin intermediul unei game variate de practici sociale.

În analiza documentelor au fost respectate trei etape:

1. Selectarea documentelor. Această etapă a fost facilitată de afișarea multor documente pe Internet;
2. Evaluarea documentelor. La această etapă a fost evaluată măsura în care aceste documente au fost utile pentru cercetarea noastră și dacă acestea ne oferă sau nu informațiile necesare. În cadrul acestei etape s-a renunțat la documentele care nu erau necesare studiului.
3. Selectarea documentelor. Au fost analizate actele normativ-legislative care se referă la tema de cercetare.

Conținutul documentelor constituie baza legislativ-normativă pentru activitatea Parlamentului. Cele mai importante documente sunt: Constituția României, Regulamentul Camerei Deputaților, Regulamentul Senatului, Rapoartele asupra desfășurării alegerilor pentru Camera Deputaților și Senat, Actele Parlamentului României, Tratatele de prietenie și colaborare dintre România și alte state etc.

Subliniem că sunt ierarhizate documentele oficiale publicate în perioada supusă analizei, care au avut o însemnătate prioritară față de celelalte surse-aprecieri date de unii politicieni, lideri ai partidelor politice anumitor evenimente.

De asemenea a fost utilizată **metoda analizei site-urilor** în toate capitolele lucrării, pentru a demonstra actualitatea subiectelor. Utilizarea acestei metode a fost determinată și de lipsa unor informații în varianta tipărită cu privire la unele evenimente.

Observația ca metodă a permis apropierea științifică directă de subiectul supus cercetării. Această metodă presupune înregistrări ale faptelor sociale în raport cu o anumită problematică de cercetare. Observația este procedeul științific care presupune examinarea metodologică a activității Parlamentului.

De asemenea în cadrul elaborării lucrării au fost realizate interviuri, discuții cu o serie de parlamentari din legislatura 2004-2008, fapt ce ne-a permis elucidarea unor aspecte ale problemei de cercetare.

Aplicarea, în cadrul unui grup de 30 de persoane din 4 județe: Constanța, Tulcea, Ilfov, Galați a două chestionare și realizarea unor discuții cu aceștia au reprezentat o metodă cu ajutorul căreia am cercetat atitudinile politice și care ne-au oferit o serie de informații utile pentru încercarea de a identifica motivațiile votului, rolul candidaților, sau al liderilor în formarea sau influențarea preferințelor electorale.

În general, teza reprezintă prin conținut o elaborare științifică realizată în baza principiului interdisciplinarității Parlamentului României în anii 1990-2008.

Scopul cercetării este elaborarea unei viziuni conceptuale cuprinzătoare privind constituirea și activitatea Parlamentului României în anii 1990-2008, în evidențierea particularităților, problemelor, tendințelor și perspectivelor în activitatea Legislativului, precum și în elaborarea anumitor concluzii și, mai ales, a unor recomandări utile în eficientizarea activității acestuia.

Cercetarea a fost direcționată spre conceptualizarea activității Parlamentului României în anii 1990-2008, analiza imaginii acestei instituții politice, identificarea provocărilor și tendințelor la care este supus Parlamentul României în contextul integrării europene.

Activitatea investigațională a problemei în conformitate cu tema, scopul și obiectivele cercetării ne-a permis soluționarea ***problemei științifice***: elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a constituirii și activității Parlamentului României, determinarea locului și rolului acestuia în elaborarea legislației, a realizării controlului parlamentar în domeniul politicii interne și externe și impactul activității acestuia asupra proceselor social-economice din societate, a realizării obiectivelor de politică externă și de securitate națională.

1.3 Concluzii la capitolul 1

În baza investigației efectuate putem afirma că Parlamentul reprezintă un subiect care și-a găsit elucidare în literatura de specialitate. Problema Parlamentului României a fost supusă unor cercetări științifice în lucrările istoricilor, politologilor, sociologilor, savanților din domeniul dreptului atât din occident cât și din țările post-comuniste, inclusiv din România. Prezentarea rezumativă a cercetărilor existente în domeniu, confirmă importanța problemei abordate. Cu toate că problematica investigației antrenează un larg spectru de exigență pluridimensională și intersectează potențialul mai multor discipline, cum ar fi: istoria, științele politice, sociologia,

dreptul, activitatea Parlamentului în anii 1990-2008 rămâne a fi un subiect deschis spre cercetare în literatura de specialitate.

Activitatea Parlamentului reprezintă un subiect de o dimensiune și o complexitate atât de mare, încât poate fi abordat doar dintr-o perspectivă sistemică și generală a domeniilor de activitate. De aceea, în prezentul capitol scopul a fost de a aduce în prim-plan sursele teoretico-metodologice care abordează activitatea Legislativului, accentul fiind pus pe particularitățile activității Parlamentului bicameral.

În lucrările analizate în acest capitol, problema în cauză este tratată doar tangențial, doar unele aspecte ale problemei care ne preocupă și nu problema în ansamblu.

Constatăm că unele subiecte abordate în cadrul lucrării nu au o acoperire istoriografică. Dintre acestea menționăm: legislația electorală, evoluția structural-funcțională a Parlamentului, scrutinele electorale și configurația politică a Legislativului, activitatea Parlamentului în domeniul politicii interne. În afara atenției specialiștilor au rămas și aspectele cu privire la activitatea Parlamentului în domeniul politicii externe, colaborarea interparlamentară.

În procesul elaborării tezei am optat pentru o amplă prezentare a cercetărilor existente în domeniu, ce a condus la identificarea particularităților activității Parlamentului. Coexistența logică, claritatea și distincția cadrului conceptual cu care se operează din punct de vedere teoretic, semnalează prezența documentării științifice, atât ca proces, cât și ca metodă, fapt ce a condus la elaborarea unei scheme complexe a mecanismului de funcționarea Legislativului. Plasarea investigațiilor într-o anumită succesiune, oferă noi posibilități privind înțelegerea schemei conceptuale, datelor empirice și problemei științifice soluționate.

Astfel, complexitatea cadrului metodologic aplicat în procesul de elaborare a unui studiu, precum este cel de față, realizat la intersecția mai multor domenii, asigură o dezvoltare multiaspectuală a argumentelor invocate.

2. CONSTITUIREA ȘI EVOLUȚIA STRUCTURAL – FUNCȚIONALĂ A PARLAMENTULUI ROMÂNIEI

Schimbarea regimului totalitar nu a însemnat trecerea directa la un sistem democratic. Acesta putea fi realizat numai prin construirea unui sistem legislativ specific, care să creeze condiţiile apariţiei şi funcţionarii instituţiilor democratice.

Instituţia centrală a democraţiei este Parlamentul [103, p. 161], iar raporturile pe care acesta le are cu puterea executivă caracterizează un stat de drept democratic ori dictatorial. S-a acordat astfel, pe parcursul perioadei post-decembriste, o atenţie deosebită elaborării unei legislaţii cât mai eficiente cu privire la modul de constituire si de funcţionare, după criterii democratice a Parlamentului României.

2.1 Legislaţia electorală – bază politico-juridică a constituirii Parlamentului

Tranziţia la un sistem legislativ de tip democratic a cuprins mai multe etape. Prima etapă a fost cea în care organismul puterii revolutionare, Consiliul Frontului Salvării Naţionale (CFSN), îndeplinea şi prerogativele unui Parlament: numea şi revoca guvernul şi primul ministru, emitea decrete cu putere de lege, numea şi revoca preşedinţii Curţii Supreme de Justiţie, reglementa sistemul electoral, aproba bugetul de stat, notifica şi denunţa tratatele internaţionale etc. Consiliul Frontului Salvării Naţionale exercita astfel, funcţia legislativă în stat şi era compus din 145 de membri. A fost constituit un Birou Executiv al CFSN compus din 11 membri şi condus de un preşedinte. Activitatea Consiliului se desfăşura atât în sesiuni cât şi în cadrul celor 12 comisii de lucru. Regulamentul privind organizarea şi desfăşurarea sesiunilor Consiliului Frontului cuprindea reguli, unele chiar cu valoare constituțională, care au prefigurat viitoarea organizare a puterii legislative din România. [22, p. 11-12]

Frontul Salvării Naţionale (FSN) - organism politic al CFSN - a susţinut că va guverna ţara provizoriu, până la realizarea primelor alegeri libere. La 24 ianuarie 1990 însă, FSN îşi anunţă intenţia de a avea proprii candidați la viitoarele alegeri. În aceste condiţii, partidele istorice: Partidul Naţional Ţărănesc-Creştin Democrat (PNŢ-CD), Partidul Naţional Liberal (PNL), Partidul Social Democrat Român (PSDR) şi-au exprimat nemulţumirea organizând o amplă manifestaţie de protest. Acordul între FSN şi protestatari s-a semnat la 1 februarie 1990 şi a fost reprezentat de constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Naţională (CPUN). Acesta era prima formă a unui regim parlamentar în România post-decembristă. În urma negocierilor s-a

stabilit că jumătate dintre membrii CPUN să fie reprezentaţi ai FSN, iar partidele constituite până la data încheierii acordului urmau să aibă căte trei reprezentanţi.

Componenţa CPUN, stabilită prin Decretul-lege nr. 81/1990, a fost considerată provizorie, astfel că numărul membrilor a fost din nou fixat ulterior, prin Decretul-lege nr. 82/1990. Cele două decrete-lege 81/1990, respectiv 82/1990, nu au făcut decât să restructureze CFSN (organizat prin Decretul-lege nr. 2/1989), înlocuind-ul cu CPUN. În aceste condiţii, încă de la data primei întruniri (9 februarie 1990) şi până la 20 mai 1990, data constituirii primului Parlament al României post-revolutionare, CPUN a funcţionat în condiţiile prevăzute de Decretul-lege nr.2/1989. La puţin timp după constituirea sa, CPUN a adoptat Decretul-lege nr. 92/1990 pentru alegerea Parlamentului şi a Preşedintelui României. [49, p. 82] Acest decret-lege instituia în locul CPUN, instituţie cu caracter unicameral, un Parlament format din două camere: Camera Deputaţilor şi Senatul. Motivaţiile acestei decizii au fost multiple, începând cu ideea unui atent control parlamentar şi până la evitarea „câştigării unei omnipotenţe dictatoriale" [22, p. 44-45] de către Parlament, fără să se uite şi tradiţia legislativă a României. CPUN a stabilit legislaţia pentru organizarea primelor alegeri libere din perioada post-comunistă. Acestea au fost realizate în baza Decretului-lege nr. 92/1990, publicat în Monitorul Oficial nr. 35 din 18 martie 1990, care instituia un sistem electoral de tip proporţional, pe liste, fără prag electoral. [6, p. 302] Având în vedere dispoziţiile sale, Decretul nr. 92/1990, avea următoarele caracteristici:

- era un act constituţional, deoarece stabilea cadrul general al regimului politic parlamentar din România post-decembristă;
- constituia o lege electorală bazată pe pluralism politic, vot universal, egal, direct şi secret, liber exprimat, pe reprezentarea în Parlament a tuturor categoriilor sociale, inclusiv a minorităţilor naţionale, toate în sistemul reprezentării proporţionale;
- răspundea nevoilor electorale ale momentului, permiţând tuturor partidelor politice să acceadă la reprezentare parlamentară;
- prevedea organizarea simultană a alegerilor parlamentare cu cele prezidenţiale;
- avea caracter temporar, până la elaborarea unei Constituţii şi a unei noi legi electorale. [4, p. 91-92]

În conformitate cu prevederile Decretului, „reprezentarea populaţiei de la toate naţionalităţile în Parlament se asigură pe baza sistemului de repartizare proporţională a mandatelor rezultate în urma votării" (art. 4) şi „fiecare judeţ şi Municipiul Bucureşti constituie o circumscripţie electorală" (art.13), se stabilea tipul sistemului electoral. [43, p. 106] Cât priveşte repartizarea mandatelor, art. 71 şi art. 72 arătau că numărul de mandate ce revin fiecărei liste de candidaţi se stabileşte în funcţie de coeficientul electoral, determinat prin împărţirea numărului

total de voturi valabil exprimate, pentru toate listele de candidaţi, la numărul mandatelor ce se atribuie în fiecare circumscripţie. Dacă rămân mandate nedistribuite, biroul electoral de circumscripţie va repartiza mandatele rămase, listelor de candidaţi, în ordinea descrescătoare a voturilor rămase neutilizate, prin aplicarea coeficientului electoral. Modalitatea de înscriere a candidaţilor pentru alegeri era scrutinul de listă, în varianta listelor blocate (art.11 „candidaturile pentru Parlament se propun pe liste de candidaţi, care pot cuprinde cel mult numărul de deputaţi sau senatori ce trebuie aleşi în fiecare circumscripţie electorală"). [49, p. 82-83]

Noul sistem electoral [104, p. 173] a favorizat o largă reprezentativitate, ceea ce în condiţiile unei vieţi politice necristalizate înseamnă fragmentare politică (au putut intra în Camera Deputaţilor 18 partide şi alianţe politice, iar în Senat 7). A rezultat un Parlament dominat de FSN, dar în care existau numeroase partide ce nu erau în mod esenţial diferite. Introducerea unui sistem electoral de tip majoritar şi a unui prag electoral ar fi mărit şi mai mult disproporţia dintre FSN şi restul partidelor politice. Scrutinul proporţional [32, p. 51-55] a fost utilizat în majoritatea statelor post-comuniste, tocmai pentru un start în competiţia politică de pe poziţii de egalitate.

Alegerile parlamentare din 1992 au avut loc în baza unei noi legi electorale de tip proporţional [105, p. 203] cu liste blocate, Legea nr. 68/1990, publicată în Monitorul Oficial nr. 164 din 16 iulie 1992. Această nouă lege a introdus un prag electoral de 3%, [106, p. 454] iar repartiţia mandatelor se făcea în două etape: mai întâi la nivelul fiecărei circumscripţii electorale, apoi la nivelul naţional, conform metodei d'Hondt, prin care fiecărui partid participant la alegeri îi corespunde o medie a voturilor stabilită prin împărţirea voturilor de distribuit la 1, 2, 3...n mandate ce sunt de acordat, partidul care obține cea mai mare medie obținând mandatul. [49, p. 150-151] Aceeaşi lege stabilea şi norma de reprezentare, de un deputat la 70.000 de locuitori (la precedentele alegeri fusese de un deputat la 60.000 de locuitori) şi de un senator la 160.000 de locuitori. [46, p. 81] Modificarea normei de reprezentare parlamentară a condus la redimensionarea Camerelor, prin reducerea locurilor în Camera Deputaţilor (de la 396 la 328) şi creşterea numărului de locuri în Senat (de la 119 la 143), în total mandatele parlamentare reducându-se cu 8,5% şi ajungând la 471de mandate. [59, p. 38]

Sistemul electoral a rămas în linii mari acelaşi până la alegerile din 2000, [107, p. 217-246] când prin ordonanţă guvernamentală s-a decis creşterea pragului electoral de la 3% la 5%. În cazul alianţelor, la pragul de 5% se adaugă, pentru al doilea partid, membru în alianţă, 3% din voturile valabil exprimate la nivelul întregii ţări, iar pentru fiecare membru al alianţei politice, începând cu al treilea partid, câte 1% din voturile valabil exprimate pe întreaga ţară, dar nu mai mult de 10%. [23, p. 228-229]

În 2004 a fost adoptată o nouă lege electorală, care păstra pragul electoral de 5%, şi anume Legea 373/2004, în Monitorul Oficial nr.887 din 29 Septembrie 2004. [47] Pe lângă pragul de 5% legea prevedea validarea alegerilor indiferent de numărul de alegători prezenți la vot şi înființarea pentru prima dată în sistemul electoral românesc a Adunării Electorale Permanente, instituţie administrativă autonomă, cu personalitate juridică şi cu competentă generală, care asigura aplicarea unitară, în intervalul dintre două perioade electorale, a dispozițiilor legale privind organizarea şi desfășurarea alegerilor, asigurându-şi condițiile logistice necesare aplicării dispozițiilor legale privitoare la exercitarea dreptului de vot. [107]

Transformarea voturilor în mandate parlamentare era condiționată de magnitudinea circumscripțiilor şi de pragul electoral. Sistemul electoral românesc conținea două magnitudini medii, una pentru Senat (MS=140 mandate/42 circumscripții =3,33) şi una pentru Camera Deputaților (MCD = 341 mandate/42 circumscripţii = 7,78). Calculând pragurile implicite - P=75%/(M+1), unde P este pragul, iar M magnitudinea medie - pentru Senat (17%) şi Camera Deputaților (8,5%), se constată că acestea sunt mai mari decât pragurile electorale explicite. [106, p. 219] Magnitudinea medie la nivel ridicat, favorizează partidele mari.

Pragul electoral de 3% şi apoi de 5% a dus la o selecție a partidelor participante la alegeri. Aplicarea metodei d'Hondt oferea mai multe avantaje partidelor mari, care câştigă în urma redistribuirii voturilor la nivel naţional.

Apăreau astfel două tipuri de mandate parlamentare, unele obţinute prin vot direct şi altele prin redistribuire. Scrutinul de tip proporţional cu liste blocate avea influența asupra organizării interne a partidelor. Competiţia electorală se purta între partidele de la nivel naţional, imaginea liderilor naţionali fiind esenţială pentru comportamentul electoral. Dacă în scrutinurile uninominale candidaţii se pot desprinde de imaginea partidului, se individualizează în raport cu liderii centrali, votul pe listă are efectul de a determina centralizarea partidelor. [33, p. 324]

În România, în prezent, sistemul de alegere al deputaţilor şi senatorilor este reglementat atât prin Constituţie (art.62 alin.1 şi 2), [109, p. 24] cât şi prin prevederile Legii nr. 35/2008, legea votului uninominal, publicată în Monitorul Oficial nr.196 din martie 2008. Potrivit acestei legi, alegerile parlamentare în România se desfăşoară cu respectarea caracterului universal, [110, p. 18] egal, direct, secret şi liber exprimat al votului. [111, p. 113-115] Cetăţenii români au drept de vot şi dreptul de a fi aleşi, indiferent de rasă, sex, naţionalitate, origine etnică, limbă vorbită, religie, opinie politică, avere sau origine socială (art.3 alin.2). Cetăţenii români cu domiciliul în străinătate beneficiază de aceleaşi drepturi privind participarea la alegeri ca orice cetăţean român. Fiecare alegător are dreptul la un singur vot pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi un singur vot

pentru alegerea Senatului. Votul se exprimă personal. Votul exercitat în cadrul alegerilor este secret. Participarea cetăţenilor la alegeri se face pe baza liberului consimţământ al acestora.

Organizarea şi desfăşurarea alegerilor parlamentare în România priveşte parcurgerea următoarelor etape:

A. Stabilirea datei alegerilor

Potrivit Constituției, (art.63 alin.2), [109, p. 25] alegerile pentru Camera Deputaţilor şi Senat se desfăşoară în cel mult trei luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului. Legea nr. 35/2008 modificată şi completată prevede că aducerea la cunoștință publică a datei alegerilor se face cu cel puţin 90 de zile înainte de ziua votării prin publicarea în Monitorul Oficial a hotărârii Guvernului privind data alegerilor. Alegerile parlamentare se desfășoară în cadrul unui singur tur de scrutin, cu condiția ca la primul tur să se prezinte la vot cel puţin jumătate plus unu din cetățenii cu drept de vot. În cazul organizării de alegeri parţiale, data desfăşurării acestora se stabileşte cu cel puţin 45 de zile înaintea votării.

B. Stabilirea numărului, delimitarea şi numerotarea circumscripţiilor electorale şi a colegiilor uninominale

Circumscripţiile electorale reprezintă cadrul organizatoric- teritorial în care se desfăşoară operaţiunile electorale. În vederea organizării alegerilor sunt constituite circumscripţii electorale la nivelul fiecăruia dintre cele 41 de judeţe, o circumscripţie la nivelul municipiului Bucureşti si o circumscripţie separata pentru românii cu domiciliul in afara României, numărul total de circumscripţii fiind de 43. Pentru alegerea deputaţilor si senatorilor, se constituie in cadrul fiecărei circumscripţii electorale, colegii uninominale. Potrivit art. 2 alin. 10 al Legii 35/2008, acestea sunt subunităţi ale unei circumscripţii electorale, in care este atribuit cate un singur mandat. Numărul de mandate pentru fiecare circumscripţie electorala se stabileşte în funcţie de *norma de reprezentare*, care reprezintă numărul de cetăţeni reprezentaţi de un deputat sau senator. Norma de reprezentare pentru alegerea Camerei Deputaţilor este de un deputat la 70.000 de locuitori, iar pentru alegerea Senatului este de un senator la 160.000 de locuitori. [27, p. 101] Numărul circumscripţiilor electorale depinde de scrutinul practicat. Scrutinul uninominal, adoptat in România prin Legea 35/2008, presupune un număr mare de circumscripţii, care trebuie sa fie egal cu cel al deputaţilor sau senatorilor care urmează să fie aleşi.

C. Colegiile uninominale

Potrivit art.5 alin.1 din legea 35/2008, deputaţii şi senatorii se aleg în colegii uninominale, prin scrutin uninominal, potrivit principiului reprezentării proporţionale. În ceea ce priveşte constituirea colegiilor uninominale, legea 35/2008 prevede următoarele:

- numărul colegiilor uninominale pentru Camera Deputaţilor, respectiv pentru Senat se determină prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei circumscripţii electorale la normele de reprezentare;
- numărul de locuitori avut în vedere la calculul numărului de colegii uninominale care se delimitează în cadrul fiecărui judeţ este cel rezultat în urma ultimului recensământ al populaţiei.

Delimitarea colegiilor uninominale se face ţinând cont de următoarele reguli:
- circumscripţia electorală poate fi compusă numai din colegii uninominale întregi;
- teritoriul cuprins de un colegiu uninominal trebuie să se afle pe teritoriul unuia şi aceluiaşi judeţ sau al municipiului Bucureşti;
- pe teritoriul unei localităţi pot fi delimitate, de regulă, doar colegii uninominale întregi;
- un colegiu uninominal poate cuprinde, de regulă, una sau mai multe localităţi întregi;
- în municipiul Bucureşti, colegiile uninominale nu trebuie să depăşească limitele administrativ-teritoriale dintre cele 6 sectoare;
- în circumscripţia electorală specială pentru cetăţenii români cu domiciliul în afara graniţelor României se vor face 4 colegii uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi 2 colegii uninominale pentru alegerea Senatului; arondarea geografică a colegiilor uninominale pentru Camera Deputaţilor, respectiv pentru Senat va fi stabilită prin hotărâre a Guvernului, conform hotărârii unei comisii parlamentare speciale constituite pe baza proporţionalităţii reprezentării parlamentare, în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a prezentului titlu;
- în cadrul unei circumscripţii electorale, delimitarea colegiilor uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi alegerea Senatului se face astfel încât mărimea acestora calculată în număr de locuitori, să fie de aşa natură încât cel mai mare colegiu uninominal să fie cu cel mult 30% mai mare decât cel mai mic colegiu uninominal;
- întotdeauna un colegiu uninominal pentru alegerea Senatului este format dint-un număr întreg de colegii uninominale pentru alegerea Camerei Deputaţilor, întregi şi alăturate, din cadrul aceleiaşi circumscripţii electorale.

D. Listele electorale

Listele electorale cuprind cetăţenii cu drept de vot înscrişi în Registrul electoral (baza de date centralizată în care sunt înscrişi toţi cetăţenii români, inclusiv cei cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate, care au împlinit vârsta de 18 ani şi au drept de vot). Autoritatea Electorală Permanentă, întocmeşte, păstrează şi actualizează în permanenţă Registrul electoral, până la data de 31 martie a fiecărui an (se radiază din registrul electoral persoanele decedate, persoanele care şi-au pierdut cetăţenia română şi persoanele care au pierdut drepturile electorale).

Listele electorale sunt permanente şi suplimentare. Listele electorale permanente se întocmesc pe localităţi şi cuprind pe toţi cetăţenii cu drept de vot care domiciliază în localitatea pentru care ele au fost întocmite. Cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în străinătate sunt înscrişi în listele electorale permanente întocmite de către Autoritatea Electorală Permanentă. Orice modificare în listele electorale este comunicată de către primar judecătoriei şi Autorităţii Electorale Permanente. În listele electorale suplimentare sunt trecute, de către preşedintele biroului electoral al secţiei de votare, persoanele care se prezintă la vot şi fac dovada că domiciliază pe raza secţiei de votare respective, însă au fost omise din copia de pe lista electorală permanentă, membrii birourilor electorale ale secţiilor de votare, persoanele care asigură ordinea în secţia respectivă, cetăţenii români din străinătate care fac dovada cu paşaportul, cu menţiunea privind stabilirea domiciliului în străinătate, că domiciliază într-o ţară din colegiul uninominal respectiv, cetăţenii români care fac dovada că au reşedinţa într-o ţară din colegiul uninominal respectiv prin prezentarea paşaportului şi personalul misiunilor diplomatice şi al oficiilor consulare. [30, p. 219-220]

E. Cărţile de alegător

Potrivit legii, exercitarea dreptului de vot în alegeri se face numai pe baza actului de identitate şi a cărţii de alegător. Aceasta (cu tradiţie din perioada interbelică în România), a fost reintrodusă prin legea nr.68/1992. Ea este actul de identitate electoral valabil pentru toate consultările cu caracter naţional, potrivit numărului de scrutine prevăzute în cuprinsul său şi se eliberează alegătorilor înscrişi în Registrul electoral. Se foloseşte numai de către titular; în cazul pierderii sau distrugerii ei se poate elibera un duplicat, originalul pierdut sau distrus, fiind nul de drept.

F. Secţiile de votare

Secţiile de votare se organizează în vederea desfăşurării operaţiunilor electorale legate direct de exercitarea dreptului de vot. Legea stabileşte modul de organizare al secţiilor de votare în art.18. Astfel, secţiile de votare se organizează:

- în localităţile cu o populaţie de peste 1500 de locuitori, câte o secţie de votare la 1000-2000 de locuitori;
- în localităţile cu populaţie sub 1500 de locuitori, o singură secţie de votare;
- în satele sau grupele de sate cu o populaţie de până la 1000 de locuitori, situate la o distanţă mai mare de 3 km faţă de sediul secţiei de votare din reşedinţa comunei, oraşului, municipiului;
- pe lângă misiunile diplomatice şi oficiile consulare ale României pentru alegătorii membri ai acestora şi familiile lor, precum şi pentru cetăţenii români cu domiciliul sau reşedinţa în

străinătate sau aflaţi în ţările respective în ziua alegerilor; aceste secţii de votare aparţin de circumscripţia electorală a municipiului Bucureşti.

Delimitarea secţiilor de votare se stabileşte în termen de 30 de zile de la stabilirea datei alegerilor de către primarii comunelor, oraşelor, municipiilor sau subdiviziunilor administrativ-teritoriale ale municipiilor împreună cu prefecţii. Secţiile de votare dintr-o circumscripţie electorală se numerotează începând cu localitatea de reşedinţă a judeţului şi continuând cu cele din municipii, celelalte oraşe şi apoi din comune, în ordinea alfabetică a acestora.

G. Autoritatea Electorală Permanentă – instituţie administrativ autonomă, cu personalitate juridică şi competenţă generală, care asigură aplicarea unitară în intervalul dintre două perioade electorale, a dispoziţiilor legale privind organizarea şi desfăşurarea alegerilor sau a altor consultări cu caracter naţional sau local - este condusă de un preşedinte cu rang de ministru, ajutat de doi vicepreşedinţi. Preşedintele este numit prin Hotărâre comună a Camerelor Parlamentului, la propunerea grupurilor parlamentare, dintre personalităţile cu pregătire şi experienţă în domeniul juridic sau administrativ, pe o perioadă de 8 ani, ce poate fi reînnoită o singură dată. Preşedintele şi vicepreşedinţii nu pot fi membri ai unui partid politic. [30, p. 120-121] Potrivit art.65 alin.1 din legea 35/2008, Autoritatea Electorală Permanentă exercită următoarele atribuţii:

- elaborează propuneri referitoare la asigurarea logisticii necesare desfăşurării alegerilor, pe care le transmite spre însuşire Guvernului şi autorităţile administraţiei publice locale şi urmăreşte modul de îndeplinire a propunerilor;
- urmăreşte modul de stabilire a localurilor secţiilor de votare şi a sediilor birourilor electorale;
- urmăreşte şi asigură realizarea din timp a dotărilor specifice secţiilor de votare: urne şi cabine de vot, tipizate, ştampile, tuşiere, recipiente pentru transportul buletinelor de vot; controlează modul de păstrare a acestora între perioadele electorale;
- urmăreşte modul de asigurare a fondurilor necesare realizării eşalonate, din timp, a logisticii necesare desfăşurării procesului electoral;
- elaborează sisteme de protecţie a secţiilor de votare, a buletinelor de vot, a celorlalte documente şi materiale specifice perioadei electorale;
- monitorizează şi controlează modul de întocmire şi actualizare a listelor electorale permanente şi de păstrare a registrelor cuprinzând listele electorale permanente, precum şi modul de efectuare a comunicărilor prevăzute de lege şi de operare a acestora, la timp, în listele electorale;

- urmăreşte modul de întocmire şi eliberare a cărţilor de alegător în concordanţă cu listele electorale permanente;
- urmăreşte şi controlează modul de asigurare a concordanţei dintre conţinutul listelor electorale permanente existente la primării şi exemplarul aflat la judecătorii;
- asigură, în limita competenţelor sale, aplicarea unitară a dispoziţiilor legale referitoare la organizarea alegerilor;
- elaborează studii şi propuneri vizând îmbunătăţirea sistemului electoral, pe care le dă publicităţii şi le prezintă autorităţilor publice, partidelor politice, precum şi organizaţiilor neguvernamentale interesate;
- prezintă Parlamentului, în maxim 3 luni de la încheierea alegerilor, un raport asupra organizării şi desfăşurării alegerilor, cuprinzând referiri la participarea la scrutin, modul de desfăşurarea a acestuia, abaterile şi neajunsurile, inclusiv de ordin legislativ, constatate şi rezultatul consultării; raportul se dă publicităţii sub forma unei Cărţi Albe;
- elaborează materiale şi programe de informare şi instruire a alegătorilor asupra sistemului electoral românesc şi asupra respectării deontologiei electorale şi asigură popularizarea acestora;
- elaborează programe specifice de instruire în materie electorală, pentru primării şi secretarii unităţilor administrativ-teritoriale, precum şi pentru persoanele care pot deveni membrii ai birourilor electorale, organizează desfăşurarea acestor programe, împreună cu Institutul Naţional de Administraţie şi cu filialele regionale;
- elaborează programe şi stabileşte reguli unitare privind exercitarea votului de către persoanele neştiutoare de carte sau cu handicap şi asigură popularizarea acestora;
- elaborează proiectul bugetului propriu, care se aprobă prin legea bugetului de stat;
- întocmeşte lista cu personalul de specialitate atestat de Institutul Naţional de Statistică, ce participă la centralizarea, prelucrarea datelor şi constatarea rezultatului alegerilor;
- elaborează şi supune Guvernului spre aprobare, împreună cu Ministerul Administraţiei şi Internelor, calendarul acţiunilor din cuprinsul perioadei electorale;
- elaborează şi supune Guvernului spre aprobare, împreună cu Ministerul Administraţiei şi Internelor, proiectele de hotărâri specifice bunei organizări şi desfăşurări a alegerilor;
- prezintă Guvernului spre aprobare, împreună cu Ministerul Finanţelor Publice şi Ministerul Administraţiei şi Internelor, proiectul hotărârii Guvernului privind aprobarea cheltuielilor necesare pentru organizarea şi desfăşurarea alegerilor.

O mare parte din atribuţiile Autorităţii Electorale Permanente se suprapun cu atribuţiile Biroului Electoral Central (BEC), apărând paralelisme nejustificate şi astfel întrebarea referitoare la adevăratul rol al Autorităţii Electorale Permanente.

H. Birourile electorale

În scopul bunei desfăşurări a operaţiunilor electorale se înfiinţează, pentru alegeri, birouri electorale. Legea prevede trei categorii de astfel de birouri: BEC, birourile electorale de circumscripţie şi birourile electorale ale secţiei de votare. La nivelul municipiului Bucureşti se organizează *oficii electorale*. [28, p. 249]

Biroul Electoral Central este format din 5 judecători ai Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie (desemnaţi în şedinţă publică, prin tragere la sorţi), preşedintele şi vicepreşedinţii Autorităţii Electorale Permanente şi din cel mult 12 reprezentanţi ai partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale, care participă la alegeri, precum şi un reprezentant al minorităţilor naţionale din Camera Deputaţilor.

Biroul electoral de circumscripţie este alcătuit din 3 judecători (desemnaţi prin tragere la sorţi dintre judecătorii judeţului, de către preşedintele tribunalului judeţean), un reprezentant al Autorităţii Electorale Permanente şi din cel mult 9 reprezentanţi ai partidelor si alianţelor politice, alianţelor electorale şi ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care participa la alegeri în circumscripţia electorală respectivă. [7, p. 113-114]

Biroul electoral al secţiei de votare este alcătuit dintr-un preşedinte, un locţiitor al acestuia şi din 7 membrii. Preşedintele şi locţiitorul sunt magistraţi desemnaţi prin tragere la sorţi, iar cei 7 membrii sunt reprezentanţi ai partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale sau a organizaţiilor minorităţilor naţionale.

Oficiile electorale se organizează la nivelul municipiului Bucureşti şi sunt alcătuite dintr-un preşedinte şi locţiitor al acestuia- magistraţi, desemnaţi de preşedintele tribunalului Bucureşti prin tragere la sorţi- un reprezentant al Autorităţii Electorale Permanente şi cel mult 7 reprezentanţi ai partidelor şi alianţelor politice, alianţelor electorale şi ai organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale, care participă la alegeri în municipiul Bucureşti.

Birourile şi oficiile lucrează în prezenţa majorităţii membrilor lor şi iau hotărâri cu votul majorităţii membrilor prezenţi. În caz de egalitate de voturi, votul preşedintelui este decisiv.

I. Propunerile candidaţilor

Pentru Parlament, în fiecare colegiu uninominal, competitorii electorali pot avea doar o singură propunere de candidatură. Potrivit legii, un candidat poate reprezenta un singur competitor electoral. Candidaturile pot fi propuse până cel târziu cu 40 de zile înainte de data alegerilor. Candidaţii independenţi pot participa la alegeri individual dacă sunt susţinuţi de 4%

din numărul total al alegătorilor înscrişi în listele electorale permanente ale localităţilor situate în circumscripţia electorală în care candidează, dar nu mai puţin de 2000 de alegători pentru Camera Deputaţilor şi 4000 pentru Senat.

J. Campania electorală

În cadrul campaniei electorale sunt popularizate programele partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale şi ale organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale. [112, p. 57-63] Importanţa campaniei electorale este deosebită, astfel că legea 35/2008 o reglementează în mod amănunţit:

- campania electorală începe cu 30 de zile înainte de ziua votării şi se încheie cu 24 de ore înainte de momentul începerii votării; [113, p. 2-3]
- în campania electorală, candidaţii au dreptul să-şi exprime opiniile în mod liber şi fără nici o discriminare, prin mitinguri, adunări, mijloace mass-media; [114]
- mijloacele folosite în campania electorală nu pot contraveni ordinii de drept;
- campania electorală este interzisă în unităţile militare;
- campania electorală a partidelor şi formaţiunilor politice, poate fi subvenţionată de bugetul de stat, fiind interzisă subvenţionarea acesteia de către persoane fizice sau juridice din străinătate;
- controlul privind subvenţiile de la bugetul de stat va fi efectuat în mod simultan de către Autoritatea Electorală Permanentă şi Curtea de Conturi.

K. Atribuirea mandatelor

Atribuirea mandatelor la nivelul circumscripţiei electorale. Biroul electoral de circumscripţie stabileşte separat, pentru Camera Deputaţilor şi Senat, coeficientul electoral al circumscripţiei electorale, prin împărţirea numărului total de voturi valabil exprimate pentru toţi competitorii electorali, care întrunesc condiţia prevăzută şi pentru candidaţii independenţi care au obţinut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul uninominal în care au candidat, la numărul de deputaţi respectiv de senatori, care urmează să fie aleşi în acea circumscripţie electorală. Pentru fiecare competitor electoral se împarte numărul total de voturi valabil exprimate, obţinut prin însumarea voturilor valabil exprimate în favoarea tuturor candidaţilor săi din colegiile uninominale de pe raza circumscripţiei electorale, la coeficientul electoral, reţinându-se partea întreagă, nerotunjită a câtului. Rezultatul obţinut reprezintă numărul de mandate repartizate de către biroul electoral de circumscripţie competitorului electoral la nivelul circumscripţiei electorale în prima etapă de repartizare a mandatelor. Candidaţilor independenţi li se atribuie câte un mandat de către biroul electoral de circumscripţie, dacă au obţinut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul uninominal în care au candidat. Voturile

rămase (cele neutilizate sau inferioare coeficientului electoral), obţinute de competitorii electorali, ce întrunesc condiţia prevăzută, precum şi mandatele ce nu au putut fi repartizate de biroul electoral de circumscripţie, se comunică de aceasta BEC, pentru a fi repartizate în a doua etapă, la nivel naţional.

Atribuirea resturilor la nivelul BEC însumează pentru întreaga ţară, separat pentru Camera Deputaţilor şi Senat, voturile neutilizate şi pe cele inferioare coeficientului electoral al circumscripţiei electorale din toate circumscripţiile electorale, pentru fiecare partid politic, alianţă politică sau alianţă electorală, care întruneşte condiţia prevăzută, numărul voturilor astfel obţinute de fiecare partid, alianţă politică sau electorală se împarte la 1, 2, 3, 4 etc, făcându-se atâtea operaţii de împărţire câte mandate nu au putut fi repartizate la nivelul circumscripţiilor electorale; câturile rezultate din împărţire, indiferent de competitorul electoral de la care provin, se clasifică în ordine descrescătoare, până la concurenţa numărului de mandate nerepartizate; cel mai mic dintre aceste câturi constituie coeficientul electoral pe ţară, pentru deputaţi şi separat pentru senatori; fiecărui competitor electoral, care a întrunit condiţia prevăzută, i se repartizează atâtea mandate de deputaţi, respectiv senatori, de câte ori coeficientul electoral pe ţară se cuprinde în numărul total de voturi valabil exprimate pentru partidul politic, alianţa politică sau electorală respectivă, rezultat prin însumarea pe ţară a voturilor neutilizate şi a celor inferioare coeficientului electoral al circumscripţiei electorale. Desfăşurarea mandatelor repartizate pe circumscripţii electorale se face astfel:

a) pentru fiecare partid politic, alianţă politică, alianţă electorală care întruneşte condiţia prevăzută, se împarte numărul voturilor neutilizate şi al celor inferioare coeficientului electoral al circumscripţiei electorale, din fiecare circumscripţie electorală, la numărul total al voturilor valabil exprimate pentru acel partid politic, alianţă politică, alianţă electorală, avut în vedere la repartizarea mandatelor pe ţară; rezultatul astfel obţinut pentru fiecare circumscripţie electorală se înmulţeşte cu numărul de mandate cuvenite partidului politic, alianţei politice sau electorale; datele obţinute se ordonează descrescător la nivelul ţării şi separat, descrescător în cadrul fiecărei circumscripţii electorale; pentru fiecare circumscripţie electorală se iau în calcul primele partide politice, alianţe politice, alianţe electorale, în limita mandatelor ce au rămas de repartizat în circumscripţia electorală respectivă; ultimul număr din această operaţiune reprezintă *repartitorul* acelei circumscripţii electorale. Apoi se trece la repartizarea mandatelor pe circumscripţii electorale în ordinea partidelor politice, alianţelor politice, alianţelor electorale, precum şi a circumscripţiilor electorale din lista ordonată pe ţară, astfel: primul număr din lista ordonată pe ţară se împarte la repartitorul circumscripţiei electorale de la care provine, rezultând numărul de mandate ce îi revin în circumscripţia respectivă; la fel se procedează cu numerele următoare din

lista ordonată pe ţară. Dacă s-a epuizat numărul de mandate cuvenite unui partid politic, alianţă politică sau electorală, operaţiunea se continuă fără acestea. Dacă numărul din lista ordonată pe ţară este mai mic decât repartitorul, se acordă un mandat.

b) în cazul în care nu este posibilă acordarea mandatelor în ordinea ce rezultă din aplicarea prevederilor lit. a), BEC are în vedere circumscripţia în care partidul politic, alianţa politică sau alianţa electorală are cel mai mare număr de candidaţi, iar dacă şi astfel au rămas mandate nerepartizate pe circumscripţii electorale, circumscripţia electorala în care partidul politic, alianţa politică sau electorală respectivă are cele mai multe voturi neutilizate sau cele mai multe voturi inferioare coeficientului electoral de circumscripţie electorală;

c) dacă după aplicarea prevederilor alin. a) şi b) au mai rămas mandate nedesfăşurate pe circumscripţii electorale, BEC le stabileşte pe baza acordului partidelor politice, alianţelor politice şi alianţelor electorale cărora li se cuvin aceste mandate, iar în lipsa unui acord, prin tragere la sorţi, în termen de 24 de ore de la încheierea operaţiunilor anterioare.

Atribuirea mandatelor de deputat şi senator.

În fiecare colegiu uninominal pentru Camera Deputaţilor, respectiv Senat, se atribuie câte un singur mandat de deputat, respectiv de senator. Atribuirea mandatelor de deputat şi senator se face în două etape: prima, la nivel de colegii uninominale, iar cea de-a doua la nivel de circumscripţie electorală. În prima etapă, la nivelul colegiilor uninominale, se atribuie un mandat candidaţilor care aparţin unui competitor electoral ce a întrunit pragul electoral şi care a obţinut majoritatea voturilor valabil exprimate în colegiul uninominal în care a candidat. În a doua etapă, de alocare pe colegii şi atribuire de mandate competitorilor electorali care au întrunit pragul electoral, biroul electoral de circumscripţie va întocmi, separat pentru Camera Deputaţilor şi Senat, o listă ordonată cu toţi candidaţii cărora nu li s-au atribuit mandate în prima etapă, dispuşi în ordinea descrescătoare a raporturilor dintre voturile valabil exprimate obţinute şi colegiile uninominale în care au candidat şi coeficientul electoral al circumscripţiei electorale respective, calculate până la a opta zecimală inclusiv.

Noul mecanism electoral prevăzut de legea 35/ 2008 a fost aplicat pentru prima dată la alegerile din 30 noiembrie 2008. Este de remarcat că doar 74 de parlamentari şi-au obţinut mandatul întrunind peste 50% din voturi în cadrul circumscripţiilor uninominale, majoritatea parlamentarilor obţinându-şi mandatul prin redistribuire, existând şi situaţii când unii parlamentari au fost aleşi deşi au întrunit un număr foarte mic de voturi, pentru că au beneficiat de coeficienţii pe care îi aveau la nivel de ţară partidele respective. S-a propus astfel, în perspectivă, o revizuire şi o amendare a sistemul electoral prevăzut de legea 35/ 2008.

2.2 Alegerile parlamentare și configurația politică a Legislativului

În decursul celor 28 de ani de după revoluţie, România a trecut prin experienţa a şapte scrutine. Primele alegeri legislative libere s-au desfăşurat la 20 mai 1990. Campania electorală care le-a precedat s-a caracterizat printr-un pluripartitism extrem. În 1990 erau suficiente 100 de persoane pentru înregistrarea unui partid. Mass-media a jucat un rol important în susţinerea acestei campanii, atât prin presa scrisă, cât şi prin emisiuni radio şi televizate. [40, p. 137-144] Termenii politico-economici, vehiculaţi atât în presa scrisă cât şi cea audio-vizuală (stat de drept, separaţie a puterilor, economie de piaţă, privatizare), erau noi pentru acea perioadă, fiind interpretaţi în funcţie de cunoştiinţele avute de fiecare individ în parte. [65, p. 130-154] Fiecare partid a acţionat în vederea propagării propriului program, organizând mitinguri şi întâlniri cu alegătorii, postând afişe şi împărţind broşuri. În data de 9 aprilie 1990, Partidul Naţional Ţărănesc-Creştin şi Democrat (PNŢ-CD), Partidul Naţional Liberal (PNL) şi Partidul Social Democrat Român (PSDR) îşi anunţă colaborarea şi sprijinul reciproc la viitoarele alegeri. [39, p. 33] Încă din luna martie s-au efectuat sondaje care au arătat intenţiile electoratului. Frontul Salvării Naţionale (FSN) se bucura de susţinerea majorităţi chestionate. [1, p. 139] Mulţi alegători şi-au susţinut deputaţii în funcţie de liderul mişcării. Numai 38.61% din cei chestionaţi, urmau să voteze în funcţie de programul partidului, ceilalţi 51,86% urmând să aleagă în funcţie de personalitatea unui lider. [115, p. 89]

O particularitate a alegerilor din 20 mai 1990 a fost participarea „în masă" a populaţiei. La urne s-au prezentat peste 80% din cetăţenii cu drept de vot. Prezenţa masivă la urne a demonstrat dorinţa oamenilor de schimbare a sistemului cu partid unic. Într-un sondaj IRSOP (Institutul Român de Sondare a Opiniei Publice), realizat în ziua alegerilor, pe un eşantion de 17.000de persoane, se arată că electoratul român din 1990 reproducea caracteristicile de vârstă ale electoratului din democraţiile tradiţionale. Astfel tinerii (18-34 ani) reprezentau 35%, cei cu vârsta medie (35-65 ani) erau într-o pondere de 50%, iar vârstnicii (peste 65 ani) reprezentau 15% din electorat. [65, p. 1-2] Numărul total al alegătorilor înscrişi pe listele electorale a fost de 17.200.722, iar la urne s-au prezentat 14.825.764 (86,19%). Prezenţa masivă la vot, a determinat ca multe circumscripţii electorale să fie nevoite să-şi prelungească activitatea după ora oficială de închidere, pentru a da posibilitatea tuturor cetăţenilor să-şi exprime opţiunea politică. Numărul total de voturi valabil exprimate pentru Camera Deputaţilor a fost de 13.707.159, iar pentru Senat a fost de 13.956.180. [116, p. 145] Câştigătorul alegerilor, aşa cum prevestiseră şi sondajele a fost FSN, care a obţinut 66,31% din totalul de voturi pentru Camera Deputaţilor şi 67,02% pentru Senat, urmat de Uniunea Democrată a Maghiarilor din România (UDMR) cu 7,23% pentru Camera Deputaţilor şi 7,20% pentru Senat şi PNL care a obţinut 6,41% în Camera

Deputaţilor şi 7,06% în Senat. Celelalte partide nu au ajuns nici măcar la procentajul de 3% din voturi, iar 8 formaţiuni politice obţineau locuri în Parlament fără să fi întrunit nici măcar 1% din sufragii. [19, p. 28-29] Au fost semnalate nereguli în cadrul procesului electoral, dar era clar că opţiunea politică a majorităţii românilor câştigase. [117, p. 91] Lipsa de experienţă, atât a organizatorilor, cât şi a electoratului, a creat dificultăţi legate de procedura propriu-zisă de votare, dar alegerile s-au desfăşurat, în ansamblu, în condiţii bune. Numărul de voturi obţinute de fiecare partid sau formaţiune politică, în parte, a fost diferit de la o zonă geografică la alta, depinzând şi de ponderea populaţiei urbane, respectiv rurale. Totuşi, privind rezultatele constatăm că victoria FSN a fost zdrobitoare. [118, p. 111-113] De remarcat faptul că electoratul maghiar s-a mobilizat puternic în jurul reprezentanţilor săi politici, reuşind să devină astfel a doua forţă politică a ţării.

Din cele 71 de partide şi formaţiuni politice care au participat la alegeri, 18 au reuşit să intre în Parlament. Acestora li s-au adăugat 11 reprezentanţi ai organizaţiilor minorităţilor naţionale care au primit căte un mandat, în conformitate cu decretul-lege nr.92/1990. Din cele 513 mandate, atât pentru Camera Deputaţilor cât şi pentru Senat, 354 reveneau FSN, reprezentând aproape 70%, restul de 159 de mandate revenind celorlalte 26 de formaţiuni politice. În aceste condiţii „posibilitatea unei opoziţii solide, reale, era ca şi inexistentă". [119, p. 116-139] Noul Parlament s-a caracterizat printr-o componenţă numerică sporită, fapt întâlnit şi în alte state fost comuniste din Europa de Est şi cu o structură „profund" dezechilibrată pentru un Parlament ales după regulile democraţiei.

Rezultatele alegerilor din 1990 au scos în evidenţă forţele politice ale vremii: un grup de foşti adepţi ai regimului ceauşist, care se deziceau de acesta, şi nu aveau un program politic concret, şi un grup de oameni politici, foşti membrii ai partidelor istorice, care reuşiseră să supravieţuiască reprimării comuniste. Parlamentul nou format, [2, p. 162-164] creea cadrul legislativ pentru o România post-decembristă şi avea ca principală misiune realizarea unei noi Constituţii. (Anexa 1)

Aşa s-a constituit primul Parlament pluripartitist din România, după o perioadă foarte lungă de întrerupere. Ultimul Parlament democratic din România îşi încheiase activitatea în 1937, iar în Decembrie acelaşi an, avuseseră loc alegeri generale, însă Legislativul ales a fost dizolvat încă din Ianuarie 1938, înainte de a se întruni. A urmat un nou Parlament, în 1939, pentru care îşi depusese candidaturile o singură formaţiune politică (Frontul Renaşterii Naţionale), acesta fiind dizolvat în iulie 1940. Abia in noiembrie 1946, au loc noi alegeri, cu participarea mai multor formaţiuni politice, dar în mai puţin de un an, principalele partide de opoziţie au fost nevoite să îşi înceteze activitatea. A urmat o lungă perioadă de alegeri pe liste

unice, cu diferite denumiri (Frontul Democraţiei Populare, Frontul Unităţii Socialiste, Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste), în care candidaţii erau avizaţi de conducerea Partidului Comunist Român (PCR). Având în vedere această realitate istorică, alegerile din mai 1990 au legitimat registrul democratic, prin instituţionalizarea celor doi poli ai puterii: majoritatea şi minoritatea parlamentară. polarizarea forţelor din noua configuraţie a puterii constituie o determinare calitativă a regimului politic instituit, nu numai în raport cu cel comunist - acolo unde opoziţie nu există - dar şi cu puterea politică provizorie de după 22 decembrie 1989. Indiferent de aspectul cantitativ al proporţiei dintre majoritatea şi minoritatea parlamentară, instituirea regimului parlamentar pluripartitist a consfinţit ireversibilitatea procesului democratizării societăţii româneşti. În prima s-a legislatură, Parlamentul României a avut o semnificaţie deosebită, punând, prin calitatea sa de Adunare Constituantă, bazele legislative ale statului de drept.

În anul 1992, românii se prezentau pentru a doua oară la urne. Scena politică era diferită. În 1991 luase fiinţă Convenţia Democrată din România (CDR), o alianţă politică, care reunea partide care la alegerile din 1990 obţinuseră doar 4,65%: PNŢ-CD, PNL, PSDR, Partidul Ecologist Român (PER), Partidul Alianţei Civice (PAC) şi UDMR. tot din CDR făceau parte şi formaţiunile politice şi civice din cadrul Forumului Democratic Antitotalitar (Partidul Unităţii Democratice, Uniunea Democrat Creştină, Alianţa Civică, Asociaţia foştilor deţinuţi politici din România, Solidaritatea Universitară, Asociaţia „21 decembrie", Mişcarea România Viitoare, Sindicatul Politic" Fraternitatea", Uniunea Mondială a Românilor Liberi). În cursul anului 1992, au aderat la CDR, Partidul Naţional Liberal - Convenţia Democratică (PNL-CD), constituit din membrii PDL care nu au dorit să părăsească alianţa în aprilie 1992, Partidul Naţional Liberal - Aripa Tânără (PNL-AT), Federaţia Ecologistă din România (FER). CDR a căutat să convingă electoratul că avea capacitatea de a pune România pe orbita refacerii economice şi a păcii sociale. Lipseau însă din programul lor măsurile concrete privind abordarea relaţiilor inter-etnice. Totuşi, reunificarea Basarabiei cu România a ocupat un loc important în acest program, care promitea un stat reformat, bazat pe domnia legii, o economie de piaţă bazată pe privatizare la scară largă, un contract social între angajator şi angajat, creşterea investiţiilor străine şi o mai mare responsabilitate pentru instituţiile tradiţionale precum biserica, armata şi învăţământul. Deşi campania CDR a acordat mai mare atenţie realităţilor sociale din România decât cea din 1990, ea a supra evaluat sentimentele regaliste în rândul electoratului. Gruparea din jurul PNŢ-CD, compusă din candidaţi mai vârstnici, a dat posibilitatea Frontului Democrat al Salvării Naţionale (FDSN) sa-i acuze că ar dori să se răzbune pe ţară şi pe cetăţenii ei nevinovaţi pentru persecuţiile pe care le suferiseră în trecut.

În martie 1992 avusese loc Convenţia Naţională a FSN care hotarâse scindarea acestui partid între susţinătorii lui Ion Iliescu şi cei ai lui Petre Roman. Primii vor forma FDSN. Forţele proguvernamentale, care se grupase în jurul FDSN, au ignorat promisiunile din campanie ale CDR. Ele au reînnoit acuzaţiile împotriva opoziţiei din mai 1990, cum că aceasta urmărea o reîntoarcere în timp, la o epocă de exploatare economică şi că nu prezenta încredere că ar fi putut fi apărătoarea intereselor naţionale ale României. În acelaşi timp forţele ultra naţionaliste apar pentru prima dată ca forţă distinctivă, renunţând la a mai sta în umbra partidului aflat la putere. În campania electorală din 1992, din cele 80 de formaţiuni politice, doar 9 au depus liste pentru ambele Camere ale Parlamentului. Acestea au fost: FDSN, CDR, FSN, Partidul Unităţii Naţionale Române (PUNR), Partidul România Mare (PRM), PNL, Partidul Republican (PR), Mişcarea Ecologistă din România (MER). Având în vedere atât criteriul cantitativ, dar mai ales calitativ, de altfel şi el important, partidele politice ale perioadei se pot împărţi în două categorii: prima, foarte numeroasă, ce cuprindea partide mici şi foarte mici, care urmăreau doar să se facă simţiţi în atmosfera electorală şi cea de-a doua categorie, reprezentată de partide mai puţine ca număr, dar care reprezentau adevărata forţă politică. [3, p. 25-26]

Alegerile parlamentare au avut loc la 27 septembrie 1992, în baza noii legi electorale nr. 68/1992. S-a înregistrat o prezenţă la vot apropiată celei din 1990, de 76,28%, din cei 16.380.663 de alegători înscrişi la vot, prezentându-se la urne 12.496.430. Se constată astfel că „apetitul" electoral al românilor era încă ridicat. [120, p. 33-34] Din numărul total de voturi valabil exprimate, numai 8.765.014 - pentru Camera Deputaţilor- şi 9.360.739 - pentru Senat- au fost pentru partidele politice, formaţiunile politice şi coaliţiile politice care au întrunit pragul electoral şi pentru candidaţii independenţi. Acest număr de voturi se traducea în 328 de mandate de deputat, respectiv, 143 de mandate de senator. Astfel, la nivel de circumscripţii electorale au fost atribuite 216 mandate de depuat şi 49 de senator, iar la nivel naţional, prin redistribuire, 112 mandate de deputat, respectiv 94 de senator. 13 mandate au fost atribuite organizaţiilor minorităţilor naţionale. Faptul că unul din patru voturi a rămas fără reprezentare parlamentară, fie în urma buletinelor de vot anulate, fie pentru că a fost încredinţat unei formaţiuni politice care nu a trecut pragul electoral de 3%, a făcut ca sistemul electoral românesc să se înscrie între cele mai performante dispozitive tehnico-juridice de irosire a voturilor. [105, p. 199]

Legat de vârstă, ponderea cea mai mare a avut-o categoria 46-55 de anipeste – 32%. Pe a doua poziție s-a situat categoria de vârstă 36-45 cu o pondere de 28%. Se observă creșterea ponderii parlamentarilor cu studii umaniste – 32% - pe poziția a doua situându-se parlamentarii cu studii tehnice – 26,9%. Infirmațiile privitoare la rutele profesionale arată o pondere semnificativă a parlamentarilor proveniți din sectorul de stat – 43%. Ponderea parlamentarilor

care activaseră în domeniul artei, creaţiei şi în ziaristică a fost de 11,6%. Ponderea celor care proveneau din sectorul privat a fost de 5,6%.

Analizând rezultatele alegerilor parlamentare din 1992 se constată structura minoritară a Parlamentului, urmare a numărului ridicat de partide şi al scrutinului proporţional. De data aceasta 8 formaţiuni politice au reuşit să obţină locuri în Parlament. Însă nici unul dintre partide nu a reuşit să obţină majoritate absolută. FDSN obţinea 27,71 % în Camera Deputaţilor şi 28,29% în Senat, CDR devenea a doua forţă politică a ţării, totalizând puţin peste 20,01 % din voturi în Cameră şi 20,16% în Senat, urmată fiind de FSN (10,19% - Camera Deputaţilor, 10,39% - Senat), PUNR (7,72 % - Camera Deputaţilor, 8,12% - Senat), UDMR (7,46% - Camera Deputaţilor, 7,58% - Senat), PRM (3,90% - Camera Deputaţilor şi 3,85% - Senat), Partidul Socialist al Muncii (PSM), (3,04% - Camera Deputaţilor şi 3,19% - Senat) şi Partidul Democrat Agrar din România (PDAR), care depășea pragul electoral numai prin voturile obţinute pentru Senat (3,31%). [116, p. 150] Marele învins al acestor alegeri a fost PNL (ieşit din aprilie 1992 din CDR), care a obţinut un procentaj de sub 3% şi nu a reuşit să ajungă în Parlament. (Anexa 2)

Noul Parlament era constituit din 8 formaţiuni politice (exceptând cele 13 organizaţii ale minorităţilor naţionale, care primeau câte un loc în Parlament în conformitate cu Constituţia şi Legea electorală), CDR era însă format din mai multe partide politice, multe dintre ele care nu atingeau pragul electoral de 3%, deci se dovedea „că pragul electoral a fost un paleativ care deşi a limitat numărul partidelor parlamentare, n-a contribuit la concentrarea acestora”. [49, p. 157] Fărâmiţarea parlamentară s-a accentuat în urma desfacerii CDR în patru grupuri parlamentare în Camera Deputaţilor şi în două în Senat. Pentru că niciunul dintre partide nu întrunise majoritate absolută a fost necesară asocierea mai multor partide pentru realizarea majorităţii parlamentare. Aceasta s-a realizat între FDSN, cel ce obţinuse primul loc în alegeri şi PUNR , PRM şi PSM, partide nou intrate în Parlament. [2, p. 165-168]

Următoarele alegeri parlamentare au avut loc în 1996. Cu o participare la vot aproximativ egală (76,01%) cu cea de la anterioarele alegeri, românii îşi schimbau orientarea politică către centru dreapta. [121, p. 77] Alegerile din 1996 deschid cea de-a treia perioadă în istoria politică a României post-decembriste, căci alternanţa la putere schimbă nu numai actorii, dar şi scena politică. [42, p. 167] Conform analizelor făcute în acele zile de IRSOP, opţiunile politice ale electoratului muncitoresc, tradiţionalul susţinător al stângii se modificaseră, ca urmare a lipsei de atenţie, promise anterior de către reprezentanţii săi politici. Partidul Democraţiei Sociale din România (PDSR), denumire adoptată din iulie 1993 de FDSN, principalul partid de centru-stânga, pierdea un important număr de voturi la oraşe, unde corupţia crescuse şi nu mai putea fi ascunsă, în Moldova, unde apariţia presei private a contribuit la formarea unei opinii publice ce

nu a mai putut fi atât de uşor manipulată, în Transilvania, unde scăderea în preferinţe a PDSR s-a datorat discursului antimaghiar, care în acea perioadă nu se mai bucura de aderenţi. Însă cea mai importantă susţinere a fost pierdută de PSDR, în Bucureşti. În continuare va avea simpatizanţi în zonele rurale din est şi sud, unde televiziunea de stat avea un rol definitoriu în formarea unei opiunii politice şi în oraşele provinciale monoindustrializate. [41, p. 161]

În CDR se produseseră importante schimbări. În februarie 1995, în urma unor neînţelegeri apărute, PSDR, PL' 93, PAC şi UDMR, părăsesc Convenţia. PNL îşi va manifesta dorinţa de a reintra în CDR, ceea ce va face ca la alegerile din 1996, liberalii să participe pe listele acesteia. Componenţa CDR se va îmbogăţii prin aderarea Partidului Alternativa României (PAR), în iulie 1996.

În septembrie 1995, Partidul Democrat (PD), rezultat prin fuziunea FSN cu Partidul Democrat, în 1993, şi PDSR au format Uniunea Socială Democrată (USD). Liderii formaţiunii politice nou create şi-au manifestat disponibilitatea de a încheia o alianţă electorală cu CDR. [13, p. 156]

Un sondaj efectuat de CURS (Centrul pentru Sociologie Urbană şi Regională), arăta că în octombrie 1996, cu numai o lună înaintea alegerilor parlamentare, PDSR se bucura de sprijinul a 19% din populaţie, CDR de un procent de 23%, USD 12%, iar PRM beneficia de numai 3,7% din încrederea populaţiei. [122, p. 43-49]

Scrutinul s-a desfăşurat în ziua de 3 noiembrie 1996, iar din cei 17.218.654 de alegători înscrişi pe listele electorale, s-au prezentat la vot 13.088.388. [116, p. 155] Din totalul de voturi valabil exprimate, 12.238.746 au fost acordate Camerei Deputaţilor şi 12.287.671 Senatului. Fără a obţine o majoritate absolută, CDR a primit cel mai mare număr de voturi (30,17% - Camera Deputaţilor, 30,70% - Senat). PSDR ajungea în opoziţie prin cele 21,52% de voturi obţinute pentru Cameră şi 23,08%, pentru Senat, urmat fiind de USD (12,93% - Camera Deputaţilor, 13,16% - Senat), UDMR (6,64% - Camera Deputaţilor, 6,82% - Senat), PRM (4,46% - Cameră, 4,54% - Senat) şi UNPR (4,36% - Camera Deputaţilor, 4,22% - Senat). [19, p. 65] Rezultatele alegerilor parlamentare din 1996, au fost dezamăgitoare pentru reprezentanţii puterii. CDR şi USD au avut o slabă majoritate electorală, dar ea a crescut când s-a adăugat UDMR. PDSR a pierdut o treime din susţinători, voturile destinate lui, pentru Camera Deputaţilor coborând la 21,52%. În locul unei campanii electorale cinstită a erorilor şi eşecurilor celor patru ani de guvernare, PDSR se lansase într-o campanie agresivă la adresa adversarilor, bazată pe denigrare şi calomnie. Fără să ţină seama de evoluţia electoratului PDSR a reînviat vechile sale teme electorale, eficiente în confruntările anterioare: pericolul monarhiei, venirea moşierilor ce urmau

să confişte pământul ţăranilor, a proprietarilor care urmau să-şi revendice casele naţionalizate, precum şi teama de unguri.

Legislativul a fost alcătuit din 486 de parlamentari – dintre care 343 de deputați și 142 de senatori. Au fost 23 de parlamentari-femei: 20 în Camera Deputaților și 3 în Senat. Vârsta: ponderea cea mai mare a avut-o categoria 46-55 de ani – 32,9%. Pe a doua poziție s-a situat categoria de vârstă 36-45 de ani cu o pondere de 28,7%. Referitor la traseul profesional, a crescut ponderea celor proveniți din sectorul privat – 17,6% - și din administrația publică centrală și locală – 18,9%. Ca pondere, parlamentarii cu studii tehnice au ocupat prima poziție – 36,7% - pe locul doi situându-se cei cu studii umanistice – 31,6%.

O analiză a rezultatelor făcută de IRSOP a arătat că PDSR pierduse din cauza schimbării, convingerilor politice în rândul categoriilor sociale care reprezentaseră în 1990 şi 1992, cheia succesului său electoral. Printre muncitori, cea mai numeroasă categorie socială, PDSR a scăzut până la 21%. În oraşe, în interiorul cărora corupţia şi proasta administrare erau greu de ascuns, PDSR a obţinut doar 16% din voturi. A pierdut o mare parte din sprijin, în fostele sale redute, Dâmboviţa şi Prahova, precum şi în mari oraşe din Moldova, unde presa privată a favorizat cultivarea unei opinii publice informate, care nu mai putea fi manipulată de către stat. În judeţele din vestul ţării, declinul a fost accelerat prin faptul că acestea erau deschise influenţelor de peste graniţă. În zonele rurale izolate, din estul şi sudul ţării, şi în micile oraşe monoindustrializate sau cele puternic dependente de televiziunea de stat, în formarea unei opinii politice, votul pentru PDSR a rămas staţionar.

Analizând rezultatele scrutinului constatăm că doar 68,59% dintre deputaţi şi 40,55% dintre senatori au fost aleşi în mod direct de populaţie, la nivel de circumscripţie electorală. Fără a lua în calcul cei 15 reprezentanţi ai minorităţilor naţionale care deţineau câte un mandat în conformitate cu legea 68/1992, se constată că numărul parlamentarilor aleşi în mod direct era de 283 din cei 486. Deşi numai 6 formaţiuni politice obţinuseră reprezentare în Parlament, fragmentarea politică a fost o caracteristică a acestei legislaturi, ca urmare a împărţirii CDR în câte două grupuri parlamentare în fiecare din cele două Camere, lor adăugându-li-se şi două grupuri parlamentare ale USD în Camera Deputaţilor. Efectul fărâmiţării politice a fost mai accentuat de această dată, ajungându-se ca grupul parlamentar cel mai puternic al alianţei victorioase să devină mai mic în Senat, sau cel mult egal, în Cameră, faţă de cel al formaţiunii plasate a doua în urma scrutinului. [59, p. 39] Majoritatea parlamentară se va realiza prin coalizarea CDR, USD, şi UDMR. [40, p. 170] (Anexa 3)

Anul 1996 a fost numit „anul schimbării”, căci pentru prima dată , după aproape şaizeci de ani, reprezentanţii puterii pierdeau alegerile. 1996 devine un an important pentru democraţia

românească, un „an al refuzului” , cum îl numea O. Paler [123, p. 10-12], căci românii au refuzat păstrarea statu-quo-ului politic şi au votat pentru schimbare.

Al patrulea scrutin post-decembrist se va desfăşura în 2000. De data aceasta criteriile electorale fuseseră modificate prin cinci Ordonanţe de Urgenţă (OUG), emise de Guvern in cursul anului 2000. Cea mai importantă prin efectul său, a fost OUG nr. 129 din 30 iunie 2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 311 din 5 iulie 2000. Aceasta modifica pragul electoral de la 3% la 5% pentru partide politice sau formaţiuni politice; în cazul alianţelor politice pragului de 5% i se adaugă 3% pentru al doilea partid membru al alianţei, iar pentru fiecare din celelalte partide, membre ale alianţei câte 1%, dar fără să depăşească 10%. [15, p. 102]

Atmosfera politică a perioadei premergătoare campaniei electorale se caracterizează printr-o totală lipsă de încredere a populaţiei în partide şi Parlament. [124, p. 2-3] Acest lucru se datora în mare parte reputaţiei pătate a politicienilor, care migrau dintr-un partid în altul, pentru a-şi atinge propriile ambiţii, erau acuzaţi de corupţie, [125, p. 24-26] absentau de la şedinţele Parlamentului, ajungându-se ca pentru obţinerea unui vot final al unui proiect de lege, acesta să fie anunţat cu o săptămână înainte pentru a se putea obţine majoritatea.

În cadrul CDR se produc unele disensiuni. [126, p. 90-95] Cauzele neînţelegerilor apărute între membrii coaliţiei se regăsesc în următoarele argumente:

- organismele de conducere au funcţionat în principal ca foruri formale sau informale de aplanare a tensiunilor şi conflictelor dintre parteneri, precum şi de alocare a diverselor tipuri de resurse;
- tensiunile şi conflictele s-au manifestat mai mult în rândul eşaloanelor doi şi trei ale partidelor şi coaliţilor, sau în cel mai rău caz între acestea şi conducerile partidelor, fapt care dovedeşte lipsa de control a liderilor de partid asupra formaţiunilor conduse de ei;
- interesele concrete faţă de diferite resurse şi interese particulare, care s-au dovedit de multe ori mai puternice decât interesele generale ale reformei, făcând ca unii dintre partenerii coaliţiei să fie mai aproape de opoziţie decât colegii lor de la putere;
- slaba capacitate de negociere şi consens între parteneri, niciunul dintre membrii coaliţiei nereuşind să-şi impună vreo iniţiativă legislativă legată de programul său politic şi ideologic;
- lipsa unui protocol de guvernare, care pe lângă principiile generale ale reformei, faţă de care exista aparent un consens, ar fi stabilit cu exactitate principiile particulare, modalităţile de abordare a unor situaţii delicate, ale unor posibile conflicte de interese, a unor ieşiri necugetate, atacuri reciproce în mass-media. [127, p. 19-24]

Toate acestea au avut drept rezultat părăsirea alianţei de către PAC, PAR, PER şi PNL. În aceste condiţii, CDR se vede nevoită să găsească soluţii, care să o facă învingătoare în alegerile din toamna anului 2000. Ia astfel fiinţă CDR-2000, constituită din PNŢ-CD, Uniunea Forţelor de Dreapta (UFD) - denumire adoptată de PAR, după Congresul din 1999, FER , Alianţa Naţională Creştin Democrată (ANCD) - constituită din foşti membri ai PNŢ-CD, ce părăsiseră partidul în 1998, şi Partidul Moldovenilor (PM). CDR - 2000 se dorea a fi o alternativă viabilă la ascensiunea forţelor de centru – stânga. Calculul PNŢ-CD, că aceste partide mici, ar fi putut asigura voturile suplimentare necesare trecerii pragului electoral şi intrării în Parlament , demonstrează că ţărăniştii se rupseseră într-o oarecare măsură de realitate.

Modalitatea de acţiune a PD, în cadrul coaliţiei, îl făcea mai apropiat de PDSR decât de partenerii săi din CDR, principalele împotriviri ale sale fiind legate de principii morale fundamentale, care priveau corectarea abuzurilor făcute de comunişti. (Legea caselor naţionalizate, modificarea Legii Fondului Funciar, Legea retrocedării proprietăţilor Bisericii greco- catolice).

UDMR a acţionat în permanenţă pentru realizarea propriilor sale obiective, [128, p. 371-383] fără să ia în seamă situaţia în care se află coaliţia din care făcea parte, a cărei credibilitate era în scădere continuă.

PNL îşi întărea poziţia prin absorbţia PAC, dobândind o aură de prestigiu, datorată infuziei de personalităţi venite din ceea ce fusese partidul elitelor. [129, p. 26-28] Şansele unei posibile reconcilieri cu CDR sunt anulate complet când PNL a acceptat să includă pe listele sale electorale membrii unei grupări de experţi de stânga, teoreticieni ai reformei sistemului socialist, care creaseră în 1999, Iniţiativa Social – Liberală. Efectul imediat al acestei apropieri a fost părăsirea partidului de către membrii vechii gărzi liberale, considerând ca inacceptabilă această asociere. De altfel, PNL a participat la guvernare alături de PNȚCD, PD, UDMR, între 1996 și 2000 dar a avut miniștri și în cabinetul Stolojan. [72, p. 11]

Convingerea populaţiei raportată la PDSR era că o conducere a social-democraţiei nu putea fi mai rea decât a celor ce se pregăteau să-şi încheie mandatul, uitându-se activitatea din legislaturile anterioare anului 1996. În acelaşi timp se constată o deschidere a PDSR către PNL şi UDMR, partidul expunând o imagine nouă, de centru, de adept al modernizării. PDSR semnează, în 1999, o alianţă cu principalul partid al romilor, anterior discreditaţi, iar pentru viitoarele alegeri semnează o alianţă electorală cu Partidul Umanist din România (PUR). Împreună formau Polul Democrat Social din România. La acesta va adera şi PDSR. Pentru a-şi atrage sindicatele de partea lor, social – democraţii au aşezat şase lideri sindicali pe locurile eligibile pe listele

electorale ale partidului. Mesajul PDSR era în general axat pe reconciliere naţională, iar tonul folosit era lipsit de accente extremiste.

PRM apărea ca alternativă pentru cei care nu mai aveau încredere în nici unul dintre partidele care deţinuseră la un moment dat majoritatea parlamentară şi ajunseseră la guvernare. Fiind în opoziţie în mai toţi anii ’90, PRM se putea exonera de răspundere pentru proasta guvernare ce a caracterizat acest deceniu. Manifestul partidului a fost elaborat cu grijă pentru a reflecta frustrările şi speranţele românilor de rând, care se simţeau exploataţi şi neglijaţi de clasa politică. Câteva dintre măsurile promise erau următoarele: lichidarea imediată a mafiilor autohtone şi străine care operau pe teritoriul României, distrugerea reţelelor de prostituţie şi trafic de droguri, confiscarea marilor averi obţinute prin fraudă şi transferarea lor într-un Fond Naţional de Economii, care să aline suferinţa românilor ce trăiau într-o sărăcie lucie, judecarea în procese publice a persoanelor vinovate de genocid împotriva poporului român, luarea tuturor măsurilor necesare pentru repatrierea celor 4 miliarde de dolari depuse de români în bănci străine, organizarea unui referendum privind instituirea pedepsei capitale pentru pedofilie şi pruncucidere, scăderea preţului la alimente, băuturi, medicamente, rechizite şcolare, eradicarea violenţei în rândul ţiganilor, în primul rând prin educarea reprezentanţilor acestei comunităţi, dar şi prin crearea de locuri de muncă pentru membrii ei, reinstituirea autorităţii statului român în judeţele Harghita şi Covasna, accelerarea fenomenului istoric şi reversibil de unificare paşnică cu Basarabia şi Bucovina. [41, p. 298] Promovând acest program PRM va reuşi să obţină poziţia a doua în opţiunile românilor, dovedindu-se un contract-candidat puternic al PDSR.

Alegerile parlamentare au avut loc în data de 26 noiembrie 2000. Din cei 17.699.727 de alegători înscrişi pe listele electorale, s-au prezentat la urne 11.559.458, reprezentând 65,31% (2/3) din totalul cetăţenilor cu drept de vot, un procentaj mult inferior anterioarelor scrutinuri (6/7 în 1990 şi ¾ în 1992 şi 1996). „Dinamica participării la vot releva o evoluţie, uşor accidentată, dar în certă descreştere a interesului pentru politică în perioada post-decembristă”. [107, p. 221]

Din totalul de 481 de parlamentari care au alcătuit Parlamentul României, 341 au fost deputați și 140 senatori. Au existat 52 de femei-parlamentar – 40 în Camera Deputaților și 12 în Senat. Segmentul de vârstă dominant a fost 46-55 de ani – ponderea lui fiind 43,3%. Pe locul doi s-a situat segmentul de vârstă 56-65 – cu ponderea 25,2%. S-a remarcat, în continuare, preponderența parlamentarilor cu studii tehnice – 37,9% - urmați de cei cu studii umaniste – 28%. În legislatura 2000-2004 Constituția României a fost revizuită.

Rezultatele alegerilor au făcut ca în Parlament să intre 5 formaţiuni politice. Polul Democrat Social din România a obţinut primul loc cu 36,61% in voturi pentru Camera

Deputaţilor şi 37,09% pentru Senat, urmat fiind de PRM (19,48% - Cameră, 20,01% - Senat), PD (7,03% - Camera Deputaţilor, 7,58% - Senat), PNL (6,89% - Camera Deputaţilor, 7,48% - Senat), şi UDMR (6,80% - Camera Deputaţilor, 6,90% - Senat). [116, p. 159] Ca urmare a redistribuirii voturilor primite de partidele care nu au reuşit să depăşească pragul electoral, forţele politice ce s-au aflat pe primele două locuri au dobândit adevărate „prime electorale". Astfel, procentajul PDSR din Camera Deputaţilor se va mări la 44,92%, iar la Senat la 46,42%, iar procentajul PRM va fi la Cameră de 24,34% şi la Senat de 25,42%. Totuşi, numărul de mandate din Camera Deputaţilor, obţinute prin redistribuire, se diminua de la 125 în 1992 şi 118 în 1996, la 110. Acelaşi fenomen se constată şi în Senat: de la 94 în 1992 şi 85 în 1996, la 72 în 2000. Am putea crede că este astfel mai bine exprimată voinţa electoratului, însă nu trebuie să uităm de acele „voturi irosite", acordate partidelor ce nu au reuşit să treacă pragul electoral, iar numărul acestora crescuse semnificativ la alegerile din 2000. Putem constata, analizând voturile, ca numai unul din doi cetăţeni cu drept de vot, îşi avea reprezentată opinia politică în Parlament şi totodată faptul că, fusese irosit votul a un sfert din cetăţenii prezenţi la urne. Majoritatea parlamentară a fost creată prin asocierea UDMR. [130, p. 150] (Anexa 4)

Începând cu alegerile parlamentare din 2000, numărul locurilor din Parlament pentru organizaţiile minorităţilor naţionale a fost mărit la 18. În acelaşi timp, alegerile din 2000, au însemnat, din punct de vedere politic, apogeul pentru PRM [131, p. 90-94] şi sfârşitul pentru CDR. [132]

Scrutinul din 28 noiembrie 2004 a avut noi particularităţi faţă de cele precedente şi anume:

1. alegerile s-au desfăşurat în contextul pregătirilor pentru aderarea României la Uniunea Europeană;
2. scrutinul s-a desfăşurat într-un cadru legal nou, marcat de revizuirea Constituţiei, în 2003, şi de modificări aduse legislaţiei electorale;
3. a fost ultima oară după 1989, când alegerile parlamentare s-au desfăşurat în acelaşi timp cu cele prezidenţiale, deoarece conform Constituţiei, aprobată prin referendumul naţional de la 18-19 octombrie 2003, alegerile prezidenţiale urmau să aibă loc din 5 în 5 ani, iar cele parlamentare din 4 în 4 ani.

Aceasta s-a datorat atât modificărilor apărute în rândul actorilor politici, cât şi punerii în aplicare a unei noi legi electorale (Legea nr. 373/2004). PDSR îşi schimbase, în 2001 denumirea, în Partidul Social Democrat (PSD), în urma fuziunii cu PSDR, iar pentru alegerile parlamentare decide să formeze o uniune cu PUR. [133, p. 2] La 28 septembrie 2003, PNL şi PD se constituiseră într-o alianţă numită „Dreptate şi Adevăr" (DA), alianţă politică având drept scop oferirea unei alternative de centru-dreapta la viitoarele alegeri.

Alegerile din anul 2004 au fost monitorizate de mii de observatori interni, din partea a numeroase organizaţii precum Asociaţia Pro Democraţia, Organizaţia pentru Apărarea Drepturilor Omului – (OADO); Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului (LADO); Agenţia de monitorizare a Presei – AMP. Printre observatorii străini acreditaţi s-au numărat reprezentanţii Organizaţiei de Securitate şi Cooperare în Europa - Biroul pentru Instituţii Democratice şi Drepturile Omului (OSCE/ODIHR), Comisia Electorală Independentă din Irak (IECI), Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului din Republica Moldova (LADOM), Agenţia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internaţională (USAID), Institutul Democratic Naţional pentru Afaceri Internaţionale.

Misiunea OSCE/ODIHR pentru Evaluarea alegerilor, formată din 15 experţi electorali internaţionali, şi-a concentrat atenţia asupra cadrului legal al desfăşurării alegerilor, asupra administrării alegerilor, asupra campaniei electorale şi rolului mass-mediei, precum şi asupra participării minorităţilor naţionale, inclusiv a romilor, la alegeri. Raportul preliminar al Misiunii tehnice de evaluare, publicat încă din 21 octombrie 2004, preciza faptul că în România sunt create condiţiile pentru asigurarea unui nivel substanţial de transparenţă a procesului electoral şi propunea trimiterea în ţara noastră a unei misiuni de evaluare a alegerilor pe termen scurt, formată din 6 observatori. Având în vedere importanţa acestor alegeri generale, ultimele înaintea integrării de jure a României în Uniunea Europeană, Guvernul României şi-a însuşit sugestiile Misiunii tehnice de evaluare şi a solicitat OSCE, suplimentarea numărului membrilor misiunii. Delegaţia OSCE, condusă de St. Nash, şeful Misiunii OSCE/ODIHR pentru Evaluarea Alegerilor, formată din 18 membri, asistaţi de 8 traducători, s-a aflat în România în perioada 21 noiembrie-13 decembrie 2004, ca urmare a unei invitaţii oficiale adresate de către Guvern. Membrii Misiunii de Evaluare a Alegerilor au avut întâlniri cu reprezentanţii principalelor partide politice, ai instituţiilor implicate în organizarea alegerilor (BEC, Autoritatea Electorală Permanentă, unele ministere), precum şi ai mecanismelor de verificare democratică a procesului electoral (Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Curtea de Conturi, Curtea Constituţională, presa scrisă şi audio-vizuală, organizaţii neguvernamentale). O parte a Misiunii s-a deplasat în circumscripţiile electorale din judeţele Timiş, Iaşi, Cluj, Braşov şi Constanţa.

Observatorii au concluzionat că „în general, campania a fost organizată eficient şi cu profesionalism", deşi fuseseră semnalate nereguli cu privire la votul multiplu. Reprezentanţii Asociaţiei Pro Democraţia au semnalat şi ei nereguli, drept pentru care s-a pus problema, la un moment dat, de repetarea alegerilor. Acest lucru nu s-a mai întâmplat, căci opoziţia va accepta rezultatul scrutinului. [13, p. 174-175]

Dintre cei 17.897.017 cetăţeni cu drept de vot, la urne s-au prezentat doar 60,31%, electorat mai ales din mediul rural, cel din sudul şi estul ţării. Cauza scăderii participării se regăseşte într-o frustrare generală, care s-a instalat progresiv în societatea românească, după efervescenţa din 1990, frustrare care a condus la alienare şi cinism. [134, p. 4-9] Numărul de voturi valabil exprimate pentru Camera Deputaţilor a fost de 10.136.460, iar pentru Senat, 10.219.553. Alianţa PSD+PUR obţine primul loc cu 36,80% în Cameră şi 37,17% în Senat. Alianţa DA s-a situat pe locul al doilea cu 31,49% voturi pentru Camera Deputaţilor şi 31,81% voturi pentru Senat. Au mai intrat în Parlament PRM (12,99% în Cameră, 13,65% în Senat) şi UDMR (6,20% în Cameră, 6,23% în Senat). [135] Acestea au fost singurele formaţiuni care au reuşit să depăşească pragul electoral. Dezechilibrul din interiorul Parlamentului manifestat anterior, a fost redus în urma rezultatelor acestor alegeri, când diferenţa dintre formaţiunea politică de pe primul loc şi cea situată pe locul secund a fost doar de aproximativ 6%. În Parlament au intrat doar 4 formaţiuni politice. Însă partidele membre ale alianţei DA vor constitui în Cameră, grupuri parlamentare distincte, iar uniunea PSD+PUR se va destrăma prin plecarea PUR, care va trece de partea alianţei DA, după ce într-un prim moment, a sprijinit PSD şi PRM în alegerea preşedinţilor celor două Camere. PUR va participa la alcătuirea majorităţii, alături de alianţa DA şi UDMR. (Anexa 5)

Alegerile din 2004 au creat o situaţie inedită în politica românească. [136, p. 10-12] Au confirmat pe de o parte statutul parlamentar al celor şase partide care intraseră în Parlament în urma scrutinului din 2000 (pentru prima dată, după 1989, nu a existat nici un partid nou venit în forul legislativ şi nici un partid care să-şi piardă statutul parlamentar); ceea ce s-a modificat a fost ponderea mandatelor, marele câştigător fiind PNL, iar marele perdant, PRM. Pe de altă parte, era pentru prima dată când majoritatea parlamentară se constituia în jurul formaţiunii politice ce obţinuse al doilea loc în alegeri, alianţa DA. Majoritatea nou formată s-a dovedit a fi mai eclectică decât anterioarele, reprezentate de stânga revoluţionară şi naţional-identitară între 1990-1992, conservatorismul de stânga cu puternică tentă naţionalistă din perioada 1992-1996, liberalismul de centru-dreapta, deschis occidentalizării radicale, ce a definit majoritatea legislativă a anilor 1996-2000, şi social-democraţia aflată în căutarea unei definiţii reformiste în domeniul economic şi a unei viziuni protectoare în domeniul social, între 2000-2004.

Alegerile parlamentare din 2008 au fost primele separate de alegerile prezidențiale și primele în care a funcționat votul uninominal. Alegerile din 30 noiembrie 2008, desfășurate și ele într-un context modificat șub aspect juridic (înlocuirea votului plurinominal cu cel uninominal) și politic (desfășurarea Alianței PNL-PD), au produs cel mai echilibrat Parlament minoritar din întreaga perioadă post-comunistă. Pentru ca partidele să poată să facă față

cerinţelor noului tip de scrutin întrodus în 2008, au relaxat criteriile de selectare a candidaţilor pentru alegerile parlamentare.

Al şaselea exerciţiu electoral post-decembrist, defăşurat la data de 30 noiembrie 2008, marcat ca prag psihologic al sfârşitului tranziţiei, a avut un grad sporit de imprevizibilitate. Mai mulţi factori au contribuit la particularizarea momentului:

- au reprezentat primele alegeri parlamentare organizate după aderarea la UE; noul statut politic al ţării a amplificat miza confruntării electorale, câştigarea puterii conferind accesul la fondurile comunitare, o resursă extrem de atractivă şi de necesară în realizarea unei guvernări de succes;
- pentru prima dată, alegerile parlamentare nu s-au desfăşurat în paralel cu prezidenţialele, astfel partidele nu s-au mai putut identifica cu prezidenţiabilii, lucru cu consecinţe atât asupra modului de desfăşurare a campaniei electorale, a strategiilor fiecărui competitor, cât şi asupra prezenţei la vot;
- arhitectura scenei politice bazată pe un echilibru tripartit relativ, a lăsat confruntarea deschisă oricărui rezultat; controlul politic dispersat al puterii şi existenţa a doi actori politici şi electorali (PSD şi PD-L) cu forţe sensibil egale, au creat un background inedit pentru alegerile parlamentare din 2008;
- criza economică a creat premisele unor atitudini politice şi comportamente electorale supuse unei presiuni psihologice de relativizare a ceea ce înseamnă nivel de trai, temă care a cunoscut o abordare aproape exclusiv la nivel de discurs şi doar în ultima parte a campaniei electorale, însă a contribuit la crearea unui context specific de desfăşurare a alegerilor parlamentare;
- modificarea legii electorale a fost elementul central şi definitoriu al alegerilor parlamentare din 2008; miza existentă în jurul „votului uninominal" [137, p. 3-17] a creat un nivel de aşteptare publică disproporţionat în raport cu semnificaţia, rolul şi scopul sistemului electoral. [138, p. 36-41]

Cele 470 de locuri parlamentare stabilite de lege au fost disputate de 2960 de candidaţi reprezentând 11 formaţiuni politice (5 parlamentare), 18 organizaţii ale minorităţilor naţionale şi 31 de independenţi. Faţă de 2004, când media a fost de 32 de competitori pentru un loc de deputat şi 26 pentru un loc de senator, în 2008 concurenţa s-a redus, un mandat de parlamentar fiind disputat de numai 6 pretendenţi. Din cele 11 formaţiuni politice, numai 3 (alianţa PSD+PC, PNL şi PNG-CD) au depus numărul maxim de candidaturi: 315 pentru Camera Deputaţilor şi 137 pentru Senat, ceea ce semnifică câte un mandat pentru fiecare din colegiile uninominale prevăzute de lege, adică un total de 452.

La alegeri erau aşteptaţi să participe 18.464.274 cetăţeni cu drept de vot, însă numai 7.238.871 dintre aceştia şi-au exprimat opţiunile electorale, respectiv 39, 20%, înregistrându-se cel mai scăzut nivel al prezenţei la urne din întreaga perioadă post-decembristă. Unul din motivele slabei participări la vot, ar fi faptul că votul s-a exercitat numai în secţiile de votare arondate domiciliului. Pe de altă parte, chiar dacă acuzele de fraudă electorală nu au avut aceeaşi notorietate ca la scrutinul precendent, neregulile nu au lipsit, de la modul defectuos al organizării unor secţii de votare, până la încălcări ale legislaţiei şi necorelări între datele oficiale comunicate de BEC. Iniţial, rezultatele parţiale comunicate de BEC au răsturnat previziunile exit-poll-urilor, însă numărarea tuturor voturilor a confirmat victoria PSD+PC în faţa PD-L, chiar dacă la diferenţă minoră. În favoarea PSD+PC au votat 2.279.449 de români(33,10%), pentru Camera Deputaţilor, respectiv 2.352.968 (34,16%) pentru Senat, în timp ce PD-L a atras 2.228.860 de voturi (32,36%) în cazul Camerei Deputaţilor şi 2.312.358 (33,57%) pentru Senat. Această ierarhie se va inversa însă în urma redistribuirii mandatelor. Pe prima poziţie a trecut PD-L cu 115(34,43%) mandate de deputat şi 51 (37, 23%) de senator, faţa de cei 114 deputaţi (34,13%) şi 49 senatori (35,77%) ai alianţei PSD+ PC. În ce priveşte PNL, acesta şi-a păstrat poziţia a treia, atât ca vot popular, cât şi ca vot politic, primind 1.279.063 voturi pentru Camera Deputaţilor (18, 57%), respectiv 1.291.029 voturi pentru Senat (18,74%), adică 65 de deputaţi şi 28 de senatori. Ultima poziţie parlamentară a revenit UDMR, care a obţinut 452.508 voturi (6,17%) pentru Camera Deputaţilor şi 440.449(6,39%) pentru Senat, fiind reprezentat de 22 deputaţi şi 9 senatori. [139, p. 14-21] (Anexa 6)

Media de vârstă în Camera Deputaților a fost de ani (cel mai tânăr deputat – 26 de ani; cel mai vârstnic deputat – 77 de ani) iar în Senat, de 50-60 de ani (cel mai tânăr senator – 34 de ani; cel mai vârstnic senator – 79 de ani). În Camera Deputaților, cei mai numeroși au fost parlamentarii-juriști, urmați de cei specializați în științe economice și de cei cu pregătire tehnică. Dintre deputați, 42% aveau titlul de doctor în științe; 54% erau licențiați sau absolvenți de master; 3 deputați aveau doar diplomă de bacalaureat. Dintre senatori, 40% aveau titlul de doctor în științe; 37% aveau alte forme de studii universitare. Comparativ cu mandatul anterior s-a remarcat, pe de o parte, creșterea nivelului studiilor – pe de altă parte, scăderea ponderii parlamentarilor specializați sectorial (cel mai multe legi necesitând o aprofundată cunoaștere a problemelor de fond). A existat un nucleu (redus numeric – 15 senatori și deputați) format din parlamentari profesioniști – „veterani” ai Parlamentului, cu experiență și competență recunoscute, prezenți în Legislativ din 1990 sau 1992.

Răsturnarea ierarhiei electorale din fruntea clasamentului şi algoritmul de alocare a mandatelor, au determinat o reacţie critică cvasi-generală la adresa noului sistem electoral.

Astfel, din alocarea a 115 din cele 453 de mandate parlamentare, adică 25% din cazuri, locurile din forul legislativ nu au fost ocupate de candidaţii plasaţi pe primele locuri în colegiile uninominale unde au candidat. Uninominalul i-a defavorizat pe independenţi, nici unul dintre aceştia neintrând în Parlament. Dacă independenţii au trebuit să strângă o majoritate de voturi în colegiile electorale pentru a-şi obţine mandatele, candidaţii partidelor s-au calificat prin redistribuirea voturilor. Redistribuirea a restabilit partidele ca principali jucători electorali, deoarece colegiile unde nici un candidat independent nu a obţinut majoritate de voturi, au mers la candidaţii partidelor, chiar şi când aceştia au obţinut mult mai puţine voturi. Uninominalul a privilegiat partidele mari şi cele cu bază de susţinere concentrată în teritoriu, ci nu partidele noi şi mici, cu susţinerea dispersată. Astfel, de multe ori, candidatul care a obţinut cele mai multe voturi în colegiu, a reprezentat un alt partid politic decât candidatul care a obţinut mandatul, dacă acesta din urmă a reprezentat un partid mai puternic la nivel naţional sau judeţean. 120 de candidaţi care au adunat o pluralitate de voturi în colegii nu au intrat în Parlament, deoarece mandatele lor au fost redistribuite candidaţilor unor partide mai puternice. [140, p. 3-13] Deşi alegerile „pe listă" deveniseră în imaginarul colectiv un fel de „ţap ispăşitor" al eşecurilor tranziţiei, schimbarea sistemului electoral nu a produs pretinsa reformă morală a clasei politice, s-a sperat însă într-o responsabilizare a aleşilor. [141, p. 22-28]

După alegerile din 2008 a fost posibilă discutarea oricărei coaliţii de guvernare dintre forţele politice altădată antagonice. S-a ajuns chiar la o coaliţie PSD şi PD-L, formaţiunea care ani de zile a avut înscris în statut tabuul de a nu forma coaliţie cu PSD. PSD a fost multă vreme singurul partid mare din România, [142, p. 55-59] prin partid mare înţelegând acela care obţine la trei scrutinuri consecutive, peste 15 % din voturi, de unul singur , nu pe listele unei coaliţii. Între 1990 şi 2004, singurul care a îndeplinit această cerinţă a fost PSD, toate celelalte partide experimentând mai multe formule de alianţe politico-electorale (ex. Convenţia Democratică sau Alianţa DA). Alegerile parlamentare din 2008 [143, p. 64-65] au marcat mai multe mutaţii cruciale:

- sfârşitul hegemoniei unui singur partid mare;
- competiţia politică nu a mai fost una dintre un singur partid mare şi celelalte partide mici, ci între trei partide mari;
- eliminarea partidelor mici din Parlament;
- trecerea de la pluralismul extrem la pluralismul moderat;
- trecerea de la multipartitism la tripartitism, bazat pe competiţia politică şi electorală dintre trei partide mari.

Clivajul definitoriu al politicii post-comuniste din România nu a fost nici urban-rural, nici proletari-proprietari, ci clivajul dintre actualul PSD (fost FDSN/PDSR) şi celelalte partide. Coordonatele acestui clivaj au fost definite imediat după prăbuşirea regimului comunist totalitar şi până la alegerile din 2004. Modul specific în care s-a desfăşurat conflictul politic autohton a influenţat decisiv configuraţia sistemului de partide [18] şi a sistemului politic. Există, conform lui M. Duverger, două variabile independente- cheie, care determină sistemul de partide din orice ţară democratică : natura conflictului dintr-o societate şi tipul de sistem electoral. [17, p. 226] În România post-comunistă, emergenţa pluripartidismului a debutat cu un proces exploziv, care a concentrat energiile creatoare ale românilor, grăbiți parcă să-şi ia revanşa împotriva partidului unic. A contribuit la boom-ul partidist şi exigenţele formale pentru înfiinţarea unui partid politic, stabilite de puterea revoluţionară, caracterizat adesea drept „mecanism adecvat exploziei pluripartidismului". [45, p. 163] Chiar şi în aceste condiţii, excesul cantitativist iniţial, consecinţă directă a sfârşitului perioadei prelungite de suprimare forţată a partidelor, [45, p. 164] a tins treptat să se diminueze. Sugestiv în acest sens este şi evoluţia numărului formaţiunilor politice, care au participat la alegerile parlamentare, conform statisticilor BEC. Astfel, pentru ocuparea mandatelor de deputaţi, la scrutinul din 1990 au participat 71 de formaţiuni politice; doi ani mai târziu numărul lor a ajuns la 79, iar în 1996 a scăzut la 64. După o uşoară creştere consemnată la alegerile din 2000, când au depus candidaturi 68 de competitori electorali, numărul acestora a scăzut puternic ajungând la numai 29 în 2008, după ce în 2004 au fost consemnate candidaturi din partea a 53 de formaţiuni politice. Începând cu alegerile din 2000, numărul minorităţilor recunoscute legal a fost fixat la 18, astfel că, în fapt numărul partidelor care au depus liste electorale a fost mai mic. [144]

Privind în ansamblu fenomenul electoral românesc după evenimentele din decembrie 1989, odată cu reinstaurarea democrației în România, constatăm o tendință de scădere în timp a interesului alegătorilor, tendință evidențiată de prezența din ce în ce mai scăzută la vot. Exemplificăm în tabelul de mai jos prezența la vot a românilor la alegerile parlamentare.

*Prezența la vot la alegerile parlamentare în perioada 1990-2008**

Anul	**1990**	**1992**	**1996**	**2000**	**2004**	**2008**
Procentul de participare la vot	86,19	76,29	76,01	65,01	58,93	39,26

**Tabelul a fost alcătuit de autor în baza rezultatelor participării la vot a cetățenilor în scrutinele electorale parlamentare*

Din studiile realizate cu privire la acest aspect rezultă că există o tendință la nivel mondial de creștere a absenteismului. Explicațiile date de unii cercetători se referă la o criză a valorilor

democrației, trăgând un semnal de alarmă cu privire la implicațiile pe care le poate avea o asemenea criză.

În România, fără îndoială caracteristicile individului îi influențează comportamentul inclusiv pe cel electoral. Din cercetări a rezultat că cetățenii mai educați, mai bine informați, mai bine poziționați pe scara socială participă cu o mai mare frecvență la vot. Ei au mai puține griji materiale, iar conștiința civică este în cazul lor mai puternică. Având în vedere că starea materială a populației României a suferit un declin, aceasta ar putea constitui posibile explicații pentru scăderea prezenței la vot. Realizarea intereselor alegătorilor se reflectă slab în comportamentul parlamentarilor, ei având grijă mai mult de interesele personale, de lupta insistentă pentru putere. La imaginea proastă a parlamentarilor contribuie și numeroase scandaluri de corupție în care au fost implicați cei care ocupă un loc în Legislativ sunt tentați de această funcție după ce fac avere.

Pledăm pentru educație politică la toate nivelurile educaționale, pentru creșterea gradului de informare în rândul cetățenilor (un cetățean informat votează în cunoștință de cauză și este mai greu de manipulat) și pentru creșterea prin educație a conștiinței și a responsabilității civice. Educația politică și civică poate determina trezirea conștiinței individuale a cetățenilor, care trebuie să încerce să facă, atât cât poate, ceva pentru comunitate, pentru țara în care trăiește, fie și numai muncind, informându-se și votând.

Pe de altă parte, și clasa politică, cei care doresc să fie votați și aleși trebuie să ofere un program politic și economic serios, bine fundamentat, coerent, care să includă modalități de relansare economică, dar și măsuri dure de scădere a corupției și a hoției. Ei trebuie să fie conștienți că nu sunt entități, separate de cetățeni, ci se află în raporturi de principal-agent cu aceștia, că rolul lor este de a lucra pentru binele țării și trebuie să păstreze în permanență legătura cu alegătorii pentru a le afla dorințele și nemulțumirile. Acest lucru este valabil și pentru partidele politice în ansamblul lor.

Și, nu în ultimul rând pledăm pentru prezența liber consimțită la vot, căci absenteismul este un mare pericol, el face imposibilă funcționarea democrației. Cu cât procentul celor care votează este mai mic, cu atât rezultatul alegerilor reflectă mai puțin dorințele cetățenilor. Iar dacă cei care votează sunt și slab informați, și puțin educați, rezultatul va fi cu atât mai puțin satisfăcător.

2.3 Organizarea și funcționarea Parlamentului

Parlamentul reprezintă instituția politică de bază a unui stat, deci, o dată cu evoluția, dezvoltarea multilaterală a statului, trebuie să evoluționeze și parlamentarismul axându-se pe modele contemporane de organizare a activității autorității legislative.

La prima vedere s-ar părea că multe chestiuni ce țin de organizarea activității Parlamentului, de mecanismul funcționării lui sunt simple de înțeles și ușor de realizat. În realitate însă situația este cu totul alta. Studiind atent această problemă, vom observa că procedurile legate de organizarea funcționării Parlamentului sunt conectate la unele teorii, doctrine, tradiții europene. Aducem doar un exemplu în acest context. Astfel, suspendarea mandatului de deputat și senator se află în strânsă legătură cu teoria nulității mandatului imperativ – principiu stipulat și în Constituția României. Aceasta înseamnă că mandatul deputatului nu poate fi retras. După ce Curtea Constituțională a validat mandatele, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului.

Suspendarea mandatului de deputat și senator poate avea loc în cazurile prevăzute de lege. Legea privind Statutul deputaților și al senatorilor precizează în articolele 23 și 24 condițiile și procedurile pentru ridicarea imunității Parlamentare. Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați, reținuți sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte și numai după ascultarea lor. Urmărirea și trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă înalta Curte de Casație și Justiție.

Aceasta și multe alte probleme, fiind puțin cunoscute sau ignorate, pot genera unele confuzii, chiar și consecințe negative atât pe plan intern, cât și pe plan extern. Pentru a le evita, Constituția fixează reglementarea prin care structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilește prin Regulamentele Camerelor.

Ținând cont de importanța temei de cercetare, de tradițiile parlamentarismului în România considerăm necesar, binevenit să analizăm sumar evoluția acestuia începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în anul 1990, când a fost ales un Parlament democrat.

La 2 mai 1864, Al. I. Cuza a promulgat Statutul dezvoltator al Convenției de la Paris (Statutul lui Cuza), recunoscându-se statutul de lege fundamentală a României a Convenției încheiată între Curtea Suzerană și între puterile garante. Principalul element de noutate din punct de vedere al organizării legislative a fost crearea unei Adunări Ponderatoare, ca parte a puterii publice, și care împreună cu Domnul și Adunarea Electivă exercitau puterea legiuitoare. Adunarea electivă juca rolul Camerei Deputaților, iar Adunarea Ponderatoare cel al Senatului.

Adică se organiza o nouă Cameră: Senatul, trecându-se astfel la sistemul parlamentar bicameral. Acestuia i se acordau largi prerogative. Să pregătească și să verifice legile, să primească petiții, să vegheze asupra respectării Constituției. [145, p. 53]. Statutul dezvoltator al Convenției de la Paris poate fi considerat drept prima Constituție a României. Sistemul bicameral a fost sursa și baza regimului parlamentar consfințit prin Constituțiile viitoare, 1866, 1923, 1938, 1991.

Constituția de la 1866 a confirmat organizarea bicamerală a Parlamentului denumit Reprezentanță Națională, formată din Camera Deputaților și Senat. Art. 32 din Constituție consfințea mandatul reprezentativ, în lumina căruia membrii reprezentanței reprezentau națiunea română în ansamblul ei, nu numai județele ori localitățile de unde proveneau. Constituția stipula că „În exercitarea mandatului, deputații și senatorii sunt în serviciul poporului". Constituția din 1923, în art. 32 reia aceleași dispoziții cu privire la exercitarea puterii legislative.

Constituția din 1938, indică în art. 31 că puterea legislativă se exercită de către rege prin Reprezentanța Națională care se împarte în două adunări: Senatul și Adunarea Deputaților. Prin urmare și această Constituție a menținut sistemul bicameral, dar puterea legislativă nu se mai exercita colectiv.

Inițiativa legilor era dată regelui, fiecare din cele două adunări putea să propună din proprie inițiativă numai legi în interesul obștesc al statului spre deosebire de Constituțiile din 1866 și 1923, unde inițiativa legislativă aparținea fiecăreia din cele trei ramuri ale puterii legislative (art. 33 și respectiv art. 35).

Constituțiile din 1866, 1923 și 1938, sunt singurele în istoria constituțională a României care au folosit termenul de Reprezentanță Națională când s-au referit la cele două corpuri legiuitoare.

În 1946, printr-un act normativ s-a renunțat la bicameralism în favoarea unicameralismului. Constituțiile din 1948, 1952 și 1965 au consacrat în art. 38, respectiv art. 23 și art. 42 sistemul unicameral, „unicul organ legislativ" fiind Marea Adunare Națională. [27, p. 98]

Studiile comparate internaționale arată că aproape o treime dintre statele lumii au sisteme parlamentare bicamerale, iar două treimi unicamerale. [146, p. 189-190] Bicameralismul este clasificat în funcție de trei criterii: modul de alegere a celor două Camere, puterile formale constituționale pe care le au acestea, durata mandatului fiecărei adunări. În relații cu aceste criterii putem caracteriza și sistemul parlamentar românesc.

Noțiunea de Parlament este folosită pentru prima dată în Decretul-lege nr. 92/1990, publicat în Monitorul Oficial al României nr.35 din 18 martie 1990, pentru alegerea Parlamentului și a Președintelui României. [22, p. 44-45]

Prin decret se stabilea că Parlamentul României este alcătuit din Adunarea Deputaților și Senat (art.3), care se aleg prin vot universal, egal, direct și secret liber exprimat.

Ulterior, denumirea de Parlament este consacrată și prin Constituția din 1991 [109], care în art. 58, alin. (2) prevedea că Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaților și Senat.

Eficiența instituției parlamentare este determinată de mai mulți factori. În primul rând depinde de raporturile dintre majoritate și minoritate, de stabilitatea politică a raporturilor dintre putere și opoziție. Este determinată de mecanismele și regulile organizării și funcționării Parlamentului. De aceea, considerăm necesar să analizăm Constituția României, regulamentele Camerelor, pentru a pune în evidență mecanismele interne care determină procesul parlamentar.

Principiile mecanismului parlamentar se conțin în Constituția României, care stabilește normele legale în care are loc alegerea parlamentarilor, durata mandatului, condițiile în care se pot întruni Camerele, competențele fiecăreia, structura internă (Președintele, Birouri permanente, Grupuri parlamentare), categoriile de legi, modul în care are loc legiferarea, intrarea în vigoare a legii.

În România, Camerele sunt alese simultan potrivit aceleiași metode, rezultând aceiași majoritate guvernamentală în cele două Camere.

În virtutea separării puterilor în stat, Legea fundamentală stabilește principiul autonomiei regulamentare și financiare ale celor două Camere art. 64, al. (1). Primul regulament al Camerei Deputaților a fost elaborat în urma întrunirii Adunării Constituante din 1990, care a stabilit structura internă, organizarea și modul de lucru al Parlamentului. Ulterior, acest regulament a cunoscut mai multe modificări, cele mai importante fiind realizate în 1994, 2001 și 2003. În total s-au realizat 11 modificări ale regulamentului Camerei Deputaților, prin revizuiri, contestarea la Curtea Constituțională sau adoptarea unuia nou. [33, p. 169]

Organizarea internă a Parlamentului României cuprinde potrivit art. 64 din Constituție: *Birourile permanente, grupurile parlamentare și comisiile parlamentare*. Constituția stabilește principiile generale ale acestor formațiuni, iar reglementările de detaliu sunt stabilite de regulamentele celor două Camere. Regulamentele sunt adoptate de Camera Deputaților și Senat și obligatoriu sunt publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Regulamentele parlamentare pot face obiectul controlului de constituționalitate potrivit art. 146 din Constituție.

Birourile permanente sunt organe interne ale Camerelor care au o serie de atribuții privind organizarea și desfășurarea lucrărilor acestora. Articolul 64 alin. (2) din Constituție prevede că fiecare Cameră își alege un Birou permanent. Componența acestor birouri este stabilită de regulamente: un președinte, vice-președinți, secretari și chestori. Președinții

Camerelor se aleg pe durata mandatului Camerelor, iar ceilalți membri ai Biroului permanent sunt aleși la începutul fiecărei sesiuni. Membrii Birourilor permanente pot fi revocați înainte de expirarea mandatului, la cererea grupului parlamentar care ia propus.

Birourile permanente ale celor două Camere se formează în urma negocierii dintre liderii grupurilor parlamentare în conformitate cu configurația politică a acestora. Fac propuneri pentru desfășurarea sesiunilor ordinare și extraordinare care vor fi adoptate de fiecare Cameră, pregătesc și asigură desfășurarea în bune condiții a lucrărilor Camerelor, întocmesc proiectele ordinii de zi, organizează relațiile Camerelor cu Parlamentele altor state. În plus, Președintele Biroului permanent al Senatului asigură interimatul funcției de Președinte al României.

Reglementările în această privință se găsesc în regulamentele Camerelor. De exemplu, Regulamentul Camerei Deputaților prevede, în art. 20 că după constituirea legală a Camerei deputaților se aleg Președintele Camerei Deputaților și apoi ceilalți membri ai Biroului permanent al acesteia. Președintele Camerei deputaților este și Președintele Biroului permanent, din care mai fac parte 4 vice-președinți, 4 secretari și 4 chestori.

Potrivit art.21 din același regulament Președintele Camerei Deputaților este ales pe durata mandatului Camerei, prin vot secret, cu buletine de vot prin care sunt înscrise numele și prenumele tuturor candidaților propuși de grupurile parlamentare. Fiecare grup parlamentar poate face o singură propunere. Este declarat ales Președinte al Camerei deputaților candidatul care a întrunit votul majorității deputaților.

Biroul permanent al Camerei Deputaților are următoarele atribuții:

a) propune Camerei data începerii și data încheierii sesiunilor parlamentare;
b) solicită președintelui Camerei convocarea unei sesiuni extraordinare;
c) supune aprobării Camerei Deputaților regulamentul acesteia, precum şi propunerile de modificare;
d) prezintă Camerei Deputaților spre aprobare proiectul de buget al acesteia şi contul de încheiere a exercițiului bugetar. Proiectul de buget se distribuie către deputaţi împreună cu nota de fundamentare şi anexele acestuia, cu cel puţin 7 zile înainte de data supunerii spre aprobare plenului Camerei;
e) pregăteşte şi asigură desfăşurarea în bune condiţii a lucrărilor Camerei Deputaţilor;
f) primeşte sub formă electronică şi asigură difuzarea pe site-ul Camerei Deputaţilor a proiectelor de legi, propunerilor legislative, proiectelor de hotărâri ale Camerei Deputaţilor, amendamentelor primite de la Guvern şi rapoartelor comisiilor parlamentare, în ordinea depunerii acestora la Secretariatul general al Camerei

Deputaţilor. Documentele menţionate pot fi transmise şi pe suport hârtie, la solicitarea scrisă a deputaţilor, formulată la începutul fiecărei sesiuni;

g) hotărăşte, în cazul iniţiativelor legislative, reţinerea lor spre dezbatere şi adoptare ca primă Cameră sesizată sau trimiterea la Senat a celor pentru care Camera Deputaţilor este Cameră decizională;
h) difuzează la casetele deputaţilor programul de lucru, ordinea de zi, informarea cu privire la iniţiativele legislative înregistrate la Biroul permanent al Camerei Deputaţilor, proiectele de hotărâri ale Camerei Deputaţilor, legile adoptate cu privire la care deputaţii pot sesiza Curtea Constituţională, precum şi alte documente care nu sunt menţionate la lit. f);
i) întocmeşte proiectul ordinii de zi a şedinţelor Camerei Deputaţilor şi al programului de lucru al acesteia, pe care le transmite Comitetului liderilor grupurilor parlamentare spre dezbatere şi aprobare;
j) rezolvă orice sesizare privind situaţia de incompatibilitate, vacantare, blocaj, obstrucţionare sau comportament abuziv din partea biroului comisiei sau a unui grup de deputaţi al unei comisii permanente, nerezolvată de comisia respectivă;
k) organizează relaţiile Camerei cu parlamentele altor state şi cu organizaţiile parlamentare pe baza consultării, în funcţie de natura acţiunilor avute în vedere, a Comitetului director al Grupului Român al Uniunii Interparlamentare, a grupurilor parlamentare, a Comisiei de politică externă şi a altor comisii permanente, informând Camera Deputaţilor asupra măsurilor stabilite, inclusiv cu privire la componenţa nominală a delegaţiilor;
l) supune spre aprobare Camerei Deputaţilor componenţa delegaţiilor permanente la organizaţiile parlamentare mondiale sau regionale, pe baza consultării grupurilor parlamentare şi cu respectarea configuraţiei politice iniţiale a Camerei;
m) avizează şi supune aprobării plenului Camerei structura organizatorică, statul de funcţii şi regulamentul serviciilor Camerei Deputaţilor;
n) conduce şi controlează serviciile Camerei Deputaţilor;
o) aprobă regulamentul privind paza şi accesul persoanelor în sediul Camerei Deputaţilor;
p) propune Camerei Deputaţilor numirea secretarului general şi a secretarului general adjunct;
q) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de regulament, alte dispoziţii legale sau însărcinări date de Camera Deputaţilor. [147]

Reguli similare sunt prevăzute de Regulamentul Senatului, privind Biroul permanent al acestuia. [26]

Grupurile parlamentare sunt structuri organizatorice interne ale Camerelor, alcătuite pe criterii de afinitate politică a deputaților, respectiv senatorilor. Scopul lor este de a asigura „legătura dintre acțiunea instituțională a Parlamentului și cea partizană". [22, p. 98]

Potrivit art. 64 alin. (3) din Constituția României, deputații și senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare. Modul de alcătuire și rolul grupurilor parlamentare sunt reglementate în detaliu de regulamentele Camerelor.

Potrivit dispozițiilor regulamentare, un grup parlamentar se poate constitui din cel puțin 10 deputați sau cel puțin 7 senatori, care au fost aleși pe listele aceluiași partid politic, ale aceleiași organizații a cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțe politice sau alianțe electorale.

Un deputat sau un senator nu poate face parte din mai mult de un grup parlamentar. De asemenea, deputații unui partid politic sau ai unei formațiuni politice nu pot constitui decât un singur grup parlamentar. Fiecare grup parlamentar își desemnează un lider, care prezintă Camerei denumirea acestuia, precum și componența lui numerică și nominală.

Grupurile parlamentare reflectă configurația politică a Camerei și îndeplinesc un rol important în activitatea fiecărei Camere atât cu privire la constituirea organelor de lucru și de conducere, cât și cu privire la poziția politică a deputaților, respectiv senatorilor față de proiectele de lege sau propunerile legislative supuse dezbaterii Camerelor.

Grupurile parlamentare, prin liderii acestora, exercită, în principal următoarele atribuții: fac propuneri pentru alegerea membrilor Biroului permanent al Camerei și a comisiilor parlamentare, fac propuneri de amendamente la proiectele de legi sau la propunerile legislative: pot sesiza Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea regulamentelor Camerelor Parlamentului; fac propuneri privind modificarea ordinii de zi a ședințelor ș.a.

Comisiile parlamentare. Constituția României precizează în art. 64 alin. (4) că fiecare Cameră își constituie comisii permanente și poate constitui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele pot să-și constituie și comisii comune.

Comisiile parlamentare [148] sunt structuri interne de lucru ale celor două Camere legislative și au drept scop pregătirea activității de legiferare, a documentelor de lucru pentru lucrările în plen, precum și realizarea funcției de control parlamentar. Practic, cea mai mare parte a activității parlamentare se desfășoară în cadrul comisiilor.

Comisiile parlamentare pot fi clasificate în raport de durata funcționării lor în comisii *permanente* și comisii *temporare*. Comisiile permanente sunt alese pe toată durata legislaturii, iar

comisiile temporare sunt constituite pe o perioadă determinată, pentru soluționarea unei anumite probleme.

După criteriul obiectivului de activitate, există comisii *speciale*, comisii de *anchetă* și comisii de *mediere*. De asemenea, există comisii comune și comisii proprii ale fiecărei Camere.

Comisiile parlamentare se alcătuiesc tot după principiul configurației politice a fiecărei Camere. Pentru fiecare comisie numărul de locuri care revine fiecărui grup parlamentar sau deputaților independenți se stabilește de Cameră. La propunerea Biroului permanent. Propunerile de membri ai comisiilor se vor face, în termenul stabilit de președintele Camerei, de către grupurile parlamentare, în limita locurilor stabilite potrivit algoritmului politic. Membrii comisiilor sunt desemnați prin acordul liderilor grupurilor parlamentare, cu respectarea configurației politice a camerei.

Cele mai importante comisii parlamentare sunt comisiile permanente. Acestea sunt alcătuite, pe lângă principiul configurației politice, și pe criteriul specializării pe domenii, pentru a asigura o activitate cât mai eficientă în pregătirea lucrărilor Camerelor. De exemplu, Camera Deputaților după alegerile din noiembrie 2008 avea următoarele comisii permanente:

1. Comisia pentru politică economică, reformă şi privatizare;
2. Comisia pentru buget, finanţe şi bănci;
3. Comisia pentru industrii şi servicii;
4. Comisia pentru agricultură, silvicultură, industrie alimentară şi servicii specifice;
5. Comisia pentru drepturile omului, culte şi problemele minorităţilor naţionale;
6. Comisia pentru administraţie publică, amenajarea teritoriului şi echilibru ecologic;
7. Comisia pentru muncă şi protecţie socială;
8. Comisia pentru sănătate şi familie;
9. Comisia pentru învăţământ, ştiinţă, tineret şi sport;
10. Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă;
11. Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi;
12. Comisia pentru apărare, ordine publică şi siguranţă naţională;
13. Comisia pentru politică externă;
14. Comisia pentru cercetarea abuzurilor, corupţiei şi pentru petiţii;
15. Comisia pentru regulament;
16. Comisia pentru tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor;
17. Comisia pentru egalitatea de şanse pentru femei şi bărbaţi.

Competența comisiilor permanente este stabilită, în detaliu, de regulamentele Camerelor. Principala atribuție a acestora este examinarea proiectelor de legi, a propunerilor legislative și a

amendamentelor, în vederea elaborării rapoartelor sau avizelor. De asemenea, comisiile dezbat și hotărăsc asupra altor probleme trimise de Biroul permanent și pot efectua anchete parlamentare. Fiecare comisie își constituie un birou al comisiei, format din președinte, vicepreședinți și secretari, cu atribuții specifice, stabilite de regulamente.

Comisiile speciale sau temporare sunt înființate pe o durată determinată de timp, pentru a examina o anumită problemă și a face recomandări și propuneri Camerei. Articolul 72 din Regulamentul camerei Deputaților prevede, de exemplu, că aceasta poate constitui comisii speciale pentru avizarea unor acte legislative complexe, pentru elaborarea unor propuneri legislative sau pentru alte scopuri, indicate în hotărârea de înființare a comisiei. Propunerile legislative astfel elaborate nu se mai supun examinării altor comisii. Comisiile speciale astfel constituite au același statut ca și comisiile permanente.

Pentru probleme de interes comun pentru ambele Camere, acestea își pot constitui comisii comune, care pot fi permanente sau temporare. De exemplu, comisia pentru revizuirea Constituției a fost o astfel de comisie mixtă.

Comisiile de anchetă se constituie cu statut de comisie specială și temporară, având ca particularitate obiectul de activitate: desfășurarea unei anchete asupra unei probleme determinate. Fiecare din Camere poate înființa o comisie de anchetă, la cererea unei trimi dintre membrii săi.

Comisia de anchetă poate invita orice persoană care poate avea cunoștință despre o faptă sau o împrejurare de natură să servească la aflarea adevărului în cauză care formează obiectul activității comisiei. La cererea comisiei de anchetă, orice persoană care cunoaște fapte sau împrejurări în legătură cu obiectul cercetării sau care deține un mijloc de probă este obligată să le aducă la cunoștință, sau să le înfățișeze. Instituțiile și organizațiile sunt obligate, în condițiile legii, să răspundă la solicitările comisiei de anchetă în termenul stabilit de acesta. Când, pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări în vederea aflării adevărului, sunt necesare cunoștințele unor experți, comisia de anchetă dispune efectuarea de expertize.

Dispozițiile legii referitoare la invitarea, prezentarea și ascultarea martorilor, precum și cele privitoare la prezentarea și predarea obiectelor ori înscrisurilor sau efectuarea expertizelor se aplică în mod corespunzător și în cazul comisiilor de anchetă. Mărturia mincinoasă se sancționează.

Comisiile de mediere mai subzistă, în actuala reglementare constituțională, doar pentru legile constituționale. Anterior revizuirii din 2003, comisiile de mediere erau prevăzute și în procedura legislativă obișnuită. Comisiile de mediere au fost menținute o perioadă, pentru legile ce se aflau în curs de dezbatere la data adoptării legii de revizuire a Constituției.

Funcționarea Parlamentului. Funcționarea eficientă a instituției parlamentare este esențială pentru calitatea unei democrații, deoarece prin acesta poporul își exprimă suveranitatea, creând astfel acele condiții psihologice pentru asigurarea reprezentativității voinței națiunii.

Reguli privitoare la funcționarea adunărilor parlamentare se găsesc înscrise atât în Constituție, cât și în regulamentele de funcționare [101, p. 392] Înțelegerea funcționării Parlamentului implică înțelegerea noțiunilor de mandat, sesiune și ședință a camerelor, precum și a corelațiilor ce există între acestea.

Parlamentul se alege pe o perioadă de 4 ani denumită mandat sau legislatură, prin care se înțelege perioada de timp pentru care a fost ales Parlamentul sau Camerele și pentru care acestea își exercită împuternicirile.

Mandatul Parlamentului începe la data întrunirii legale după alegeri (în cel mult 20 de zile de la alegeri, la convocarea Președintelui României, conform art. 63. alin. (3) din Constituție), dată la care încetează și mandatul vechiului Parlament. Pe perioada acestei prelungiri a mandatului vechiului Legislativ, nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice. Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.

Principala formă de lucru a celor două camere ale Parlamentului este *sesiunea parlamentară*.

Sesiunile Parlamentului sunt perioadele de timp din cursul unui an, în care Camerele își desfășoară activitatea. Sesiunile Parlamentului României sunt de două tipuri: **ordinare** și **extraordinare**. Sesiunile ordinare sunt cele prevăzute expres de Constituție pentru întrunirea obișnuită a Camerelor.

Articolul 66 alin. (1) din Constituție prevede două sesiuni ordinare pe an: din februarie până în iunie și din septembrie până în decembrie.

Camerele se întrunesc în sesiuni extraordinare ori de câte ori este necesar, în afara perioadelor sesiunilor ordinare, la cererea Președintelui României, a Biroului permanent al fiecărei Camere sau a cel puțin o treime din numărul deputaților sau al senatorilor. Convocarea sesiunilor se face de către președinții Camerelor.

Convocarea Parlamentului de drept are loc în următoarele cazuri expres prevăzute de Constituție:

a) în cazul Parlamentului nou ales care se întrunește la convocarea Președintelui României în cel mult 20 de zile de la alegeri art. 63 alin. (3);
b) în cazul producerii unei agresiuni armate îndreptate împotriva țării art. 92 alin. (3);
c) în caz de mobilizare sau de război art. 92 alin. (4);

d) în caz de instituire a stării de asediu sau a stării de urgență în întreaga țară ori în unele unități administrativ-teritoriale art. 93 alin. (1);
e) în cazul dezbaterii ordonanțelor de urgență ale Guvernului. Constituția prevede că în situații excepționale Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență. Acestea intră în vigoare numai după depunerea lor spre aprobare la Parlament. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune el se convoacă în mod obligatoriu în cinci zile de la depunere art. 115 alin. (4 și 5).

Ședințele Camerelor sunt formele de desfășurare a activității curente a acestora, în plen. Ședințele pot fi separate și comune. Articolul 65 alin. (2) din Constituție enumeră situațiile în care Camerele se întrunesc în ședințe comune. Ședințele camerelor sunt publice, în afara cazurilor în care, la cererea Președintelui României sau a unui grup de parlamentari, se hotărăște, cu votul majorității deputaților prezenți, ca anumite ședințe să fie secrete. Proiectul ordinii de zi a ședințelor și proiectul programului de lucru sunt săptămânale și se aprobă de Comitetul ordinii de zi până la sfârșitul fiecărei săptămâni de lucru a camerei. Modificarea ordinii de zi sau a programului de lucru se aprobă de Comitetul ordinii de zi, la cererea Biroului permanent, în cazuri excepționale. Ordinea de zi și programul de lucru aprobate se transmit deputaților și grupurilor parlamentare până în ultima zi de lucru a Camerei.

Regulile privind desfășurarea ședințelor camerelor sunt stabilite de regulamentele acestora. Dezbaterile parlamentare se înregistrează pe bandă magnetică, se stenografiază și se publică în Monitorul Oficial al României partea a II-a. [30, p. 202]

Procedura legislativă este cea mai importantă operațiune în activitatea Parlamentului, deoarece în rezultatul acestui proces are loc elaborarea legilor de către „unica autoritate legiuitoare a țării". Elaborarea unei legi ține de un proces complex esențialmente funcțional, [149, p. 137] în care rolul principal îl joacă Parlamentul, dar și alte autorități implicate în anumite faze. De fapt, până la apariția legii trebuie să existe o etapă de eforturi. [22, p. 206] În teoria dreptului parlamentar această „etapă de eforturi" se divizează în diferite faze, etape. Astfel, Michel Ameller, specialist în domeniu, divizează structura procedurii legislative în două faze: una preparatorie, care aparține diferitelor comisii și alta de discuții și decizie, care derulează în exclusivitate în plenul Parlamentului. [150, p. 180] Tudor Draganu consideră că această procedură ar cuprinde trei etape, cum ar fi: anterioară adoptării legii (inițiativa legislativă, avizarea proiectului de lege, examinarea și avizarea proiectului de lege de către comisiile parlamentare, dezbaterea proiectului de lege în Parlament); Concomitentă adoptării legii (votarea legii); forme posterioare adoptării legii (subscrierea legii și semnarea legii de către Șeful statului, publicarea legii). [151, p. 202]

Analiza viziunilor asupra acestei probleme ne demonstrează că procedura legislativă se împarte în două faze: 1) *extraparlamentară* şi 2) *parlamentară*. Prima fază cuprinde etapele: Inițiativa legislativă, dezbaterea proiectului de lege în Parlament. Faza a doua: votarea proiectului de lege, semnarea proiectului de lege și trimiterea spre promulgare.

Funcțiile Parlamentului. Parlamentul României îndeplinește o serie de funcții specifice înfăptuirii exercițiului suveranității naționale. Funcțiile parlamentului se clasifică în:

- legislativă;
- de informare;
- de control asupra Executivului;
- de asemenea prin investire, alegere sau numire a unor autorități publice.

Funcția legislativă este exercitată de Parlament, dar uneori unele aspecte ale acestei funcții sunt împărțite cu Executivul, care intervine prin inițiativa legislativă, promulgarea legilor și dreptul de veto.

Procedura legislativă permanentă cuprinde totalitatea regulilor pentru pregătirea dezbaterii, dezbaterea și votarea unui proiect de lege, sau a unei propuneri legislative în Parlament. În conformitate cu principiul bicameralismului, procedura se desfășoară în fiecare Cameră și, dacă este cazul, în Camerele reunite, în ședință comună.

Potrivit art. 75 alin. (1) din Constituție, se supun spre dezbatere și adoptare Camerei Deputaților, ca prima Cameră sesizată, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice. Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii și adoptării, ca prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv.

Procedura legislativă include mai multe etape:

a) inițiativa legislativă;
b) sesizarea Camerei competente, potrivit Constituției;
c) examinarea și avizarea proiectului de lege de către comisiile de specialitate ale Camerelor;
d) includerea proiectului de lege pe ordinea de zi a Camerelor;
e) dezbaterea proiectului de lege în plenul fiecărei Camere;
f) votarea proiectului de lege în fiecare Cameră;
g) întoarcerea legii la Camera care are competență decizională în condițiile art. 75 alin 4 și 5 din Constituție;
h) medierea (doar în cazul legilor constituționale);

i) semnarea legii de către președinții Camerelor;

j) promulgarea legii de către Președintele României;

k) publicarea legii;

l) aprobarea legii prin referendum (doar în cazul legilor constituționale).

Referitor la mediere se impune o precizare, în sensul că, în urma revizuirii Constituției României în anul 2003, medierea, ca fază a procedurii legislative, a dispărut complet cu privire la legile organice și legile ordinare, fiind menținută numai pentru legile constituționale.

În afara acestor etape ale procedurii legislative propriu-zise, menționăm și etapele prealabile acesteia, respectiv documentarea în vederea elaborării proiectului de lege sau a propunerii legislative și fundamentarea acestora pe baza documentării efectuate. Aceste etape preliminare implică doar pe autorul proiectului sau propunerii legislative.

Inițiativa legislativă reprezintă posibilitatea de a propune proiecte de legi sau propuneri legislative corelată cu obligația Parlamentului de a examina, dezbate și a se pronunța asupra acestora. [152, p. 214]

În România, inițiativa legislativă aparține Guvernului, deputaților, senatorilor precum și cetățenilor. Inițiativa legislativă a cetățenilor, denumită și *inițiativă populară*, este supusă unor condiții enunțate de textul constituțional, cetățenii trebuie să aibă drept de vot, să fie în număr de cel puțin 100.000 și să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare dintre aceste județe și în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 5000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.

Inițiativele legislative ale deputaților, senatorilor și cetățenilor se exprimă prin propuneri legislative, iar inițiativa legislativă a Guvernului se exprimă prin proiecte de legi. Între proiecte de legi și propuneri legislative nu există nici o deosebire, denumirile diferite având scopul să indice inițiatorul.

Proiectele și propunerile legislative se supun dezbaterilor Parlamentului, însoțite de avizul Consiliului Legislativ, competent de a realiza verificarea îndeplinirii anumitor condiții, precum și a tehnicii legislative și a armonizării cu întregul sistem de drept.

Sesizarea Camerei competente potrivit Constituției. Această etapă a suferit importante transformări prin revizuirea Constituției din 2003. Înainte de revizuire, proiectul de lege sau propunerea legislativă putea fi depusă la oricare din cele două Camere, indiferent de natura sau de conținutul său. Constituția revizuită, în scopul unei mai puternice conturări a bicameralismului prin specializarea Camerelor, diferențiază cele două Camere cât privește competența de examinare a proiectelor de legi sau propunerilor legislative. Astfel, în funcție de obiectul de reglementare al proiectelor sau propunerilor, Constituția instituie o ordine de

sesizare, în care cele două Camere pot fi Cameră de reflecție, respectiv Cameră decizională. Camera de reflecție este prima cameră sesizată, care primește proiectul sau propunerea, urmând ca cea de-a doua Cameră – care devine astfel Camera decizională – să decidă definitiv.

Articolul 75 din Constituție conține regulile referitoare la sesizarea Camerelor.

Examinarea și avizarea proiectului de lege de către comisiile parlamentare. Biroul permanent al fiecărei Camere trimite, spre examinare și în vederea elaborării rapoartelor, proiecte de legi, propunerile legislative și amendamentele comisiei permanente sesizate în fond, în competența căreia intră materia reglementată prin proiectul sau propunerea respectivă. El poate sesiza și alte comisii pentru a-și da avizul cu privire la anumite probleme.

Activitatea comisiilor se încheie cu elaborarea unui raport asupra proiectelor sau propunerilor legislative. În raportul comisiilor sesizate în fond se face referire la toate avizele celorlalte comisii care au examinat proiectul sau propunerea respectivă, la toate amendamentele și la avizul Consiliului Legislativ. Raportul va cuprinde propuneri motivate privind admiterea fără modificări a actului examinat, respingerea acestuia sau admiterea lui cu modificări și se înaintează Biroului permanent.

Includerea proiectului de lege pe ordinea de zi a Camerelor. Orice proiect de lege sau propunere legislativă trebuie luat în discuție de Camere, după ce au fost examinate și avizate de comisiile permanente. Raportul comisiei însoțește proiectul sau propunerea.

Dezbaterea proiectului de lege în plenul Camerelor este cea mai importantă etapă a procedurii legislative.

Dezbaterile încep prin expunerea de motive făcute de inițiator, apoi este prezentat raportul comisiei parlamentare competente și în continuare, proiectul sau propunerea sunt supuse dezbaterii pe articole.

Înainte sau cu ocazia dezbaterii pe articole, deputații, senatorii, grupurile parlamentare sau Guvernul au dreptul de a prezenta amendamente la comisia sesizată în fond, până la împlinirea unui termen de 5 zile înainte de data stabilită pentru depunerea raportului. Amendamentele sunt supuse avizului comisiei permanente și cu privire la ele este ascultat și inițiatorul proiectului. Dacă se propun mai multe amendamente cu privire la același text de lege, acestea se supun votului în ordinea propunerii lor.

Votarea proiectului de lege în plenul fiecărei Camere constituie etapa finală a procedurii legislative și îi acordă proiectului calitatea de lege. Votul este actul care permite, asupra fiecărei probleme litigioase, să se degajeze o majoritate a cărei opinie, în sensul regulii democratice, anulează opinia minorității și se impune față de toți. [153, p. 168]

Parlamentul adoptă trei categorii de legi: legile constituționale, sunt cele prin care se revizuiește constituția, legile organice sunt acelea care intervin prin art. 73 alin. (3) din Constituție și legile ordinare, în sfera lor rămânând celelalte relații sociale asupra cărora Legislativul poate hotărî.

Întoarcerea legii la Camera care are competență decizională în condițiile art. 75 alin. (4) și (5) din Constituție.

În unele situații proiectul de lege sau propunerea legislativă nu este adoptată de Camera decizională sau aceasta nu este de acord cu unele prevederi ale proiectului sau propuneri legislative. În aceste condiții, legea se întoarce, dar numai pentru prevederea sau prevederile în cauză, la Camera care a adoptat-o inițial, care este obligată să se pronunțe în procedura de urgență. Camera va decide definitiv.

Aceiași procedură se aplică corespunzător și în cazul în care Camera decizională adoptă o prevedere pentru care competența decizională aparține primei Camere.

Odată adoptată, legea este semnată de Președintele Camerei sau de un vicepreședinte, dacă ședința a fost condusă de acesta. Semnătura atestă respectarea procedurii legislative.

Ultimele etape ale procedurii legislative exced cadrul de desfășurare al activității Parlamentului: *promulgarea* și *publicarea legii*.

Promulgarea legii este o atribuție a Președintelui României. Din punct de vedere juridic, promulgarea este actul prin care Președintele autentifică textul legii, adică atestă regularitatea adoptării sale. Conform art. 77 alin. (1) din Constituție, Președintele are la dispoziție 20 de zile pentru a face promulgarea. Înainte de promulgare Președintele poate cere Parlamentului, o singură dată reexaminarea legii.

Dacă Președintele a cerut reexaminarea legii sau dacă a inițiat controlul de constituționalitate, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curții Constituționale, prin care s-a confirmat constituționalitatea acesteia.

Publicarea legii este operațiunea de care este legată intrarea sa în vigoare. În principiu, legea intră în vigoare la data publicării. Însă există și excepții de la această regulă: legea poate intra în vigoare la o dată ulterioară, prevăzută în textul său. Constituția României prevede, în art. 78, că legea se publică în Monitorul Oficial al României și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

De menționat că o categorie aparte de hotărâri ale Parlamentului o reprezintă regulamentele parlamentare. În temeiul autonomiei lor regulamentare, potrivit art. 64 alin. (1), Camerele își stabilesc normele de organizare și funcționare prin regulament propriu.

Parlamentul are un loc și un rol deosebit în sistemul statal. De aceea și competența lui trebuie să răspundă necesității de a exprima voința poporului care l-a ales ți pe care-l reprezintă direct, nemijlocit.

Constituția României fixează reglementarea prin care organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilește prin regulamentele Camerelor. În perioada respectivă Legislativul a funcționat în corespundere cu regulamentele parlamentare.

Instituția parlamentară a avut un rol pozitiv în instituirea și consolidarea democrației jucând rolul unui mecanism de control al conflictelor, specifice unei societăți în tranziție. Însă, așa cum democrația nu constituie un sistem „perfect", nici Parlamentul – emanație a ei și instrument al vieții democratice – nu poate fi perfect, fiind examinat critic pentru deficiențele sale. Unele analize specifice și studii de caz semnalează slaba pregătire, în România, a parlamentarilor. În ce privește funcționarea Legislativului, s-a constatat că uneori Parlamentul devine un cadru de dezbateri sterile, inutile pentru interesele vitale ale societății și statului. Constatăm însă că multe din aceste deficiențe au fost lichidate, astăzi Parlamentul României desfășurând o activitate diversă orientată spre prosperarea țării.

2.4 Concluzii la capitolul 2

Transformările chemate să consolideze instituțiile politice ale țării au necesitat elaborarea cadrului juridic propriu unui stat suveran și independent. În vederea atingerii acestui scop, a fost desfășurată o vastă activitate de elaborare a actelor și a normelor juridice respective și de promulgare a legilor proprii României ca stat de drept.

Pe parcursul perioadei post-decembriste s-a acordat o atenție deosebită elaborării unei legislații cât mai eficiente cu privire la modul de constituire și funcționare, după criterii democratice a parlamentului României.

Decretele-lege din anul 1990 au pus baza constituirii Parlamentului, iar legislația electorală adoptată ulterior a constituit baza politico-juridică a constituirii și activității Parlamentului. Adoptarea Constituției din 1991 și a legislației electorale ulterioare au cristalizat un sistem electoral bazat pe scrutin proporțional care a permis o largă afirmare a forțelor politice existente în Parlamentul României.

În ceea ce privește principiul fundamental al funcționării oricărei democrații, anume organizarea de alegeri libere și corecte, acesta devine subiect de controverse aprinse în fiecare campanie electorală, însoțită inevitabil de scandaluri privind fraudarea alegerilor. Vicierea funciara a procesului electoral se conjugă cu existența pe scena politică românească a unor partide cu o identitate doctrinară precară sau chiar inexistentă. Preocupările doctrinare par să fie

ultima grijă chiar şi a partidelor importante (PSD, PDL, PNL) dovadă că institutele şi fundaţiile proprii, ce ar fi trebuit să clarifice fundamentele doctrinare, să elaboreze strategiile de acţiune politică şi să pregătească noile generaţii de politicieni, funcţionează doar formal ori şi-au încetat cu totul activitatea. Această criză identitară se reflectă şi în procesul greoi al recunoaşterii principalelor partide româneşti pe plan european şi internaţional. Gravele vicii ale procesului electoral şi calitatea precara a clasei politice post-decembriste au împiedicat consolidarea sistemului democratic în România.

Ales prin scrutin de tip „reprezentare proporţională" şi cu o structură bicamerală simetrică şi congruentă, Parlamentul României, este, sub aspect funcțional, consecinţa normelor constituţionale care-i reglementează activitatea, dar cel puţin în aceeaşi măsură a compoziţiei sale politice. Din această perspectivă remarcăm, pe de o parte că nici una dintre cele şapte alegeri ale deputaţilor şi senatorilor nu s-a ţinut înainte de termenul normal, ceea ce arată că instituţia legislativă se bucura de o stabilitate excepţională. Pe de altă parte, în timp ce beneficiază de o stabilitate instituţională, Parlamentul este afectat de o instabilitate cronică în ceea ce priveşte compoziţia internă. Astfel, privind ansamblul celor şase legislaturi delimitarea dintre minoritatea şi majoritatea parlamentară este mai degrabă indistinctă şi fluctuantă, suficient de multe partide parlamentare neasumându-şi declarat şi consecvent unul sau altul dintre cele două roluri sau oscilând între poziţia puterii şi cea a opoziţiei. Totodată în condiţiile în care normale interne, dar mai ales cutumele parlamentare fac posibil ca parlamentarii care părăsesc partidul din partea căruia au concurat în alegeri să acţioneze în cadrul altui grup politic, chiar dacă cu statutul formal de independenţi, mobilitatea în interiorul Parlamentului a ajuns deseori la cote ridicate. Trebuie subliniat că trecerea la alegerea prin vot uninominal a parlamentarilor nu poate deveni o barieră în calea acestui fenomen, atâta timp cât este folosit pentru justificarea ideii conform căreia parlamentarii sunt independenţi de partidul aparţinător. Luând forma unor adevărate migraţii intra-parlamentare în anumite perioade, dar specifică oricărei legislaturi, mobilitatea parlamentarilor are efecte directe asupra compoziţiei politice a forului legislativ, şi deci asupra raporturilor sale cu puterea executivă. Totuşi, instabilitatea internă a Parlamentului a avut uneori rol important în dezamorsarea conflictelor politice, având rol reglator şi în ceea ce priveşte configuraţia partidistă a sistemului politic, mai ales în perioada sa iniţială.

În decursul celor 28 de ani de după revoluţie, România a trăit experienţa a şase scrutine parlamentare. Primele alegeri libere din România post- decembristă s-au desfăşurat cu stângăcia caracteristică unui popor abia ieşit din lanţurile totalitarismului. Ele au pus totuşi bazele unui Parlament care va creea condiţiile manifestării firave a noii democraţii. Democraţia „originală" implementată în România după Revoluţia din decembrie 1989, consemnează în fapt un eşec al

procesului de tranziţie, de la sistemul totalitar la cel democratic, a cărui esenţă ar fi trebuit să se traducă în transferul puterii din mâinile unui lider discreționar sau ale unui grup restrâns de lideri, în sarcina unor instituţii legal – raţional – birocratice, care să funcţioneze în afara controlului şi intervenţiilor arbitrare din partea partidelor aflate într-un anumit moment istoric la guvernare.

Referitor la organizarea și funcționarea Parlamentului, menționăm că activitatea acestuia s-a desfășurat conform Constituției și Regulamentelor Camerelor. Cu toate că dezbaterile în cadrul Camerelor nu s-au soldat întotdeauna cu rezultatele scontate, deși a fost consumat mult timp cu dezbateri sterile, pe ansamblu se poate spune că viața parlamentară revine în drepturile sale, înregistrându-se dezbateri serioase, schimburi de păreri, argumente în favoarea unor sau altor teze și, nu rareori, critici la adresa unor organe centrale sau locale.

3. DIRECȚIILE PRINCIPALE DE ACTIVITATE A PARLAMENTULUI ROMÂNIEI

Adoptarea Constituţiei din 1991 a consacrat sistemul parlamentar bicameral, fapt ce semnifica revenirea ţării la tradiţia sa constituțională şi politică din perioada modernă. Astfel, în contextul schimbărilor structurale, declanşate după Revoluţia din 1989, Parlamentul României şi-a reluat locul firesc într-o societate democratică, asumându-şi misiunea legitimă şi dificilă de a reconstrui întreg cadrul legislativ şi instituţional al ţării, condiţie sine qua non pentru înfăptuirea reformelor interne şi pentru integrarea României în structurile euro-atlantice.

Forţa sistemului parlamentar constă în principiul suveranităţii naţionale, în ideea că Parlamentul reprezintă poporul însuşi, iar parlamentarii sunt delegaţii săi, care nu pot delega în nici un caz, prerogativele lor unor funcţionari ai statului. Cunoscutul principiu al dreptului roman „delegate potestas non delegatur" se opune transmiterii oricăror prerogative parlamentare, către alte instituţii alese sau numite. Principiul autonomiei Parlamentului garantează forului legislativ plenitudinea de acţiune şi decizie în orice domeniu. Puterea Parlamentului şi calitatea cu totul aparte a celor care îl alcătuiesc, au determinat elaborarea unor statute, a unui regim de imunități şi inviolabilităţi, tocmai pentru a garanta exercitarea mandatului parlamentar. Acesta a devenit tot mai mult un mandat reprezentativ, Parlamentul reprezentând, nu o parte din suveranitatea naţiunii, ci însăşi această suveranite, de unde fundamentul drepturilor şi prerogativelor parlamentarilor, independenţa de care ei se bucură pentru a-şi înfăptui mandatul în condiţii optime. Deşi Parlamentul a fost desemnat în mod tradiţional, prin expresia de „putere legiuitoare", în fond , atribuţiile şi competenţele sale sunt mult mai largi, termenul de „putere deliberativă", fiind mult mai potrivit. Această denumire exprimă clar importanţa competenţei Parlamentului de a decide în toate problemele fundamentale ale statului, dar şi realitatea că Parlamentul are şi alte funcţii, decât cea legislativă, ca de exemplu, funcţia de control. [6, p. 38]

3.1 Evoluția legislativă a Parlamentului

Principalele funcţii ale Parlamentului într-o democraţie sunt de a legifera şi de control al puterii executive. [154, p. 78-85] Legiferarea, adică dezbaterea şi adoptarea prin vot a proiectelor de legi şi a iniţiativelor legislative, reprezintă activitatea de fond a Parlamentului României, în calitatea sa de organ reprezentativ al sistemului democratic românesc. Procesul complex de tranziţie spre democraţie şi economie de piaţă, în care s-a angajat România după Revoluţia din decembrie 1989 a implicat o activitate legislativă de anvergură, întrucât schimbările politice, economice şi sociale nu se puteau desfăşura decât într-un nou cadru constituţional şi juridic.

Reconfigurarea sistemului politic pe baze democratice, înfiinţarea instituţiilor specifice ale statului de drept şi înfăptuirea reformelor structurale în plan economico-social au impus adoptarea unei noi Constituţii, ca lege fundamentală, care să consacre juridic drepturile fundamentale ale omului, separaţia puterilor în stat şi trecerea ţării la un sistem democratic şi pluralist. Pentru finalizarea acestui obiectiv de importanţă vitală, cele două Camere ale Parlamentului, alese la 20 mai 1990, au funcţionat şi ca Adunare Constituantă. Atât înainte cât şi după adoptarea noii Constituţii prin Referendum naţional, la 8 decembrie 1991, Senatul şi Camera Deputaţilor au desfăşurat o activitate laborioasă în domeniul legislativ, pentru a contura un sistem coerent de reglementări şi acte normative, care să orienteze procesul de schimbare structurală din România. În aceste condiţii procesul de legiferare a trebuit să răspundă unui dublu obiectiv: pe de o parte, acela de a edifica un nou sistem legislativ, în deplină consonanţă cu obiectivele revoluţiei şi cu schimbările pe care le traversa societatea românească, iar pe de altă parte, acela de a modifica vechea legislaţie, în domeniile în care reglementările anterioare erau în contradicţie cu noile principii şi valori ce orientează vectorii tranziţiei spre democraţie. Procesul legislativ s-a desfăşurat pe două mari direcţii:

- prima a constituit-o supunerea spre dezbatere a unor proiecte de legi ale Guvernului, proiecte care au format obiectul unor ample dezbateri parlamentare şi care au fost de cele mai multe ori, substanţial îmbogăţite în cadrul deliberativ al celor două Camere ale Parlamentului;
- cea de-a doua a constituit-o manifestarea iniţiativei proprii a parlamentarilor, care au elaborat propuneri legislative, ce s-au concretizat şi ele, în multe cazuri, în legi adoptate.

În perioada 1990-2008, activitatea legislativă cunoaşte un trent ascendent. Între 1990-2000, Parlamentul a votat peste 300 de legi anual, adăugându-se acestora şi alte categorii de acte normative, precum regulamente şi hotărâri. După 2000, numărul de legi votate a crescut semnificativ, în 2001 ajungând la apogeu (796). S-a constatat că anii electorali nu au influenţat semnificativ activitatea Guvernului în calitate de principal furnizor de inițiative legislative, însă cu siguranța în anii electorali, votul a dobândit un caracter mult mai formal. Aceasta creştere a numărului de legi promulgate se explică, pe de o parte, prin necesitatea de legislaţie pentru noi domenii, prin revizuirea şi adaptarea legislaţiei anterioare, iar pe de altă parte, prin creşterea numărului de acorduri şi tratate internaţionale, pe care România le-a semnat, iar ulterior prin aderarea la Organizaţia Atlanticului de Nord (NATO), în martie 2004 şi intrarea în Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007. La creşterea numărului de legi adoptate a contribuit şi profesionalizarea corpului de parlamentari, precum şi îmbunătăţirea disciplinei grupurilor parlamentare şi scăderea timpului acordat discuțiilor politice din plen şi creşterea ponderii

timpului alocat dezbaterii legilor în comisiile de specialitate, aceasta mai ales după modificarea regulamentelor de funcţionare a celor două Camere. [25] [26] Numărul de legi promulgate funcţionează în strânsă legătură cu acutizarea influenței Guvernului asupra Parlamentului, prin creşterea numărului de ordonanțe sau ordonanțe de urgenţă. [33, p. 193-194]

Primul Parlament ales în mod liber şi democratic după Revoluţia din 1989, şi-a desfăşurat activitatea concomitent, pe două registre legislative. În primul rând, atât deputaţii cât şi senatorii, au participat la conceperea, redactarea, dezbaterea şi adoptarea noului proiect de Constituţie. Elaborarea noii legi fundamentale a presupus un considerabil efort de concepție şi deliberare, pentru a sintetiza, într-o formă riguroasă şi accesibilă totodată, principiile şi normele sistemului democratic, atribuţiile specifice ale autorităţilor publice şi standardele din domeniul drepturilor omului. Altfel, o mare parte din activitatea Camerelor legiuitoare în prima lor legislatură a fost dedicată elaborării Constituţiei, document cu semnificaţie istorică, menit să consfințească ruptura de regimul comunist şi trecerea României la un sistem politic democratic. În al doilea rând, Camera Deputaţilor şi Senatul şi-au îndeplinit şi funcţia de organe legislative, demarând procesul de reconstrucție a sistemului legislativ al ţării, în condiţiile în care societatea românească avea nevoie urgentă de legi noi pentru toate domeniile care se aflau în curs de restructurare. [64, p. 18-36]

Între 1990-1992, într-o perioadă în care majoritatea în Parlament era reprezentată la început de legislatură, de FSN (1990-1991), pentru ca mai apoi să fie realizată alături de PNL (1991-1992), iar la guvernare s-au succedat un guvern monocolor al FSN, urmat de un guvern al FSN, PNL, MER, şi PDAR, activitatea parlamentară s-a materializat în adoptarea a 254 de legi, situaţia legislativă anuală fiind următoarea: în 1990-42 de legi, niciuna organică, 1991 - 82 de legi, niciuna organică, iar în 1992 - 130 de legi, din care 24 organice. [155] [156] [157] Legile votate în 1990, au trecut cu unanimitate de voturi, într-una dintre Camere ceea ce indică gradul înalt de consens la nivelul grupurilor parlamentare şi implicit la nivelul celor două tabere, a puterii şi cea a opoziţiei. În cazul legilor votate în 1991 (Legea nr.10, a finanțelor publice [158] şi Legea nr.35 a investiţiilor străine [159] s-a manifestat de asemenea unanimitate. Unanimitatea s-a manifestat şi în cazul Legii nr.14 a salariilor, cât şi a Legii 54 a sindicatelor. Excepție a făcut Legea nr.58 cu privire la societățile comerciale. Tensiunile dintre opoziţie şi putere, cât şi din interiorul celor două tabere a fost fără precedent. Pe de o parte reprezentanţii grupului FSN anti-roman, au atacat proiectul de lege propus de guvern. PUNR, aflat în mod tradiţional în tabăra puterii, a pledat împotriva proiectului de lege şi a trecut în tabăra opoziţiei. În 1992, existau deja legi cu caracter organic. [160, p. 19-20] În cazul acestora a existat de patru ori o situaţie de unanimitate, ceea ce dovedeşte că o parte dintre acestea au fost susținute şi de opoziţie. În

privinţa reformei economice, printre cele mai relevante acte legislative, care au fost dezbătute în această legislatură, au fost: Legea nr.18/ 1991, legea fondului funciar, un act fundamental pentru reforma proprietăţii în agricultură, lege prin care s-a reconstituit dreptul de proprietate asupra pământului pentru foştii proprietari sau urmaşii acestuia şi Legea nr.15/1990 (modificată prin Legea nr. 58/1991) privind reorganizarea unităţilor economice de stat ca regii autonome şi societăţi comerciale, act legislativ ce a consacrat descentralizarea economiei şi autonomia agenţilor economici, pregătind societăţile comerciale în vederea privatizării.

În mod firesc, numeroase legi adoptate de Parlamentul ales la 20 mai 1990, priveau înfiinţarea şi redefinirea unor instituţii, reglementarea activităţii lor în acord cu principiile democratice: Legea nr. 38/1990 pentru organizarea şi funcţionarea Guvernului; Legea administraţiei publice locale (Legea nr. 69/1991); Legea nr. 33/ 1991 privind activitatea bancară; Legea nr. 34/1991 privind Statutul Băncii Naţionale a României; Legea nr. 92/ 1992 privind organizarea judecătorească; Legea nr.51/1991 privind siguranţa naţională a României; Legea nr. 39/1990 privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Suprem de Apărare a Ţării; Legea nr. 48/ 1992, a audiovizualului; Legea nr. 14/1992 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului Român de Informaţii; Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale; Legea nr. 94/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii de Conturi.

Alte aspecte ale activităţii legislative au fost legate de necesitatea de a introduce reglementări noi într-o serie de domenii vitale ale societăţii: Legea nr. 21/1991 - Legea cetăţeniei române; Legea nr. 30/1991 privind organizarea şi funcţionarea controlului financiar şi a Gărzii financiare; Legea nr. 36/1991 privind societăţile agricole şi alte forme de asociere în agricultură; Legea nr. 1/1991 privind protecţia socială a şomerilor şi reintegrarea lor profesională; Legea nr.11/1991 privind combaterea concurenţei neloiale; Legea nr. 15/1991 privind soluţionarea conflictelor de muncă; Legea nr. 53/1992 privind protecţia socială a persoanelor handicapate.

Legislatura 1992-1996 a adus o majoritate parlamentară reprezentată de FDSN şi PUNR, care au fost sprijinite conjunctural de PRM, PSM şi PDAR şi a funcţionat un Guvern minoritar format din reprezentanţi ai FDSN şi PUNR. În cazul procesului legislativ s-a acordat prioritate proiectelor de lege iniţiate de Guvern pentru a se asigura cadrul juridic necesar înfăptuirii programului de guvernare, program care a vizat stabilizarea şi restructurarea economică, reforma în domeniul social, administrativ, juridic şi al ordinii publice. Totalul iniţiativelor legislative a fost de 998, dintre care 227 primite de la Executiv, 343 de la Senat, iar 378 au reprezentat iniţiativele deputaţilor. Dintre acestea doar 505 au fost promulgate, lor adăugându-li-se şi ordonanţele de urgenţă în număr de 99. Legile adoptate şi promulgate conţin reglementări din diverse domenii de activitate:

- economic şi financiar-bancar (33 legi)
- juridic instituţional (17 legi)
- muncă, sănătate şi protecţie socială (45 legi)
- administrație publică (25 legi)
- învățământ şi cultură (15 legi)
- apărare naţională şi ordine publică (13 legi)
- acorduri, convenții şi tratate internaţionale (196 legi)
- alte domenii(62 legi).

Dintre aceste legi, 95 sunt organice, iar 410 sunt legi ordinare.

Legile organice emise au avut ca obiect:

- sistemul electoral;
- organizarea şi funcţionarea partidelor politice;
- infracțiunile, pedepsele şi regimul executării acestora;
- organizarea şi funcţionarea Consiliului Suprem al Magistraturii, a instanțelor judecătoreşti, a Ministerului Public şi a Curţii de Conturi;
- regimul juridic general al proprietăţii şi al moştenirii;
- regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele şi protecţia socială;
- organizarea generală a învățământului;
- organizarea administraţiei locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală;
- alte domenii, pentru care în Constituţie, se prevede adoptarea de legi organice. [75, p. 100]

Situaţia pe ani a activităţii legislative din această legislatură a fost următoarea: 1992 - 21 de legi (1 organică şi 20 ordinare), 1993 - 95 de legi (21 organice şi 74 ordinare), 1994 - 146 legi (14 organice şi 132 ordinare), 1955 - 139 legi (30 organice şi 109 ordinare), 1996 - 107 (28 organice şi 79 ordinare). [75, p. 101]

În 1993, partidele politice aflate în afara majorităţii parlamentare au susţinut toate legile, existând doar o excepție. A existat un singur caz de unanimitate, în ceea ce priveşte Legea nr.62, lege care modifica Legea audiovizualului. [161] În ceea ce priveşte adoptarea proiectelor de lege din 1994, nu au existat cazuri de unanimitate. În 1995, au existat două cazuri de vot în unanimitate, pentru Legea nr.134 a petrolului [162] şi Legea nr.136 a asigurărilor. [163] Anul 1996 este anul cu cel mai mare număr de voci unanime pentru legile organice relevante, 7 legi reuşind să obţină susţinerea tuturor parlamentarilor prezenţi.

Şi în această legislatură, Senatul şi Camera Deputaţilor şi-au concentrat activitatea asupra unor legi care vizau procesul de constituire şi de consolidare a instituţiilor specifice ale statului

de drept, în acord cu noile prevederi constituţionale. Astfel, de disting ca importanţă următoarele legi: Legea nr.26/1993, privind înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Corpului gardienilor publici; Legea nr. 56/1993 – Legea Curţii Supreme de Justiţie; Legea 73/1993, pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Legislativ; Legea nr. 26/1994 privind organizarea şi funcţionarea Poliției Române; Legea nr. 41/ 1994 privind organizarea şi funcţionarea Societăţii Române de Radiodifuziune şi a Societăţii Române de Televiziune; Legea nr. 45/1994 - Legea Apărării Naţionale a României; Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare; Legea nr.36/1995 - Legea notarilor publici şi a activităţilor notariale; Legea nr. 74/1996 - Legea telecomunicațiilor; Legea nr. 83/1996 - Legea serviciilor poștale.

O altă componentă a activităţii legislative a vizat elaborarea unor reglementări care să fundamenteze reforma economică, având ca priorități introducerea mecanismelor specifice economiei de piaţă, restructurarea întreprinderilor şi demararea procesului de privatizare. Astfel, printre cele mai importante legi dezbătute şi adoptate în acestă legislatură, se înscrie Legea nr. 55/1995, privind accelerarea procesului de privatizare, act menit să ofere un cadru juridic transferului de proprietate în beneficiul cetăţenilor şi al altor agenți privați şi Legea nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului. Totodată, Parlamentul a adoptat o nouă legislaţie privind agricultura şi raporturile de muncă în acest domeniu: Legea nr. 83/1993, privind sprijinul acordat de stat producătorilor agricoli, Legea nr. 16/1994, privind impozitul pe venitul agricol, Legea arendării nr. 16/1994, Legea îmbunătățirilor funciare nr. 80/1996, Legea apelor nr. 107/1996. Importante au fost şi legile menite să creeze mediul concurențial, să restrângă pozițiile de monopol şi să faciliteze investițiile, să ducă la construirea burselor de valori şi a pieței de capital în România: Legea nr. 130/1993 privind taxa pe valoare adăugată, Legea nr. 52/1994, privind valorile mobiliare şi bursele de valori, Legea nr. 87/1994 privind combaterea evaziunii fiscale, Legea 31/1996 privind regimul monopolului de stat, Legea nr. 72/1996 privind finanțele publice, Legea nr. 27/1994 privind impozitele si taxele locale. O deosebită importanţă a avut-o Legea învățământului nr. 84/1995, care a suscitat numeroase dezbateri în comisiile parlamentare şi în plenul celor două Camere, precum şi un interes firesc din partea opiniei publice.

Un act legislativ de o importanţă deosebită pentru consolidarea principiului democratic al pluripartitismului a fost Legea nr. 27/1996, privind partidele politice, reglementare necesară pentru activitatea formaţiunilor politice într-un cadru legal.

Legile cu implicații sociale au vizat reglementarea raporturilor de muncă, a situației şomerilor şi a unor aspecte referitoare la protecţia socială: Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, Legea nr. 90/1996 privind protecţia muncii, Legea nr. 130/1996 privind

contractul colectiv de munca, Legea nr. 44/1994 privind veteranii de război, precum şi unele drepturi ale invalizilor şi văduvelor de război.

În a treia legislatură, 1996-2000, componenţa Parlamentului a fost ceva mai mozaicată, în urma destrămării CDR, în vara anului 2000, ca urmare atât a neînţelegerilor apărute între membri, dar şi a rezultatelor slabe obţinute la alegerile locale din vara aceluiaşi an. Astfel, majoritatea parlamentară a fost creată prin coalizarea CDR, USD, UDMR. În timpul acestei legislaturi, Guvernul a început să-şi exercite dreptul de asumare a responsabilității în faţa Parlamentului pentru anumite măsuri. Tot în această legislatură, s-au cerut de către Guvern, Parlamentului, pentru prima dată în istoria post-comunistă, patru voturi de încredere. Alegerile parlamentare din 1996 au reprezentat un semnificativ test pentru instituţiile democratice din România. Ele au confirmat viabilitatea acestora şi au consacrat alternanţa la guvernare. Mandatul început în 1996 a însemnat pentru Parlamentului României angajarea într-o amplă activitate legislativă, având în vedere noua etapă a reformei economice şi prioritățile determinate de procesul de integrare a României în structurile europene şi euroatlantice. Alinierea legislaţiei româneşti la standardele UE a reprezentat un obiectiv major.

În perioada 1996-2000, au fost depuse la Camera Deputaţilor 2060 de inițiative legislative, din care 778 primite de la Guvern, 706 de la Senat, 576 reprezentând iniţiative ale deputaţilor. Dintre acestea au fost adoptate şi promulgate 926 legi. Acestea conţin reglementări în următoarele domenii:

- economic şi financiar- bancar (29 legi)
- juridic – instituţional (45 legi)
- muncă, sănătate, protecţie socială (47 legi)
- administrație publică (19 legi)
- învățământ şi cultură (12 legi)
- apărare naţională şi ordine publică (4 legi)
- ordonanțe emise de Guvern, potrivit legii de abilitare (231 legi)
- ordonanțe de urgenţă (223legi)
- acorduri, convenții, tratate internaţionale (212 legi)
- alte domenii (104 legi).

Dintre acestea 103 sunt legi organice, iar 823 sunt ordinare. [76, p. 93-94]

Situaţia pe ani a activităţii legislative este următoarea: 1996 - 35 legi adoptate (13 organice şi 22 legi ordinare), 1997 - 221 legi adoptate (35 legi organice şi 186 legi ordinare), 1998 - 261 legi adoptate (34 legi organice şi 227 legi ordinare), 1999 - 210 legi adoptate (23 legi organice şi 187 legi ordinare), 2000 - 233 legi adoptate (34 legi organice şi 199 legi ordinare). [34, p. 39]

Parlamentul a luat în dezbatere, cu prioritate proiectele de legi menite să relanseze reforma administraţiei publice, să accelereze reforma economică şi să clarifice sub raport juridic, regimul proprietăţii. În acest scop au fost adoptate legi care să redefinească atribuţiile şi raporturile dintre unele organe ale administraţiei centrale şi locale, să încurajeze investiţii străine şi privatizarea marilor întreprinderi de stat, să ducă la eliminarea subvenţiilor de la bugetul de stat şi la restrângerea activităţii unor întreprinderi nerentabile. Şi în această legislatură, cele două camere ale Parlamentului au elaborat acte normative privind funcţionarea noilor instituţii ale statului de drept: Legea nr. 1/1998 privind organizarea şi funcţionarea Serviciului de Informaţii Externe şi Legea nr.116/1998 privind organizarea şi funcţionarea Jandarmeriei Române.

În domeniul reformei instituţionale şi administrative se pot menţiona adoptarea Legii răspunderii ministeriale nr. 115/1999, modificarea Legii de organizare judecătorească şi adoptarea Legii privind statutul funcţionarilor publici. O lege cu de o importanţă deosebită, care a fost adoptată iniţial în redactări diferite, de către cele două Camere ale Parlamentului, necesitând procedura de mediere, a fost şi Legea privind accesul la propriul dosar şi deconspirarea Securităţii ca poliţie politică. Tot în acestă legislatură s-a finalizat Legea nr. 109/1997 privind organizarea şi funcţionarea Consiliului Economic şi Social, instituţie nou înfiinţată pentru a mijloci dialogul social, negocierile şi cooperarea dintre Guvern, patronat şi sindicate. Din pachetul de legi importante ce vizează regimul proprietăţii şi accelerarea reformei economice, o importanţă deosebită o au următoarele: Legea nr. 83/1997 pentru privatizarea societăţilor bancare la care statul este acţionar, Legea nr. 141/1997 privind Codul Vamal al României, Legea nr. 54/1998 privind circulaţia juridică a terenurilor, Legea bancară nr. 58/1998, Legea nr. 101/1998 privind statutul Băncii Naţionale a României, Legea minelor nr. 61/1998, Legea nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională a României, Legea nr. 213/1998 privind proprietatea publică şi regimul acesteia, Legea nr. 219/1998 privind regimul concesiunilor, Legea nr. 21/1999 privind prevenirea şi sancţionarea spălării banilor, Legea datoriei publice nr. 81/1999. Legea nr. 213/1998 şi Legea nr. 219/1998 au stârnit dezbateri aprinse, având în vedere însemnătatea lor pentru desfăşurarea reformei economice.

O altă direcţie a activităţii legislative a vizat reglementarea unor probleme de ordin social, privind sistemul de sănătate, asigurările sociale, alocaţiile de stat pentru copii şi alte aspecte referitoare la protecţia socială: Legea nr. 119/1997 privind alocaţia suplimentară pentru familiile cu copii, Legea nr. 145/1997 privind asigurările sociale de sănătate, Legea nr. 100/1998 privind asistenţa de sănătate publică. Un capitol important al activităţii legislative l-a reprezentat modificarea şi completarea unor legi adoptate în legislaturile anterioare. În această categorie se înscriu iniţiativele de modificare şi completare a Legii învăţământului şi Legea administraţiei

publice locale, care au suscitat dezbateri aprinse. Pentru reglementarea activităţii din sistemul de învățământ s-a adoptat în această perioadă şi Legea nr. 128/1997 privind statutul cadrului didactic. De asemenea, iniţiativele şi proiectele legislative de modificare a Legii fondului funciar şi a Legii privind locuințele, cunoscute sub numele de „legile proprietăţii”, au fost un prilej de îndelungi negocieri politice şi confruntări parlamentare între partidele din coaliţia majoritară şi cele din opoziţie. [164, p. 144]

Anul 1997, al acestei legislaturi are un caracter special prin raportul la evoluţia votului parlamentar în timpul acestea legislaturi, cât şi a următoarei: majoritatea legilor nu au fost susținute de opoziţie (9 din16 legi), iar 3 legi au beneficiat doar de susţinere moderată. Este ultimul an când se manifestă genul de opoziţie „efectivă”, căci din 1998 şi până în 2004, cazurile când va lipsi susţinerea din partea opoziţiei vor fi excepții. Este de menționat că diferențele sunt semnificative între votul dat pentru aceeaşi lege de către deputaţi comparativ cu votul dat de senatori. În general o singură lege a obţinut în această legislatură, susţinerea numai într-una dintre Camere. Există un vot unanim pentru 8 legi, dintre care 7 au obţinut susţinerea în Camera Deputaţilor. Susţinerea obținută de Legea nr. 35 cu privire la funcţionarea instituției Avocatului Poporului a fost mult mai generoasă, 113 de voturi venind din partea opoziţiei. [165] În 1998, doar 3 legi nu au obţinut sprijinul opoziţiei: Legea nr. 153 referitoare la Curtea Supremă de Justiţie, [166] Legea nr. 189 cu privire la finanțele publice locale [167] şi Legea nr. 261 ce aducea noi reglementări cu privire la alocațiile de stat pentru copii. [168] 9 legi adoptate în acest an, au beneficiat de unanimitate parlamentară. În 1999, dintre legile adoptate, numai 3 au obţinut votul complet negativ din partea opoziţiei, 2 au avut o susţinere moderată din partea acesteia, iar 7 au fost votate în unanimitate. De remarcat faptul că în acest an au existat doar 3 cazuri când deputaţii au votat diferit faţă de senatori. În noiembrie 1999, a fost adoptată Legea privind unele masuri pentru finalizarea procesului de reconstituire a dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole şi a celor forestiere prevăzut prin Legea fondului funciar nr. 18/ 1991, act normativ de o importanţă deosebită pentru înfăptuirea reformei economice. Anul 2000, este un caz special căci a fost complet opus anului 1997: numai 1 lege nu a obţinut susţinerea opoziţiei (Legea nr. 138 pentru modificarea Legii Serviciilor de Informaţii Externe). [169] În acelaşi timp, 2 legi nu au obţinut decât o susţinere moderată din partea senatorilor opoziţiei. Trebuie precizat că pentru prima dată în această legislatură, votul opoziţiei a fost necesar, pentru a trece câteva legi în Senat: Legea nr. 182 privind protejarea patrimoniului cultural mobil, [170] Legea nr. 197 pentru modificarea şi completarea unor dispoziţii din Codul Penal, [171] Legea nr. 219 privind egalitatea şanselor de a urma studiile în învăţământul superior prin acordarea burselor sociale de studiu, [172] Legea nr. 231 pentru modificarea şi completarea Legii nr. 51/1995 pentru

organizarea şi exercitarea profesiei de avocat. [173] Votarea legilor oferă o imagine interesantă: dacă în 1997 majoritatea legilor nu au fost susținute de opoziţie, situaţia se schimba progresiv până în 2000, când numai o singură lege nu va beneficia de sprijinul opoziţiei. Acest comportament cooperant al opoziţiei este specific democrațiilor consolidate, fapt care evidențiază o maturizare a vieții politice parlamentare din România, după 1996. În acelaşi timp trebuie să avem în vedere ca măsurile legislative adoptate în această legislatură au fost necesare pentru punerea în aplicare a unor reforme asociate parcurgerii unei perioade de tranziţie.

Alegerile organizate în noiembrie 2000 au adus în Parlament o majoritate formată din PSD, PUR, UDMR. Guvernul a fost format din membrii ai PSD şi PUR. După alegeri a fost semnat un protocol cu PNL, care accepta să susțină la nivel legislativ Guvernul şi să nu depună moţiune de cenzură împotriva lui, timp de un an. PNL va renunța la acest protocol în aprilie 2001. Singurul derapaj al majorităţii parlamentare a fost reprezentat de retragerea susținerii din partea PUR, în august 2003. Aceasta nu a avut consecinţe dezastruoase pentru forța parlamentară a puterii, dar a distrus poziţia majoritară a Polului Social Democrat. În legislatura 2000 - 2004 au fost depuse 2 937 inițiative legislative, din care 865 au provenit de la Guvern, 1103 de la Senat, iar 969 au fost inițiative ale deputaţilor. Dintre acestea au fost promulgate 2 600 legi. Pentru realizarea programului legislativ prioritar al Guvernului, de integrare în Uniunea Europeană (UE) şi aderare la Tratatul Organizaţiei Atlanticului de Nord (NATO), începând cu 2002, Executivul a transmis aparatului legislativ listele cu proiectele de lege considerate prioritare pentru fiecare sesiune în parte. Din programul legislativ prioritar al Guvernului în vederea integrării în UE, au fost promulgate 78 de legi în 2002, 93 legi în 2003 şi 132 în 2004, iar pentru aderarea la NATO au fost adoptate şi promulgate 23 de legi în 2002, 21 de legi în 2003 şi 21 de legi în 2004. Legile adoptate în această legislatura au avut ca obiect domeniile:

- financiar- bancar (49 legi)
- domeniul juridic (49 legi)
- învățământ, știință şi cultură (26 legi)
- industrie şi servicii (23 legi)
- administrație publică (28 legi)
- muncă şi protecţie socială (25 legi)
- comunicații şi tehnologia informației (11 legi)
- economie (23 legi)
- sănătate şi familie (20 legi)
- agricol (20 legi)
- apărare (2 legi). [77, p. 31-35] [174] [175].

Situaţia legislativă pe ani a fost următoarea: 2001- 796 legi adoptate, din care 24 legi organice, 2002-683 legi adoptate din care 55 legi organice, 2003- 609 legi adoptate, dintre care 85 legi organice, 2004 - 602 legi adoptate dintre care 142 legi organice. [78, p. 46]

În anul 2001, dintre toate voturile acordate atât în Camera Deputaţilor, cât şi în Senat, doar în două cazuri lipseşte susţinerea opoziţiei: votul pentru Legea nr. 90 pentru organizarea Guvernului şi a ministerelor [176] (Senat) şi votul pentru Legea nr. 314 pentru reglementarea situației unor societăţi comerciale [177] (în Camera Deputaţilor). Au fost trei cazuri când susţinerea opoziţiei a fost moderată: Legea nr. 704 cu privire la asistenţa judiciară internațională în materie penală [178] (în cazul celor două Camere) şi Legea nr. 705 a sistemului naţional de asistență socială [179] (în cazul votului în Senat). Au existat şase cazuri de susţinere în unanimitate a unor legi. Au fost adoptate în acest an, Legea nr. 416 privind venitul minim garantat [180] şi Legea nr.123 cu privire la regimul străinilor în România. [181] În 2002, doar două legi nu au beneficiat de susţinerea opoziţie: Legea nr. 500 a finanțelor publice [182] şi Legea nr. 504 a audiovizualului. [183] 8 legi au obţinut votul unanimității. Dacă luam în considerare, posibila susţinere a PSM faţă de legile propuse de putere, susţinerea venită din partea PNL şi PD, este evidentă în cazul a două legi: Legea nr. 345, Legea taxei pe valoare adăugată [184] şi Legea nr. 358, Legea arhivelor naţionale. [185] În 2004, opoziţia şi-a manifestat susţinerea pentru 9 legi, mai puternic pentru legea nr. 67 privind alegerea autorităţilor administratei publice locale, [186] iar asupra celorlalte într-o manieră mai moderată, 21 de legi au beneficiat de unanimitate.

În legislatura ce a urmat, 2004-2008, majoritatea parlamentară a fost deținută de Alianţa „Dreptate şi Adevăr", cu aportul UDMR şi PUR, la guvernare succedându-se două guverne, primul suprapus peste majoritatea parlamentară post-electorală, iar ce de-al doilea format numai din membrii PNL şi UDMR. Camera Deputaţilor a primit 3226 propuneri legislative, dintre care 1382 au fost primite de la Guvern. Au fost adoptate un număr de 1825 legi referitoare la:

- buget – finanțe (88 legi)
- juridic (122 legi)
- învățământ, ştiință, cultură, tineret şi sport (57 legi)
- industrie şi servicii (65 legi)
- administrație publică (79 legi)
- muncă, protecţie socială şi sindicate (73legi)
- comunicații şi tehnologia informației (17 legi)
- economie (25 legi)
- sănătate şi familie (36 legi)

- agricol şi mediul înconjurător (64 legi)
- apărare, ordine publică şi siguranţă naţionale (34 legi)
- politică externă (8 legi). [187] [188] [189] [190] [191] [192] [193] [194].

Situaţia legislativă pe ani este următoarea: în 2005 au fost adoptate 486 legi, 2006-583, în 2007 - 429, iar în 2008 până în octombrie, au fost adoptate 236 legi. [79, p. 42-43]

Prioritățile legislative în această legislatură au fost legate de adoptarea reglementărilor care constituiau condiţii pentru integrarea în UE, precum şi ratificarea unor tratate şi acorduri internaţionale pentru implementarea unor programe de finanțare externă. Unul dintre cele mai importante acte normative adoptate în această legislatură a fost Legea pentru ratificarea Tratatului dintre Regatul Belgiei, Republica Cehă, Regatul Danemarcei, Republica Federală Germană, Republica Estonia, Republica Elenă, Regatul Spaniei, Republica Franceză, Irlanda, Republica Italiană, Republica Cipru, Republica Letonia, Republica Lituania, Marele Ducat al Luxemburgului, Republica Ungară, Republica Malta, Regatul Țârilor de Jos, Republica Austria, Republica Polonă, Republica Portugheză, Republica Slovenia, Republica Slovacă, Republica Finlanda, Regatul Suediei, Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord (state membre ale UE) şi Republica Bulgaria şi România privind aderarea Republicii Bulgaria şi a României la UE, semnat la Luxemburg, la 25 aprilie 2005. [195]

Pentru a întregi tabloul activităţii Parlamentului, trebuie să avem în vedere că, în fiecare an, Camerele legiuitoare au dezbătut şi aprobat, în urma unor ample dispute, bugetul de stat şi bugetul asigurărilor sociale de stat.

3.2 Controlul parlamentar

Rolul deosebit al Parlamentului în conducerea statală presupune nu numai elaborarea de legi, stabilirea direcțiilor de activitate, formarea de organe de stat ci și control. Acest control este necesar deoarece Parlamentul ca rgan de stat căruia poporul îi deleagă funcția deliberativă trebuie să constate, direct, cum sunt respectate și aplicate Constituția și legile, cum autoritățile statale își realizează rolul ce-l au în mecanismul statal.

Controlul parlamentar cuprinde activități, organe de stat, acte normative etc. El se exercită fie direct de către întregul Parlament, fie de una din Camerele sale, fie prin alte mijloace și forme de control. Constituția României conține mai multe dispoziții referitoare la exercitarea funcției de control a Parlamentului.

Cele mai importante forme și mijloace de control parlamentar prin care deputații și senatorii, cu atât mai mult cei din opoziția parlamentară, monitorizează politic activitatea

Guvernului și verifică modul de aplicare a legilor în sfera autorităților și instituțiilor publice supuse acestui control sunt: controlul exercitat prin comisiile parlamentare, întrebările și interpelările, dreptul deputaților și senatorilor de a cere și obține informații, moțiunile simple sau moțiunile de cenzură, comisiile de anchetă, petițiile, declarațiile politice, controlul exercitat prin avocatul poporului (ombudsman) etc. *

Un rol important îl are controlul parlamentar exercitat prin dări de seamă, mesaje, rapoarte, programe. Acesta este un mijloc de control direct asupra activității autorităților statale. Potrivit Constituției, unele organe de stat și instituții au obligația de a prezenta Parlamentului sau uneia din Camerele sale mesaje, rapoarte, dări de seamă, programe. Astfel, Parlamentul României a ascultat anual mesajul Președintelui României cu privire la principalele probleme politice ale națiunii (art. 88 din Constituție); a ascultat și aprobat programele Guvernului (art.103 din Constituție); a ascultat anual raportul Curții de Conturi (art. 140 din Constituție); a ascultat rapoartele Avocatului Poporului (art. 60 din Constituție).

O formă des utilizata în practica controlului parlamentar a fost cea a întrebărilor şi interpelărilor adresate de parlamentari, membrilor Guvernului. Această formă de control are la bază art. 111 din Constituţie, care consacră obligaţia guvernanţilor de a răspunde întrebărilor formulate de deputaţi sau de senatori.

Controlul exercitat prin întrebări și interpelări este un important mijloc de control, reglementat detaliat prin regulamentele parlamentare. Întrebările sunt cereri adresate de către deputați sau senatori organelor de stat (îndeosebi guvernului sau miniștrilor) în legătură cu activitatea analizată în Parlament sau cu orice alte probleme sociale, economice, culturale, juridice. Prin întrebări se cer anumite informații, precizări etc.

Întrebările reprezintă una din formele prin care alegatorul comunică cu Guvernul şi administraţia publică, deputatul fiind un purtător de cuvânt al doleanţelor, necazurilor şi aspiraţiilor alegatorului, cu care se întâlneşte în fiecare sfârşit de săptămână.

Interpelările, reprezintă în conformitate cu Regulamentul Camerei Deputaţilor, cereri adresate Guvernului de către un grup parlamentar, unul sau mai mulţi deputaţi, prin care se solicită explicații asupra politicii Executivului în problemele importante ale activităţii sale, interne sau externe. Interpelarea este făcută obligatoriu în scris, precizându-se obiectul acesteia; ea este înscrisă într-un registru special şi se afişează la sediul Camerei Deputaţilor. Interpelările se dezvoltă în ziua de luni, alternativ cu şedinţele consacrate întrebărilor.

* Nu sunt supuse controlului Parlamentar instanțele judecătorești, biserica, de exemplu, Consiliul Suprem de Apărare al Țării, Serviciul Român de Informații, Curtea de Conturi sunt supuse unui control parlamentar specializat.

Interpelările se deosebesc de întrebări atât prin importanța lor sporită, cât și prin regimul lor juridic deosebit, stabilit de către regulamentele parlamentare. De regulă, obiectul oricărei interpelări se formulează în scris și se depune președintelui Camerei care o supune atenției acesteia spre a hotărî dacă urmează a fi dezvoltată de îndată sau în care anume ședință.

Potrivit Constituției (art.112) Guvernul și fiecare dintre membrii săi sunt obligați să răspundă la întrebările și interpelările formulate de deputați sau de senatori. Dispozițiile regulamentare privesc timpul în care se pot adresa, procedurile ce sunt urmate.

Regulamentul Senatului stabilește reguli detaliate privind interpelările și întrebările, lucru firesc față de frecvența acestora în viața parlamentară și de rolul lor în exercitarea interpelărilor se face în ziua dedicată acestora. În ședința consacrată pentru dezvoltarea interpelării se dă cuvântul interpelatorului și apoi primului-ministru sau reprezentantului său, sau ministrului. Aceștia pot, după dezvoltarea interpelării, să răspundă imediat sau să ceară o amânare pentru a răspunde. Potrivit art. 112 alin.(2) din Constituție, Camera Deputaților sau Senatul poate adoptat o moțiune simplă prin care să-și exprime poziția cu privire la o problemă de politică internă sau externă ori, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.

În problema întrebărilor şi interpelărilor, legislatura 1992-1996, rămâne una de referinţă pentru modificarea esenţială a modului de raportare a parlamentarilor la autorităţile publice asupra cărora exercitau controlul parlamentar. Astfel, prin Hotărârea nr. 4 din 11 martie 1996, s-a introdus în Regulament un nou mod de operare în relaţia dintre Parlament şi Guvern. În conformitate cu aceasta se face distincţia între întrebări şi interpelări, întrebările sunt divizate în orale şi scrise, se instituie „ora ministerială" şi obligaţia primului ministru şi a echipei sale de a fi prezenţi la adresarea întrebărilor, la prezentarea interpelărilor şi la oferirea răspunsurilor. [196]

Uzând de forma de control parlamentar al întrebărilor, un număr de 485 de deputaţi au prezentat, în această legislatură, 1687 de întrebări membrilor Guvernului şi altor organe ale administraţiei publice, răspuns primind numai la 1360 dintre acestea. [75, p. 167] Întrebările au provenit din întreg spectrul politic, ceea ce reprezintă o conotație de referinţă asupra controlului parlamentar în aceasta perioadă.

În legislatura 1992-1996, un număr de 403 deputaţi au adresat un număr de 949 interpelări, primind răspuns numai pentru 788. [75, p. 168]

Un număr de 204 deputaţi au prezentat, în legislatura 1996-2000, 1297 întrebări şi au primit răspuns la 1108. Tot în această legislatură s-au făcut 980 de interpelări de către 271 deputaţi, primindu-se răspuns pentru 848 dintre acestea. [76, p. 230-231]

2281 de întrebări au fost adresate de 419 deputaţi în legislatura 2000-2004, primind răspuns 1959. Interpelările din această legislatură au fost adresate de 475 deputaţi şi au fost în număr de 1688; răspuns au primit 1452 dintre acestea. [78, p. 38-39]

În legislatura 2004-2008 au fost înregistrate 5787 întrebări adresate de 870 deputaţi; au primit răspuns 3933. Cât priveşte interpelările din această legislatură, au fost adresate de 844 deputaţi şi au fost în număr de 4247, primind răspuns 3304 dintre ele. [79, p. 36-38]

Controlul exercitat prin comisiile parlamentare

Acesta este un control eficient practicat destul de des. În sens larg toate comisiile parlamentare pot efectua control, dar aceste funcții sunt de regulă încredințate unor comisii de anchetă, sau comisii speciale. Aceste comisii au deseori puteri judiciare, citează martori care au obligația legală de a se prezenta în fața comisiei și de a răspunde. Controlul parlamentar s-a realizat și prin intermediul unor comisii de anchetă, ca și a unor comisii speciale.

Comisiile de anchetă nu se substituie organelor judiciare în drept. Ele au ca scop cercetarea unor împrejurări de fapt și de drept, precum și formularea unor concluzii sub forma unui raport pentru stabilirea responsabilităților și a măsurilor de remediere a situaților negative supuse examinării.

Deși în perioada anilor 1990-2007 au fost organizate de către Camera Deputaților (11 comisii speciale și 6 comisii de anchetă), fie de către Senat (4 și respectiv 7, în același interval de timp), fie în comun de către cele două camere (10 comisii de anchetă și 12 comisii speciale), în cele mai multe cazuri lipsește rezultatul activității acestora, respectiv și concluziile lor. În unele cazuri, chiar dacă aceste rapoarte au fost finalizate, ele nu au fost urmate de măsuri legislative sau nu au produs alte efecte.

Subiectele supuse analizei acestor comisii au fost variate: în afara unor chestiuni recurente - precum Regulamentele de funcţionare ale celor două Camere sau alocarea timpilor de antenă din campaniile electorale-parlamentarii au adus în discuție conflicte sociale majore (mineriadele din 13-15 iunie 1990 şi din septembrie 1991, situaţia cetăţenilor români din judeţele Harghita şi Covasna), probleme politico- constituţionale (legi electorale, funcţionarea şi finaţarea partidelor, revizuirea Constituţiei sau suspendarea Preşedintelui), dar şi subiecte politico-mediatice cu impact politic semnificativ (conturile familiei Ceauşescu, existenţa unor centre CIA pe teritoriul României sau interceptarea comunicațiilor telefonice). [197]

În opinia noastră, comisia de anchetă parlamentară care nu se substituie organelor penale trebuie să își continuie activitatea și să își finalizeze propriile concluzii într-un raport parlamentar distinct. În măsura în care unele elemente și probatorii din dosarul Comisiei parlamentare sunt necesare, utile, pertinente sau concludente pentru stabilirea unei situații de fapt în dosarul

organelor penale, acestea pot fi comunicate la cererea oficială a acestora. Această soluție se impune deoarece este posibil ca la finalizarea anchetei parlamentare comisia investită să desprindă și să propună unele măsuri publice și proiecte legislative derivate din cercetarea întreprinsă, altele decât cele de ordin penal specifice organelor de anchetă judiciară.

De menționat că Serviciul Român de Informații, în temeiul Legii nr.14/1992 [198], este organul de stat specializat în domeniul informațiilor privitoare la siguranța națională a României. El își desfășoară activitatea sub controlul nemijlocit al Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

Totodată, activitatea Serviciului Român de Informații este controlată de Parlament. Anual când Parlamentul hotărăște, directorul Serviciului Român de Informații prezintă acestuia rapoarte referitoare la îndeplinirea atribuțiilor ce revin Serviciului Român de Informații.

Instituirea controlului parlamentar asupra Serviciului Român de Informații a făcut obiectul unei activități parlamentare specifice, care a avut ca obiect adoptarea unei hotărâri privind organizarea și funcționarea Comisiei comune permanente a Camerei Deputaților și Senatului, pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității Serviciului Român de Informații. [199, p.199]

Rapoartele Serviciului Român de Informații, în legislatura 1992-1996, au fost prezentate și dezbătute în plenul celor două Camere ale Parlamentului la 23 noiembrie 1994, 22 noiembrie 1995 și 30 aprilie 1997. Astfel de rapoarte au fost prezentate și dezbătute în legislaturile: 1996-2000, 2000-2004, 2004-2008. Conținutul acestor rapoarte și măsurile propuse – constituie obiectul unor reflecții politice și reglementări normative ale celor două Camere ale Parlamentului, în scopul prevenirii unor acte și fapte de natură să lezeze siguranța națională și apărarea drepturilor și libertăților cetățenilor români.

Prin rolul și importanța lor, serviciile publice de radio și televiziune în anii tranziției, au generat importante controverse politice, care au condus la elaborarea unei reglementări legale privitoare la organizarea și funcționarea lor. În acest sens, evocăm Legea nr.41/1994, privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune. [200]

Organizarea acestor servicii și controlul parlamentar asupra activității lor se reglementează prin lege organică. Așa cum se desprinde din textul Legii Fundamentale, serviciile publice de radio și televiziune se bucură de autonomie, dar ele sunt puse sub control parlamentar, în condițiile stabilite prin lege. Exercitarea controlului parlamentar asupra serviciilor publice de radio și televiziune își află mai concretă substanță în informarea Parlamentului asupra activității pe care ele o desfășoară. În conformitate cu art. 52 al Legii nr.41/1994 Consiliul de administrație al Societății Române de Televiziune prezintă anual Parlamentului, sau când acesta hotărăște,

rapoarte asupra activității desfășurate în anul precedent și cu privire la programul de activitate pentru anul în curs.

Aceste rapoarte au reprezentat în anii 1994-2008 un mijloc eficient de informare a parlamentarilor asupra conținutului activității desfășurate de serviciile publice de radio și televiziune, constituind cea mai importantă sursă de declanșare a unor modalități de control parlamentar, prin care s-a asigurat respectarea Legii în activitatea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune.

O importanță deosebită are controlul exercitat prin Avocatul Poporului (ombusman). Instituția Ombusmanului este de origine suedeză (1766), răspândindu-se apoi și în alte țări. Ea funcționează sub diferite denumiri precum: comisarul parlamentar, apărătorul poporului, apărătorul public, avocatul poporului, procurorul parlamentar.

Constituția României din anul 1991 a întrodus pentru prima dată în istoria țării, instituția Ombusmanului sub denumirea de Avocat al Poporului. Avocatul Poporului își găsește reglementarea constituțională în articolele 58-60. Rolul fundamental al Avocatului Poporului este de a apăra drepturile și libertățile cetățenești, îndeosebi în raport cu autoritățile publice și în special cu cele executive.

Avocatul Poporului este numit de către Parlament, în ședință comună pentru o durată de 5 ani. Pe durata mandatului său, Avocatul Poporului nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior. El își exercită artibuțiile fie din oficiu, fie la cererea persoanelor interesate. Pentru ca activitatea să fie eficientă. Constituția obligă autoritățile publice să-i asigure sprijinul necesar.

Avocatul Poporului răspunde numai în fața Parlamentului, având obligația de a prezenta celor două Camere ale Parlamentului rapoarte, anual sau la cererea acestora. În aceste rapoarte Avocatul Poporului poate face și recomandări privind legislația sau luarea unor măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor și a libertăților cetățenilor.

Activitatea Forului legislativ trebuie să combine competitivitatea cu cooperativitatea, iar atribuţiile sale trebuie să aibă drept fundament trei elemente: control, critică, alternativă. În ceea ce priveşte „alternativa", ea trebuie văzută atât sub aspect programatic- ideologic, cât şi raportată la persoane. „Critica" trebuie privită ca măsură pentru îmbunătăţirea politicii guvernamentale. Pârghiile ce stau la baza controlului parlamentar, folosite îndeosebi de opoziţie, sunt: *moțiunile (simple sau de cenzură), întrebările şi interpelările*.

Moțiunile reprezintă corolarul controlului parlamentar [60, p. 17] și sunt cu siguranță apanajul opoziției, deşi nu este exclusă posibilitatea ca reprezentanţi ai partidului aflat la putere să susțină o moțiune a opozitei, îndreptată împotriva propriului Guvern, însă în România nu a

fost creat un astfel de precedent. Moțiunea de cenzură este reversul votului de încredere, ambele fiind mecanisme constituţionale cu aceleaşi consecinţe posibile.

Reglementarea legală a moțiunilor se face de către Constituţie, cât şi de regulamentele de funcţionare ale celor două Camere. Moțiunea de cenzură face obiectul art. 113 al Legii fundamentale a României, în vreme ce moțiunile simple sunt instituționalizate la nivel constituţional în urma revizuirii Constituţiei, prin art. 112. Moțiunile pot fi considerate instrumente politice, de care dispun partidele parlamentare, iar semnificaţia lor este în strânsă legătură cu rolul pe care îl are opoziţia într-o societate democratică. Existenţa şi relevanţa unei opoziţii instituționalizate este un criteriu esenţial în definirea unui stat ca fiind democratic. [36, p. 20] Dacă am putea măsura eficienta moțiunilor, în sensul numărului de moțiuni aprobate comparativ cu numărul celor respinse, atunci aceasta este foarte mică, aproape de zero. Dacă însă prin moțiuni se urmăreşte atragerea şi concentrarea atenției asupra unei probleme, atenționarea puterii, criticarea nerespectării unor angajamente, precum şi un anumit impact public, atunci eficienţa este mult mai greu, chiar imposibil de cuantificat. Reuşita demersurilor legate de moțiuni este destul de puţin probabilă, cu excepţia cazurilor când Executivul şi-a pierdut încrederea Parlamentului, sau s-a produs vreo schimbare de forţe în cadrului forului legislativ. În general, atât moțiunile simple cât şi cele de cenzură au şanse slabe de reuşită. Cu toate acestea ele sunt esențiale pentru opoziţie în îndeplinirea rolului de a cenzura excesele puterii şi pot avea efect psihologic, la nivelul opiniei publice, care constată că reprezentanţii opoziţiei îşi fac datoria, de a sancționa puterea şi de a-şi reprezenta electoratul. În acelaşi timp moțiunile pot fi privite şi ca documente programatice, ca expresie a programului politic al unui partid sau al unei grupări de partide. Astfel, multe dintre moțiunile dezbătute în Parlamentului României, în afara criticii Guvernului, au şi amprenta ideologică a partidului sau partidelor semnatare. Din punct de vedere politic, moțiunile expun mai multe principii democratice: cel al contestării (în sensul existenţei unei opoziţii active, pregătită să sancționeze puterea) [201], cel al participării (în sensul unei opoziţii angajate, care se implică şi reacționează critic faţă de actele puterii), cel al reprezentării (în sensul unei opoziţii care prin intermediul moțiunilor, reprezintă punctul de vedere al propriului electoral).

Inițierea unei moțiuni de cenzură a devenit aproape singurul prilej cu care premierul poate fi adus în faţa Parlamentului, în scopul unei dezbateri efective pe probleme acute. Acest lucru e valabil şi pentru moțiunile simple, care determină prezenţa celorlalți membri ai Cabinetului în faţa forului legislativ, în funcţie de tematica lor. În acest fel, parlamentarismul românesc este generatorul unui fenomen paradoxal şi anormal pentru un sistem funcțional: în condiţiile în care pe de o parte dimensiunea de informare- reprezentată de întrebări şi interpelări- a funcţiei de

control parlamentar este atrofiată, iar pe de altă parte șansele ca o moțiune simplă sau de cenzură să fie adoptată sunt minime, între dimensiunea de informare şi cea punitivă a funcţiei de control se produce o translație. Astfel cea de-a doua dimensiune - reprezentată de moțiuni - îşi pierde caracterul punitiv şi îşi asumă rolul şi sensul dimensiunii de informare. Pentru ca mecanismele menite a genera dezbatere între membrii Parlamentului şi ai Cabinetului şi a asigura comunicarea şi informarea – interpelările şi întrebările- îşi îndeplinesc doar în mică măsură rolul, acesta a fost preluat de mecanismele mai puternice şi anume moțiunile. Astfel, instrumentele de luptă parlamentară, care implică o sancțiune sunt utilizate pentru e genera dezbaterea pe care ar fi presupus-o întrebările şi interpelările. Acest aspect justifică frecvența tot mai mare a moțiunilor simple, depuse atât la Camera Deputaţilor cât şi la Senat. [202]

În legislatura 1990-1992 au fost depuse trei moțiuni simple. Cazul lor este interesant căci, pe de o parte, au fost depuse şi susținute de reprezentanții FSN, partid de guvernământ, iar pe de altă parte, numai ultima e recunoscută ca o adevărată moțiune. Primele două moțiuni, depuse în mai 1991, la Camera Deputaţilor şi Senat, cereau verificarea dosarelor diverşilor actori politici pentru a identifica colaborările cu vechea poliție politică. Au obţinut susţinerea Birourilor permanente ale celor două Camere. [203, p. 144]

A treia moțiune depusă în iulie 1991 la Camera Deputaţilor, viza gravele probleme din sistemul sanitar. Aceasta este considerată prima moţiune, dezbătută după 1989, în conformitate cu declarația preşedintelui Camerei Deputaţilor de la acea perioadă. Depusă în mod oficial de către PUNR, partid care aparţinea în acel moment, majorităţii parlamentare, ea a fost citită de un membru al FSN, Elena Preda, viitor membru al FDSN. Moţiunea a fost adoptată cu 248 de voturi, deci şi cu ajutorul semnificativ al puterii. Putem constata astfel că partidele de opoziţie votează în mod favorabil puterii, corectând lipsa de disciplină, între reprezentanţii majorităţii. [204] O dovadă în acest sens a fost situaţia FSN după declanșarea tensiunilor interne. Comportamentul cooperant al opoziţiei este favorizat de faptul că grupul parlamentar este adesea mai moderat decât partidul pe care îl reprezintă. Lipsa coerenţei partidelor politice post-decembriste arată lipsa unei maturităţi politice care le determina caracterul fluctuant şi pasional al relaţiilor dintre ele.

Moțiunea de cenzută este procedura prin care Camera Deputaților și Senatul, în ședința comună, pune în discuție răspunderea politică a Guvernului. Efectul admiterii moțiunii de cenzură îl constituie încetarea forțată a mandatului Guvernului.

Moţiunile depuse în legislatura 1992-1996, au fost cu siguranţă mult mai numeroase decât cele din legislatura precendentă, 5 moţiuni de cenzură au fost iniţiate de opoziţie şi dezbătute de Senat şi Camera Deputaţilor în şedinţe comune: „Strategia de reformă economico-socială a

programului de guvernare", inițiată de 122 deputaţi şi senatori ai FSN, PNŢ-CD, UDMR, PNL-AT, PNL-CD, PER, PAC, dezbătută în şedinţa din 14 martie 1993 - prima moţiune de cenzură din istoria parlamentară a perioadei post- decembriste; Moţiune la raportul preliminar al comisiei de cercetare a unor cazuri de corupţie, semnată de 150 deputaţi şi senatori PD, PNŢ-CD, PER, UDMR, Grupul Liberal, PSDR şi discutată la data de 31 august 1993; „Falimentul politicii economice a Guvernului şi pierderea totală a credibilității", semnată de 187 de deputaţii şi senatori ai PNŢ-CD, PD, UDMR, PL'93, PSDR, PAC, PER, PNL-CD şi dezbătută în şedinţa comună din 17 decembrie 1993 ; „Nerespectarea Constituţiei, depunerea proiectului bugetului de stat pe anul 1994 cu întârzierea de 7 luni", semnată de 141 de senatori şi deputaţi ai PNŢ-CD, UDMR, PL' 93, PD, PAC, PSDR, PER, PNL-CD şi 2 independenţi, dezbătută la 22 iunie 1994: "Stoparea privatizării, scăderea nivelului de trai, manifestația de protest de la Reșița", inițiate de 164 deputaţi şi senatori ai PNŢ- CD, PER, PD, UDMR, Grupul Liberal din Senat, PSDR, PAC şi 3 independenţi, dezbătută în şedinţa comună din 13 decembrie 1994. Toate au vizat, aşa cum se observă, programul de guvernare. Toate au fost respinse. [205] Au fost partide de opoziţie care nu au votat întotdeauna în favoarea moțiunilor, aşa s-a întâmplat şi în privința primei moţiuni de cenzură din perioada post-decembristă, când PAC, PSDR şi unii reprezentanţi ai PNŢ-CD au votat împotrivă.

Instrumentul moţiunii de cenzură este democratic şi rămâne un mijloc de control, de chemare la legalitate, de activare atunci când e cazul, a unor guverne letargice. În desele ocazii prilejuite de discutarea moţiunilor de cenzură s-a verificat majoritatea parlamentară, care pe măsură ce se apropia data alegerilor parlamentare devenind tot mai fragilă.

Cât priveşte moţiunile simple, în această legislatură au fost introduse un număr de 18 astfel de moţiuni (atât la Camera Deputaţilor cât şi la Senat) dintre care una a fost retrasă. Alte 7 moţiuni simple au fost înregistrate la Camera Deputaţilor, dar nu li s-a dat curs, întrucât nu au îndeplinit condiţiile prevăzute de art. 142 din Regulamentul Camerei Deputaţilor. Respingerea acestor moţiuni reprezintă un drept regulamentar al preşedintelui Camerei Deputaţilor, în virtutea faptului că ele vizau scopuri potrivnice unei moţiuni, nu erau semnate de cel puţin 50 de deputaţi, ori urmăreau obţinerea finalității moţiunii de cenzură, pe o cale extra-regulamentară. Moţiunile dezbătute s-au axat pe probleme extrem de controversate privitoare la procedura de învestire a miniștrilor în cazul remanierilor regulamentare, la îndepărtarea din funcţie a unor persoane acuzate de acte de corupţie, la comportamentul unor deputaţi ai PD cu prilejul zilei de 1 decembrie 1918, la agenți informatori ai securității, la declaraţiile UDMR, prin care se contestă caracterul naţional al statului român, la demiterea unor primari şi consilieri locali. [205] Dintre moţiunile adoptate de Camera Deputaţilor s-a aflat moţiunea privitoare la agenţii informatori ai

securităţii (9 decembrie 1993), semnată de 287 parlamentari şi dezbătută în şedinţe separate de cele două Camere, precum şi moţiunea de condamnare a UDMR cu privire la contestarea caracterului naţional al statului român (13 februarie 1995), [206] moţiune promovată de 53 de deputaţi dintre care 20 aparţineau PDSR, 15 PUNR, 12 PRM, 5 PSM şi un independent, adoptată cu 165 de voturi pentru şi 23 împotrivă [75, p. 166-167] Celelalte moţiuni susţinute de parlamentarii din opoziţie au fost respinse. Este dificil de identificat modelul de cooperare între partidele de opoziţie pentru depunerea acestor moţiuni; însă PNŢ-CD, UDMR şi PD par să formeze nucleul central al acestor iniţiative. De remarcat că multe moţiuni au fost depuse în 1993 şi 1994, ceea ce arată că nemulţumirea faţă de Guvern, tinde să crească către sfârşit de mandat.

În legislatura 1996-2000 au fost iniţiate de către opoziţie 4 moţiuni de cenzură, care au fost dezbătute în Camera Deputaţilor şi Senat în şedinţe comune: „Incapacitatea Guvernului Ciorbea de a guverna ţara", iniţiate de 140 deputaţi şi senatori PDSR, PUNR şi PRM, dezbătută în şedinţa din data de 29 mai 1997; Moţiune de cenzură referitor la Angajarea răspunderii Guvernului asupra programului de măsuri privind reforma globală, semnată de 143 deputaţi şi senatori PDSR, PUNR şi dezbătută la data de 5 iunie 1997; Moţiune de cenzură referitor la Incapacitatea Executivului de a guverna ţara, iniţiate de 143 de deputaţi şi senatori PDSR, PUNR şi PRM, dezbătută în şedinţa comună din data de 17 decembrie 1998 ; Moţiune de cenzură în temeiul art.113 din Constituţie, referitor la angajarea răspunderii Guvernului asupra accelerării procesului de reformă, semnată de 158 de senatori şi deputaţi ai PDSR, PUNR, PRM, 11 deputaţi şi senatori independenţi, 1 deputat al minorităţilor naţionale, dezbătută la data de 15 mai 1999. Toate aceste moţiuni de cenzură au fost respinse.

În cursul acestei legislaturi au fost introduse 19 moţiuni simple, dintre care numai una a fost adoptată („Privatizarea" - 7 noiembrie 2000). Moţiunile dezbătute s-au axat pe probleme extrem de controversate privitoare la politica agrară a Guvernului, refuzul primului- ministru de a demisiona din funcţia de primar al Capitalei, disponibilizarea personalului din învăţământ, sănătate, justiţie şi agricultură, scăderea nivelului de trai al populaţiei, starea critică a sistemului de învăţământ şi politicile educaţionale promovate prin manualele de istorie a românilor. [205] La Camera Deputaţilor, numărul mare de moţiuni a fost depus de grupul PDSR-PRM-PUNR, uneori cu sprijinul deputaţilor independenţi sau cei reprezentând minorităţile naţionale. PDSR participa la toate moţiunile. Aspectul cel mai interesant este că la depunerea moţiunii referitoare la protecţia socială, au participat şi 2 reprezentanţi ai principalului partid de guvernământ , PNŢ-CD. O altă moţiune a fost semnată de deputaţi ai PD şi PER, însă aceştia îşi vor retrage susţinerea în momentul votării. La Senat, fiecare moţiune a fost depusă de toate partidele de

opoziţie. Este cel mai bun exemplu de coeziune şi cooperare între partidele de opoziţie. Totuşi, există câteva derapaje din partea reprezentanţilor puterii, care şi-au arătat uneori acordul de principiu cu opiniile opoziţiei.

Şi în această legislatură Camera Deputaţilor a fost preferată Senatului, pentru depunerea moţiunilor, 13 dintre acestea fiind depuse la această Cameră. [132, p. 380]

În legislatura 2000-2004 au fost depuse doar 2 moţiuni de cenzură: „Frigul şi foamea", iniţiate la data de 18 decembrie 2001, de către 189 de senatori şi deputaţii PNL, PD şi PRM; „Mafia sufocă România", iniţiată de 172 senatori şi deputaţi PRM, PNL şi PD, depusă la data de 27 martie 2003 şi dezbătută în şedinţa comună a celor două Camere. Ambele au fost respinse. [205] Trebuie menționat că cele două moţiuni de cenzură au fost iniţiate numai în momentul în care Guvernul a cerut votul de încredere al Parlamentului, prima moţiune referindu-se la corupţia instituționalizată, iar cea de-a doua la nivelul de viață al populaţiei. S-a înregistrat în această legislatură numărul cel mai redus de moţiuni de cenzură din întreaga perioadă post-decembristă.

Cât priveşte moţiunile simple, au fost în număr de 32 în această legislatură, 20 fiind depuse la Camera Deputaţilor, iar 12 la Senat. La Cameră, cel mai mare număr de moţiuni a fost depus de către cuplul PD-PNL (12 moţiuni), PRM a depus singur 7 moţiuni şi una împreună cu PD. PD şi PNL nu au depus singure nicio moţiune. [205] Colaborarea dintre PD şi PRM cu privire la situaţia de la Roşia Montană, atrage atenţia din cauza antagonismelor proclamate de cele două partide. Comportamentul partidelor în cazul votului contrazice clivajul PRM versus PD-PNL. Două moţiuni depuse de PRM vizează criza sectorului medical şi mafia petrolului si vor fi susţinute de PD, iar altă moţiune ce viza recuperarea tezaurului românesc de la Moscova şi condamnarea Pactului Ribbentrop-Molotov, depusă tot de PRM, a fost votată de PNL. În alte 8 cazuri PRM votează pentru susţinerea moţiunilor depuse de PD-PNL. La Senat, numărul cel mai mare de moţiuni a fost depus de PRM (7 moţiuni). Cuplul PNL-PD nu a depus nicio moţiune, însă au fost 4 moţiuni depuse împreună cu alte partide ale opoziţiei, care vizau situaţia gravă a pensionarilor, incapacitatea Guvernului de a-şi exercita autoritatea în judeţele locuite de populația maghiară, corupţia şi costurile de întreținere ale apartamentelor în timpul iernii. Au fost depuse moţiuni de către PD şi PRM, privind dictatura PSD, văzută ca un obstacol pentru integrarea europeană. Din nou, delimitarea dintre PRM şi opoziţiei, numită democratică, este infirmată prin colaborarea lor chiar şi în ceea ce priveşte subiecte cu tentă naţionalistă, precum situaţia maghiarilor. Comportamentul partidelor în cazul votării, confirmă încă o dată apropierea dintre cele trei partide de opoziţie. PD şi PNL au susţinut 3 moţiuni ale PRM cu privire la Legea statutului maghiarilor, criza învățământului şi deturnarea fondurilor comunitare. În cazul altor două moţiuni depuse de acelaşi partid, PD şi PNL s-au abținut, ceea ce poate constitui un semn

de compatibilitate între opiniile lor şi cele ale PRM. Totuşi nu a fost o colaborare perfectă, moţiunea depusă de PRM şi PD, nu a fost susținută de PNL.

În legislatura următoare, 2004-2008, au fucționat două guverne de coaliție, ambele conduse de Călin Popescu-Tăriceanu, cel dintâi suprapus peste majoritatea parlamentară postelectorală, iar celălat compus numai din reprezentanții PNL și UDMR.

Primul cabinet Tăriceanu a fost investit de Parlament la 22 decembrie2004 cu 265 de voturi pentru și 200 împotrivă. Reprezentanţii opoziţiei au iniţiat 5 moţiuni de cenzură: ”Dictatura şi incompetența Guvernului Tăriceanu împotriva integrării europene a României”, semnată de 133 deputaţi şi senatori PSD, data depunerii fiind 16 iunie 2005; „Antireforma sănătății”, depusă la data de 15 februarie 2006, de către 160 de senatori şi deputaţi ai PRM şi PSD; „Guvernul Tăriceanu- fapte şi minciuni”, iniţiate la 20 iunie 2006, de către 123 deputaţi şi senatori ai PSD; „Guvernul Tăriceanu trebuie să plece”, semnată de 119 deputaţi şi senatori şi depusă la data de 4 iunie 2007; „1000 de zile de haos - sfârşitul guvernării de dreapta”, iniţiate de 140 de deputaţi şi senatori PSD şi depusă la data de 24 septembrie 2007. Toate aceste moţiuni de cenzură au fost respinse. [205]

Moţiunile simple în această legislatură au fost în număr de 28, dintre care 15 au fost depuse la Camera Deputaţilor, iar 13 la Senat. Dintre cele depuse la Camera, 3 au fost adoptate, 2 fiind iniţiate de deputaţi ai PSD, iar una de deputaţi ai PD-L. Primele două aveau ca domeniu de referință agricultura („4 milioane de lei- subvenție pentru fiecare hectar de teren arabil”) şi educația („Guvernarea de dreapta, un eşec pentru educație”), iar cea de-a treia moţiune cerea anularea taxei de prima înmatriculare. La Senat tot trei moţiuni simple au fost adoptate : „Minciuna - adevărul justiției Macovei”, depusă de senatori ai PRM şi PSD; „Stop degradării nivelului de trai! Stop iresponsabilității din sectorul energetic!”, iniţiate de reprezentanţi ai PSD şi PC; „Promisiuni şi minciuni = sprijinul acordat agricultorilor de către Guvernul Tăriceanu”, având drept semnatari senatori ai PSD. [205]

Soarta moţiunilor simple nu trebuie privită numai din perspectivă cantitativă, ci şi din perspectiva efectelor. Nici o moţiune simplă nu a condus la gesturi de responsabilitate politică, nici măcar atunci când textul incrimina activitatea unor miniştri şi cerea în mod explicit îndepărtarea lor din Cabinet; astfel, moţiunile au fost mai degrabă ocazii în care dezbaterea parlamentară a fost focalizată, de mai multe ori în circumstanțe: iarna s-au depus moţiuni referitoare la încălzirea apartamentelor, iar toamna odată cu începerea anului şcolar, se vorbea despre viitorul învăţământului.

Numărul moţiunilor de cenzură a crescut de la o moţiune la alta. [62, p. 287-317] În mandatul 1996-2000 era vehiculată printre parlamentari sintagma: ”nici o sesiune fără moţiune”,

ca deviză a activităţii politice din acea perioadă. La începutul anului 2002, această sintagmă, a fost parafrazată, devenind „nici o săptămână fără moţiune”. Tematica moţiunilor este interesant de urmărit. Există câteva teme majore, comune opoziţiei, care au revenit în fiecare legislatură. Incapacitatea Guvernului de a gestiona problemele ţării, strategia economică ineficientă, lipsa de credibilitate a Cabinetului sau încălcarea unor proceduri, sunt numai câteva dintre subiectele predilecte ale opoziţiei, indiferent de partidele care au alcătuit-o. În afară de acestea există mai multe teme punctuale, care fac obiectul moţiunilor simple şi care se regăsesc de asemenea în toate legislaturile. Chestiunile de natură economică, problemele legate de privatizare, de restituirea proprietăţilor, de politică fiscală a Guvernului, problemele sociale, agricultura, educația, care au fost preferate de opoziţie de-a lungul istoriei parlamentare post-decembriste, chiar dacă abordările au fost diferite, căci fuseseră făcute de actori politici diferiți. În afara subiectelor comune, există şi diferențe tematice semnificative între toate legislaturile ce s-au succedat din 1990 până în 2008, care pot fi explicate prin orientarea politică diferită a partidelor aflate în opoziţie, prin agenda lor diferită, precum şi prin deosebiri în ceea ce priveşte electoratul țintă şi categoriile de votanți. Un exemplu în acest sens sunt chestiunile de protecţie socială (disponibilizări, ocrotirea chiriaşilor în casele naţionalizate), care au avut o pondere relativă mare în activitatea opoziţiei în legislatura 1996-2000, când principalul partid de opoziţie era de orientare socio-democratică. [58, p. 47-48] Cel mai mare handicap al partidelor de opoziţie a fost că nu au ştiut să creeze în permanenţă alternative. Indiferent de opţiunile proprii, era obligatoriu să ofere o alternativă politică, pentru orice fel de acţiune. [48, p. 220]

Se constată că instrumentul de control parlamentar al moţiunii (de cenzură sau simplă) a fost în mod abil şi constant folosit de parlamentarii din opoziţie, dându-se expresie pluripartidismului românesc, bază a democraţiei renăscute după 1989.

Totodată menționăm că controlul parlamentar prezintă mai multe disfuncţii care afectează eficienţa Parlamentului în exercitarea acestei funcţii. Astfel, la începutul anilor’90 se înfiinţau comisii de anchetă cu o frecvenţă destul de mare, în ciuda faptului că rezultatele obţinute nu au fost întotdeauna transparente. Deşi eficienţa acestor comisii nu a fost întotdeauna cea aşteptată, cel puţin procedural şi formal, dimensiunea de verificare şi anchetă era asigurată. Treptat procedura de înfiinţare a unei comisii de anchetă a devenit extrem de greoaie şi descurajantă. Parlamentarii majorităţii se vor opune constant sau vor fi reticenţi faţă de crearea unui organism suplimentar care să ancheteze sau să verifice chestiuni legate mai mult sau mai puţin de activitatea propriului Guvern. În plus chiar în condiţiile înfiinţării unei astfel de comisii, componenţa acesteia va respecta structura Parlamentului. De vreme ce majoritatea parlamentara şi Cabinetul se situează de aceeaşi parte a baricadei, este puţin probabil ca parlamentarii puterii

să acţioneze împotriva colegilor din Executiv. Singura pârghie rămasă la dispoziţia Parlamentului, la acest capitol, este Comisia parlamentară pentru petiţii şi abuzuri, dar a cărei eficienţă depinde şi ea de disponibilitatea membrilor Cabinetului de a răspunde solicitărilor şi de a se prezenta în faţa acesteia.

O altă disfuncţie a controlului parlamentar este cea legată de procedura de primire a răspunsurilor la întrebările şi interpelările parlamentarilor, procedura care a generat dezbateri aprinse şi cu ocazia revizuirii Constituţiei. Obligativitatea miniştrilor de a veni la tribuna Parlamentului şi de a răspunde direct şi personal interpelărilor pe care le primesc, ar putea reprezenta un factor important în realizarea unui control parlamentar mai eficient asupra Guvernului şi s-ar încadra în sfera răspunderii politice a Executivului în faţa Forului legislativ. Practica a arătat cât de mare este riscul ca nişte instrumente parlamentare consacrate în democraţiile consolidate şi care ar putea influenţa activitatea Guvernului (cum sunt întrebările şi interpelările), să cadă în derizoriu. Absenţa miniştrilor, care preferă să-şi delege secretarii de stat sau chiar directorii şi consilierii, pentru a răspunde parlamentarilor, împiedică de fapt exercitarea controlului parlamentar asupra Guvernului. Răspunderea politică aparţine titularilor diferitelor portofolii, iar delegarea atribuţiilor către executanţi, către funcţionari cu putere de decizie limitată, este ilegitimă politic, însemnând de fapt eludarea controlului parlamentar. Textul de lege, destul de ambiguu permite miniştrilor să nu vină personal la tribuna Parlamentului, ceea ce face ca performanţa Parlamentului, în exercitarea funcţiei de control asupra Executivului, să aibă mult de suferit. [202] Lacunele cadrului juridic în baza căruia se desfăşoară controlul parlamentar, cât şi lipsa unei culturi politice democratice, care ar presupune înţelegerea esenţei şi rolul mecanismelor unui sistem democratic, sunt definitorii pentru modul deficitar în care se exercită controlul asupra Executivului pe scena politică românească. [63, p. 3-17]

Petiţiile. Într-un stat democratic, protecţia şi promovarea drepturilor cetăţenilor reprezintă o necesitate, care recurge din principiile democraţiei şi ale statului de drept. Dialogul dintre guvernaţi şi guvernanţi se realizează, de cele mai multe ori, prin dreptul de petiţionare al cetăţenilor şi prin obligaţia de răspuns a autorităţilor publice. Petiţia reprezintă modalitatea prin care cetăţenii au posibilitatea de a-şi valorifica un drept, de a cere o explicaţie cu privire la o problemă personală sau de interes general. Cunoaşterea realităţilor cotidiene şi a problematicii complexe a drepturirilor omului reprezintă cea mai eficientă metodă de implicare şi dezvoltare a controlului parlamentar prin soluţionarea petiţiilor.

Situaţia petiţiilor este una particulară, dacă privim din perspectiva mijloacelor de control parlamentar. Este singurul mijloc care nu este declanşat de către un parlamentar, petiţia putând porni de la orice cetăţean. Cetăţenii se pot adresa cu petiţii deputaţilor şi senatorilor, dat fiind că

deputații și senatorii sunt reprezentanții cetățenilor și, de fapt, pot fi intermediari, între cetățeni și Guvern. Deputații și senatorii trebuie să se preocupe de rezolvarea petițiilor cetățenilor și să acționeze pentru ei. Acesta este un mijloc prin care miniștrii și Guvernul pot cunoaște problemele cetățenilor, adică este un aspect al apărării intereselor cetățenilor.

Progresia numărului de petiții la cele două Camere în perioada 1990-2008 este indicată în tabelul de mai jos.

Numărul de petiții la cele două Camere în perioada 1990-2008

Anul	**Numărul petițiilor înregistrate la Camera Deputaților**	**Numărul petițiilor înregistrate la Senat**
1990	7076	4998
1991	7120	4419
1992	5600	4676
1993	8593	4921
1994	5695	4944
1995	5440	3888
1996	3440	2432
1997	4735	6722
1998	3726	4853
1999	3336	3499
2000	2600	2668
2001	2401	3942
2002	2025	3653
2003	2996	2251
2004	2157	1500
2005	2383	2000
2006	2534	2108
2007	2280	1906
2008	2008	1141

Analiza datelor privind numărul de petiții înregistrate la cele două Camere ale Parlamentului în perioada 1990-2008 indică fluxul mare de solicitări și petiții cu preponderență în perioada 1990-2004 și o descreștere a volumului acestuia începând cu anul 2004.

Cauzele care au detrminat scăderea numărului de petiții sunt:

- dezvoltarea unei democrații reprezentative în dauna unei participative: după Revoluția din decembrie 1989, populația se simte mult mai atașată față de Parlamentul României, deoarece a participat acctiv la evenimentele care au dus la schimbarea politică. Așa se poate explica de ce numărul petițiilor este atât de mare în

anul 1990 și în anii imediat următori. Treptat s-au stabilit și s-au conturat principiile democrației reprezentative conform cărora parlamentarii sunt reprezentanți ai poporului;

- adoptarea legii petițiilor în anul 2002: ordonanța Guvernului 27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 233/2002, a formalizat modul de redactare, adresare și soluționare a petițiilor.

În aceste condiții, cetățenii au adresat în cele mai multe cazuri petiții organelor competente să le rezolve cererile în timp util, potrivit procedurii legale. Astfel, volumul petițiilor adresate Parlamentului a cunoscut o scădere apreciabilă.

Declarații politice. În exercitarea atribuțiilor mandatului deputații și senatorii pot face declarații cu caracter politic în care sunt exprimate poziții și situații semnalate în cadrul Parlamentului cu privire la diferite probleme, teme și aspcte existente în societate, în scopul sensibilizării opiniei publice, cât și, în mod special, a autorităților pentru adoptarea unor măsuri corespunzătoare în anumite domenii de activitate.

Spre deosebire de ponderea întrebărilor și interpelărilor, declarațiile politice au cunoscut o creștere semnificativă începând cu anul 2004, fapt ce demonstrează evoluția activității parlamentare prin interesul sporit de a selecta, prezența și susține anumite critici formulate la adresa unor instituții publice sau de a propune unele soluții pe teme de interes general. Astfel, la Camera Deputaților, în perioada 1993-2000 au fost înregistrate 2697 de declarații politice, iar la Senat au fost înregistrate 1449 de declarații politice. [37]

De menționat că în ultimele legislaturi au fost înregistrați cei mai mulți traseiști, cei mai mulți parlamentari aleși cu dosare penale, primii parlamentari în funcție trimiși la pușcărie, au fost investite mai multe guverne și au fost date jos mai multe moțiuni de cenzură.

Totodată, referitor la controlul parlamentar, putem constata că în perioada 1990-2008 controlul parlamentar s-a înscris în parametrii generali ai exercițiului democratic și eficienței. În același timp, trebuie subliniat însă că în activitatea concretă de control parlamentar se observă aspecte de formalism, incoerență și inconsecvență în finalizarea unor forme de acțiuni specifice, fapt care afectează în mod negativ această funcție esențială a Parlamentului.

3.3 Activitatea Parlamentului în domeniul politicii externe și securității internaționale

Parlamentul României, ca for reprezentativ şi legislativ al ţării, dispune de importante prerogative şi în domeniul politicii externe. Având mandatul de a reprezenta voinţa naţiunii, parlamentarii participă la definirea liniilor directoare ale politicii interne şi externe, fiind împuterniciţi să se pronunţe asupra problemelor de importanţă majoră ale ţării şi să decidă orientarea geopolitică de ansamblu a României.

Activitatea Parlamentului în domeniul relaţiilor internaţionale îşi are temeiul în normele constituţionale ce acordă celor două Camere ale Parlamentului competenţa de a ratifica tratate şi convenţii internaţionale, acorduri de colaborare bilaterală, de a declara starea de război şi de a hotărât suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare. Funcţiile Parlamentului, din domeniul politicii externe, sunt derivate ale atributului acestuia de a legifera şi de a fi reprezentativ pentru voinţa politică din societate. [35, p. 158] Comisiile de politică externă ale celor două Camere sunt învestite cu atribuţia de a se pronunţa asupra persoanelor care vor fi numite de Preşedintele ţării ca reprezentanţi diplomatici ai României.

Parlamentul României post-decembriste şi-a asumat cu responsabilitate aceste atribuţii şi s-a preocupat de consolidarea şi dezvoltarea raporturilor de colaborare cu parlamentele altor state europene şi cu organisme parlamentare internaţionale. Prin acţiuni ce reprezintă elemente de diplomaţie parlamentară, structurile conducătoare ale Parlamentului, comisiile de politică externă şi de integrare europeană, precum şi parlamentarii ce fac parte din delegaţiile permanente la organismele parlamentare internaţionale, contribuie la realizarea obiectivelor majore ale politicii externe româneşti, exprimând opţiunea fermă de integrarea a României în structurile europene şi euro-atlantice. [81, p. 203]

Diplomaţia parlamentară are vechi tradiţii. Iniţial parlamentele, care au preluat prerogativa regală a ratificării tratatelor, au devenit factori politici importanţi, care dispuneau în legatură cu angajamentele internaţionale, cele mai relevante ale statelor. Treptat contactele dintre parlamente s-au extins şi s-au amplificat, astfel încât relaţiile interparlamentare, fără a ”dubla” relaţiile oficiale la nivelul statelor, au adus acestora importante elemente de complementaritate, conferindu-le o încărcătură politică puternică. [207, p. 65-66] Succesul diplomaţiei parlamentare a asigurat, în mare parte, şi de prezenţa în delegaţiile parlamentare a unor personalităţi de cea mai mare valoare, care au acţionat cu multă responsabilitate şi patriotism alături de diplomaţi oficiali, pentru soluţionarea problemelor majore de politică externă.

Spre deosebire de diplomaţia la nivelul statelor, diplomaţia la nivelul parlamentelor prezintă o mai mare flexibilitate şi posibilităţi inedite de abordare a unor probleme dificile şi

complexe ale relaţiilor internaţinale. Dacă diplomaţia oficială se desfăşoară la nivelul statelor, al forţelor politice implicate în mod direct în acţiunea de guvernare, diplomaţia la nivelul parlamentelor prezintă avantajul implicării tuturor forţelor politice, atât guvernamentale cât şi de opoziţie, în acţiunea de contacte şi de negocieri. În acelaşi timp, neangajând în mod nemijlocit statele, cancelariile diplomatice, ci numai forţele politice de cele mai variate orientări, părți componente ale forumurilor legislative ale diferitelor ţări, diplomaţia parlamentară poate să acţioneze uneori cu mai multă eficienţă decât diplomaţia tradiţională, facilitând utilizarea unor canale de contacte care uneori nu sunt la îndemâna diplomaţiei clasice. [7, p. 283-284]

Conceptul diplomaţiei parlamentare capătă mereu dimensiuni noi, atât din punct de vedere al acțiunii internaţionale, cât şi al demersurilor interne în cadrul parlamentelor. H. Klebes definește conceptul diplomaţiei parlamentare ca fiind acel cadru care permite parlamentarilor, fie să faciliteze forurilor legislative intervenţia activă în formularea politicii externe sau în controlul şi critica ei, fie să joace rolul diplomaților. [53, p. 130] Diplomaţia parlamentara, spre deosebire de diplomaţia clasică [208, p. 7] este caracterizată printr-o legatură aparte, indisolubilă, cu parlamentarul care o pune în practică. Actul diplomatic al parlamentarului nu se conformează rigorilor conduitei diplomatice, aşa cum apare ea prin normele de drept internaţional. [54, p. 96] Această aparentă a parlamentarului în actul diplomatic nu înseamnă că acestuia i se permite orice în activitatea sa diplomatică, dar nici faptul că orice acţiune a parlamentarului constituie act diplomatic al acestuia.

Anume diplomația parlamentară este cel mai potrivit și adecvat instrument de promovare a interesului național, nu doar a celui statal. De fapt anume diplomația parlamentară sub formă de soli ad-hoc a polisurilor antice grecești stă la baza diplomației clasice, care după cum se știe tradițional este o prerogativă a puterii executive.

Specificul diplomației parlamentare ca instrument de promovare a interesului național, constă în faptul că Parlamentul, apriori, reprezintă o sinteză a celor mai puternice, pentru un ciclu de 4 ani, forțe politice, cărora electoratul le-a acordat cinste, dar și obligațiunea de a le reprezenta propriile interese, atât pe plan intern cât și pe cel extern.

Diplomaţia parlamentară nu reprezintă o concurentă a diplomaţiei clasice. Dimpotrivă, relaţia cu aceasta este una de complementaritate. Diplomaţia parlamentară semnifică, în primul rând un gest politic fundamental, afirmarea deschiderii, a disponibilității de cooperare internaţională a clasei politice şi, astfel şi a naţiunii pe care o reprezintă. Din acest punct de vedere, diplomaţia parlamentară promovată de România are sprijinul şi suportul preşedintelui României şi al factorilor guvernamentali pentru împlinirea obiectivelor fundamentale de politică

externă şi apărare a interesului nostru naţional. Diplomaţia parlamentară exprimă rezultatul voinţei poporului şi nu numai opţiunea guvernamentală. [209, p. 596-597]

Activitatea externă a Parlamentului României se înscrie în liniile generale ale diplomației românești, concretizându-se în:

- Activitatea legislativă, elaborarea și adoptarea legilor, ratificarea tratatelor internaționale;
- Inițiative de politică externă: Mesaje și Apeluri adresate altor parlamente naționale, organizații parlamentare sau instituții internaționale, adoptarea de Declarații privitoare la evoluții politice importante de pe arena internațională;
- Relaţii bilaterale cu alte parlamente naţionale;
- Participarea parlamentarilor români la activitatea forurilor parlamentare europene şi internaţionale (Adunarea Parlamentară a Consiliul Europei (APCE), Adunarea Parlamentară a Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE), Adunarea Parlamentară a Organizaţiei Tratatului Atlanticului de Nord (AP NATO), Adunarea Uniunii Europei Occidentale (AUEO), Uniunea Interparlamentară (UIP), Adunarea Parlamentară a Francofoniei (APF), Adunarea Parlamentară a Cooperării Economice la Marea Neagră (APCEMN), Iniţiativa Central Europeană-Dimensiunea Parlamentară (ICE-DP), Procesul de Cooperare a Statelor Sud-Est Europene, precum şi activitatea în cadrul Comitetului Parlamentar Mixt România- Uniunea Europeană;
- Activități ale grupurilor de prietenie interparlamentare;
- Participarea parlamentarilor ca observatori la alegerile parlamentare;
- Participarea parlamentarilor în acțiuni de diplomație preventivă sau deblocarea unor situații conflictuale;
- Organizarea de seminare, colocvii sau conferințe sub egida parlamentară, cu tematici variate, de interes global sau regional;
- Controlul parlamentar asupra guvernului în realizarea obiectivelor prioritare de politică externă. [82, p. 27]

Diplomaţia parlamentară are la îndemână o largă paletă de forme şi metode de acţiune, prin care, în anumite cazuri, Parlamentul dispune de posibilităţi sporite faţă de diplomaţia oficială: dezbaterea şi ratificarea unor legi privind tratatele şi convenţiile internaţionale, declaraţiile, rezoluţiile şi acordurile adoptate de către Parlament şi delegaţiile parlamentare ce iau parte la reuniunile bilaterale şi multilaterale. Controlul pe care Parlamentul îl exercită asupra ratificării tratatelor este necesar şi trebuie să se realizeze în limitele prerogativelor constituţionale. Importante prevederi, raportate la încheierea şi ratificarea tratatelor, sunt cuprinse în Legea nr. 590/2003. Se stipulează aici, că după adoptarea unui tratat, în oricare etapă a încheierii acestuia,

oricare dintre preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului României, ori un număr de cel puţin 50 de deputaţi sau cel puţin 25 de senatori, pot solicita Curţii Constituţionale avizul privind compatibilitatea prevederilor tratatului în cauză cu Constituţia României. [210] Totuşi, Parlamentul are doar o funcţie limitată în privinţa tratatelor internaţionale, putând numai să voteze sau să respingă legile cu privire la ratificarea acestora, discuţiile pe tema ratificării unor tratate pot să se dovedească benefice. De exemplu, în legătură cu unele tratate economice, au fost puse, în Parlamentul României, întrebări, cu privire la politica de importuri. Au fost solicitate relaţii cu privire la raporturile ţării noastre cu diferite categorii de state. În unele cazuri, când a fost vorba de împrumuturi speciale s-a solicitat Guvernului informarea prealabila a Parlamentului în legatură cu unele acţiuni ce vizau bugetul de stat. Aceasta demonstrează o implicare activă a parlamentelor, nu numai în ratificarea legilor propriu-zise, cât şi în dezbaterea unor probleme de fond, care sunt legate de acceptarea şi traducerea în viaţă a angajamentelor internaţionale. [7, p. 294-295]

Parlamentul adoptă declaraţii, rezoluţii şi apeluri adresate altor foruri legislative în legatură cu unele probleme internaţionale. Aceste documente, deşi cu valoare juridică net inferioara tratatelor internaţionale, exercită totuşi un impact moral-politic asupra problemelor ce interesează comunitatea. În astfel de documente, Parlamentul ia atitudine în legatură cu unele probleme aflate în litigiu, exprimă o poziţie angajată în favoarea rezolvării lor, în concordanţă cu normele de drept internaţional. Astfel, în Declaraţia Parlamentului României privind Pactul Ribbentrop- Molotov şi consecinţele acestuia pentru ţara noastră, adoptată la 24 iunie 1991 se arăta că: “Noile realităţi şi evoluţii pozitive ce au loc în Europe şi în lume creează premise favorabile pentru indentificarea modalităţilor vizând înlăturarea pe cale paşnică a consecinţelor nefaste ale actelor nedrepte ce au la bază protocoalele secrete ale Pactului Ribbentrop- Molotov, în consens cu principiile statuate în Actul final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa şi în Carta de la Paris pentru o nouă Europă, cu normele moralei şi dreptului internaţional”. [211]

România a fost primul stat care a recunoscut independenţa Republicii Moldova, la 27 august 1991, iar relaţiile diplomatice la nivel de ambasadă au fost stabilite peste numai 2 zile , la 29 august 1991. În februarie 1991, preşedintele Mircea Snegur ţinea un discurs în Parlamentul României, pe care îl încheia rostind următoarele cuvinte: ”Să ne ţinem de neamuri !”, discurs prin care s-a trezit un entuziasm spontan şi iluzia că o eventuală unire este posibilă într-un viitor cât se poate de apropiat; [212] nu puteau fi ignorate nici sentimentele majorităţii românilor, pentru care unirea ar fi reprezentat repararea unei nedreptăți istorice, iar abandonarea expresă a acestui deziderat naţional ar fi fost aspru sancţionată electoral.

O declaraţie importantă a Parlamentului României, adoptată la 21 mai 1992, s-a referit la acţiunile militare războinice desfăşurate în noaptea de 19/20 mai 1992, pe teritoriul de răsărit al Republicii Moldova, de către unităţi ale Armatei a 14-a, aparţinând fostei armate sovietice. Solicitând Parlamentului Federaţiei Ruse să adopte o atitudine în concordanţă cu normele dreptului internaţional, Parlamentul României a cerut în acelaşi timp tuturor Parlamentelor lumii „să examineze situaţia creată în partea de răsărit a Republicii Moldova, pericolele pe care această situaţie le comportă pentru stabilitatea politică în această zonă a Europei şi pentru însuşi procesul de democratizare şi reformă în fostul spaţiu geopolitic sovietic şi să-şi ridice glasul în concordanţă cu principiile dreptului internaţional, în apărarea Republicii Moldova, a independenţei, suveranităţii şi integrităţii teritoriale a acesteia". [213]

O altă importantă Declaraţia Parlamentului României, adoptată la 10 iulie 1992, s-a referit la conflictul din raioanele de est ale Republicii Moldova. Exprimându-şi îngrijorarea faţă de conflictul din această zonă, Parlamentul României a preconizat activizarea mecanismului stabilit la întâlnirea la nivel înalt de la Istanbul, din 25 iunie 1992, retragerea Armatei a 14- a de pe teritoriul Republicii Moldova, potrivit termenelor ce se vor conveni prin negocieri bilaterale, menționând totodată că „în situaţia în care, în Republica Moldova, vor continua acţiunile ce pun în pericol independenţa, suveranitatea statului şi viaţa cetăţenilor, Parlamentul României cere Guvernului să apeleze la intervenţia Consiliului de Securitate al ONU, în sprijinul Republicii Moldova". [85]

În plan extern s-a stabilit o colaborare interparlamentară fructuoasă între Republica Moldova și alte state. Astfel, la 27 noiembrie 1992 la Chișinău a fost semnat Protocolul privind constituirea Comisiei Interparlamentare „Chișinău-București", semnatari A. Moșanu, Președintele Parlamentului Republicii Moldova, A. Năstase, Președintele Camerei Deputaților Parlamentului României. [214, p. 98-99]

Comisia Interparlamentară se prezintă ca un organism specializat de lucru, având drept obiectiv principal accelerarea procesului complex de armonizare legislativă în care s-au angajat ambele state, pentru a sprijini integrarea economică, dezvoltarea spațiului cultural și spiritual comun. De asemenea, Comisia este chemată să asigure și să faciliteze, în limitele competenței sale, conlucrarea strânsă a celor două foruri legislative în cadrul organismelor parlamentare europene și mondiale, pentru a favoriza progresul economic și social al ambelor state.

Camera Deputaţilor, la 4 februarie 1993, înţelegând tensiunile acumulate în viaţa politică a Republicii Moldova, tensiuni ce au dus la mai multe demisii în conducerea forului legislativ, a avut următoarea poziţie: în conjunctura actuală sunt mai necesare ca oricând, înţelepciune, moderaţie, deschidere spre dialog şi înţelegere, capacitate de a depăşi divizările de moment şi de

a salvgarda interesele noastre naţionale. Nutrim speranţa că tensiunile actuale din Republica Moldova vor fi rezolvate prin efortul comun al forţelor politice din această ţară. [86]

La 18 februarie 1993, Parlamentul României adopta o nouă declaţie prin care, luând act de adoptarea Convenţiei Europene a Drepturilor Omului, dar constatând că pentru moment nu sunt întrunite condiţiile procedurale pentru adoptarea acestor documente şi de către România, a recomandat Guvernului ca „până la crearea condiţiilor de ordin practic şi procedural pentru adoptarea Convenţiei Europene a Drepturilor Omului şi a protocoalelor adiţionale la aceasta, de către România, să analizeze posibilitatea ca în acţiunile pe care le va întreprinde să ia în considerare şi să aplice prevederile documentelor amintite". [215] Astfel, Camera Deputaţilor exprima angajamentul României de a acţiona în spiritul Convenţiei Europene a Drepturilor Omului, chiar şi anterior momentului în care România ar fi întrunit condiţiile pentru a deveni membru al acestui important instrument juridic internaţional. [6, p. 358-360]

Parlamentul României a adoptat titulatura de „rezoluţii" pentru anumite acte legate de politica internaţională. Un exemplu în acest sens este Rezoluţia privind poziţia Parlamentului României faţă de instituţionalizarea unui organism parlamentar al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE). Exprimându-şi satisfacţia în legatură cu instituţionalizarea Adunării Europene- ca dimensiune parlamentară CSCE - Parlamentul României a solicitat Guvernului" să acţioneze în cadrul CSCE astfel ca interesele României să fie promovate cu consecvenţă, să se găsească modalităţile cele mai corespunzătoare de cooperare cu celelalte state din Europa, în vederea accelerării proceselor de reînnoire democratică a vieţii economice, sociale şi politice din ţara noastră". [216]

O posibilitate a Parlamentului de a se implica în politica externă, o constituie participarea unor parlamentari români fie în cadrul unor delegaţii guvernamentale, fie în cadrul unor delegaţii parlamentare, la manifestări internaţionale, reuniuni, simpozioane sau întâlniri organizate de alte parlamente, cu participare bilaterală sau multilaterală. În ceea ce priveşte participarea parlamentarilor în cadrul delegaţiilor guvernamentale, aceasta se practică pentru a da o mai mare importanţă delegaţiei respective. În ceea ce priveşte delegaţiile parlamentare propriu-zise, vizitele, schimbul de asemenea delegaţii, participarea la manifestări interparlamentare, toate implică o pregătire meticuloasă, uneori mai dificilă decât a delegaţiilor oficiale la nivelul statelor. Deoarece, delegaţiile parlamentare sunt alcătuite din deputaţi şi senatori ce aparţin unor partide diferite, este necesar să se sincronizeze poziţiile acestora, găsindu-se un numitor comun, care să permită exprimarea unei poziţii comune de către întreaga delegaţie. Odată stabilită o linie comună pe care trebuie să o urmeze delegaţia parlamentară, nu sunt excluse ostilităţile ca anumiţi deputaţi sau senatori, în mod individual, să mai participe cu câte una sau două intervenţii

consacrate unor teme specifice. Aceste participări cu titlu individual ale parlamentarilor, nu pot contraveni însă punctului de vedere global, urmat de întreaga delegaţie, deoarece ar însemna ca delegaţia respectivă să îşi piardă credibilitatea. Sincronizarea punctelor de vedere ale delegaţilor parlamentare nu înseamnă estomparea individualităţii, subaprecierea posibilităţilor pe care le oferă contactele individuale cu oameni politici cu aceeaşi orientare (liberală, social-democrată etc.), ci dimpotrivă, o anumită convertire a poziţiei de principiu, indispensabilă afirmării intereselor naţionale.

Delegaţiile parlamentare pot să obţină uneori rezultate mai eficiente decât diplomaţia oficială. Astfel, la iniţiativa parlamentarilor români la Consiliul Europei, în septembrie 1991, a luat fiinţă, Grupul Latin, care reunea parlamentari români, francezi, italieni, spanioli şi portughezi. Fără a avea un caracter politic, Grupul Latin, îşi propunea discutarea unor probleme de interes comun pentru delegaţiile membre şi crearea cadrului adecvat pentru o mai bună cunoaştere reciprocă. După numai o primă reuniune a Grupului, s-a convenit ca la lucrările acestuia să fie invitaţi şi reprezentanţi ai delegaţiilor parlamentare din Belgia, Elveţia şi San Marino. Tot în aceeaşi direcţie a fost şi propunerea de a se înfiinţa un Centru pentru studiul problemelor ţărilor din Europa Centrală şi de Est, propunere ce s-a bucurat de un real interes în rândul membrilor APCE. [7, p. 288-289]

Un rol important în desfăşurarea politicii externe la nivel parlamentar, îl deţin cele două comisii de politică externă: Comisia pentru politică externă a Senatului şi Comisia pentru politică externă a Camerei Deputaţilor. Ambele sunt constituite din parlamentari cu experienţă în domeniul activităţilor externe. Iniţial, în 1990, după constituirea primului Parlament al României, s-a constituit o singură Comisie pentru politică externă, la nivelul întregului Parlament, ce era compusă atât din senatori cât şi din deputaţi. Din 1992, Comisiile pentru politică externă şi-au desfăşurat activitatea separat, în cadrul fiecăreia dintre cele două Camere ale Parlamentului, această măsură fiind luată în special din motive funcţionale. Fiecare dintre cele două Comisii are un regulament propriu de organizare şi funcţionare. Astfel, Regulamentul de organizare şi funcţionare a Comisiei pentru politică externă a Senatului, precizează că aceasta constituie un organ de lucru al Parlamentului, înfiinţat pentru îndeplinirea însărcinărilor încredinţate în vederea pregătirii lucrărilor Senatului în domeniul politicii externe, ale dreptului internaţional şi al relaţiilor internaţionale. [217] Se precizează, printre altele ca fiind de competenţa comisiei problemele ce privesc strategia generală a politicii externe a României şi Programul de guvernare în domeniul politicii externe, suveranitatea şi independenţa naţională, protecţia cetăţenilor români în străinătate, participarea României la organizaţiile internaţionale guvernamentale, relaţiile României cu alte state în domeniul vieţii politice, economice şi sociale.

De-a lungul timpului, cele două comisii pentru politică externă au desfăşurat o muncă remarcabilă în ce priveşte activitatea de legiferare, integrarea euro-atlantică, relaţiile externe, dar şi în ce priveşte controlul activităţii Guvernului.

În domeniul legislativ, cele două comisii au dezbătut programele de guvernare în materie de politică externă la învestirea diferitelor guverne care s-au succedat la conducerea ţării, întocmind avize destinate consolidării cadrului legislativ al cooperării în domeniul politic, economic, militar şi ştiinţific dintre România şi alte ţări, mai ales statele vecine. De asemenea, au fost dezbătute şi avizate favorabil mai multe sute de proiecte de legi vizând în cea mai mare parte armonizarea legislaţiei româneşti cu cea a Uniunii Europene (UE). [218, p. 251-259] În ceea ce priveşte integrarea euro-atlantică, cu prilejul întâlnirilor avute în ţară şi în străinătate au fost promovate punctele de vedere ale ţării noastre, privind integrarea în NATO şi UE. [66, p. 153-155]

Deosebit de importantă a fost activitatea desfăşurată în legatură cu controlul activităţii Guvernului. Astfel, toţi miniştrii, care s-au succedat la conducerea Ministerului Afacerilor Externe, au fost audiaţi, la numirea lor în funcţie, în şedinţe comune ale celor două Comisii pentru politică externă. Tot membrii Comisiilor de politică externă sunt cei care, în şedinţă comună, audiază persoanele desemnate a deveni ambasadori ai statului român în străinătate, în baza unei proceduri de audiere specifice. Lunar au loc întâlniri cu factori de conducere din Ministerul Afacerilor Externe, pentru consultări curente asupra unor probleme de actualitate şi pentru informarea membrilor comisiilor. Activitatea de dezbatere a apelurilor, declaraţiilor, comunicatelor, care au prezentat poziţia comisiilor sau a unora dintre membrii acestora, este şi ea relevantă. Nu de puţine ori au fost situaţii în care Comisia sau unii dintre membrii acesteia au exprimat poziţii mai ferme sau mai nuanţate decât cele ale Preşedinţiei, Guvernului sau Ministerului Afacerilor Externe, faţă de unele evenimente internaţionale, aceasta pentru că parlamentarii au o mai mare libertate de exprimare, expresie a poziţiei lor de reprezentanţi ai naţiunii, dar şi ai formaţiunilor politice aflate la guvernare sau în opoziţie. [6, p. 363-365]

Dimensiunea parlamentară a diplomaţiei este o realitate tot mai evidentă a ultimilor ani. Fiind complementară diplomaţiei tradiţionale, desfăşurată de guverne prin intermediul ministerelor de externe, ea aduce demersului diplomatic noi valenţe, mai puţin convenţionale. Contactele pe linie parlamentară au avantajul de a nu fi subordonate unei ierarhii administrative, guvernamentale, de a fi mai directe, mai deschise şi în acelaşi timp, de a avea o reprezentativitate politică mai mare, conferită de întreg spectrul politic prezent în Parlament.

Toate demersurile în plan parlamentar influenţează decizii importante, precum admiterea României în NATO. Parlamentarii din statele membre NATO pot să influenţeze deciziile

propriilor guverne în ceea ce priveşte sprijinirea candidaţilor la aderare, şi tot ei vor fi cei care vor ratifica tratatele de aderare semnate în cadrul Alianţei. [219, p. 198]

Legea de ratificare a unui tratat de adeziune nu este nici lege constituțională, nici lege organică, nici lege ordinară, în conformitate cu clasificarea stabilită de art. 73 din Constituţie, ci este o lege atipică în sistemul constituţional românesc, expresie a unei competențe originale a Parlamentului. După conţinutul său normativ şi după procedura utilizată pentru adoptare, acest act legislativ are o forţă juridică superioară tuturor celorlalte categorii de legi, dar inferioară Constituţiei. Această atribuţie originală a Parlamentului României, creată în urma revizuirii Constituţiei în 2003, evidențiază importanţa instituţiei legislative în politica externă românească. [68, p. 6-7]

În cadrul diplomaţiei parlamentare, relaţiile parlamentare multilaterale reprezintă o dimensiune deosebit de activă a diplomaţiei parlamentare.

În legislatura 1992-1996, membrii Camerei Deputaţilor au participat la 515 activităţi cu caracter multilateral, dintre care 73 s-au desfăşurat în ţară, iar restul de 442 au reprezentat participări la sesiuni, seminarii şi alte acţiuni organizate în străinătate de către diferite organizaţii parlamentare la care România era membră.

După ce în prealabil Parlamentul României obţinuse statutul de invitat special la APCE - la 1 februarie, la Innsbruck- România devine la 7 octombrie 1993, membră a Consiliului Europei, odată cu semnarea documentelor statutare ale Organizaţiei şi Convenţiei Europene a Drepturilor şi Libertăţilor Fundamentale ale Omului. [220], [221] În calitatea sa de stat cu drepturi depline [222, p. 38-40], România era reprezentată în APCE de o delegaţie formată din 10 reprezentanţi şi 10 supleanţi. România îşi manifestase încă din 1990, dorinţa de participare la lucrările Consiliului Europei şi de a deveni membră a acestei organizaţii. Astfel, o delegaţie română de parlamentari a participat pentru prima dată, între 24-27 septembrie 1990, la o dezbatere privind dimensiunea parlamentară a CSCE. Între 28 septembrie – 4 octombrie 1990 s-au desfăşurat lucrările celei de-a 42-a sesiuni a APCE, la care au fost autorizaţi să asiste, parlamentarii români care au participat la dezbateri privind dimensiunea parlamentară a CSCE. În zilele de 16 şi 18 decembrie 1991, Parlamentul României a adoptat o hotărâre privind împuternicirea Guvernului de a solicita statutul de membru cu drepturi depline în Consiliul Europei. Cererea oficială de aderare a României la acest organism a fost înaintată la 16 decembrie 1991. De-a lungul anilor, România a avut o prezenţă deosebit de activă la lucrările APCE. [223] Parlamentarii români au prezentat intervenţii în probleme precum accesul persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale la învăţământul superior, consecinţele celui de-al doilea Summit al Consiliului Europei, criminalitatea economică - ameninţare pentru Europa, respectarea de către Ucraina a unui

moratoriu asupra execuţiilor capitale şi abolirea pedepsei cu moartea, dezvoltarea durabilă în bazinul Mării Negre şi Mediteranei. Au avut loc în Romania şi în alte state membre, manifestări, reuniuni, şedinţe ale comisiilor, ale grupurilor de lucru, la care au participat parlamentari români. Dintre acţiunile organizate de români, relevante sunt „Evaluarea măsurilor şi experienţelor întreprinse de către statele membre ale Consiliului Europei în vederea dezvoltării democraţiei participative" şi „Cooperarea transfrontalieră, factor de coeziune socială şi stabilitate democratică în Europa". [224]

Tot în această legislatură parlamentarii români au făcut primele demersuri pentru viitoarea aderare a României la Uniunea Europeană. [225] Încă din noiembrie 1990 se iniţiase un dialog româno- comunitar, care se va finaliza prin procesul de negociere a Acordului româno-european de asociere, în cadrul căruia s-a stabilit şi crearea unei comisii interparlamentare. România şi ţările Comunităţii au semnat, în februarie 1993, Acordul European de Asociere sau „Acordul Europa". [226] Acest tratat oferea un cadru juridic important pentru depăşirea decalajului dintre statul român şi spaţiul UE. Comunitatea Europeană se angaja să sprijine România către un nou sistem politic şi economic, care să reprezinte regulile statului de drept şi drepturile fundamentale ale omului, inclusiv protecţia minorităţilor, să practice un sistem pluripartitist bazat pe alegeri libere şi democratice şi să construiască o economie de piaţă funcţională. Acordul de asociere a creat un cadru instituţional adecvat dezvoltării unor relaţii mai strânse între România şi UE: Consiliul de Asociere (politic- nivel naţional) şi Comitetul Parlamentar de Asociere (s-a creat o Comisie pentru integrarea europeană a României) şi Comitetul de Asociere, acesta din urmă fiind format din înalţi funcţionari ai Guvernului României şi ai Consiliului şi Comisiei Europene, cu rolul de a asista Consiliul de Asociere. [227, p. 42]

În urma reuniunii de la Copenhaga, din acelaşi an, s-a stabilit ca toate statele care au semnat asemenea acorduri, pot deveni, în perspectivă, membre ale UE. Din anul 1993, parlamentarii români, vor participa în calitate de observatori, la unele lucrări ale Parlamentului European.

Crearea Comitetului Parlamentar Mixt Româno-UE, a reprezentat contribuţia parlamentară în cadrul dialogului structurat, pe care UE l-a declanşat, la sfârşitul anului 1994, în contextul strategiei de preaderare a statelor din Europa centrală, la sistemul integrator occidental. Întâlnirile bianuale ale Comitetului, precum şi alte reuniuni la nivelul Biroului Comitetului, au oferit prilejul unui fructuos exerciţiu de diplomaţie parlamentară. Comisia are un regulament de funcţionare şi produce documente sub formă de recomandări şi declaraţii care devin acte oficiale ale Parlamentului European. Cunoaşterea reciprocă, apropierea percepţiilor şi iniţierea în

procedurile şi spiritul comunitar sunt câştiguri reale ale Comitetului Parlamentar Mixt Româno-UE.

La 22 iunie 1995, România a depus, împreună cu cererea oficială de aderare la UE şi Strategia Naţională de Pregătire a Aderării României la UE, precum şi "Declaraţia de la Snagov ", document semnat de şefii partidelor politice parlamentare, prin care îşi exprimau acordul faţă de această strategie. [228, p. 332] Un rol important îl va avea Comisia Parlamentului României pentru Integrare Europeană, comisie specială, având acelaşi statut ca şi comisiile permanente ale celor două Camere, care urma să funcţioneze până la aderarea României ca membru cu drepturi depline al UE. Constituită prin Hotărârea comună a celor două Camere ale Parlamentului, nr.8 din 28 iunie 1995, Comisia avea ca principale atribuţii, urmărirea punerii în practică a prevederilor Acordului de Asociere a României la UE şi a realizării obiectivelor Strategiei Naţionale de Pregătire a Aderării României la UE, participarea în cadrul Comitetului Parlamentar Mixt Româno-UE la dezbaterea tuturor aspectelor ce privesc relaţiile dintre România şi UE, avizarea iniţiativelor legislative având incidente asupra integrării europene în vederea armonizării cât mai rapide a legislaţiei româneşti cu legislaţia europeană.

Asocierea României poate fi considerată ca fiind o etapă în procesul de tranziţie spre integrarea în UE. Obţinerea statutului de membru asociat, care conferea dreptul de a deveni ulterior stat cu drepturi depline, nu a necesitat îndeplinirea unor criterii economice sau politice, ci doar a celor privind apartenenţa la spaţiul european şi existenţa democraţiei. Acordul de a Asociere a României la UE, a demarat procesul de înfăptuire a unui cadru instituţional, atât în domeniul economic, cât şi cel politic şi juridic. Acest cadru instituţional prevedea un mecanism de punere în aplicare, gestionare şi urmărire a tuturor angajamentelor asumate de România faţă de UE. Integrarea României în UE, reprezenta un interes naţional, de care depindea în mare măsură dezvoltarea economică a ţării, edificarea ordinii de drept şi angrenarea tot mai intensă a ţării noastre în circuitul politic al relaţiilor internaţionale.

Parlamentul României a avut un rol central în pregătirea aderării României la UE, atât prin asimilarea acquis-ului comunitar în cadrul legislativ naţional, cât şi prin participarea la dimensiunea politică a acestui proces de aderare, în raporturile cu Parlamentul European [229, p. 6-7] şi cu parlamentele statelor membre ale UE. În acest sens activitatea Comisiei pentru integrare europeană a Parlamentului a fost concentrată asupra obiectivului intensificării negocierilor de aderare prin exercitarea controlului parlamentar asupra organismelor guvernamentale implicate în aceste negocieri, precum şi prin organizarea sesiunilor de lucru ale Comitetului Parlamentar Mixt Romano- UE. În legislatura 2000-2004, relaţiile Parlamentului României cu Parlamentul European s-au materializat în 107 acţiuni. [54, p. 135] Între acestea se

află cele 8 reuniuni ale Parlamentului European cu preşedinţii de parlamente naţionale din ţările membre sau în curs de aderare. Între 18-19 noiembrie 2002 a avut loc la Strasbourg prima reuniune plenară a Parlamentului European în componenţa sa viitoare, cu 27 de state membre. Au participat 33 de parlamentari români, conform algoritmului stabilit de Consiliul european de la Nisa.

În fiecare an au fost organizate, la Bruxelles şi la Bucureşti, câte două reuniuni ale Comitetului Parlamentar Mixt România-UE, iar Biroul Comitetului Parlamentar Mixt s-a reunit de 12 ori pentru pregătirea acestor reuniuni.

În această legislatură, Parlamentului României a adoptat un număr de legi noi fără precedent, peste 3500 [230], prin care sistemul legislativ românesc a fost dotat cu legi moderne, similare celor din UE. În această perioadă s-a intensificat procesul de pregătire pentru îndeplinirea criteriilor de aderare, atât în plan legislativ, cât şi în planul deciziilor practice. Astfel, s-a urmărit: consolidarea gradului de îndeplinire a criteriilor politice potrivit cerinţelor UE; adoptarea cu prioritate de către Parlament a legilor vizând armonizarea cu legislaţia europeană; asigurarea cadrului legislativ pentru funcţionarea mecanismului intern de coordonare a procesului de pregătire a aderării; evaluarea şi monitorizarea de către Comisia Parlamentului României pentru integrare europeană, a stadiului de pregătire a fiecărui capitol de negociere, atât din punct de vedere al transpunerii cât şi aplicării acquis-ului comunitar, cât şi din cel al reformelor economice şi capacităţii instituţionale; îmbunătăţirea cadrului juridic instituţional în vederea implementării şi monitorizării programului PHARE (program de finanţare a statelor din Europa Centrală şi de Est, candidate la UE) [231, p. 19-20] şi a instrumentelor financiare prestructurale, IPSA (infrastructura şi mediul înconjurător) şi SAPARD (agricultura şi dezvoltarea rurală). [232, p. 336-339]

Pentru a răspunde exigenţelor procesului de aderare a României la NATO şi UE, în anul 2003 a fost finalizată revizuirea Constituţiei. S-a urmărit armonizarea prevederilor consituţionale cu prevederi din legislaţia europeană referitoare la regimul proprietăţii, la sistemul jurisdicţionale, la posibilitatea cetăţenilor UE de a participa la alegerile locale din România şi dreptul cetăţenilor români de a participa la alegerile pentru Parlamentul European, statutul forţelor armate, definirea corespunzătoare a competenţei Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, crearea unui spaţiu european de securitate şi lupta împotriva criminalităţii internaţionale, posibilitatea introducerii monedei europene.

La 20 decembrie 2006 Parlamentul României a adoptat „Declarația privind Aderarea României la Uniunea Europeană”. În document se subliniază: „Parlamentul României consideră că aderarea României la Uniunea Europeană reprezintă unul dintre cele mai semnificative și de

referință momente în istoria îndelungată și frământată a națiunii române, încununarea eforturilor imense depuse în ultimii 17 ani de întreaga societate românească animată de speranța și credința în destinul european al poporului român". [84]

Aderarea României la Uniunea Europeană a avut loc la 1 ianuarie 2007. Actualmente Uniunea Europeană este cel mai important centru economic, comercial, financiar, valutar, cultural din lume, care reunește 28 de țări europene și acoperă aproape tot continentul.

Procesul de aderare și integrare a României a trecut prin trei etape: preaderare, aderare și post-aderare, ultima fiind cea mai îndelungată în timp.

Integrarea României în Uniunea Europeană presupune, între altele, angajamentul statului Român de a implementa politici de dezvoltare gândite și proiectate de organisme decizionale ale Uniunii, care devin astfel principalele direcții de intervenții instituțională.

Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă este primul document programatic oficial elaborat al României, de la dobândirea calității de membru al Uniunii Europene, care fixează atât o nouă filosofie a dezvoltării pentru România, cât şi obiective concrete şi realiste de dezvoltare care să permită convergența cu țările Uniunii Europene. Totodată, devenind parte componentă la această structură România trebuie să satisfacă exigențele înaintate pentru a se putea integra pe deplin în mecanismul european.

Parlamentul reprezintă în acelaşi timp, instanţa supremă ce ratifică tratatele, convenţii internaţionale şi acordurile bilaterale de cooperare ale statului român. Pe parcursul fiecărei legislaturi în parte, au fost supuse dezbaterii şi aprobării un număr mare de acte de acest tip, consecinţă a faptului că România şi-a extins şi multiplicat relaţiile internaţionale şi participarea la organismele europene şi euro-atlantice. Comisiile de politică externă a celor două Camere şi-au dat avizul consultativ cu privire la persoanele care au fost numite de Preşedintele ţării, ca reprezentanţi diplomatici ai României.

Parlamentarii români au participat în activitatea parlamentelor din alte state acumulând o experiență de muncă în cadrul Legislativului și au contribuit la realizarea obiectivelor generale a politicii externe româneşti.

În anii 1990-2008, Parlamentul şi-a dovedit vocația democratică şi s-a afirmat ca instituţie fundamentală a României moderne, ca un puternic forum de dezbatere şi decizie, contribuind la menţinerea echilibrului între structurile politice, la apărarea drepturilor şi libertăților democratice, la configurarea unui cadru legislativ în deplină concordanţă cu legislaţia ce caracterizează statele membre ale structurilor euro-atlantice.

3.4 Concluzii la capitolul 3

În actuala configuraţie a sistemului politic românesc, Parlamentul ca expresie a principiului reprezentării, are o importanţă vitală în funcţionarea instituţiilor democratice, fiind ales direct de către cetăţeni, pentru a le reprezenta voinţa şi interesele. Reafirmarea vieţii parlamentare, cu rolul ei de a mijloci exprimarea diversităţii de opinii şi interese din societate, a revigorat spaţiul social şi viaţa politică a schimbat fundamental modul de exercitare a puterii şi relaţia cetăţenilor cu instituţiile publice.

Orice apreciere corectă asupra activităţii Parlamentului trebuie să ţină cont de climatul politic şi economic al tranziţiei, de presiunile la care au fost supuse instituţiile în formare ale statului de drept. Senatul şi Camera Deputaţilor, ca autorităţi legiuitoare, au încercat să ţină pasul cu schimbările rapide ale contextului social, fără a reuşi în toate cazurile să fie la înălţimea mandatului încredinţat de cetăţeni. Deputaţii şi senatorii sunt împuterniciţi, ca exponenţi ai voinţei naţionale, cu autoritatea de a adopta legi în domenii ce privesc toate aspectele societăţii româneşti şi ale statului, precum şi politica externă şi relaţiile internaţionale.

Dincolo de confruntările politice, firești într-un regim democratic, rămân legile adoptate, în care s-au concretizat eforturile şi căutările parlamentarilor de a desluşi noile realităţi şi tendinţe sociale, de a răspunde cu eficienţa aşteptărilor populaţiei şi de a-şi onora mandatul reprezentativ. Cele mai controversate legi au fost cele privitoare la proprietate şi la reforma economică. În aceste domenii punctele de vedere ale grupurilor parlamentare au fost adesea divergente. În urma confruntărilor, proiectele de legi au fost îmbogăţite cu soluţii novatoare, originale, elaborate de către parlamentari, cu sprijinul unor specialişti din domeniile supuse reglementării. Aceste legi au contribuit la restructurarea unor instituţii politice, economice sau juridice, la crearea unor mecanisme noi de apărare a drepturilor şi intereselor legale ale cetăţenilor.

În contextul particular al tranziţiei, activitatea legislativă a Parlamentului a dobândit o importanţă deosebită. Noua legislaţie trebuia să reflecte schimbările din societate, să permită construcţia instituţiilor de drept şi să asigure înfăptuirea tranziţiei la economia de piaţă. De aceea un element fundamental al reformei politice şi economice, rezidă în adoptarea unor legi care să producă schimbări benefice în societate, pe măsura aşteptărilor sociale şi în acord cu cerinţele unei societăţi democratice şi moderne.

Alături de funcţia legislativă, Parlamentul are şi alte funcţii importante cum ar fi cea de control parlamentar. Parlamentul are dreptul de a controla modul în care Executivul îşi îndeplinește atribuţiile conferite prin Constituţie şi prin legi. Controlul parlamentar s-a exercitat prin intermediul moţiunilor simple şi de cenzură, întrebărilor şi interpelărilor, comisiilor de anchetă, petițiilor, declarațiilor etc. în concordanță cu legitimitatea și autoritatea sa de putere în

stat, Parlamentului trebuie să i se deschidă calea participării la formarea unei voințe politice de stat și a exercitării controlului legal și eficient asupra organelor de stat.

Fundamentul funcției de control îl constituie în mod cumulativ exigențele principiului separării puterilor în stat. Caracterul de autoritate reprezentativă a Parlamentului, dispozițiile Legii fundamentale, precum și contractul de guvernare care presupune platforma politică a Executivului și principiul responsabilității guvernamentale sunt elemente definitorii al regimului parlamentar.

Din evaluarea rezultatelor concrete cuprinse în materia controlului parlamentar, efectiv exercitat de Parlamentul României în perioada 1990-2008, se impune creșterea rolului autorității legiuitoare a funcției sale, în raporturile cu Guvernul, astfel încât relația de echilibru necesară între cele două instituții fundamentale ale democrației să fie garantat în termenii principiului separației și controlului reciproc al puterilor în stat consacrat de prevederile constituționale.

În planul politicii externe, Parlamentului îi revine un rol dublu. În prima ipostază, Parlamentul apare ca actor mijlocit sau indirect, ce desfășoară o activitate „intra muros", prin controlul asupra demersurilor Executivului în domeniul relațiilor internaționale, a ratificării tratatelor, a audierelor în plen sau în comisiile de specialitate, devenind co-responsabil în domeniul politicii externe, ca o formă a responsabilității politice. În a doua ipostază, Parlamentul este actor principal, nemijlocit, printr-o implicare directă pe scena internațională, prin intermediul diplomației parlamentare internaționale.

Diplomația parlamentară, ca formă specifică de acțiune a elitelor parlamentare, își găsește câmpul de manifestare atât în cadrul Uniunii Interparlamentare și al altor organizații cu vocație regională sau mondială cât și la nivel bilateral. Parlamentarii-diplomați au înregistrat, de-a lungul timpului succese notabile.

Instaurarea democrației în fostele țări satelizate a avut nevoie atât de un suport economic, cât și de unul politic. În aceste state s-au format Parlamente în mod democratic, care au început să se manifeste, tot mai activ, ca agenți ai politicii internaționale. Datorită rolului jucat de elitele parlamentare în conceperea și promovarea cadrului legislativ al reformei, dimensiunea relațiilor parlamentare a realizat progrese semnificative. După decembrie 1989, România a revenit la tradițiile parlamentarismului, deschizând și calea reafirmării diplomației parlamentare, prin eforturile elitelor parlamentare.

Parlamentul reprezintă în acelaşi timp, instanţa supremă ce ratifică tratatele, convenţii internaţionale şi acordurile bilaterale de cooperare ale statului român. Pe parcursul fiecărei legislaturi în parte, au fost supuse dezbaterii şi aprobării un număr mare de acte de acest tip, consecinţă a faptului că România şi-a extins şi multiplicat relaţiile internaţionale şi participarea

la organismele europene şi euro-atlantice. Comisiile de politică externă a celor două Camere şi-au dat avizul consultativ cu privire la persoanele care au fost numite de Preşedintele ţării, ca reprezentanţi diplomatici ai României.

Parlamentarii români au participat în activitatea parlamentelor din alte state acumulând o experiență de muncă în cadrul Legislativului și au contribuit la realizarea obiectivelor generale a politicii externe româneşti.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică importantă soluționată în domeniul științei istorice constă în elaborarea cadrului conceptual-teoretic de analiză a constituirii și activității Parlamentului României; cercetarea uneia dintre cele mai pronunțate forme de manifestare a democrației – a alegerilor parlamentare; determinarea locului și rolului Parlamentului în elaborarea legislației, a realizării controlului parlamentar, a activității în domeniul politicii interne și externe și a impactului activității acestuia asupra proceselor social-economice și politice din societate, a realizării obiectivelor de politică externă și de securitate internațională.

Ideile științifice care au fost expuse pe paginile lucrării sunt rezultatul activității autorului, au fost elaborate de sine stătător, și-au găsit elucidare în 8 publicații și au fost prezentate la 8 foruri științifice naționale și internaționale.

Pe baza studiului asupra constituirii și activității Parlamentului României în anii 1990-2008 au fost realizate următoarele ***concluzii***:

1. La analiza istoriografică a constituirii și activității Parlamentului s-a ținut cont de opțiunile savanților, identificându-se probleme teoretice ce țin de fundamentarea cadrului teoretico-metodologic pe care se sprijină investigația. S-a delimitat obiectul de cercetare, s-au stabilit ipotezele de lucru. [73, p.103-115]
2. Actualmente putem constata că în România este acumulată deja o anumită experiență privind dezvoltarea statului pe cale democratică: aproape 29 de ani se desfășoară alegeri libere, funcționează principiul separării puterilor, este asigurată constituțional libertatea asocierii în formațiuni și partide politice, libertatea presei. S-a format o nouă generație de oameni, pentru care democrația este o realitate.[121, p.74-80]
3. Puterea politică are un rol determinant în reglarea și funcționarea vieții sociale, ea reprezintă capacitatea unor grupuri de oameni de a-și impune voința în organizarea și conducerea de ansamblu a societății [145, p. 52-64].
4. Un rol important în viața politică, în procesul de constituire și exercitare a puterii în România revine factorului legislativ, Parlamentului, ca instituție deliberativă compusă din reprezentanții aleși de popor. Însă, așa cum democrația nu constituie un sistem „perfect”, nici Parlamentul, emanație a acesteia și instrument al vieții democratice, nu poate fi perfect. În ceea ce privește funcționalitatea instituției s-a observat că deseori dezbaterile de fond nu au loc în ședințe plenare, ci în comisii de lucru ale Camerelor; nu de puține ori decizii esențiale se iau în reuniuni ale liderilor politici [74, p. 24-31].
5. În ciuda deficiențelor, și acestea nu sunt puține, Parlamentul României poate asigura funcționalitatea pluralismului politic, reprezentarea diverselor interese, determinând

dezbateri pentru soluții cât mai bune, impunând un caracter public vieții politice, vieții de stat și permițând realizarea, într-o formă sau alta, a controlului puterii [120, p. 33-34].

6. Concurența și lupta politică care însoțesc reformele în România reprezintă fenomene normale pentru democrație. Astfel, opoziției politice parlamentare i se asigură libertatea de a se exprima și de a acționa cu un vector de corecție al forțelor ce dețin puterea, iar factorii de guvernare, confruntați cu probleme dificile ale alegerii mijloacelor gestionării sociale optime, pot ajunge la soluții care să nu creeze „crize politice" sau să „destabilizeze" societatea [121, p. 74-80].
7. Desfășurarea eficace a alegerilor parlamentare depinde în mare măsură de faptul cât de bine sunt percepute problemele ce necesită a fi rezolvate de către oamenii politici și electoratul țării. Anume alegerile contribuie la consolidarea democrației [9, p.106-128].
8. În anii 1990-2008 în România au avut loc 6 scrutine ale alegerilor parlamentare (1990, 1992, 1996, 2000, 2004, 2008). Și cu toate că în această perioadă a crescut activitatea socială și politică a oamenilor, a sporit semnificația interesului lor față de problemele politice și de stat, atitudinea negativă a alegătorilor față de parlamentari continuă să mai persiste.[141, p. 276-286]
9. Partidele politice îndeplinesc funcții între care se disting: elaborarea programelor politice, pe care le propun societății; recrutarea și mobilizarea cetățenilor, în lupta politică, partidele acționând ca factor de socializare politică și de orientare a voturilor populației; structura și diferențierea elitei politice, a clasei politice; asumarea responsabilității guvernării în cazul obținerii victoriei la alegeri; convertirea intereselor populației în politici publice; gestionarea conflictelor politice și sociale în vederea realizării unui consens al intereselor naționale; armonizarea politicii interne și externe a statului. Într-un sistem democratic pluralist acționează mai multe partide politice, diverse grupuri de interese, organizații ale societății civile, iar puterea legislativă, executivă și judecătorească au propriile lor drepturi și răspunderi [9, p.106-128].
10. În România, atât elita de conducere, cât și categoriile sociale, oamenii de rând trebuie să însușească cultura democrației, pentru a avea o mentalitate politică avansată, aceasta din urmă fiind determinată de capacitatea de a pune în aplicare cunoștințele acumulate, de a confrunta faptele și fenomenele, de a le aprecia la justa lor valoare, de iscusința de a găsi calea optimă de rezolvare a problemelor politice. Investigațiile privind constituirea și activitatea Parlamentului României contribuie la cunoașterea profundă și interpretarea veridică a evoluției vieții politice în perioada de tranziție și pot influența benefic asupra realizării reformelor social-economice și politice în România [141, p. 276-286].

11. Multitudinea formelor de cooperare și colaborare a Parlamentului pe plan extern reflectă nu numai o specializare funcțională, ci și asumarea unei responsabilități locale pentru soluționarea problemelor regionale [214, p. 98-107].
12. În pofida faptului că Parlamentul are în prezent, cel puțin în sondajele publice, o imagine precară, din cauza unor situații politice conjuncturale sau a conduitei unor lideri mai puțin inspirați în anumite momente ale procesului politic, putem afirma că Parlamentul, ca instituție fundamentală în stat, și-a îndeplinit, rațiunea pentru care a fost instituit, asemenea oricărui alt parlament care funcționează în orice sistem constituțional și democratic autentic [121, p. 74-80].

În baza investigațiilor efectuate autorul formulează unele ***recomandări*** privind eficientizarea activității Parlamentului:

1. Considerăm oportun ca în programele liceale de instruire (clasele IX și a XII) să fie introdus un curs de 6-8 ore având tematica „Viața politică în România la etapa actuală”, iar în instituțiile de învățământ superior din România, în funcție de facultate, profil și specialitate, să se organizeze predarea cursului special „Istoria politică a României” cu un volum de 30 de ore.
2. Pentru inițierea și realizarea unui dialog eficient cu opoziția, un pas important ar fi adoptarea de către Parlamentul României a unei Legi privind unele garanții legislative pentru opoziția parlamentară.
3. Este necesar să se coreleze legislația privind finanțarea partidelor politice. Una din soluțiile întăririi și diversificării controlului finanțării partidelor ar fi abilitatea Autorității Electorale Permanente cu prerogative speciale în acest sens, astfel creându-se cadrul unui control sistematic, capabil să faciliteze transparența finanțării partidelor.
4. Liderii politici, decidenții din cadrul partidelor politice să verififice cu mare atenție și responsabilitate integritatea membrilor de partid incluși pe listele electorale, prin care fapt se va evita pierderea candidaților, dar și încrederea electoratului.
5. Interzicerea printr-o dispoziție constituțională ca orice parlamentar să migreze dintr-un partid politic în altul în timpul mandatului.

BIBLIOGRAFIE

1. Kopecky P. Structures of Representation: The New Parliaments of Central and Eastern Europe. În: Developments in Central and East European Politic 3. Palgrave Macmillan, 2003, p.133-152.
2. Roper S. Parliamentary Development. În: Romania since 1989. Lexington Books, 2004, 159-176 p.
3. Millard F. Elections, Parties and Representation in Post-Communist Europe. Palgrave Macmillan, 2004, 350 p.
4. Enache M., Constantinescu M. Renaşterea Parlamentarismului în România. Iaşi: Polirom, 2001, 296 p.
5. Muraru I. Drept parlamentar. Bucureşti, Editura ACTAMI, 1997, 481 p.
6. Duculescu V., Călinoiu C., Duculescu G. Tratat de teorie şi practică parlamentară. Vol. I. Bucureşti: Lumina Lex, 2001, 797 p.
7. Călinoiu C., Duculescu V. Drept parlamentar. Bucureşti: Lumina Lex, 2009. 511 p.
8. Deaconu Şt., Cuc M. Noile prevederi regulamentare privind funcţionarea Parlamentului. // Sfera Politicii. 2001, nr. 89, p. 12-19.
9. Solomon C., Pirogca A. Alegerile parlamentare din Republica Moldova şi România. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică) Nr. 3(LVIII), Chişinău, 2012, p.106-128.
10. Juc V., Josanu I., Rusandu I. Sisteme politice tranzitorii din Europa de Sud-Est. (studiu comparat). Chișinău, 2008, Tipografia A.S.M., 204 p.
11. Huntington S. Ordinea politică a societăţilor în schimbare. Iaşi: Polirom, 1999, 432 p.
12. Sanborne M. Nations in Transition: Romania. Facts On Inc., 2004, 182 p.
13. Bideleux R., Jeffries I. The Balkans. A Post- Communist History. London and New York: Routlegde, 2007, 620 p.
14. Gallagher M. şi Mitchell P. The Politics of Electoral System. Oxford University Press, 2005, 662 p.
15. Birch S. şi alţii. Embodying Democracy. Palgrave Macmillan, 2002, 257 p.
16. Brechon P. Partidele politice. Cluj-Napoca: Eikon, 2004, 248 p.
17. Duverger M. Les parties politiques. Paris : A. Colin, 1951, 563 p.
18. Sartori G. Parties and Party Systems. A Framework for Analysis. London: Cambridge University Press, 1976, 342 p.
19. Lewis P. Political Parties in Post-Communist Eastern Europe. London and New York: Routledge, 2000, 224 p.
20. Istoria Parlamentului și a vieții parlamentare din România până în 1918. București, 1993.

21. Draganu T. Începuturile și dezvoltarea regimului parlamentar în România până în 1916. Cluj, Editura Dacia, 1991, 235 p.
22. Constantinescu M., Muraru I. Drept parlamentar. Bucureşti: Gramar, 1994, 276 p.
23. Duculescu V., Călinoiu C., Duculescu G. Tratat de teorie şi practică parlamentară. Vol. II. Bucureşti: Lumina Lex, 2001, 704 p.
24. Călinoiu C., Duculescu V. Drept parlamentar. Bucureşti: Lumina Lex, 2009, 511 p.
25. Regulamentul Camerei Deputaţilor. Bucureşti, 2006, 152 p.
26. Regulamentul Senatului [on line] .http://www.senat.ro/pagini/reg_sen/reg_senat.htm (accesat la 10.10.2011).
27. Dragne L. Drept constituţional şi instituţii politice. Bucureşti: Universul Juridic, 2009, 400 p.
28. Bădescu M., Andruş C., Năstase C. Drept constituţional şi instituţii politice. Craiova: Sitech, 2008, 510 p.
29. Legea Nr. 35 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului din 2008 [on line]. 2008. http://www.clr.ro/rep_htm/L35_2008.htm (accesat 29.01.2012).
30. Selejan-Guţan B. Drept constituţional şi instituţii politice. Bucureşti: Hamangiu, 2008, 320 p.
31. Corbeanu I., Corbeanu M. Drept constituţional şi instituţii politice. Bucureşti: Lumina Lex, 2004, 485 p.
32. Norris P. Electoral Engineering. Cambridge University Press, 2004, 391 p.
33. Abraham F. România de la comunism la capitalism (1989- 2004). Bucureşti: Tritonic, 2006, 640 p.
34. Preda C., Soare S. Regimul, partidele şi sistemul politic din România. Bucureşti: Nemira, 2008, 233 p.
35. Pricope R., Hrebenciuc F. Legislativul în spaţiul Uniunii Europene. Suceava: Muşatinii, 2009, 224 p.
36. Ionescu Gh., Madariaga I. Opoziţia. Bucureşti: Humanitas, 1992, 230 p.
37. Enache M. Modalitățile controlului parlamentar. București, Universul Juridic, 2014, 280 p.
38. Dumitrescu Al. Senatul - o instituţie fundamentală a statului român modern. Bucureşti, 1999, 184 p.
39. Stoica S. România după 1989. Bucureşti: Meronia, 2010, p. 235.
40. Mungiu-Pippidi A. Politica după comunism. Bucureşti:Humanitas, 2002, 280 p.

41. Gallagher T. Furtul unei naţiuni. România de la comunism încoace. Bucureşti: Humanitas, 2004, 432. p.
42. Preda C. Occidentul nostru. Bucureşti: Nemira, 1999, 192 p.
43. Preda C. Mic dicţionar de gândire politică liberală. Bucureşti: Humanitas, 2004, 150 p.
44. Hurezeanu E. Între câine şi lup.Biblioteca Apostrof, 1996, 341 p.
45. Bocancea C. Meandrele democraţiei. Tranziţia politică la români. Iaşi: Polirom, 2002, 296 p.
46. Costiniu F., Şerban P. Aspecte ale evoluţiei sistemului electoral în România. Bucureşti: Monitorul Oficial, 2000, 300 p.
47. Iancu G., Glăvan G. Sistemul electoral. Bucureşti: ALL BECK, 2005, 167 p.
48. Bulai A. Mecanisme electorale. Bucureşti: Paideia, 1999, 265 p.
49. Radu A. , Radu G., Porumb I. Sistemul politic românesc, un sistem entropic? Bucureşti: Tehnică, 1995, 219 p.
50. Génet R. Traité de diplomatie et de droit diplomatique. Vol. 1-2. Paris. 1931, 1259 p.
51. Fauchille P. Traité de droit international public. Vol. 1.Partea a III-a. Paris. 1926, 1075p.
52. Cahier P. Le droit diplomatique contemporain. Geneva. 1964, 534 p.
53. Klebes H. Diplomaţia parlamentară. Bucureşti: R.A. Monitorul Oficial, 1998, 274 p.
54. Rizescu G. Diplomaţia parlamentară. Bucureşti : Lumina Lex, 2000, 383 p.
55. România – NATO. 1990- 2008. Bucureşti: ROMPRES, 2008, 168 p.
56. Ionescu C. Actele Parlamentului. În: Dreptul. 1995, nr.9, p. 12-28.
57. Simedru D., Huiu I. Dimensiunile funcţiei de control parlamentar asupra Executivului. În: Sfera Politicii [on line] 2004, nr. 112. http://www.sferapoliticii.ro/sfera/112/art1-dimensiunile-functiei.htlm (accesat 20.11.2011).
58. Huiu I. Moţiunea ca mecanism democratic. În: Sfera Politicii. 2004, nr. 107, p. 45-48.
59. Radu A. Modelul parlamentar românesc. În: Sfera Politicii. 2009, nr. 140, p. 37-48.
60. Deaconu Ş., Cuc M. Noile prevederi regulamentare privind funcţionarea Parlamentului. În: Sfera Politicii. 2001, nr. 89, p. 11-29.
61. Constantinescu M., Amzulescu M. Parlamentul ca tribună a poporului. În: Dreptul. 2005, nr. 3, p. 78-85.
62. Ionescu I. L' opposition parlamentaire en Roumanie postcommuniste: 1990-2004. În: Studia Politica. 2006, nr. 2, p. 8-20.
63. Pavel D. Puterea legislativă- punctul slab al democraţiei consensuale româneşti. În: Sfera Politicii. 2009, nr. 140, p. 3-17.

64. Dima B. Parlament bicameral versus parlament unicameral. În: Sfera Politicii. 2009, nr. 140, p. 14-23.
65. Scurtu G. Pluripartitismul în România (dec. 1989 - mai 1990). În: Clio. 2005, nr. 1-2, p. 130-154.
66. Puwak H. Elemente de convergenţă între procesele integrării României în structurile europene şi euroatlantice. În: România-NATO. Bucureşti: Societatea Scriitorilor Militari, 2003, p. 149-162.
67. Bucur D. Diplomaţia parlamentară-gest politic fundamental pentru integrare, în consens cu voinţa poporului. În: România-NATO. Bucureşti: Societatea Scriitorilor Militari, 2003, p. 197-200.
68. Tănăsescu E. Le rôle du Parlement roumain dans le processus d' intégration européenne. În: AUB-Drept, 2004, nr.4, p. 1-9.
69. Popescu R. Răspunderea Parlamentului în dreptul constituțional. Rezumatul tezei de doctorat. București, 2011, 40 p.
70. Cristea R. De la propunerea legislativă la adoptarea legilor: Votul în Parlamentul României între 2006-2010. Rezumatul tezei de doctorat, București, 2013, 17 p.
71. Domuța D. Mentalități și instituții românești în procesul unificării europene // Rezumatul tezei de doctorat. Cluj-Napoca, 2013, 9 p.
72. Enea V. Partidele politice din România post-decembristă: realități și probleme // Autoreferatul tezei de doctor în științe politice. Chișinău, 2007, 20 p.
73. Solomon C., Piroșca A. Aspecte istoriografice privind constituirea şi activitatea Parlamentului României. În: „Impactul politicii externe asupra interesului național. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale", 15 mai 2015, Chișinău, IRIM, 2015, p. 103-115.
74. Juc V., Josanu I., Rusandu I. Sisteme politice tranzitorii din Europa de Sud-Est. (studiu comparat). Chișinău, 2008, Tipografia A.S.M., 204 p.
75. Activitatea Camerei Deputaţilor (1992-1996). Bucureşti, 1996, 230 p.
76. Activitatea Camerei Deputaţilor (1996-2000). Bucureşti, 2000, 294 p.
77. Activitatea Camerei Deputaţilor (2000- 2002). Bucureşti, 2002, 164 p.
78. Activitatea Camerei Deputaţilor (2000- 2004). Bucureşti, 2004, 273 p.
79. Activitatea Camerei Deputaţilor (2004- 2008). Bucureşti, 2008, 203 p.
80. Activitatea legislativă pentru integrarea României în UE. Bucureşti: Monitorul Oficial, 2005, 260 p.
81. Senatul României. Legislatura 2000-2004. Bucureşti: 2004, 250 p.

82. Senatul României. Legislatura 2004- 2008. Bucureşti: 2008, 170 p.
83. Adunarea constituantă 11 iulie 1990-21 noiembrie 1991. Regia Autonomă Monitorul Oficial. București, 1998, 240 p.
84. Declarația Parlamentului României privind aderarea României la Uniunea Europeană. // http://www.parlament.ro/informatii_publice/aderare.page?ids=6226&idv=27 (accesat la 10.05.2012).
85. Declaraţia Parlamentului României cu privire la conflictul din raioanele de est ale Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al României, Anul IV, nr. 159, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, marţi 14 iulie 1992.
86. Declaraţia Camerei Deputaţilor din 4 februarie 1993. În: Monitorul Oficial al României, Anul V, nr. 20, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, vineri 5 februarie 1993.
87. Autoritatea Electorală Permanentă [on line]. http://www.roaep.ro/ro/section.php?id=85 (accesat 30.01.2012)
88. Tratat cu privire la relaţiile de bună vecinătate şi cooperare între România şi Ucraina [on line]. http://www.legex.ro/Legea-129-1997-11956.aspx (accesat 19.07.2012).
89. Iliescu I. Discursul președintelui de onoare al PSD Ion Iliescu din 28 septembrie 2008. http://jurnalul.ro/stiri/politica/discursul-presedintelui-de-onoare-al-psd-ion-iliescu-134821.html; Constantinescu E. Europa celor 27 şi provocările viitoare. Discurs rostit în sesiunea plenară a Conferinței „Primii ani ai noilor membri ai UE" organizată de Comisia Europeană la Budapesta în 8-9 decembrie 2006. http://www.constantinescu.ro/discursuri/53.htm; Discursul președintelui României, Traian Basescu, în cadrul sedintei comune a Camerei Deputatilor si Senatului din 5 iulie 2012; Stolojan Th. Discursul: Îl susțin pe Boc ca președinte al PDL din 14 mai 2011 http://m.gandul.info/politica/alegeri-in-pdl-discursul-lui-theodor-stolojan-video-stolojan-il-sustin-pe-boc-ca-presedinte-al-pdl-va-avea-taria-de-a-duce-partidul-pe-drumul-victoriei-8266850; Popescu-Tăriceanu C. Discursul rostit cu ocazia sesiunii solemne consacrată aniversării a 150 ani de la constituirea Senatului României din 16 iunie 2014 http://www.senat.ro/index.aspx?Sel=C3E98D7A-9442-4620-A186-54237F8274AD; Ciorbea V. Discursul: „Anul 2001 – un an ratat pentru România" rostit la 19 februarie 2002 http://adevarul.ro/news/politica/victor-ciorbea-l-a-intrecut-discurs-spineanu-1_50abcf067c42d5a663807beb/index.html
90. Constantinescu E. Timpul dărâmării, timpul zidirii. Memorii, Vol. I-IV, București, 2002; Radu Vasile. Cursa de contrasens. Amintirile unui prim-ministru. București. Editura Humanitas, 2002, 270 p.

91. Iliescu I. Revoluție și reformă. București, Editura enciclopedică, 1994, 279 p.; Roman P. Transformări, inerții și dezordini. 22 luni după revoluție. Iași, Editura „Duplex”, 2002, 247 p.
92. Diaconescu I. După revoluție, București, Nemira, 2003, 332 p.; Călin Popescu Tăriceanu, Oprea Marius. Ascensiunea lui Traian Băsescu. București, 2008.; Năstase A. Lumea, americanii și noi. București, Editura Litera, 2012, 192p.
93. Relații politice între România și Maroc [on line]. http://old.mae.ro/index.php?unde=doc&id=5656&idlnk=1&cat=3 (citat 18.07.2012).
94. Relații bilaterale româno-chineze [on line]. http://www.mae.ro/bilateral-relations/3121 (citat 18.07.2012).
95. Relații diplomatice româno-libaneze [on line]. http://old.mae.ro/index.php?unde=doc&id=5630&idlnk=&cat=3 (citat 18.07.2012).
96. Legi promulgate în anul 1990 [on line]. http://www.cdep.ro/pls/dic/legis_acte_parlam?cam=0&tip=1&an=1990 (accesat 10.10.2011)
97. Tratatul din 22 iunie 1994 privind relaţiile de prietenie şi colaborare dintre România şi Republica Cehă [on line]. http://www.monitoruljuridic.ro/act/tratat-din-22-iunie-1994-privind-relatiile-de-prietenie-si-colaborare-dintre-romania-si-republica-ceha-emitent-parlamentul-publicat-n-34129.html (accesat 16.07.2012).
98. Cozma V. Învățământul universitar în sistemul științific și educațional din Republica Moldova. 1946-1996 // Autoreferatul tezei de doctor habilitat în științe istorice. – Chișinău, 1996, 43 p.
99. Moraru A., Galan S., Șleahtițki V. Contribuții la metodologia criminalisticii. – Chișinău, 2001, 32 p.
100. Краткий политический словарь. Москва, Политиздат, 1988, 345 стр.
101. Muraru I. Drept constituțional și instituții politice. Ediția a VII-a revăzută și adăugită. Bucureşti, 1997, 481 p.
102. Agabrian M. Analiza de conținut. București, Polirom, 2006, 188 p.
103. Abraham F. România de la comunism la capitalism (1989-2004). Bucureşti: Tritonic, 2006, 640 p.
104. Brucan S. Îndreptar - dicţionar de politologie. Bucureşti: Nemira, 1993, 300 p.
105. Barbu D. Republica absentă. Bucureşti: Nemira, 2004, 349 p.
106. Antohi S., Tismăneanu V. (coord.) De la utopie la istorie. Revoluţiile din 1989 şi urmările lor. Central European University Press, 2000, 628 p.

107. Preda C. Sistemul politic românesc după patru scrutinuri. În: Studia politica. 2001, nr. 1.
108. Iancu G. Rolul Autorităţii Electorale Permanente în organizarea alegerilor. În: Alegerile şi corpul electoral. Bucureşti: ALL BECK, 2005.
109. Constituţia României. Best Publishing, 2010, 58 p.
110. Lefort C. Democracy and Political Theory. Polity Press, 1988, 147 p.
111. Corbeanu I., Corbeanu M. Drept constituţional şi instituţii politice. Bucureşti: Lumina Lex, 2004, 485 p.
112. Pătruţ M., Cmeciu C. Dezbaterile electorale - un joc discursiv ritualic. În: Sfera Politicii. 2010, nr. 145, p. 57-63.
113. Brâncoveanu R. În campanie. În: Sfera Politicii. 2004, nr. 109, p. 2-4.
114. Flonta V. Televiziunea şi dictatura audienţei. În: Sfera Politicii. 2004, nr. 108. P.22- 25.
115. Câmpeanu P., Combes A., Berindei M. România înainte şi după 20 de ani. Bucureşti: Humanitas, 1991, 146 p.
116. Stoica S. Dicţionarul partidelor politice din România (1989- 2004). Bucureşti: Meronia, 2004, 212 p.
117. Sanborne M. Nations in Transition: Romania. Facts On Inc., 2004, 182 p.
118. Bejan A. Prezentarea şi analiza comparativă a rezultatelor alegerilor de la 20 mai 1990. În: Renaşterea unei democraţii. Alegerile din România de la 20 mai 1990. Bucureşti: Coresi, 1991, p.111-113.
119. Voicu G. Sisteme de partide în Europe de Est. În: Polis. 1996, nr.2, p.116-139.
120. Piroșca A. Alegerile parlamentare din anul 1992 în România. În: Rezumatele comunicărilor la Conferința științifică a masteranzilor și doctoranzilor Cercetare și inovare-perspective de evoluție și integrare europeană. Chișinău: USM, septembrie 2009, p. 33-34.
121. Piroșca A. Alegerile parlamentare în România (1990- 2004). În: Convergențe spirituale Iași-Chișinău. Iași: Liga Culturală Română, 2011, nr. 2. p. 74-80.
122. Sondaje de opinie publică, interpretări, concluzii. În: Sfera Politicii. 1998, nr. 63, p.43-49.
123. Paler O. 1996: an al refuzului. În: Secolul 20. 1996, nr.10-12, p. 10-24.
124. Zaicu V. Neîncrederea. În: Sfera Politicii. 2005, nr. 118, p.2-3.
125. Radu G. Corupţie. Corupţia politică: substitut sau indicator al reformei? În Sfera Politicii. 2001, nr. 89, p.24-26.
126. Maxfield E. What's right in Romania? Explaining the failure of Democratic Convention. În: Sfera Politicii. 2006, nr. 123-124, p.90-95.

127. Pavel D. Performanţa coaliţiei? Rămânerea împreună. În: Sfera Politicii.1999, nr. 66, p.19-24.
128. Réka H. Problematica autonomiei la UDMR (1990-2004). În: Partide politice şi minorităţi naţionale. Sibiu: Techno-Media, 2008, p.371-383.
129. Ionescu L. PNL - ieşirea din pluton. În: Sfera Politicii. 1998, nr. 59, p.26-28.
130. Ionescu Al. La résurgence d'un acteur politique en Roumanie. În: Studia Politica. 2001, nr. 1, p.141-201.
131. Tiuţ A. Strategiile PRM de maximizare a capitalului electoral (1996- 2005). În: Sfera Politicii. 2006, nr. 120-121-122, p. 90-94.
132. Pavel D., Huiu I. Nu putem reuşi decât împreună- O istorie a Convenţiei Democrate 1989-2000. Iaşi: Polirom, 2003, 512 p.
133. Bulei I. A Short History of Romania. Bucureşti: Meronia, 2005, 231 p.
134. Flonta V. A treia Românie. În: Sfera Politicii. 2005, nr. 115, p.4-9.
135. Romanian parliamentary and presidential elections 2004: votes and mandates. [on line]. 2004 http:/alegeri.ong.ro/TabeleAlegeriGen04.doc (accesat 26.03 2011).
136. Matei O. Democraţie şi protest. În: Sfera Politicii. 2005, nr.115, p.10-12.
137. Radu A. ,Buti D. Ce poate aduce votul „uninominal". În: Sfera Politicii. 2008, nr.129-130, p. 3-17.
138. Buti D. Alegerile parlamentare din 2008. În: Sfera Politicii. 2009, nr.131-132, p.36-41.
139. Radu A. Reformă sau experiment electoral? În: Sfera Politicii. 2009, nr.131-132, p.14-21.
140. Stan L., Vancea D. Alegerile parlamentare din 2008: vin vechi în sticle noi. În: Sfera Politicii. 2009, nr.131-132, p.3-13.
141. Pirosca A. Aspecte ale alegerilor parlamentare în România (1990-2008). În: Materialele Conferinței Internaționale Integrarea europeană și tradițiile românești: de la Al. S. Sturza la Em. Cioran. Chișinău: USM, mai 2011, p. 276-286.
142. Spirchez A. Trădarea generoşilor. Note despre social-democraţia românească. În: Sfera Politicii. 2009, nr.131-132, p.55-59.
143. Terente R. O problemă: alegerile din 2008. În: Sfera Politicii. 2004, nr. 110-111, p.64-65.
144. Radu A. Alegerile RP şi multipartidismul din România. O confirmare a teoriei duvergeriene. În: Sfera Politicii [on line]. 2011, nr. 162. http://www.sferapoliticii.ro/sfera/162/art01-Radu.php (accesat 27.08.2011).
145. Solomon C., Pirosca A. Evoluția parlamentarismului în România. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, nr. 3 (172), Chișinău, 2016, p. 52-64.

146. Lijphart A. Modele ale democrației. Forme de guvernare și funcționare în treizeci și șase de țări. Iași, Polirom, 2000, 320 p.
147. Secțiunea a 4-a art. 31 din Regulamentul Camerei Deputaților // www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=regcd_1(accesat 10.11.2011).
148. Secțiunea a 4-a din Regulamentul Senatului și Secțiunea a 5-a din Regulamentul Camerei Deputaților.
149. Avril Pierre, Giquel Jean. Droit parlamentaire. Montchrestein, 1988, 315 p.
150. Ameller Michel. Parlements. Paris. PUF, 1996, 280 p.
151. Draganu T. Drept constituțional și instituții politice. Vol. I, București, 1998, 336 p.
152. Muraru I., Tănăsescu E. S. Drept constituțional și instituții politice. Ed. A 11-a, vol. II. Ed., All Beck, București, 2004, 480 p.
153. Deleanu I. Drept constituțional și instituții politice. Iași, 1993, 320 p.
154. Constantinescu M., Amzulescu M. Parlamentul ca tribună a poporului. În: Dreptul. 2005, nr. 3, p. 78-85.
155. Legi promulgate în anul 1990 [on line]. http://www.cdep.ro/pls/dic/legis_acte_parlam?cam=0&tip=1&an=1990 (accesat 10.10.2011)
156. Legi promulgate în anul 1991 [on line]. http://www.cdep.ro/pls/dic/legis_acte_parlam?cam=0&tip=1&an=1991 (accesat 10.10.2011)
157. Legi promulgate în anul 1992 [on line]. http://www.cdep.ro/pls/dic/legis_acte_parlam?cam=0&tip=1&an=1992 (accesat 10.10.2011)
158. Legea nr. 10/1991 privind finanțele publice [on line]. http://www.legex.ro/Legea-10-1991-1890.aspx (accesat 6.11.2011)
159. Legea 35/1991 privind regimul investiţiilor străine [on line]. http://www.jurisprudenta.com/lege/lege-35-1991-ems2/ (accesat 6.11.2011)
160. Ionescu C. Actele Parlamentului. În: Dreptul. 1995, nr. 9, p. 12-28.
161. Legea 62/1993 [on line]. http://www.legex.ro/Legea-62-1993-3820.aspx (accesat 6.11.2011)
162. Legea petrolului 134/ 1995 [on line]. http://www.legex.ro/Legea-134-1995-7112.aspx (accesat 6.11.2011)
163. Legea 136/1995 privind asigurările şi reasigurările în România [on line]. http://cedam.csa-isc.ro/files/1136_1995.pdf (accesat 6.11.2011)

164. Senatul - o instituţie fundamentală a statului român modern. Bucureşti, 1999, 184 p.
165. Legea 35/1997 [on line]. http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/35_1997.php (accesat 8.11.2011).
166. Legea 153/1998 [on line]. http://www.legex.ro/Legea-153-1998-15282.aspx (accesat 8.11.2011).
167. Legea 189/1998 [on line]. http://www.bals.ro/bals/gallery/legislatie/legea-189-1998.pdf (accesat 8.11.2011).
168. Legea 261/1998 [on line]. http://www.jurisprudenta.com/lege/lege-261-1998-6mz76/ (accesat 8.11.2011).
169. Legea 138/2000 [on line]. http://www.legex.ro/Legea-138-2000-21386.aspx (accesat 8.11.2011).
170. Legea nr. 182/2000 [on line]. http://legeaz.net/legea-182-2000-protejarea-patrimoniului-cultural/ (accesat 9.11.2011).
171. Legea nr.197/ 2000 [on line]. http://www.jurisprudenta.com/lege/lege-197-2000-6eq61/ (9.11.2011).
172. Legea nr. 219/2000 [on line]. http://www.legex.ro/Legea-197-2000-21714.aspx (accesat 9.11.2011).
173. Legea nr. 231/ 2000 [on line]. http://www.legex.ro/Legea-231-2000-21914.aspx (accesat 9.11.2011).
174. Buletin legislativ 2003 [on line]. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2003.pdf (accesat 10.11.2011)
175. Buletin legislativ (sesiunea parlamentară februarie-iunie 2004) [on line]. 2004. http://www.cdpe.ro/pdfs/bl2004i.pdf (accesat 10.11.2011)
176. Legea 90/2001 [on line]. http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/90_2001.php (accesat 11.11.2011).
177. Legea nr. 314/ 2001privind reglementarea situației unor societăţi comerciale [on line]. http://legestart.ro/Legea-314-2001-reglementarea-situatiei-unor-societati-comerciale-(MTkxODQ-).htm (accesat 11.11.2011).
178. Legea nr. 704/2001 privind asistenţa judiciară internaţională în materie penală [on line]. http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_asistentei_penale_internationale.php (accesat 11.11.2011).
179. Legea nr. 705/2001 privind sistemul naţional de asistenţă socială [on line]. http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_asistentei_sociale.php (accesat 11.11.2011).

180. Legea nr. 416/ 2001 privind venitul minim garantat [on line]. http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_venitului_minim_garantat.php (accesat 11.11.2011).
181. Legea nr. 123/ 2001 cu privire la regimul străinilor în România [on line]. http://www.lege-online.ro/lr-LEGE-123-2001-(27727).html (accesat 11.11.2011).
182. Legea nr. 500/2002 a finețelor publice [on line]. www.ratb.ro/docpdf/lege500-2002.pdf (accesat 11.11.2011).
183. Legea nr. 504/2002 a audiovizualului [on line]. http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/504_2002.php (accesat 11.11.2011).
184. Legea taxei pe valoare adăugată nr. 345/2002 [on line]. http://www.dsclex.ro/legislatie/2003/septembrie2003/mo2003_653.htm (accesat 11.11.2011).
185. Legea arhivelor naţionale nr. 358/2002 [on line]. http://www.legex.ro/Legea-358-2002-31674.aspx (accesat 11.11.2011).
186. Legea 67/ 2004 privind alegerile pentru administraţia publică locală [on line]. http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/67_2004.php (accesat 11.11.2011).
187. Buletin legislativ (sesiunea februarie- iunie 2005) [on line]. 2005. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2005i.pdf (accesat 15.11. 2011)
188. Buletin legislativ (sesiunea septembrie- decembrie 2005) [on line]. 2005. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2005d.pdf (accesat 15.11. 2011)
189. Buletin legislativ (sesiunea februarie- iunie 2006) [on line]. 2006. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2006i.pdf (accesat 16.11. 2011)
190. Buletin legislativ (sesiunea septembrie- decembrie 2006) [on line]. 2006. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2006d.pdf (accesat 16.11. 2011)
191. Buletin legislativ (sesiunea februarie- iunie 2007) [on line]. 2007. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2007i.pdf (accesat 16.11. 2011)
192. Buletin legislativ (sesiunea septembrie- decembrie 2007) [on line]. 2007. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2007d.pdf (accesat 16.11. 2011)
193. Buletin legislativ (sesiunea februarie- iunie 2008) [on line]. 2008. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2008i.pdf (accesat 17.11. 2011)
194. Buletin legislativ (sesiunea septembrie- decembrie 2008) [on line]. 2008. http://www.cdep.ro/pdfs/bl2008d.pdf (accesat 17.11. 2011)
195. Legea pentru ratificarea Tratatului dintre Regatul Belgiei, Republica Cehă, Regatul Danemercei, Republica Federală Germană, Republica Estonia, Republica Elenă, Regatul

Spaniei, Republica Franceză, Irlanda, Republica Italiană, Republica Cipru, Republica Letonia, Republica Lituania, Marele Ducat al Luxemburgului, Republica Ungară, Republica Malta, Regatul Ţărilor de Jos, Republica Austria, Republica Polonă, Republica Portugheză, Republica Slovenia, Republica Slovacă, Republica Finlanda, Regatul Suediei, Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord (state membre ale UE) şi Republica Bulgaria şi România privind aderarea Republicii Bulgaria şi a României la UE [on line]. http://legestart.ro/Legea-157-2005-ratificarea-Tratatului-dintre-Reg-Belgiei-R-Ceha-Reg-Danemarcei-R-Federala-Germania-R-Estonia-R-Elena-Reg-Spaniei-R-Franceza-Irlanda-R-Italiana-R-Cipr-(MTQ3NDYx).htm (accesat 18.11.2011).

196. Hotărârea nr. 4 din 11 martie 1996 [on line]. http://legex.ro/Hotărâre-4-11.03.1996-8394.aspx (accesat 28.11.2011).
197. Comisii parlamentare [on line]. http://www.cdep.ro/co/sedinte.comisii (accesat 29.11.2011).
198. Legea nr.14/1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații // Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.33, 2 martie 1992.
199. Enache M. Controlul parlamentar. Iași, Polirom, 1998, 260 p.
200. Legea nr.41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiofuziune și Societății Române de Televiziune // Monitorul Oficial al României, nr.153, 18 iunie 1994.
201. Dahl R. Poliarhiile. Participare şi opoziţie. Iaşi: Institutul European, 2000, 264 p.
202. Simedru Coriolan D., Huiu I. Dimensiunile funcţiei de control parlamentar asupra Executivului. În: Sfera Politicii [on line] 2004, nr. 112. http://www.sferapoliticii.ro/sfera/112/art1-dimensiunile-functiei.htlm (accesat 20.11.2011).
203. Ștefănescu D. Cinci ani din istoria României. Bucureşti: Maşina de Scris, 1995, 245 p.
204. Heidar K., Koole R. Paliamentary Party Groups in European Democracies. London: Routledge, 2000, 303 p.
205. Moţiuni [on line]. http://www.cdep.ro/pls/parlam/motiuni.lista (accesat 27.11.2011).
206. Oprescu D. Minoritățile naţionale din România (1996- 1998). În: Sfera Politicii [on line] 1998, nr.66 http://www.dntb.ro/sfera/66/bilant-art3.htlm (accesat 27.11.2011).
207. Duculescu V., Călinoiu C. Unele probleme teoretice şi practice legate de existenţa dreptului parlamentar. În: Studii de drept românesc. 1998, nr. 1-2, p. 12-25.
208. Cahier P. Le droit diplomatique contemporain. Geneva. 1964, 534 p.

209. Vida I. Comentariu articolul 61 din Constituţia României. În: Constituţia României. Comentariu pe articole. Bucureşti: C.H. Beck, 2008.
210. Legea nr. 590/ 2003 privind tratatele. În: Monitorul Oficial al României, Anul 172 (XVI), Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, nr. 23, luni 12 ianuarie 2004.
211. Declaraţia Parlamentului României privind Pactul Ribbentrop-Molotov. În: Monitorul Oficial al României, Anul III, nr. 136, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, joi 27 iunie 1991.
212. Pecheanu G. Relaţiile România-Republica Moldova, când calde, când reci, condimentate cu acuzaţii reciproce [on line] Bucureşti, 2010. http://www.mediafax.ro/main-story/focus-relatiile-romania-r-moldova-cand-calde-cand-reci-condimentate-cu-acuzatii-reciproce-5440851 (accesat 15.07.2012).
213. Declaraţia Parlamentului României privind acţiunile militare desfăşurate în noaptea de 19/20mai 1992 pe teritoriul de răsărit al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al României, Anul IV, nr. 103, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, vineri 22 mai 1992.
214. Piroşca A. Colaborarea interparlamentară dintre România şi Republica Moldova (1991-2001). În: Scientific and Technical Bulletin. Arad: Universitatea „Aurel Vlaicu" din Arad, 2009, nr.15. p. 98-107.
215. Declaraţia Camerei Deputaţilor din 18 februarie 1993. În: Monitorul Oficial al României, Anul V, nr. 43, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, vineri 26 februarie 1993.
216. Rezoluţia privind poziţia Parlamentului României faţă de instituţionalizarea unui organism parlamentar al CSCE. În: Monitorul Oficial al României, Anul II, nr. 136, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, vineri 7 decembrie 1990.
217. Regulamentul de organizare şi funcţionare a comisiei pentru politică externă a Senatului [online].https://www.senat.ro/pagini/comisii/activitatea%20in%20comisii/regulament%20com%20pol%20ext.pdf (accesat 2.06.2012).
218. Encuţescu S. Armonizarea legislativă în etapa de preaderare. În: România- NATO. Bucureşti: Societatea Scriitorilor Militari, 2003, p. 251- 259.
219. Bucur D. Diplomaţia parlamentară-gest politic fundamental pentru integrare, în consens cu voinţa poporului. În: România- NATO. Bucureşti: Societatea Scriitorilor Militari, 2003, p. 198-205
220. Legea nr. 30- 1994. În: Monitorul Oficial al României, Anul VI, nr. 135, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, 30 mai 1994.

221. Legea nr. 345/ 2004. În: Monitorul Oficial al României, nr. 668, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, 22 iulie 2004.
222. Robertson A. European Institutions. London: Stevens & Sons Limited, 1973, 38-40 / 478p.
223. Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei [on line]. http://www.coe.ro/adunarea.html (accesat 3.06.2012).
224. Sinteza relaţiilor parlamentare dintre România şi Consiliul Europei [on line]. http://www.senat.ro/pagini/rel_int/apce%202008/srp.htm (accesat 3.06.2012).
225. Goriţă C. Negocierile de aderare la Uniunea Europeană. Studiu de caz: România. Bucureşti: Editura Economica, 2008. 560 p.
226. Acordul Româno- European de Asociere. În: Monitorul Oficial al României, Anul V, nr. 73, Partea I, Legi, decrete, hotărâri şi alte acte, 12 aprilie 1993.
227. Văduva G., Dinu M. Strategia europeană a integrării. Bucureşti: Editura Universității Naţionale de Apărare, 2005, 260 p.
228. Ivan A. Statele unite ale Europei. Iaşi: Institutul European, 2007, 388p.
229. Gherasim G. Liderii şi Parlamentul European. În: Sfera Politicii. 2004, nr. 108, p. 6-7.
230. Activitatea legislativă pentru integrarea României în UE. Bucureşti: Monitorul Oficial, 2005, 260 p.
231. Grozăvescu I. Procesul complex al aderării la UE. În: Sfera Politicii. 2000, nr. 80, p. 19-20.
232. Rusu I. Organizaţii şi relaţii internaţionale. Bucureşti: Lumina Lex, 2000, 365p.
233. Solomon C., Piroșca A. Aspecte istoriografice privind constituirea şi activitatea Parlamentului României. În: „Impactul politicii externe asupra interesului național. Materialele Conferinței științifico-practice internaționale”, 15 mai 2015, Chișinău, IRIM, 2015, p. 103-115.
234. Piroșca A. Activitatea Parlamentului în contextul aderării României la Uniunea Europeană. În: Materialele Conferinței Interuniversitare Integrarea europeană și filosofia româna: cazul Al. S. Sturza. Chișinău: USM, mai 2009. p. 192-197.

ANEXE

Anexa 1

Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfășurate în 20 MAI 1990

DENUMIREA PARTIDULUI/ FORMAȚIUNII POLITICE	NUMĂR DE MANDATE ÎN CAMERA DEPUTAȚILOR (% total)	NUMĂR DE MANDATE ÎN SENAT (% din total)
FSN	263 (67,53)	91 (77,11)
UDMR	29 (7,34)	12 (10,16)
PNL	29 (7,34)	10 (8,47)
MER	12 (3,03)	1 (0,84)
PNȚ- CD	12 (3,03)	1 (0,84)
AUR	9 (2,27)	2 (1,69)
PDAR	9 (2,27)	-
PER	8 (2,02)	1 (0,84)
Partidul Socialist Democratic Român	5 (1,26)	-
Partidul Social Democrat	2 (0,50)	-
GDC	2 (0,50)	-
Minorități naționale	11 (2,78)	-
Alte partide	5 (1,26)	-
Total	395 (100%)	118 (100%)

Anexa 2

Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfășurate în 27 septembrie 1992

DENUMIREA PARTIDULUI/ FORMAȚIUNII POLITICE	NUMĂR DE MANDATE ÎN CAMERA DEPUTAȚILOR (% total)	NUMĂR DE MANDATE ÎN SENAT (% din total)
FSN	117 (34,31)	49 (34,26)
CDR	82 (24,04)	34 (23,77)
FSN	43 (12,60)	18 (12,58)
PUNR	30 (8,78)	14 (9,79)
UDMR	27 (7,91)	12 (8,39)
PRM	16 (4,69)	6 (4,19)
PSM	13 (3,81)	5 (3,49)
PDAR	-	5 (3,49)
Minorități naționale	13 (3,81)	-
Total	341 (100%)	143 (100%)

Repartizarea mandatelor partidelor politice în CDR

Denumirea formațiunii	PNȚ- CD	PAC	PNL-AT	PSDR	PER	PNL-CD
Camera Deputaților	41	13	11	10	4	3
Senat	21	7	1	1	-	4
Total	**62**	**20**	**12**	**11**	**4**	**7**

Anexa 3

Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfășurate în 3 noiembrie 1996

DENUMIREA PARTIDULUI/ FORMAȚIUNII POLITICE	NUMĂR DE MANDATE ÎN CAMERA DEPUTAȚILOR (% total)	NUMĂR DE MANDATE ÎN SENAT (% din total)
CDR	122 (35,57)	53 (37,06)
PDSR	91 (26,53)	41 (28,67)
USD	53 (15,45)	23 (16,08)
UDMR	25 (7,29)	11 (7,69)
PRM	19 (5,54)	8 (5,59)
PUNR	18 (5,25)	7 (4,90)
Minorități naționale	15 (4,37)	-
Total	343 (100%)	143 (100%)

Repartizarea mandatelor partidelor politice din CDR

Denumirea formațiunii	PNȚ- CD	PNL	PNL-CD	PER	PAR	FER
Camera Deputaților	83	25	5	2	6	1
Senat	27	17	4	3	1	1
Total	**110**	**42**	**9**	**5**	**7**	**2**

Repartizarea mandatelor partidelor politice din USD

Denumirea formațiunii	PD	PSDR
Camera Deputaților	43	10
Senat	22	1

Anexa 4

Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfășurate în 26 noiembrie 2000

DENUMIREA PARTIDULUI/ FORMAȚIUNII POLITICE	NUMĂR DE MANDATE ÎN CAMERA DEPUTAȚILOR (% total)	NUMĂR DE MANDATE ÎN SENAT (% din total)
PDSR	155 (44,93)	65 (46,43)
PRM	84 (24,35)	37 (26,43)
PD	31 (8,99)	13 (9,29)
PNL	30 (8,70)	13 (9,29)
UDMR	27 (7,83)	12 (8,57)
Minorități naționale	18 (5,22)	-
Total	**345 (100%)**	**140 (100%)**

Repartizarea mandatelor partidelor politice din Polul Social Democrat

Denumirea formațiunii	PDSR	PUR	PSDR
Camera Deputaților	142	6	7
Senat	59	4	2
Total	**201**	**10**	**9**

Anexa 5

Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfășurate în 28 noiembrie 2004

DENUMIREA PARTIDULUI/ FORMAȚIUNII POLITICE	NUMĂR DE MANDATE ÎN CAMERA DEPUTAȚILOR (% total)	NUMĂR DE MANDATE ÎN SENAT (% din total)
PSD+PUR	132 (39,7)	57 (41,6)
DA (PNL+PD)	112 (33,7)	49 (35,7)
PRM	48 (14,4)	21 (15,3)
UDMR	22 (6,6)	10 (7,3)
Minorități naționale	18 (5,4)	-
Total	332 (100%)	137 (100%)

Repartizarea mandatelor partidelor politice în cadrul Uniunii Naționale PSD+PUR

Denumirea formațiunii	Camera Deputaților (% din mandatele Uniunii) (%din totalul mandatelor Camerei)	Senat (% din mandatele Uniunii) (%din totalul mandatelor din Senat)
PSD	113 (85,6); (34,0)	46 (80,7); (33,5)
PUR-SL	19 (14,4); (5,7)	11 (19,3); (8,0)
Total mandate	**132**	**57**

Repartizarea mandatelor partidelor politice din cadrul Alianței DA(PNL-PD)

Denumirea formațiunii	Camera Deputaților (% din mandatele Uniunii) (%din totalul mandatelor Camerei)	Senat (% din mandatele Uniunii) (%din totalul mandatelor din Senat)
PNL	64 (57,1); (19,3)	28 (57,1); (20,4)
PD	48 (42,9); (14,4)	21 (42,9); (15,3)
Total mandate	**112**	**49**

Anexa 6

Ponderea mandatelor în Parlamentul României în urma alegerilor desfășurate în 30 noiembrie 2008

DENUMIREA PARTIDULUI/ FORMAȚIUNII POLITICE	NUMĂR DE MANDATE ÎN CAMERA DEPUTAȚILOR (% total)	NUMĂR DE MANDATE ÎN SENAT (% din total)
PD-L	115 (34,43)	51 (37,22)
Alianța PSD+ Partidul Conservator	114 (34,13)	49 (35,76)
PNL	65 (19,46)	28 (20,43)
UDMR	22 (6,58)	9 (6,56)
Minorități naționale	18 (5,38)	-
Total	334 (100%)	137 (100%)

Repartizarea mandatelor partidelor politice în cadrul Alianței PSD+PC

Denumirea formațiunii	Camera Deputaților (% din mandatele Uniunii) (%din totalul mandatelor Camerei)	Senat (% din mandatele Uniunii) (%din totalul mandatelor din Senat)
PSD	110 (96,49); (32,93)	48 (97,95); (35,03)
PC	4 (3,50); (1,19)	1 (2,04); (0,72)
Total mandate	**114**	**49**

DECLARAŢIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, PIROȘCA Alina, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări şi realizări ştiinţifice. Conştientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecinţele în conformitate cu legislaţia în vigoare.

PIROȘCA Alina Semnătura _____

15.07.2017

CV-ul Autorului



Pirosca Alina

Data nașterii: 21.02.1981

Constanța – România

Cetățenia: român

Studii: A absolvit liceul „Nicolae Bălcescu” din Medgidia, în anul 1999; a urmat studiile la Facultatea de Istorie a Universității „Ovidius” din Constanța pe care a absolvit-o în anul 2003; în anul 2004-2006 studii de master în istorie Universitatea „Ovidius” din Constanța.

Domeniul de interes științific: Viața politică în România la etapa contemporană.

Activitatea profesională: în perioada 2003-2008 profesor de istorie Grupul Școlar Industrial „D. Hurmuzescu”, Medgidia; 2008-2009 profesor la Colegiul tehnologic N. Titulescu Medgia; 2009-2012 studii de doctorat în cadrul Universității de Stat din Moldova Facultate de Istorie și Filozofie; 2009-prezent profesor de istorie Grupul Școlar Industrial „D. Hurmuzescu”, Medgidia.

Participări la foruri științifice (naționale și internaționale): peste 10 raporturi și comunicări la tema tezei.

Lucrări științifice: în total 17 publicații în reviste de specialitate din România și Republica Moldova.

Cunoașterea limbilor străine: franceza (avansat), engleza (mediu).

Date de contact: România, Constanța, bd. I.C. Brătianu Nr. 106, Bl. Sr1A, sc. A, ap. 12

Tel. 0040722156275

e-mail: alina_pirosca2006@yahoo.com